

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

UYUŞTURUCU MADDE TİCARETİ SUÇU

A. Erdem SEVDİM
044134001005

DOKTORA TEZİ

Danışman
PROF.DR. MEHMET HAKAN HAKERİ

Konya-2013

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	IX
TEZ KABUL FORMU.....	X
ÖZET.....	XI
SUMMARY	XII
KISALTMALAR.....	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU MADDE KAVRAMI, UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDELER ve ETKİLERİ, ULUSLARARASI ALANDA UYUŞTURU ve UYARICI MADDELERLE MÜCADELE

1. UYUŞTURUCU MADDE KAVRAMI	8
2. UYUŞTURUCU MADDELERİN ETKİLERİ	9
3. UYUŞTURUCU MADDELERİN SINIFLANDIRILMASI.....	10
3.1.Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler (Depresanlar).....	14
3.1.1. Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Tabii Uyuşturucu ve Uyarıcılar.....	15
3.1.1.1. Afyon (Haşhaş)	15
3.1.1.2. Morfin	18
3.1.1.3. Eroin	20
3.1.1.4. Kodein	22
3.1.2. Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Sentetik	

Uyuşturucu ve Uyarıcılar	24
3.1.2.1. Genel Olarak	24
3.1.2.2. Barbüratlar	26
3.1.2.3. Trankilizanlar	27
3.2. Merkezi Sinir Sistemini Uyararı Uyuşturucu ve Uyarıcılar(Stimülanlar).....	28
3.2.1. Merkezi Sinir Sistemini Uyararı Tabii Uyuşturucu ve Uyarıcılar	28
3.2.1.1. Koka Bitkisi	28
3.2.2.2. Kokain	28
3.2.2.3. Crack.....	30
3.2.2. Merkezi Sinir Sistemini Uyararı (Stimülan) Sentetik Uyuşturucu ve Uyarıcılar.....	30
3.2.2.1. Genel Olarak	30
3.2.2.2. Amfetaminler	31
3.2.2.3. Extasy	33
3.2.2.4. Speed	35
3.3. Duyuların Bozulmasına Neden Olan Uyuşturucu ve Uyarıcılar (Halüsinojenler).....	36
3.3.1. Duyuların Bozulmasına Neden Olan Tabii Uyuşturucu ve Uyarıcılar	36
3.3.1.1. Genel Olarak	36
3.3.1.2. Esrar (Cannabis sativa).....	36
3.3.1.3. Marihuana(Marijuana).....	38
3.3.1.4. Meskalın, Mescal ve Peyote	42
3.3.2. Duyuların Bozulmasına Neden Olan Sentetik Uyuşturucu ve	

Uyarıcılar.....	44
3.3.2.1. Genel Olarak	44
3.3.2.2. LSD (Lysergic Acid Diethylamide)	44
3.4. İnhalantlar (Uçucular).....	46
3.5. Kimyasallar	48
4. UYUŞTURUCU ve UYARICI MADDE KULLANIMIYLA SUÇ	
ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	50
5. ULUSLARARASI ALANDA UYUŞTURUCU ve UYARICI MADDE	
İLE MÜCADELE	54
5.1. Sözleşmeler	54
5.2. Kuruluşlar	74

İKİNCİ BÖLÜM

MUKAYESELİ HUKUKTA UYUŞTURUCU ve UYARICI MADDELERLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

1. RUSYA.....	81
2. FRANSA	83
3. ABD.....	85
4. ALMANYA.....	88
5. HOLLANDA.....	91
6. İSVİÇRE.....	93
7. AVRUPA BİRLİĞİ	93
7.1. Genel Olarak	93
7.2. Avrupa Birliğinde Uyuşturucu Madde ile Mücadele Stratejileri	96
7.2.1. Avrupa Birliği Uyuşturucu Stratejisi(2005-2012) ve Eylem Planı	98

7.2.2. Uyuşturucuyu Önleme ve Bilgilendirme Özel Programı	
Kararı(2007-2013)	100
8. İSLAM HUKUKU	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA DÜZENLENEN UYUŞTURUCU veya

UYARICI MADDE İMAL ve TİCARETİ SUÇU

1. SUÇTA KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	106
2. SUÇUN UNSURLARI.....	108
2.1. Suçun Faili	108
2.2. Suçun Mağduru	111
2.3. Suçun Konusu	112
2.4. Suçun Maddi Unsuru(Fiil)	121
2.4.1. Genel Olarak	121
2.4.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında	
Belirlenen Fiiller	123
2.4.2.1. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı İmal Etmek	125
2.4.2.2. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı İthal Etmek	130
2.4.2.3. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı İhraç Etmek	138
2.4.3. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında	
Belirlenen Fiiller	142
2.4.3.1. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Satmak.....	142
2.4.3.2. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Satışa Arz Etmek	146
2.4.3.3. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Başkalarına Vermek.....	148
2.4.3.4. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Sevk Etmek.....	150

2.4.3.5. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Nakletmek	151
2.4.3.6. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Depolamak.....	154
2.4.3.7. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Satın Almak	154
2.4.3.8. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Kabul Etmek.....	155
2.4.3.9. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Bulundurmak	156
2.4.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında Belirlenen Fiiller	159
2.4.5. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında Belirlenen Fiiller	163
2.5. Suçun Manevi Unsuru	166
2.5.1. Genel Olarak	166
2.5.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru.....	167
2.5.3. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru.....	168
2.5.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru.....	172
2.5.5. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru.....	172
2.6. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru.....	173
3. UYUŞTURUCU veya UYARICI İMAL VE TİCARETİ SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	175
3.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Teşebbüs	175

3.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda	
İştirak	183
3.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda	
İçtima	189
3.3.1. Genel Olarak	189
3.3.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticaretinde Taksirle Adam	
Öldürme Sorumluluğu	195
4. SUÇUN NİTELİKLI HALLERİ	200
4.1. Genel Olarak	200
4.2. Uyuşturucu Maddenin Çeşidinden Kaynaklanan Nitelikli Hal	202
4.3. Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi	203
4.4. Failin Mesleğinden Kaynaklanan Nitelikli Hal	212
5. ETKİN PİŞMANLIK	213
5.1. Ceza Verilmesini Engelleleyen Etkin Pişmanlık	215
5.2. Cezayı Azaltan Etkin Pişmanlık	219
6. SUÇUN YAPTIRIMI	223
6.1. Genel Olarak	223
6.2. Yaptırım Olarak Ceza	224
6.2.1. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında	
Belirlenen Ceza	224
6.2.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında	
Belirlenen Ceza	226
6.2.3. Nitelikli Hallerin Gerçekleşmesi Halinde Belirlenen Ceza	226
6.2.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında	

Belirlenen Ceza.....	228
6.2.5. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında	
Belirlenen Ceza.....	228
6.2.6. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunun Bir	
Tüzel Kişinin Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi Halinde Yaptırım.....	229
6.3. Yaptırım Olarak Müsadere	230
7. ZAMANAŞIMI.....	241
7.1. Genel Olarak	241
7.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda	
Dava Zamanaşımı.....	243
7.2.1. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında	
Öngörülen Suçların Zamanaşımı Süresi	243
7.2.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında	
Öngörülen Suçların Zamanaşımı Süresi.....	243
7.2.3. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında	
Öngörülen Suçların Zamanaşımı Süresi.....	244
7.2.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında	
Öngörülen Suçların Zamanaşımı Süresi.....	244
7.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda	
Ceza Zamanaşımı	244
8. SORUŞTURMA ve KOVUŞTURMA.....	245
8.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaretinde Görevli	
Mahkeme.....	245
8.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Yetki	250

8.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda	
Deliller	253
8.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda	
İspat Meselesi.....	259
SONUÇ	270
KAYNAKÇA	278

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Ali Erdem Sevdin
Numarası	061134001005
Ana Bilim / Bilim Dalı	Konuşma Hukuku / Konuşma Hukuku
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒
Tezin Adı	Uygunluk ve Uyum Hukuku İnceleme ve Tutarlılık Sorunu

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

Alaaddin Keykubat Kampüsü Selçuklu/ KONYA
Tel: 0 332 223 2446 Fax: 0 332 241 05 24
www.selcuk.edu.tr

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

DOKTORA TEZİ KABUL FORMU

Adı Soyadı	Ali Erdem Sevdin
Numarası	044134001005
Ana Bilim / Bilim Dalı	Komisyon / Komisyon
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Hakan Hakeri
Tezin Adı	Uyandırma ve Uyarı Modelleri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ..... başlıklı bu çalışma 22.11.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Hakan Hakeri		Hakeri
	Prof. Dr. İbrahim ERCAN	ERCAN
Prof. Dr. Mustafa AVCI		AVCI

Alaaddin Keykubat Kampüsü Selçuklu/ KONYA
Tel: 0 332 223 2446 Fax: 0 332 241 05 24
<http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/>

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ali Erdem Sevdım	Numarası 044134001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku/Ceza Hukuku	
	Danışmanı	Prof. Dr. M. Hakan Hakeri	
Tezin Adı		“Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”	

ÖZET

Türkiye uyuşturucu maddelerle mücadele etmeye çok erken tarihlerde başlamasına rağmen bu maddelerin ticaretinin ve kullanımının yaygınlaşmasını engelleyememiştir. Uluslararası alanda imzalanan birçok sözleşmenin tarafı olarak bu konuda kararlılığını göstermiştir. İç hukukunu uluslararası alanda imzalanmış sözleşmelerle uyumlu hale getirmek için yasalarda gerekli değişiklikleri yapmıştır.

Uyuşturucu madde ile ilgili olarak iç hukukumuzda temel olarak üç tane kanun bulunmaktadır. Bunlar, 2312 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesine Dair Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur.

Tez konumuz olan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde düzenlenmektedir. Bu düzenleme çerçevesinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç edilmesi yaptırım altına alınmıştır. Diğer taraftan uyuşturucu maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satılması, satın alınması, satışa arz edilmesi, nakledilmesi, depolanması, sevk edilmesi, bulundurulması yaptırım altına alınan diğer eylemlerdir. Uyuşturucu maddelerin eroin, kokain, morfin veya baz morfin olması, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi ve bazı meslek mensuplarının bu suçu işlemeleri halinde verilecek cezanın artırılması sistemi benimsenmiştir. Uyuşturucu madde olmamakla birlikte uyuşturucu yapımında kullanılan maddelerin imal ve ticaretinin önlenmesine yönelik hükümler getirilmiştir.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ali Erdem Sevdim	Numarası 0440134001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku/Ceza Hukuku	
	Danışmanı	Prof.Dr. M. Hakan Hakeri	
Tezin Adı		“The Crime of Drug Trafficking”	

SUMMARY

Turkey started to struggle with drug trafficking in very early time however it did not prevent use and trafficking of drug from being spread. As a party of many international conventions, it showed how much it was determined to struggle with the drug trafficking. Turkey modified its domestic legislations regarding the drug trafficking in order to be comply with the international conventions.

There are three legislations in Turkish law regarding the drug issues. These are The Code on Supervision of The Drug Substances Numbered 2312, The Code Relating The Drug Substances Numbered 3298 and Turkish Criminal Code Numbered 5237.

The crime of drug trafficking we are studying on is provided for Article 188 of Turkish Criminal Code. According to this article, it is prohibited to producing, import and export of the drug substances in a way that it is contrary to license or without license. On the other hand, selling, purchasing, transporting, supply, storing, offering for selling and possession of the drug substances in way that it is contrary to license or without license are also forbidden and punishable acts. If the drug substances are heroin, cocaine, morphine and morphine base, the punishment given by the court shall be raised. The aim of this provision is to ensure society more protection. In addition, in case that this crime is committed by illegal terror organization which is established to materialize illegal activities, the punishment

given by the court shall be raised. This provision is also in practice in case that some persons such as doctor, nurse, dentist, pharmacist etc. commit this crime since committing this crime is very easy for them, who have a specific knowledge on drug issues.

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.D	: Adalet Dergisi
AÜHFM	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
C.D.	: Ceza Dairesi
C.G.K.	: Ceza Genel Kurulu
CND.	: Commission on Narcotics Drugs (Uyuşturucu Maddeler Komisyonu)
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
EGM.	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EMCDDA	: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction(Avrupa Uyuşturucu Ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi)
INCB	: International Narcotics Control Board (Uluslararası Uyuşturucu Kontrol İdaresi)
İKİD	: İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
No.	: Numara
R.G.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa

T.	: Tarih
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
UNCND	: United Nations Commission on Narcotic Drugs (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu)
UNODC	: <i>United Nations Office on Drugs and Crime</i> (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi)
UMK	: Uyuşturucu Maddeler Kanunu
UNDCP	: United Nations International Drug Control Programme (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı)
UNFDAC	: United Nations Fund for Drug Abuse Control Programme (Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yargıtay
YD.	: Yargıtay Dergisi
YKD.	: Yargıtay Kararları dergisi

GİRİŞ

Tarih boyunca kiři ve toplum sađlıđını tehlikeye atan, toplum dűzenini bozan davranıřlarla sűrekli műcadele edilmiřtir. Toplumda tesis edilen dűzeni devam ettirmek, kiřilerin ve dolayısı ile toplumun sađlıđını korumak için kurallar konulmuř ve yaptırımlar oluřturulmuřtur. Uyulması gereken kuralları ihlal edenler, ya ayıplanarak ya da cezalandırılarak yaptırıma tabi tutulmuřtur.

Uyuřturucu veya uyarıcı maddeler, uzun sűre toplum hayatını etkisi altına alan, kişilerin sağlığını tehlikeye atan unsurlardan biri olmuştur. Uyuřturucu veya uyarıcı maddelerin zararlı oldukları ilk etapta anlaşılmamış, gerek tıp alanında ağrı kesici, cerrahi műdahalede anestezi maddesi; gerekse dinsel ayinlerde kullanıcılarını tanıya yaklaştıran vesile olarak kullanılmıştır. Tıp alanındaki gelişmelerden sonra bu tűr maddelerin zararlı oldukları tedricen anlaşılmıştır.

Uyuřturucu veya uyarıcı maddeler insanlar tarafından, keyif ve neře hali elde etmek, gűnlűk dert ve sıkıntılardan uzaklařmak gibi sebeplerle kullanılmıřtır. Bařlangıçta kiřisel kullanım seviyesinde kalan bu maddelerin zamanla kullanımının yaygınlařması sonucunda, alım ve satımı bir geçim kaynađı haline gelmiřtir. Elde edilen kazancın yűksek olması nedeniyle ticaretinin yapılması olađan olmuřtur. Devletler arasında bu maddeler yűzűnden savařlar çıkmıřtır. Çin’de uyuřturucu madde ticareti ile iřtival eden tűccarlarına, uyuřturucu maddelerin imal ve ticaretine iliřkin sınırlama veya yasaklama getirildiđinde, İngiltere kendi tűccarlarının zarara uđradıđını ileri sűrerek, Çin ile savařmaktan geri durmamıřtır.

Uyuřturucu maddeler, űlkeler arasında savařlara sebebiyet verdiđi gibi, vűcuda verdiđi zarar nedeniyle de birçok ۆlűműn meydana gelmesine neden olmuřtur. Uluslararası kuruluřların yayınladıkları yıllık ve dűnemsel raporlarda, uyuřturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasından kaynaklanan ۆlűm vakalarının azımsanmayacak sayıda olduđu anlařılmaktadır. Birleřmiř Milletler uyuřturucu maddeler ve suç ofisinin yayınladıđı rapora gűre, tűm dűnyada yetiřkinler arasında

yaklaşık her yüz kişiden birisinin uyuşturucu veya uyarıcı madde yüzünden öldüğü tespit edilmiştir¹.

Uyuşturucu maddeler, kullanıldıkları zaman kişide ani veya tedrici fiziksel ve/veya psikolojik bağımlılığa yol açan, kişinin sağlığını tehdit ettiği gibi kamu güvenliğini de tehdit eden, imal ve ticareti ile büyük kazançlar elde edilen maddeler olduğundan, bunların yaygınlığı artmaktadır. Bu maddeler, kişileri hayal dünyasına sevk ettiği ve geçici olarak neşe ve aşırı haz duyma görevi icra ettiğinden, insanlar bu maddeleri kullanmayı tercih etmişlerdir.

Uyuşturucu maddelerin vücuda verdiği zarar ve hasar kısa sürede anlaşılmasa bile, bu maddeler belirli zaman sonra kullanıcıların kendini yorgun hissetmesine, dış dünyaya karşı ilgisizliğe, aynı doz uyuşturucudan aldığı hazzın zamanla düşmesi nedeniyle doz artırımını yapmak isteği nedeniyle kişilerin ölümüne kadar birçok sağlık sorunlarının oluşmasına sebep olmaktadır². Ayrıca, uyuşturucu madde bağımlısı olan kişiler, bu maddeleri temin edecek ekonomik güce sahip olmamaları halinde, hırsızlık, gasp, adam öldürme, yaralama, tehdit gibi birçok suç işleyerek toplum düzenini ve sağlığını tehdit etmektedirler. Aynı şekilde, düşük gelir gruplarındaki kişiler, uyuşturucudan elde edilen kazancın cazibesine kapılarak, bu maddelerin ticaretini yapmak amacıyla, örgüt kurma, kurulmuş örgüte üye olma gibi yöntemlere başvurmaktadır. Bu çerçevede, özellikle terör ve organize suç örgütlerinin finansmanının büyük bir kısmını, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretinden elde edilen paralar oluşturmaktadır.

Son dönemlerde, kitle iletişim araçlarında meydana gelen ilerlemeler ve teknolojik gelişmelerden dolayı dünyanın küresel bir köy haline gelmesi, bu maddeleri kullanan veya ticaretini yapan kişilerin işini kolaylaştırmış ve bu yönü ile uyuşturucu maddeler dünya çapında bir sorun haline gelmiştir.

---

¹World Drug Report by The United Nations Office on Drugs and Crime, 2012, s.1.

²Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisinin 2012 raporuna göre, uyuşturucu kullanıcılarının yüzde 10 ila 13 arası uyuşturucu bağımlısı ve uyuşturucu kullanımına bağlı sağlık sorunlarına sahip olan kişilerdir. Kullanıcıların % 20 HIV virüsü, % 46,7' si hepatit C virüsü, %14,5'si hepatit B virüsü taşımaktadır. (World Drug Report by The United Nations Office on Drugs and Crime, 2012, s.1.)

Uyuşturucu maddelerin gün geçtikçe kullanımının önemli derece artması toplumların ve ülkelerin bu sorunla mücadele etmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda, insanları uyuşturucu madde kullanımına iten nedenlerin neler olduğu hakkında araştırmalar yapılmış ve çözümler bulunmaya çalışılmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yukarıda bahsedilen tehlikelerinden dolayı ülkeler bu sorunu çözmek için uluslararası alanda sözleşmeler imzalamış ve karşılıklı işbirliği ile bu sorunun üstesinden gelmek için çaba sarf etmişlerdir.

Türkiye, uyuşturucu madde ile mücadele konusunda duyarlı bir yaklaşım sergileyerek sorunun çözülmesi için gerekli adımları atmaya gayret göstermiştir. Belki ilk zamanlarda uyuşturucu madde kullanımı ve bu maddelerin ticareti çok ciddi sorun arz etmese de, Türkiye'nin genç nüfus oranının yüksek olması ve sanayileşme ve kentselleşme ile birlikte yaşam alışkanlıklarının değişime uğraması gibi sebepler-bunlar ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak kadar geniş bir alana yayılmış bulunmaktadır-zamanla uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin Türkiye için ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur³.

Diğer taraftan Türkiye, uyuşturucu madde ticaretinin yapılmasında önemli bir coğrafi konuma sahiptir. Uyuşturucunun ham maddesi olan haşhaş ve kenevir maddeleri, Asya'da yetiştirilip işlenerek uyuşturucu madde kıvamına getirilmekte, Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırılıp, satış ve kullanıma sunulmaktadır⁴. Türkiye bu özelliği ile başlangıçta uyuşturucu maddelerin hedef ülkeye naklinin sağlandığı bir transit ülke iken, zamanla tüketici konumuna gelmiştir.

Türkiye, coğrafi konum itibari ile uyuşturucu maddelerin ham maddesi olan haşhaş ve kenevir maddelerinin ekildiği ve uyuşturucu maddelerin üretildiği yerlere

³DEMİRBAŞ, Timur, *Krimnoloji*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010, s.272-275.

⁴Uyuşturucu maddelerin Asya ülkelerinden Avrupa'ya ihracı veya nakli sağlanırken üç rota kullanılmaktadır. Bunlar; Balkan, Kuzey Karadeniz ve Doğu Akdeniz rotasıdır. Balkan rotası, tarihi ipek yolu üzerinde bulunan, Güneybatı Asya'da üretilen haşhaşın İran ve Türkiye topraklarından geçirilerek Avrupa'ya ulaştırıldığı rotadır. Birinci yol, Bulgaristan, Romanya, Macaristan ve Avusturya'dan Almanya; ikinci yol, Türkiye ve Yunanistan üzerinden Batı Avrupa şeklinde oluşmaktadır. Kuzey Karadeniz rotası, Afganistan'dan başlayarak, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden geçerek Rusya, Belarus ve Polonya topraklarından Batı Avrupa'ya ulaşan rotadır. Son olarak, Doğu Akdeniz rotası, deniz yolu etkin bir şekilde kullanılarak, Pakistan limanlarından Hint Okyanusu, Süveyş Kanalı ve Kızıldenize uzanan ve buradan Güney Kıbrıs toprakları üzerinden Akdeniz yolu ile Avrupa'ya ulaşan rotadır. (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı 2006 Raporu, Ankara, s.13-17.)

yakın bulunmaktadır. Asya ile Avrupa'nın kesişim noktasında yer alması, onu Asya'nın Avrupa'ya açılan kapısı, uyuşturucu trafiğinin zorunlu bir köprüsü yapmıştır⁵. Bu nedenle, uyuşturucu maddelerin ticareti ile Türkiye arasında doğal bir bağ olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, Türkiye'nin uyuşturucu madde ticareti ile mücadelede etkin önlemler almasını ve sınır kontrollerini sıkı denetime tabi kılmasını gerektirmektedir.

Türkiye'nin uyuşturucu maddeler ve bu maddelerle mücadelede konumunu belirleyen bir başka husus terör örgütü PKK'dır. Terör örgütünün uyuşturucu ile bağlantısı olduğu ABD tarafından teyit edilmiştir. PKK terör örgütü, ABD'de, 2008 yılında dokuzuncusu yapılan "Uyuşturucu Kaçakçılarının Değerlendirilmesi" toplantısında "Yabancı Uyuşturucu Kaçaklarını Belirleme Yasası"nda müeyyidelere konu olabilecek örgüt olarak tanımlanmıştır. Bu tespit ile PKK terör örgütünün uyuşturucu madde kaçakçılığı eylemlerinde bulunduğu ve terörist eylemleri için bu şekilde finansman sağladığı tescillenmiştir⁶.

Yapılan araştırmalarda, PKK örgütünün sadece uyuşturucu kaçakçılığı değil, uyuşturucu ticaretinin tüm aşamalarında etkin rol oynadığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede PKK'nın uyuşturucu kaçakçılığında komisyon almak,Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yasadışı kenevir ekiminde rol almak,uyuşturucu ticaretini koordine etmek, Avrupa'da uyuşturucu madde dağıtımında etkin olmak ve uyuşturucudan elde edilen geliri aklamak gibi alanlarda faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir⁷.

Türkiye, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadelede yukarıda ifade ettiğimiz sebeplerden dolayı yıllardan bu yana önlemler almaya çalışmıştır.

---

⁵GüneyBatı Asya'da üretilen haşhaş, İran ve Türkiye topraklarından geçirilerek Avrupa'ya ulaştırılmaktadır. (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı 2006 Raporu, Ankara, s.13 vd.); DEMİRBAŞ, s.270.

⁶T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla mücadele Daire Başkanlığı 2008 Raporu, s.9; T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı 2011 Raporu, s.32.

Aynı zamanda, terör örgütü PKK'nın yasadışı silahlı eylemlerini finanse etmek için uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yaptığı, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi tarafından tespit edilmiştir. (Bkz. World Drug Report by The United Nations Office on Drugs and Crime, 2012, s.84.)

⁷T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı 2010 Raporu, s.21.

Uluslararası alanda imzalanmış sözleşmelere taraf olarak bu mücadeleyi yalnızca ulusal değil, uluslararası alanda da sürdürmüştür. Bu doğrultuda Türkiye, 1912 yılında Lahey Afyon Sözleşmesine imza atarak taraf olmuştur. Daha sonra imzaya açılan diğer sözleşmelere de taraf olarak Türkiye kararlılığını devam ettirmiştir. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Türkiye'nin uluslararası alanda taraf olduğu sözleşmelerden birkaçıdır. Türkiye, uluslararası alanda yapılan bu sözleşmeler gereğince kendi iç hukukuna şekil vermeye çalışmıştır. Uyuşturucu alanında ilgili olan birçok kanun meclis tarafından çıkarılarak yürürlüğe konmuştur.

Anlaşılacağı üzere, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları ile mücadele önem arz etmektedir. Özellikle son dönemlerde Türk toplumunda uyuşturucu madde kullanımının yaygınlaşması konuyu daha da önemli hale getirmektedir. Konunun taşıdığı önem nedeniyle bu konuda bir çalışma yapmanın faydalı olacağı mülahaza edilerek, tezimizde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu incelenmiştir.

Tezimizin amacı, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler oldukları, birey ve toplum üzerinde yaptıkları etki ve bunların ticareti ile etkin mücadele etmek için uluslararası alanda katedilen mesafe ile bu mücadelede Türkiye'nin aldığı tedbirler ve bu kapsamda Türk Ceza Hukuku'nda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretine ilişkin suçlarla baş edebilmek için yapılan düzenlemeler hakkında bilgi vermektir.

Çalışmamızın kapsamı, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin türleri ve etkileri, uluslararası alanda atılan adımlar, bu çerçevede imzalanan sözleşmeler ve Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile etkin mücadele yolunda alınan tedbirlerle sınırlıdır. Bu nedenle kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suçu ile kamunun sağlığına karşı suçlar başlığı altında düzenlenen suçlardan diğeri olan “zehirli madde imal ve ticareti” suçu çalışma alanımızın dışında kalmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili genel hükümler getiren ve cezai yaptırım içeren 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi Hakkında Kanun ile 3298 sayılı Uyuşturucu

Maddelerle İlgili Yasa, çalışmamızın ana temasını oluşturmamakla birlikte, ilgili yerlerde anılan yasalara atıflar yapılarak, Türk Ceza Kanunu ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda, Türkiye'nin taraf olduğu ve iç hukuk normu haline gelen uluslararası sözleşmeler, ilgili yerlerde irdelenerek bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu incelenirken yöntem olarak ilk önce uyuşturucu veya uyarıcı maddeler irdelenmiştir. Bu çerçevede, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sınıflandırılması ve etkileri hakkında ayrıntılı bilgi verilerek, bu suçla mücadele etmenin önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Suçun konusu olan uyuşturucu maddeler incelenirken, ilk bölüme atıf yapılarak gereksiz tekrara girmekten kaçınılmıştır. Kanun koyucunun kullandığı terimlere ve konuları düzenleyiş sıralamasına riayet edilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan, Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu incelenirken, ABD, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerin ilgili yasalarına ve içtihatlarına atıflar yapılarak, konu detaylandırılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda konuya farklı bir perspektiften yaklaşmak amacıyla Kara Avrupa Hukuk sisteminin cari olduğu ülkelerden daha ziyade "Common Law" olarak tabir edilen hukuk sisteminin cari olduğu ülkelerin kanun ve mahkeme içtihatları tercih edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde tez çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler oldukları, tanımları ve bu maddelerin kişiler üzerinde yaptığı etkileri incelenmektedir. Bu bağlamda, afyon, eroin, kodein, kokain, extasy, morfin ve sentetik maddeler ve etkileri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, uyuşturucu maddelerle mücadelede ilgili uluslararası sözleşmeler, bu maddelerle yapılan mücadelenin tarihi seyri ve ilgili uluslararası kuruluşların neler olduğu bu bölümde incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun mukayeseli hukuktaki konumu incelenmiştir.

Son bölümde ise, TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu irdelenmiştir. Bu çerçevede suçun yapısal unsurları hakkında ayrıntılı olarak bilgi verilmiş ve bahse konu olan suçun özel

görünüş şekli olan teşebbüs, iştirak ve içtima ile uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinde taksirle adam öldürme sorumluluğu konuları ile suçun nitelikli halleri, etkin pişmanlık, suçun yaptırımı, zamanaşımı süresi incelenmiştir. Aynı bölümde, soruşturma ve kovuşturma başlığı altında, görev, yetki, deliller ve ispat yükü hakkında bilgi verilerek, tezimiz sonuç bölümü ile bitirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU MADDE KAVRAMI, UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDELER ve ETKİLERİ, ULUSLARARASI ALANDA UYUŞTURU ve UYARICI MADDELERLE MÜCADELE

1. UYUŞTURUCU MADDE KAVRAMI

Uyuşturucu madde kavramının tanımını yapmak oldukça zor konulardan biridir. Uyuşturucu, uyuşturma özelliği olan ve gereği gibi düşünmekten ya da davranmaktan kişileri alıkoyan madde; uyuşturucu maddeler ise, afyon, eroin, esrar, kokain, morfin gibi duyumlara uyuşukluk veren maddeler olarak tanımlanmaktadır⁸. Bir kavramdaki belirsizlik onun hakkında doğru analiz yapılmasını da engellemektedir. Bu doğrultuda her meslek grubu, uyuşturucu maddeleri kendi alanlarındaki manasını dikkate alarak tanımlamaktadır. Psikoloğun, doktorun, eczacıların uyuşturucu maddeye verdiği anlam ile polislerin veya mahkemelerin veyahut kanun koyucunun verdiği anlam farklı olmaktadır. Psikolog veya doktorlar tıp bilimi çerçevesinde konuya yaklaşırken, polis veya mahkemeler ise, ceza hukuku perspektifinden konuya yaklaşmaktadırlar. Başka bir ifade ile tıbbi alanda meşgul olan birisi uyuşturucu maddelerin iyileştirici özelliği üzerinde dururken, mahkemeler ve polis bu maddelerin yasadışı kullanımı üzerinde durmaktadırlar⁹. Gerek son dönemlerde sentetik uyuşturucu maddelerin çeşitliliğindeki artış gerekse her meslek grubunun uyuşturucu maddeleri kendi uzman olduğu bilim dalına göre tanımlaması gerçeklerinden hareket ederek, uyuşturucu maddelerin ceza kanunlarında tanımının yapılmasından daha ziyade, hangi maddelerin uyuşturucu madde olduğu sınırlı olarak sayılmakta, yeni uyuşturucu maddelerin ortaya çıkma ihtimali düşünülerek, yasa kapsamı bu yeni maddeleri uyuşturucu madde olarak kabul etmeye açık bırakılmaktadır. Bu eğilim, gerek ulusal kanunlarda gerekse uluslararası mevzuatta kendini göstermektedir. Örneğin, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinde ve 1961 Tek Sözleşmelerinde uyuşturucu maddelerin neler

---

⁸PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali, *Arkadaş Türkçe Sözlük*, 3.Baskı, Ankara, 2000, s.1021.

⁹LARRY, K. Gaines-PETER, B. Kraska, *Drugs Crime and Justice*, USA, 1998, s.5-6.

olduğu ek listelerde belirtilmekle yetinilip, kapsamlı bir uyuşturucu madde tanımı yapılmamaktadır. 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinde uyuşturucu maddeler; “doğal veya sentetik olsun I ve II numaralı cetvellerde gösterilen maddeler” olarak tanımlanmıştır¹⁰.

Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu maddeyi; “ kişi üzerinde bırakmış olduğu etki esas alınarak, önüne geçilmez gereksinme yahut arzu, kullandığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağlılık yaratan maddeler¹¹” olarak tanımlamıştır.

Uyuşturucu kelimesi Yunanca “narke” kavramından gelmektedir. Uyuşturucu madde geniş anlamda, “duygusuzluk, ilgisizlik veya uyku hissi veren bütün maddeler ve ilaçlar için, dar anlamda ise, morfin, kokain, afyon ve esrar gibi maddeler için kullanılmaktadır¹².”

Uyuşturucu maddeler başlangıçta tıp alanında ilaç olarak kullanılan ancak zamanla sağlık üzerinde zararlı tesirleri keşfedildikten sonra kullanımından vazgeçilen maddelerdir¹³.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri, alışkanlık ve bağımlılık yapan, insanın fizyolojisinde ve psikolojisinde etkileri bulunan doğal ve sentetik maddeler olarak da açıklamak mümkündür.

2. UYUŞTURUCU MADDELERİN ETKİLERİ

Uyuşturucu maddenin etkisi kimyasal içeriğine göre değişebilmektedir. Ancak kimyasal içeriğinin yanı sıra uyuşturucu maddelerin alım biçimi, vücutta yaptığı tesir, alım miktarı, kullanım sıklığı ve kullanıcının özel biyolojik ve psikolojik özellikleri uyuşturucu maddelerin etkisini belirleyen etkenlerdendir. Uyuşturucu maddelerin etkisi kişinin kendi bünye ve alışkanlıklarına göre değişeceğinden, bu etkiler subjektif olacaktır. Bu çerçevede hangi dozajın kişiler için

¹⁰ Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi Madde 1/j.

¹¹ **KAYA, Mustafa**, *Uyuşturucu Madde Suçlarında Muhbirin Dinlenmesi, Davaya Müdahale ve Suçta Kullanılan Eşyanın Müsaderesi*, 1998, s.587; **BAYRAKTAR, Köksal**, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, İÜHFİM, C. 4, S. 1-4, Y. 1985, s.47.

¹² **ÖNER, Mehmet Zülfü**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.6.

¹³ LARRY-PETER, s.5-6.

etkili olduğunun belirlenmesi için, aynı dozajın kişiler üzerinde yaptığı benzer tesirler dikkate alınmaktadır. Bu benzer etkilerin yüzdeleri uyuşturucu maddenin etkisinin tespitinde önemli veriler sağlamaktadır¹⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, kullanıcı kişiler üzerinde duyuşsal, ruhsal ve fiziksel bir takım etkiler yaratmaktadır. Bazı uyuşturucular fiziksel bağımlılık yapmamakla beraber, madde kullanımına son verilmek istendiğinde ruhsal bağımlılık durumu yaratmaktadır. Buna karşılık bazı uyuşturucular ise, organik bir takım alışkanlıklar yapmaktadır. Kişi ruhsal/psişik olarak maddeyi bırakmak istese bile vücut alışkanlığı olduğundan bir takım organik tepkiler ortaya çıkabilmektedir¹⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanan kişilerde görülen etkileri dört evrede açıklamak mümkündür. Bu evreler, başlangıç evresi, balayı evresi, doyma evresi ve kaşeksi evresidir¹⁶.

Başlangıç evresinde, kullanıcıda kusma, uykusuzluk, baş ağrısı ve aşırı neşe hali görülmektedir. Balayı evresinde kişinin cinsel isteklerinde artış ve mutluluk hali başlar. Doyma evresinde ise, kişi aldığı uyuşturucu maddenin dozajını artırma gereksinimi duyar. Daha önce alınan miktar aynı zevk, neşe ve mutluluk halinin ortaya çıkmasına yetmez. Vücut artık doyuma ulaşmıştır. Kaşeksi denilen evrede ise, kişide artık bir takım belirtiler ve hastalıklar/arızalar çıkmaya başlar. Kalp ve sindirim sistemlerinde meydana gelen bozukluklar algılama ve dikkat zayıflığı bunlardan birkaçıdır¹⁷.

3. UYUŞTURUCU MADDELERİN SINIFLANDIRILMASI

Uyuşturucu madde kavramı, kişilerin benimsediği görüşe göre değiştiği gibi, uyuşturucu maddelerin sınıflandırılması da kişiden kişiye değişmektedir. Örneğin, bir sınıflandırma, uyuşturucu maddelerin merkezi sinir sistemi üzerinde yapmış olduğu tahribata göre yapılmaktadır. Bu bağlamda depresanlar, duyarlılığı azaltan sistem vasıtasıyla sinyalleri yavaşlatmakta, ağrı ve endişeleri azaltan bir fonksiyon

¹⁴ LARRY-PETER, s.9-10.

¹⁵ KOPTAGEL, Günsel, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratici Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması”, İHFM, 1982, s.1045.

¹⁶ AKGÜN, Nejat, *Adli Psikiyatri*, Ankara, 1987, s.160-161.

¹⁷ AKGÜN, s.160-161.

icra etmektedir. Narkotik uyuşturucular; eroin, morfin, kodein, afyon türleri ilemetadon gibi sentetik uyuşturuculardan oluşmaktadır. Alkol çok geniş şekilde kullanılan depresandır. Barbituratlar, trankilizanlar ve sedatifler sentetik uyuşturucular katagorisinde değerlendirilmektedir. Depresanların hem fiziksel hem de psikolojik bağımlılık yapma etkisi bulunmaktadır. Diğer taraftan ağrıyı azaltan madde olarak kullanılan analjezikler, aspirin, ibuprofen ve acetaminofen (bunlar bağımlılık yapmayan maddelerdir) sentetik uyuşturucular kapsamında kullanılmaktadır.

Stimülanlar ise, merkezi sinir sistemi vasıtasıyla geçen sinyalleri güçlendiren maddelerdir. Duyarlılığı tahrik eden, kişilerin moralini yüksek tutan, esenlik ve mutluluk hislerini üreten maddelerdir. Kafein, nikotin, amfetaminler ve kokainlerin hepsi stimülanlar kategorisinde değerlendirilmektedir. Çok nadir olarak fiziksel bağımlılık yapmalarına rağmen stimülanlarda psikolojik bağımlılık da sözkonusu olabilmekte ve ilerleyen safhalarda memnuniyetsizlik ve rahatsızlık veren deneyimler yaşanabilmektedir¹⁸.

Halüsinojenler; LSD, PCP, mescaline, peyotekaktüs ve extasy gibi maddelerdir. Bu maddelerin insan sağlığı üzerinde olumsuz tesirleri bulunmaktadır. Örneğin, insan üzerinde yorgunluk verici bir duruma sebebiyet verebilmektedir. Bu maddeler ne fiziksel ve ne de psikolojik bağımlılık yapmaktadır¹⁹.

Son olarak, diğer bir sınıflandırma unsuru ise, ‘*canabis*’ adı verilen kenevirlerdir. Bu bitkilerden üretilen uyuşturucu maddeler illegal olarak kullanılan en yaygın uyuşturuculardır.

Yukarıdaki tüm açıklamalardan anlaşıldığı üzere uyuşturucu maddeleri çok çeşitli şekilde sınıflandırmak mümkündür.

Merkezi sinir sistemine yaptığı etkiyegöre²⁰;

- Narkotik olarak etki edenler (morfin, eroin vb.)

---

¹⁸ LARRY-PETER, s.8.

¹⁹ LARRY-PETER, s.9.

²⁰ ÖZDEN, Salih Yaşar, *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı*, Nobel Tıp Evleri, İstanbul, 1992, s.10.

- Depresan olarak etki edenler (alkol, barbütürat, sedatif, trankilizan vb.)
- Uyarıcı olarak etki edenler (kokain, amfetamin vb.)
- Halüsinojen olarak etki edenler (LSD, meskaline, esrar vb.)

Kullanılan maddelere göre²¹;

- Opioidler (afyon türevleri, morfin, eroin, kodein, meperidine vb)
- Alkol
- Kokain
- Esrar
- Amfetamin ya da benzer etkili sempatomimektikler
- İnhalantlar
- Fensiklidin (PCP)
- Halüsinojenler (LSD, Meskalin, vb.)
- Nikotin
- Sedatif, hipnotik veya anksiyolitikler

Doğal yada yapay olmalarına göre²²;

Doğal uyuşturucu maddeler

- Afyon (haşhaş maddesinden elde edilir.)
- Morfin
- Kodein
- Koka, kokain
- Esrar (kenevir ve kenevirde elde edilen madde)
- Marihuana(kenevir ve kenevirde elde edilen madde)

---

²¹ ÖZDEN, s.10-11.

²² GÜNGÖR, Şener-KINACI, Ali, (Öğreti ve Uygulama Boyutu İle) Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Yetkin Basımevi, Ankara, 2001, s.44.

Yapay (sentetik) uyuşturucu maddeler

- Hidromorfin (kısmen yapay uyuşturucu madde)
- Oksimorfin (kısmen yapay uyuşturucu madde)
- Eroin (kısmen yapay uyuşturucu madde)
- LSD (kısmen yapay uyuşturucu madde)
- Meperidin (tamamen yapay uyuşturucu madde)
- Metadon (tamamen yapay uyuşturucu madde)
- Tramadol (tamamen yapay uyuşturucu madde)
- Benzeri ilaçlar

Fizyolojik etkisine gre²³;

- Afyon (keyif verici)
- Morfin (keyif verici)
- Eroin (keyif verici)
- Kokain (keyif verici)
- Esrar (hayal gördüren)
- Marihuana (hayal gördüren)
- Haşhaş (hayal gördüren)
- LSD (hayal gördüren)
- Peyote (hayal gördüren)
- Mescaline (hayal gördüren)
- Alkol (sarhoşluk verenler)
- Choloroform (sarhoşluk verenler)

---

²³ Alman farmakolog Lois Lewin tarafından yapılan sınıflandırmadır.(**KÖKNEL, zcan**, *İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları*, İstanbul, 1998, s.208)

- Ether (sarhoşluk verenler)
- Chloralhydrate (uyku verenler)
- Verenol (uyku verenler)
- Paraldehyde (uyku verenler)
- Sulfanol (uyku verenler)
- Bromide (uyku verenler) vb.
- Amfetaminler (uyarıcılar)
- Campre (uyarıcılar)
- Betel (uyarıcılar)
- Khat (uyarıcılar)
- Cola (uyarıcılar)
- Tütün (uyarıcılar)
- Kahve (uyarıcılar)

Diğer taraftan uyuşturucu maddeler sert yada yumuşak olup olmadıklarına göre de sınıflandırılmaktadır. Örneğin, afyon ve afyon türevleri olan morfin, eroin, veyahut kokain sert uyuşturucu madde kategorisinde yer almaktadır²⁴.

3.1.Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler (Depresanlar)

Depresanlar, duyarlılığı azaltan etkisiyle sinyalleri yavaşlatır. Bu çerçevede, ağrı ve endişeleri azaltan bir fonksiyon icra etmektedir. Düşük dozda kullanılması kişide yatıştırma etkisi yapsada, aşırı doz kullanımında vücutta bir takım sorunlara yol açabilmektedir. Örneğin, muhakeme bozukluğu ya da konsantrasyon bozukluğu bu sorunlar arasında sayılabilir²⁵.

---

²⁴ GÜNGÖR-KINACI, s.45.

²⁵ KASATURA, İlkay, *Gençlik ve Bağımlılık*, İstanbul, 1988, s.103.

3.1.1. Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Tabii Uyuşturucu ve Uyarıcılar

3.1.1.1. Afyon (Haşhaş)

Afyon, haşhaş bitkisinden elde edilen bir maddedir. Opioidler sınıfındandır. İngilizce opium kelimesinden gelen afyon tabiri dilimizde haşhaş veya afyon olarak tanımlanmaktadır²⁶.

Ülkemizde haşhaş ekimiyapılabilmesi için, resmi makamlardan alınmış bir izin belgesine gereksinimleri vardır²⁷.

Haşhaşın;

- Afyonundan
- Tohumundan
- Yağından
- Küspesinden
- Sap ve köklerinden
- Çiçeklerinden kurutulmuş ham meyvelerinden faydalanılmaktadır²⁸.

Afyon, doğal (tabii) olan narkotiklerdendir. Uzun zamandan beri kullanılan uyuşturucu maddedir ve ham maddesi haşhaş bitkisidir. Haşhaş kapsüllerinin çizilmesiyle sızan süte benzer özsuynun toplanmasıyla elde edilen uyuşturucu maddedir. Haşhaş kapsülleri uygun olgunlukta çizilir, çiziklerden sızan sıvı pıhtılaşır ve özel bıçaklarla alınır. Havanın etkisiyle sıvının rengi koyu kahverengiye dönüşmektedir. Ağır bir kokusu ve acı bir lezzeti vardır²⁹.

---

²⁶ÖZDABAKOĞLU, Erdiñç Hakan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s.12.

²⁷YAŞAR, Yusuf, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Temini ve Ticareti Suçları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012, s.35.

²⁸ÖZDEN, s.18.

²⁹DEMİRBAŞ, s.264-265; İÇLİ, Tülin Güñşen, Krimonoloji, Martı Kitap ve Yayınevi, 2004, s.220-221; ÖZDABAKOĞLU, s.12; ÖNER, s.90.

Afyon vücut için çok tesirli bir maddedir. İnsan bedenine girdikten sonra kan yoluyla merkezi sinir sistemini ve sonunda tüm organizmayı etkilemektedir. Kişi afyon kullandığı zaman terleme, zihinsel ve cinsel bir kuvvetlenme, yapay bir neşelenme yaşadığı gibi, aynı zamandakişinin nabızı normal seviyenin üzerinde seyretmektedir. Kullanıcının uzun zamandan beri bu maddeyi kullanması durumunda kronik bir zehirlenme meydana gelmesi mümkündür. Hem fiziki ve hem de ruhsal bağımlılığasebebiyet vermektedir. Bağımlı olan kişilerde iştahsızlık, uykusuzluk, düşük nabız ve tansiyon gibi belirtiler görülmektedir. Vücut bütün afyon türevlerine zamanla alışınca, doz artırma isteği ortaya çıkmaktadır. Uzun süre afyon kullanan kişi amacını, birtakım değerlerini kaybetmiş, yakınlarına karşı ilgisi azalmış bir belirti göstermektedir³⁰. Ayrıca, doğal olarak bağımlı hale gelmiş bir kullanıcı, maddeyi temin edebilmek için adam öldürmekten, hırsızlığa bir takım ceza hukuku alanını ilgilendiren davranışlar sergileyebilmektedir. Afyon ve türevlerine bağımlı olan birisinin bu maddeleri kullanmayı kesmesi durumunda, ileri derecede huzursuzluk hali, sıkıntı ve hayatından memnun olmama gibi bir his oluşumu ve sonunda intihar veyahut cinayet gibi bir dizi olumsuz gelişmeler ortaya çıkabilmektedir³¹.

Afyon aynı zamanda tıp ve veteriner alanında kullanılan birtakım ilaçların ham maddesi olarak da kullanılmaktadır. Afyon uluslararası sözleşmelerde ham afyon, hazırlanmış afyon ve tıbbi afyon şeklinde tanımlanmıştır. Paketleme ve nakledilme için gerekli işlem dışında bir işleme tabi olmayan, kendiliğinden hava ile teması sonucunda koyulaşan afyona *ham afyon*; kullanılmaya hazır duruma getirmek için kaynatma, mayalandırma gibi bir takım işlemlerden geçirildikten sonra elde elden maddeye *hazırlanmış afyon*; tıbbi alanda kullanılmak üzere bir takım işlemlerden geçirilerek kullanılan afyon çeşidine ise *tıbbi afyon* adı verilmektedir³².

---

³⁰ ÖZDABAKOĞLU, s.13.

³¹DEMİRBAŞ, s.265; GÜNAL, H. Yılmaz, *Uyuşturucu Madde Suçları*, Kazancı Yayınları, Ankara, 1976, s.19.

³²SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU, *Türk Ceza Kanununu Yorumu*, III.Cilt, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1998, s.3710; ÖNER, s.90.

Afyonun çok çeşitli şekilde vücuda alınma yöntemi vardır. Bunları 5 ana başlık altında toplayabiliriz³³:

Bunlardan ilki, teneffüs yoluyla afyonun vücuda alınmasıdır. Bu, en olağan kullanma şeklidir. Afyon piposu adı verilen bir alet kullanılarak, ki bu alete İran'da tiryak adı verilmektedir, nefesle vücuttan içeri çekilerek kullanılan bir yöntemdir. Sigara gibi içilerek de kullanılabilir³⁴.

İkinci yöntem ise, hap şeklinde yutularak kullanma metodudur ki, bu yöntemde ani zehirlenmeler meydana gelebilmektedir³⁵.

Üçüncü yöntem, yemek suretiyle ağızdan vücuda alım yoludur³⁶. Bir takım sıvı yiyecek ve içeceklerin içine konularak da alınması mümkündür.

Dördüncü yöntem, şırınga ile deri altına veya damardan içeri enjekte edilerek kullanma metodudur³⁷. Bu yöntemle alınan maddenin kan yoluyla vücuda dağılması daha kolay ve hızlı olduğundan tercih edilen yöntemlerden biridir.

Son olarak ise, anal yoldan fitil kullanmak suretiyle kullanılmasıdır.

Afyondan; morfin, eroin ve kodein gibi maddeler elde edilir³⁸. Ülkemizde afyonun ham maddesi olan haşhaşın, Uşak, Afyon, Denizli, Burdur, Isparta, Kütahya, Çorum, Amasya, Tokat ve Konya'da kontrollü olarak üretimi yapılmakta ve üretilen haşhaş kapsülleri tıbbi amaçlar için kullanılmaktadır.

---

³³YILMAZ, Niyazi, *Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Sorunları (Yüksek Lisans Tezi)*, Diyarbakır, 1998, s.40; YAŞAR, s.42.

³⁴ ÖZDABAKOĞLU, s.12; ÖNER, s.90-91.

³⁵ ÖZDABAKOĞLU, s.12.

³⁶ ÖZDABAKOĞLU, s.12.

³⁷ ÖZDABAKOĞLU, s.12; ÖNER, s.91.

³⁸ BALCI, Murat, *Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s.28.

3.1.1.2. Morfin

“*Morfin, morfinan halka sistemine sahiptir. Yapısında bir feneo bir de alkol hidroksili ihtiva eder. Renksiz kristal haldedir*³⁹”. Morfin, ham afyonun onda birini oluşturmakta ve ham afyonun kimyasal işlemlerden geçirilmesi yolu ile elde edilmektedir. Afyon ile morfin benzer özellikler göstermekle birlikte morfin daha güçlü bir maddedir⁴⁰. Afyonun en önemli alkaloidi olan morfin, 1803’ de 21 yaşındaki bir eczacı olan Adam Sertürner tarafından bulunmuştur. Adını Yunan Tanrısı ‘morpheus’ dan almaktadır⁴¹.

Morfin, tıp alanında da sıklıkla kullanılan bir maddedir⁴². İlginçtir ki bugün morfinmanların sayısı doktorlar arasında gittikçe artmaktadır. Bunun sebebi ise, tıp alanında kullanılan bu maddeye kolay ulaşılabilme imkânının olmasıdır. Bu maddenin ağrı kesici özelliği bulanmaktadır⁴³. Bu nedenle, ağrıyı dindirmek için sürekli morfin içeren ilaç alan kişiler, daha sonra geçici ağrılarını dindirmek için de bu ilaçları almaktadır. Bunun sonucunda, zamanla bağımlılık meydana gelmekte ve böylelikle morfinmanlık oluşabilmektedir. Morfinomani, hastalık haline gelmiş morfin kullanma alışkanlığıdır⁴⁴.

Morfin bağımlısı olan bir kişide bir takım bozukluklar görülebilmektedir. Bunlardan bazıları konuşma bozukluğu, intihar düşünceleri, çalışma kabiliyetinin azalması, uyuyamama, gündüzleri uyuklama şeklinde sıralanabilir. Morfine hemen bir anda alışılmaz. Morfin bağımlılığı sürekli kullanmakla oluşan bir hastalıktır. Hastalığın birinci devresinde çeşitli fikirler ve projeler ile tatlı rüyalar vardır. Daha sonraki devrede kişi sosyal bakımdan gittikçe kötüye gittiğini anlar ve morfini bırakmaya çalışır ama genellikle bunda başarılı olamaz. Bu devreye tereddüt devresi denilebilir. Son aşamada ise, alışkanlık dönemi başlamakta ve kişi artık bağımlı hale

---

³⁹ tr.wikipedia.org(e.t.20.10.2010)

⁴⁰DEMİRBAŞ, s.265.

⁴¹ GÜNAL, s.20; ÖNER, s.94.

⁴²YAŞAR, s.44.

⁴³ ÖZDABAKOĞLU, s.13.

⁴⁴SOYASLAN, Doğan, *Kriminoloji(Suç ve Ceza Bilimleri)*, 3.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s.113.

geldiği için sürekli morfin alma ihtiyacı duymaktadır. Bunun bir sonucu olarak ise, dikkatinde olağanüstü bir dağınıklık, hafıza kabiliyetinin zayıflaması, iradenin zayıflaması gibi marazlar meydana gelmektedir⁴⁵.

Sonuç olarak, kişide suç işleme potansiyeli artmakta ve kişi artık toplum için, eğer tedavi edilmez ise, tehlikeli hale gelebilmektedir. Nitekim morfin kullanan kişiler bu maddeyi temin edebilmek için adam öldürme, dolandırıcılık, hırsızlık, tehdit, gasp vb. birçok suç işleyerek toplumda huzursuzluğa neden olmaktadır.

Morfin ilk aşamada insana rahatlık ve uyku hissi verir. Kaslarda gevşemeye yol açar. Sürekli kullanılması halinde kişide fiziki ve psikolojik olarak bağımlılık oluşturmaktadır. Sürekli alındıktan sonra kesilmesi halinde vücutta ağrılar baş göstermekte ve maddenin yeniden alınması halinde bu ağrılar ortadan kaybolmaktadır. Fazla alınması halinde öldürücü etkisi bulunmaktadır. Kan basıncının azalması, kusma, kabızlık, kasıntı göz bebeklerinin küçülmesi gibi belirtileri bulunmaktadır⁴⁶.

Morfin genellikle şırınga ile damar altına ve damar yolu ile vücuda enjekte edilmektedir⁴⁷. Hap ve şurup olarak da alınması mümkündür. Deri altına veya damara enjekte edilerek kullanılması halinde şırınganın kaynatılmaması veya hijyenik olmayan bir durumda kullanılması halinde, kişide bir takım hastalıklara veya organik bozukluklara yol açabilmektedir. Örneğin akciğer tüberkülozu ve kanseri, tetanoz, sıtma bunlardan birkaçıdır. Morfinin en çok kullanıldığı yerin tıp alanı olduğuna yukarıda kısmen değinmiştik. Özellikle ameliyatlardan sonraki şiddetli ağrıyı azaltmada, ani ve şiddetli ağrı durumlarında (yanık, kırık vs.) ve kanserli hastaların ıstırabını dindirmede işe yaramaktadır. Ayrıca şaşkınlık ve korkuyu da ortadan kaldırmaya ve uykuya sebep olabilmektedir. Morfine ilk alışma günlerinde kişi küçük dozlarla kendini mutlu, rahat ve güçlü hissetmektedir. Bu döneme “morfin ile balayı dönemi” denmektedir. Günler ilerleyip, dozlar arttıkça bu rahatlık ve güçlü olma hissi zamanla kaybolmaktadır. Günümüzde morfinmanların

---

⁴⁵ EREM, Faruk, *Adalet Psikolojisi*, Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara, 2003, s.190.

⁴⁶ SOYASLAN,2003, s.113.

⁴⁷ ÖZDABAKOĞLU, s.13; ÖNER, s.94.

tedavisi modern kliniklerde psikiyatrik tedavi ile ilaç tedavisi birlikte yürütülerek yapılmaktadır⁴⁸.

3.1.1.3. Eroin

Eroin, morfinden elde edilen kimyasal ve üretilmesi kolay bir maddedir. Beyaz, kokusuz, tadı acı, suda ve alkolde eriyen bir tozdur. Morfinmanların tedavisi için kullanılmaktadır. Nişasta görünümündedir. Morfinden çok daha fazla zehirli olduğu söylenmektedir⁴⁹. Esasen başlangıçta bu madde yukarıda da kısmen bahsedildiği gibi morfin bağımlılarının tedavisi için kullanılmaktaydı ve zararları sonuçları bilinmiyordu. Ancak zamanla bu maddenin de insan vücudu için zararları olduğu anlaşılınca, tıbbi olarak kullanılması sınırlandırılmıştır.

Gri beyaza ve kahverengi beyaza çalan maddeler, genel olarak bir çay kaşığında ısıtılarak suda eritildikten sonra damara enjekte edilmektedir. Sıklıkla ön kollardaki kolay ulaşılabilir damarlar tercih edilmektedir. Birçok kez iğne ile delinen damarlar kapanmakta ve yara izleri ile dolu bir görüntü sergilemektedir. Kirli veya dezenfekte edilmemiş iğneden gelen enfeksiyonlar, bu süreci hızlandırmaktadır. Bazen eroin, doğrudan doğruya deri altına enjekte edilmektedir. Bu metot, damara enjekte etmek için kolaylık sağlamak ve daha sonra damara şırınga etme alışkanlığı başlamaktadır⁵⁰.

Eroin diğer maddelere göre, daha çabuk alışkanlık yapmaktadır. Buruna çekilmek suretiyle kullanılabilceği gibi deri altına şırınga etmek suretiyle de kullanılmaktadır⁵¹. Normal kullanma dozu 0.10-1.50 gramdır. Saf kullanımı vücut için çok zararlı olduğu için – zehirlenme ve ölümlere yol açabilir- çoğunlukla sıvı bir madde veya nişastayla karıştırılarak alınabilmektedir. Eroin, hem fiziksel hem de akli bir takım problemleri azaltan olağanüstü bir kapasiteye sahiptir. Aşırı yorgunluk veya uyku hali meydana getirmeksizin, ağrıyı azaltan ve yatıştırıcı etkisi

---

⁴⁸ www.canim.net(e.t.20.10.2010); GÜNAL, s.21-22; ÖNER, s.94.

⁴⁹ ÖZDABAKOĞLU, s.13.

⁵⁰ **BRENNER, H. Joseph-COLES, Robert-MEAGHER, Dermot**, *Drugs & Youth (Medical Psychiatric and Legal Fact)*, Liveright Publishing Corporation, New York, (Yayın Yılı Bilinmiyor) s.80; ÖZDABAKOĞLU, s.13.

⁵¹ ÖZDABAKOĞLU, s.13; ÖNER, s.95.

bulunmaktadır. Ancak eroin, yaşama veya herhangi bir şeye ilgisizlik, enerjisizlik ve tembellik ve yorgunluk hissine neden olmaktadır. Kısaca eroin, insan beyni için bir yatıştırıcı görevi icra etmektedir. Fiziksel ağrılar için eroin kullanılmasının etkisi biraz tuhaflık arz etmektedir. Hiç şüphe yok ki, ağrının hissedilmesi için eşik, beyin fonksiyonlarının genel olarak baskılanmasıyla artmaktadır. Ağrı hissedilmesine rağmen, bu sefer ağrılar farkı bir şekilde algılanmaktadır. Eroin insanlarda gerilim ve endişe duygularını hafifletmekte ve kullanıcıya hafif tatlı neşeli bir hal ve mutluluk ve esenlik hissine sebep olmaktadır. Aslında, ne uyuşturucu bağımlısı ne de fiziksel ve psikolojik ağrıya sahip olmayan bir kişi eroin alırsa, bu kişiye neşeli veya mutluluk hissi vermekten ziyade, kişiyi depresif bir duruma sokmaktadır. Diğer taraftan eroin kullanıcıları, bu maddeyi kullandıktan sonra uyumak isterse, hem çok kolay bir şekilde uyuyabilecekleri gibi, hem de çok huzurlu rüyalar görebilmektedir. Ancak bu durum her zaman bu şekilde olmayabilir. Eğer eroin şırınga ile damardan alınıyorsa, yukarıda ifade edilen duygulardan bazıları, yoğun ve artarak hissedilmektedir⁵².

Eroin aldıktan hemen sonra kullanıcı, mide bulantısı ve kusma gibi bir takım ciddi ve keskin problemlerle karşılaşabilmektedir. Yaşama karşı ilgisizlik hali, yorgunluk ve tembellik hissi ve hiçbir şey yapmak istememe gibi olumsuz duygular, eroin kullanıcılarını verimli bir şekilde çalışmaktan alıkoyabilmektedir⁵³.

Bu nedenle, eroin kullanıcılarının iş bulmaları zor olduğu gibi, bir işte uzun süre çalışmaları ve durmaları da zor olmaktadır. Bu kişilerin istikrarlı bir şekilde çalışmaları da mümkün olmamaktadır.

Yaklaşık dört saat sonra eroin, az çok etkisini kaybetmeye başlar ve eğer kullanıcı bağımlı değilse, az bir sınırlı olma halinden başka bir etkisi olmayacaktır. Ancak hemen belirtelim ki, bir kişi eroin kullanmadan önce ne tür bir ağrı, kaygı, endişe ve strese maruz kalmış ise, eroinin etkisinin geçmesinden sonra bu olumsuzluklar devam edecektir⁵⁴.

---

⁵² BRENNER-COLES-MEAGHER, s.80-81; ÖNER, s.95-96.

⁵³ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.81.

⁵⁴ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.82.

Diğer maddeler gibi eroin de, kullanım dönemlerinin başlangıcında kullanıcıya aşırı güven duygusu, cinsel güçlerde artış, neşe ve zindelik hissi vermektedir. Ancak bu döneme balayı dönemi denilmektedir. Bu dönem belirli bir süre devam etmekte ve daha sonra yaklaşık 15-20 gün içinde kullanıcı bu hisleri tekrar yaşamak için bağımlı hale gelmektedir⁵⁵. Bu maddeye bağımlı olan kişilerde bazı belirtiler veya bozukluklar baş gösterir. Bunlar iştah azlığına yol açma ve zamanla vücutta zayıflama gibi bozukluklardır. Bu durum sağlık için tehlikeli bir aşamaya gelebilmektedir. Kullanıcının gözbebeklerinde genişlemeler, gözlerde donukluk ve renklerde sararmalar, koku alma duyularında zayıflamalar ve kullanıcıların bağımlılık geçirmeleridiğer muhtemel etkilerdir⁵⁶.

Eroin bağımlısı olan bir kişinin tedavisi kolay değildir. Kısa bir tedavi ile üstesinden gelinebilecek basit bir bağımlılık da değildir. Sürekli gözetime ihtiyaç duyulan ve uzun soluklu bir tedavi süreci vardır. Birdenbire eroin kullanılmasını kesmek, tedavide sonuç doğurmayacak ve bağımlı için zor ve çoğunlukla başarısız bir tedavi olacaktır. Bunun yerine hastaya eroin vermeye devam edilir ve fakat zamanla maddenin dozajında azaltmalara gidilerek vücudun bu yeni duruma alışması sağlanır. Uyum sağladığı derecede yeniden dozaj azaltma yoluna gidilerek vücudun alışması beklenir ve böylelikle bu süreç kişi bağımlılıktan kurtulana kadar devam eder. Tüm bu tedaviler sürerken aynı zamanda kişinin bağımlılığını unutturacak bir rehabilitasyon süreci başlatılır⁵⁷.

3.1.1.4. Kodein

Kodein, kimyasal olarak, C₁₈ H₂₁NO₃ formülü ile simgelenmektedir. Afyondan elde edileceği gibi, morfinin metilasyonundan da elde edilebilir. Morfinin monometil eterinden meydana gelen alkaloid prizmalar şeklinde billurlaşan ve 155 santigratta eriyen renksiz kristaller şeklindedir⁵⁸.

---

⁵⁵ GÜNAL, s.22.

⁵⁶ SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU, s.3714; YAŞAR, s.45.

⁵⁷ SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU, s.3714.

⁵⁸ SÖZEN, Hayri, *Analitik Toksikoloji*, Morova Ofset Basıevi, İstanbul, 1996, s.278-279.

Kodein, haşhaş kozası içinde veyahut afyon içeriğinde bulunmaktadır. Beyaz, kokusuz, tadı acı olan bu madde, tıp alanında ağrı kesici ve öksürük giderici olarak kullanılmaktadır. Kodein, eroin veya diğer uyuşturucular kadar etkili bir madde değildir. Genelde uyuşturucu kullanıcıları tarafından, diğer uyuşturucu maddelerin bulunamaması halinde veyahut maddeleri satın alabilecek parayı bulamadıkları zaman kullanılır. Bağımlılık yapması için, çok uzun süre istikrarlı bir şekilde ve yüksek dozajda kullanılması gerekmektedir. Diğer taraftan eroin bağımlılığını bırakmak ve bu illetten kurtulmak isteyen bağımlılar, ara çözüm olarak kodein kullanımını tercih etmektedirler. Eroin kullanımının azaltılması ve zamanla terkedilmesi tedavisinde kodein kullanılabilir⁵⁹.

Kodeinin, insan vücudu üzerinde bazı tesirleri bulunmaktadır. Kullanıcılarda uyuşukluk, iştah kaybı, reflekslerde azalma ve kabızlık gibi yan etkisi olabilmektedir. Ağız yoluyla, deri altına veya damara enjekte edilerek kullanılmaktadır. Ağrı kesici ve ağrı giderici olarak tavsiye edilmektedir⁶⁰.

Afyondan üretilen uyuşturucu madde sınıfına giren kodeinde, diğer uyuşturucu maddelerde görülen aşağıdaki benzer etkiler görülebilir⁶¹:

“Ruhsal etkiler

- *İyi ve mutlu hissetme*
- *Uyku*
- *Bozuk konuşma*
- *Çevreden kopma*
- *Dikkat bozukluğu*
- *Depresyon*

Vücuda olan etkileri

- *Terleme*

---

⁵⁹AKBULUT, İlhan, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İHFM, C:LV-S.3, 1997. s.122.

⁶⁰ AKBULUT, s.122-123.

⁶¹POLAT, Oğuz, *Adli Tıp Uygulamaları*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s.204.

- *Bulantı ve kusma*

Sürekli kullanım durumunda ortaya çıkan tesirleri

- *Yüksek doz riski*
- *Kötü beslenme*
- *Vücutun direncinin düşmesinden dolayı hastalıklara açık hale gelme*
- *Kirli iğne kullanımından kaynaklanan hastalıklar”*

3.1.2. Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Sentetik Uyuşturucu ve Uyarıcılar

3.1.2.1. Genel Olarak

Daha önce ifade ettiğimiz gibi, uyuşturucu maddeler doğal uyuşturucu maddeler ve sentetik uyuşturucu maddeler olarak sınıflandırılmaktadır. Doğal uyuşturucu maddeler, çeşitli yerlerde veya laboratuvarlarda kimyasal bir işleme tabi tutulmadan basit bir takım yöntemlerle elde edilen maddelerdir(Örneğin afyon ve eroin gibi). Buna karşılık sentetik uyuşturucu maddeler ise, bir takım kimyasal işlemlerden geçirilerek elde edilen psikotrop maddelerdir. Özellikle 20.yüzyıldan itibaren kendini gösteren bu maddeler, doğal uyuşturucu maddeler gibi ilk önce tedavi amaçlı olarak piyasaya çıkarılmış olup, daha sonra zamanla bağımlılık yaptığı anlaşılmıştır. Genel olarak akli ve ruhsal durumu etkileyen bu maddelerin kullanımı zamanla arttığı gibi, çok fazla sayıda çeşitleri bulunmaktadır⁶².

Bu tür maddeler genellikle psikotropik maddeler olarak anılmaktadır. Bunlar ruhsal durumu etkileyen maddelerdir. Özellikle Türkiye’de bu maddelerin kullanımını denetim altına almak için kırmızı ve yeşil reçete ile satılması şartı getirilmiş ve bu düzenlemeden sonra kullanımı önemli derecede azalmıştır. Bu maddelere ilişkin uluslararası alanda kabul edilmiş ve Türkiye tarafından kabul edilerek iç hukukta uygulama olanağı olan psikotrop maddelere ilişkin sözleşme bulunmaktadır. Bu sözleşme çerçevesinde bu tür sentetik maddeler dört grupta toplanmaktadır:

---

⁶² **KURT, Şahin-KURT, Ela**, *Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 36.

1-Depresanlar

2-Trankilizanlar (müsekkinler-yatıştırıcılar)

3-Stimulantlar(uyarıcılar)

4-Halüsinojenler

Klasik uyuşturucu maddelerden daha az yatırım gerektirmesi ve ticaretinde daha az risk olması, bu sentetik uyuşturucu maddelerin kullanımını teşvik etmektedir. Bu maddeler tıbbi amaçlarla kullanıldığı için psikotropik maddeler adıyla anılmaktadır. Bu ilaçların yatıştırıcı (psikoleptik) etkisi olduğu gibi, uyarıcı (psikotonik) etkisi de bulunmaktadır⁶³.

Sentetik uyuşturucu maddelerden en önemli çeşitlerinden ilki depresantlardır. Depresantlar, zihnin işlevini yavaşlatan ve merkezi sinir sistemini uyuşturarak ona etki eden kimyasal maddelerdendir. Tıbbi tedavide çok sık kullanılan sentetik maddelerdir. Ağrı kesici, yatıştırıcı ve uyutucu etkisi bulunmaktadır. Bu tür ilaçlar uzun süreli kullanıldığı zaman bağımlılık yapma durumu ortaya çıkmaktadır. Ancak diğer uyuşturucu maddeler ile birlikte alındığı zaman tehlikeli sonuçlara sebebiyet vermektedir. Amytal, nembupal, secenol ve luminal şeklinde adlarla üretilmektedir. Alkole benzer bir etki göstererek, hareketlerde yavaşlama, şaşılık, dikkat dağınıklığı, ve peltek konuşma gibi etkiler göstermektedir. Tablet ampul ve sıvı şeklinde kullanım çeşitleri bulunmaktadır. Deri altına enjekte edilerek kullanılabilir. Kişi bu maddeyi kullanmayı bıraktığında;

-Uykusuzluk

-Anksiyete

-İştahsızlık

-Bulantı

-Titreme

-Adale zayıflığı gibi belirtiler ortaya çıkabilir⁶⁴.

---

⁶³ERGÜL, Ergin, *Uyuşturucu Maddeler ve Suçları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997, s.42.

⁶⁴ŞAHİN-ELA, s.37.

3.1.2.2. Barbüratlar

Uyku ilaçlarının yapımında kullanılan kimyasal bir maddedir. Fiziksel bağımlılığa neden olabilir. Tıp alanında üç değişik amaçla kullanılmaktadır. Kısa etkililer, anestezi sağlamak için kullanıldığı gibi, orta etkililer, ameliyat öncesi sakinleştirici, uyku verici veya kasılma nöbetlerinde kullanılmaktadır. Son olarak, uzun etkili, sürekli ve günlük sakinleştirme amaçlı da kullanılmaktadır. Barbütirik asit ilk kez Adolph Von Baeyer tarafından 1864 yılında sentez edilmiştir. Birden fazla çeşitleri bulunmaktadır ve bu çeşitleri arasında etkinin başlaması, devam etme süresi ve tesirin şiddeti bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Sekobarbütal (seconal), pentobarbütal (nembutal), ve amobarbütal (amytal) gibi çeşitleri bulunmaktadır⁶⁵.

Yatıştırıcı ve uyutucu olarak genellikle ağız yolu ile alınmaktadır. Tablet, kapsül ve sıvı olarak kullanılmaktadır. Merkezi sinir sistemini etkilemektedir. Küçük dozda kullanıldığı zaman kişi ve şartlara bağlı olarak alkolün etkisine benzer bir sakinlik verir. Zihin faaliyetlerinde azalma olduğu gibi, insanda stres ve gerginliği azaltan bir etkisi de bulunmaktadır. Kişide hafif bir neşe ve keyif hali meydana getirir. Uyku ilacı olarak kullanılması yaygındır⁶⁶.

Bu maddeyi kullanan kişilerin uykuya dalma süreleri kısalmaktadır. Ancak normal uyku uyuyan bir kişide görülen sabah dinç bir şekilde uyanma belirtisi görünmemektedir. Bu kişiler uyandığı zaman belli bir süre tam uyanamama ve sonrasında depresyon, muhakeme eksikliği ve şaşkınlık gibi vakalar görünmektedir. Yüksek dozda alındığı zaman anestetik etki meydana getirmektedir⁶⁷.

Barbüratların bağımlılık yapma özellikleri bulunmaktadır. Bu bağımlılık maddenin etki süresinden daha ziyade, kullanıcı üzerinde çabuk etki edip etmemesine göre gelişir. Genel olarak ilacı kullanan kişiler, hızlı bir şekilde doyumuna ulaşma yolunu tercih etmektedirler. Devamlı olarak bu maddeyi kullanan kişilerde

---

⁶⁵ ÖZDEN, s.84.

⁶⁶ YAŞAR, s.53-54.

⁶⁷ ÖZDEN, s.86.

metabolizma hızlı çalışmaktadır. Yüksek dozda alınması halinde ölüme sebebiyet verebilmektedir. Bu maddelerin en ciddi tesir gösterdiği alan solunum sistemidir. Solunum sistemini kontrol eden beynin ilgili bölümünü baskı altına almaktadır. Aşırı bir şekilde kullanılması halinde solunum durması gibi olumsuz durumlarla karşılaşılabilir. Bu maddeye bağımlı olan kişilerde zihinsel bozukluklar, şuurda bir takım belirsizlikler meydana gelebilir. Öyle kikişi, günlük işlerini dahi yapamaz hale gelmektedir. Uyku durumunda düzensizlikler meydana gelebilir. Kişinin günlük uyku miktarı azalmaya başlar ve bu durum kişinin daha fazla dozda madde almasına neden olabilir. Hem psikolojik ve hem de fiziksel bağımlılık oluşması olasıdır. Kişi bu maddeyi kullanmayı bıraktığında;uykusuzluk, anksiyete, iştahsızlık, bulantı, titreme ve adale zayıflığı gibi belirtiler ortaya çıkabilmektedir⁶⁸.

3.1.2.3. Trankilizanlar

Merkezi sinir sistemini yavaşlatan uyuşturuculardır. Bunlar, merkezi sinir sistemini etkileyerek davranışların yavaşlamasına veya gecikmesine neden olur.

Ruhsal bunalım ve gerilimi önlemek için kullanılan ve kullanıldığı zaman kişinin uykusunu getirmeden sakinleştirici ve endişeleri gidermeye yarayan yatıştırıcılar. Yüksek dozda kullanılması halinde, uyuklama, ataksi, ağız kuruluğu, solunum depresyonu ve koma gibi belirtiler görülebilmektedir. En bilinen türleri arasında meprobamate, oxazepam (serepax, adumban), glutethimide (doridene), methyprylon, chlordiazepoxide(librium) ve diazepam (diazem, valium) bulunmaktadır. Uzun süre kullanıldığı zaman bağımlılık yapmaktadır⁶⁹.

---

⁶⁸ ÖZDEN, s.89-91.

⁶⁹SOLGUN, Sertaç, *Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Yolları*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2002, s.22; ŞAHİN-ELA, s.37; DEMİRBAŞ, s.268.

3.2. Merkezi Sinir Sistemini Uyarıcı ve Uyarıcılar (Stimulanlar)

3.2.1. Merkezi Sinir Sistemini Uyarıcı Tabii Uyarıcı ve Uyarıcılar

3.2.1.1. Koka Bitkisi

Koka ağacı (*Erythroxylon coca*), erythroxylaceae (koka ağacıgiller) familyasından olan, Bolivya, Peru, Cava ve Sri Lanka gibi tropik bölgelerde yetişen, 1-2 metre boyunda çalı tipli bir ağaçtır. Çiçekleri küçük ve sarıdır. Meyveleri tek çekirdekli olup kırmızı kiraza benzer. Yaprakları kokain ve başka maddeler taşır. Kurutulmuş yapraklarına koka adı verilir. And Dağlarında yabani olarak yetişmekle beraber, yaprakları için özel olarak da yetiştirilmektedir. Müessir madde olarak, uçucu yağ ve alkaloidler taşır. Alkaloid miktarı % 0,7-2 arasında değişir. Kokain ve tuzlar, bilhassa küçük cerrahi müdahalelerde mevzi (lokal) anestetik olarak kullanılmaktadır. Koka yapraklarının uyarıcı ve kuvvet verici özellikleri de vardır. ABD'nin bazı bölgelerinde, yerli halk tarafından koka yapraklarını çiğnemek adet haline gelmiştir⁷⁰.

3.2.2. Kokain

Kokain, koka ismi verilen bitkinin yapraklarından elde edilir⁷¹. Ekim aylarında genel olarak sabah zamanında toplanır. Yaprakları güneşte kurutulur. Sonra birtakım eleme işleminden geçirilerek yaprakları damarlarından atılır. Daha sonra değirmenlerde çekilerek toz haline getirilip kokain elde edilir. Beyaz ve parlak acı bir lezzeti olan kokusuz bir tozdur⁷². Bu madde tıbbi alanda bazı hastalıkların tedavisinde kullanılmaktaydı. Ancak daha sonra kokainin zehirli ve alışkanlık yapan bir madde olduğu anlaşılınca, bu maddenin yerine sentetik bir takım maddeler kullanılmaya başlanmıştır⁷³.

⁷⁰ tr.wikipedia.org(e.t.20.10.2010)

⁷¹ ÖZDABAKOĞLU, s.14; ÖNER, s.96.

⁷² ÖZDABAKOĞLU, s.14.

⁷³ EREM, 1998, s.3717; DEMİRBAŞ, s.267; DÖNMEZER, Sulhi, *Kriminoloji*, İstanbul, 1994, s.299.

Kokainin kimyasal özellikleri ve farmakolojik unsurları Alman kimyacı Albert Niemann tarafından tespit edilmiştir. Diğer taraftan İtalyan nörolog Paola Mantegatta ise, bu maddeyi başta kendisinde deneyerek psikolojik etkilerini belirlemeye çalışmıştır. İlk başlarda tıp alanında tedavi amaçlı ve özellikle afyon ve morfin bağımlılığını sona erdirmek için kullanılmıştır. Diğer taraftan, tarihte dinsel bir figür olarak algılanıp kutsal sayıldığı da görülmektedir⁷⁴.

Türkiye’de kokain maddesine, 1990 ve 1991 yıllarında yapılan operasyonlar sırasında rastlanılmıştır. Ancak ülkemizde bu maddenin kullanımı yaygın değildir. Bunun sebebi olarak ülkemizin kokainin anavatanı sayılabilecek yerlere olan coğrafi uzaklığı gösterilebilir. Ayrıca kokain maddesinin pahalı maddelerden olması da bu sonuca etkili olmaktadır⁷⁵.

Kokain üç şekilde vücuda alınabilir. Bunlardan ilki burun yolu ile toz halinde çekilmek suretiyle, ikincisi, enjeksiyon ile damardan kana karıştırılarak⁷⁶, son olarak, tütün içine karıştırılarak alınmasıdır. Burun ile alındıktan kısa bir süre sonra, vücudun merkezi sinir sisteminde uyarımlar meydana gelir. Kalp atışlarında artma, kan basıncında yükselme, solunumda süratlenme, kaslarda gerilme ve kasılmalar oluşabilmektedir. Az miktarda alınan kokain, insanda ruhsal bir coşkunluk meydana getirir. Öfori olarak adlandırılan hafif bir neşe hali, huzursuzluk, fiziksel ve ruhsal gücün artması ve yorgunluk hissinin azalması gibi etkiler görülmektedir. Eğer bir kişi kokain maddesine bağımlı değilse, sadece 1-2 gram kullanması ölüm sonucunu doğurabilir. Çabuk ve tamamen metabolize olur. Zehirlenme belirtileri çok kısa zamanda meydana gelebilir. Eksitasyon, huzursuzluk, sinirlilik, aşırı konuşkanlık, depresyon, boğazda kuruma, baş dönmesi, halüsinasyon başlıca belirtilerdir⁷⁷.

Kokain, kişide canlılık ve cinsel güçte artış meydana getirmektedir. Ancak daha sonra bir takım sorunlara yol açar ve kadınlarda cinsel tatminsizlik hissi, erkeklerde ise, iktidarsızlığa sebebiyet verebilmektedir. Güçlü bir kokain, uygulandığı bölgenin duyarlılığını felç etmektedir. Kokain kullanan kişinin göz

---

⁷⁴ ÖZDEN, s.51-52.

⁷⁵ ÖZDEN, s.51-52.

⁷⁶ ÖZDABAKOĞLU, s.14; ÖNER, s.96.

⁷⁷ ÖZDEN, s.53-54; VURAL, s.322; YAŞAR, s.51; ÖZDABAKOĞLU, s.14.

bebeklerinde büyüme, yüksek dozda alındığı zaman ise, kan basıncında yükselme meydana gelmektedir. Olmayan sesleri duyma, yanlış görmeler, irade ve akıl zayıflığı, erken bunama gibi etkiler de baş gösterebilmektedir. Kullanıcı zamanla, vücudunda bit ve pire gibi küçük hayvanların gezindiği hissine kapılarak, bunları vücudundan çıkarma peşine düşmektedir⁷⁸.

3.2.2.3. Crack

Crack kokainden daha ucuz ama çok daha tehlikeli bir maddedir. Yemek sodasının su içerisine karıştırılarak ısıtılması ile elde edilen, beyaz veya krem renginde olan, kokainden daha saf bir uyuşturucudur. Burun yolu ile solunum yollarından alınabilmekte ve çok az bir zamanda beyne ulaşabilmektedir. Kokainden çok daha ölümcül olabilir. Devamlı kullanılması halinde sinir bozuklukları, cinayet ve intihara neden olabilmektedir. Kullanıcı çok hareketli, aktif, sinirli ve kızgın olmaktadır. Diğer taraftan solunum yolu hastalıklarına da neden olmaktadır. İştahsızlık sonucu kilo kaybı, beynin biyolojik-kimyasal yapısının bozulması gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır⁷⁹.

3.2.2. Merkezi Sinir Sistemini Uyarıcı (Stimülant) Sentetik Uyuşturucu ve Uyarıcılar

3.2.2.1. Genel Olarak

Stimülanlar, merkezi sinir sistemine uyarıcı etki yapan maddelerdendir. Kullanıldığı zaman akli faaliyetlere kuvvet ve keskinlik verdiği gibi, vücudun yorgunluğunu azaltır ve kişiye enerji sağlar. Bu sebepten dolayı sınav döneminde akli kuvvetlendirmek için öğrenciler tarafından kullanıldığı gibi, oyun sırasında daha fazla performans göstermek için sporcular tarafından da sıklıkla kullanılmaktadır. Ayrıca, bu tür maddeleri kullanmak insanda doyumluk hissine neden olduğu için, şişmanlığın tedavisinde kullanıldığı olmuştur. Bu çerçevede şişman kişiler genellikle zayıflamak için bu maddeyi çok sık olarak kullanmaktadırlar. Özellikle gece araç sürerek mesafe kateden araç sürücüleri, bu maddeyi uyanık kalmak için kullanmaktadırlar. Özellikle kamyon şoförü kişiler gece yolculuğunu tercih ettikleri

⁷⁸ EREM, 1998, s.3717; DEMİRBAŞ, s.267; ÖNER, s.97.

⁷⁹DEMİRBAŞ, s.267; SOLGUN, s.25.

için bu maddenin kullanımı bu kişilerde çok sık olmaktadır. Bu tür uyuşturucu maddeler çok kolay bir şekilde bağımlılık yapmaktadır. İlk önceleri diğer uyuşturucu maddeler gibi insan sağlığına bir zararının olmadığı düşünülmekle beraber, daha sonraları bu algının yanlış olduğu anlaşılmıştır⁸⁰.

Bu maddeler tablet şeklinde kullanıldığı gibi iğne ile vücuda enjekte etmek suretiyle de kullanılmaktadır.

3.2.2.2. Amfetaminler

Merkezi sinir sisteminde uyarıcı etki yapan sentetik uyuşturuculardan ilkidir. İlk kez 1887 yılında sentez edilerek aşırı derecede uyuma problemi olan kişilerin tedavisinde tıbbi amaçlı olarak kullanılmıştır. Ayrıca II. Dünya Savaşı sırasında İspanyollar, gemilerde uzun süre kalabilmek için, Almanlar ise, paraşütle yapılan operasyonlarda bu maddeyi kullanmışlardır. İngiltere ise, askerlerin yorgunluklarını ve korkusunu azaltmak için kullanmışlardır. Ülkemizde 1978 yılında üretimi ve satışı yasaklanmıştır. Kimyasal olarak, feniletilamin türevidir. Acı, hafif kokulu ve renksiz bir sıvıdır⁸¹.

Amfetamin kullanıldığı zaman kişide uyanıklık hali meydana getirmektedir. Özellikle gece uyanık kalmak zorunda olan araç şoförü ve öğrenci gibi kimselerin sıklıkla kullandığı bir maddedir. Ek olarak, kişilerde dikkat yoğunluğunu artırdığı için, sınava giren öğrenci ve diğer kimselerin faydalandığı maddedir. Diğer taraftan sporcular, müsabaka sırasında performanslarını artırmak için bu maddeyi kullanırlar. Doping yapmak için sıklıkla başvurulan maddedir. Şişman insanlar, bu maddeyi zayıflamak amaçlı kullanılmaktadırlar. Çünkü kullanıldığı zaman kişiye doyumluk hissi verdiği söylenmektedir⁸².

Amfetamin maddesi, vücuda enjekte edilerek veya tablet şeklinde kullanılmaktadır. Sürekli kullanıldığı zaman çok kolay olarak bağımlılık yapan maddelerdir. Bağımlı kişilerde aşağıdaki belirtiler görülebilir⁸³:

⁸⁰ ÖZDEN, s.38; ŞAHİN-ELA, s.38; DEMİRBAŞ, s.269.

⁸¹ ÖZDEN, s.39; ERGÜL, s.45; ÖNER, s.99.

⁸² ŞAHİN-ELA, s.38; ERGÜL, s.45; ÖNER, s.99.

⁸³ ŞAHİN-ELA, s.38; SEVÜK, s.46.

- Uykusuzluk
- İştahsızlık
- Deride kızarma
- Kalp çarpıntısı
- Nefes darlığı
- Kusma
- Panik
- Kendine zarar verme
- Halüsinasyon
- Yüksek ateş
- Ölüm

Ağız yolu ile alınmasından hemen sonra kişinin nabzında, solunum sayısında ve tansiyonunda artış görülmektedir. Bir kişi damar yolu ile yüksek dozda amfetamin kullanırsa, dolaşım sisteminde düzensizlik ve ani ölümlerle karşı karşıya kalabilir. Ağız yolu ile madde kullanımında, bağımlılar günlerce hiç uyumadan ve yemeden durabilir. Ancak madde alımına ara verildiği zaman kişilerde depresyon ve sinirlilik hali görülmektedir⁸⁴.

Günde 90-100 gramdan daha fazla dozda kullanan kişilerde birtakım ruhsal bozukluklar meydana gelebilmektedir. Bu miktardan daha fazla bu maddeyi kullananlarda, gittikçe karakter değişimleri görülmeye başlar ve kişi gittikçe sıkıntılı bir sürece doğru kayar. İlerleyen dönemlerde kişi halüsinasyon görmeye başlar⁸⁵.

Bu maddelerin tıp alanında tedavi amacıyla kullanıldığını daha önce ifade etmiştik. Tedavi edilen hastalıkları genel olarak özetleyecek olursak:

1- Uygunsuz zamanlarda normal olmayan ve karşı konulamaz uyuma ihtiyacının giderilmesinde,

---

⁸⁴ ÖZDEN, s.41; VURAL, s.321.

⁸⁵ ÖZDEN, s.44.

2- Aşırı kiloya sahip kişilerin iştahlarını azaltmada ve bu doğrultuda zayıflatmak için yapılacak müdahalelerde,

3- Normal veya normal seviyeden daha fazla zekaya sahip ancak öğrenme güçlüğü çeken veya davranış bozuklukları gösteren hiperaktif çocuklarda,

4- Bazı epilepsi türlerinde ve parkinson hastalığında, yardımcı ilaç şeklinde tedavi amaçlı kullanılmaktadırlar⁸⁶.

3.2.2.3. Extasy

Extasy, merkezi sinir sistemini uyaran maddeler içerisinde, özellikle Avrupa ülkelerinde en fazla kullanılan sentetik bir uyuşturucu maddedir. MDA yani MethleneDioxyAmfetamin adıyla anılmaktadır. 1912 yılında çече sineği gibi böceklerin ısırığı neticesinde oluşan uyku halini tedavi etmek için üretildiği ifade edilmektedir⁸⁷.

Extasy, sokak dilinde Adam, XTC, Hug, beans (fasulyeler) ve aşk ilacı olarak bilinmektedir. Yasadışı bir uyuşturucu maddedir. Hem uyarıcı hem de hayal gördürücü tesirleri bulunmaktadır. Kullanıldığı zaman kişiye enerji vermenin yanı sıra, kullanıcı kişinin zaman algısında ve diğer algılarda bozukluklar meydana getirebilir. Ancak extasy maddesi, tahribatını temel olarak beyinde meydana getirmektedir. Özellikle diğer sinir hücreleri ile iletişim kurmak için seratonin kimyasal maddesini kullanan sinir hücrelerinde etkili olmaktadır. Seratonin sistemi, bilinen adıyla insanda mutluluk hissi uyandıran hormanel yapı, ruh halini, asabiyeti, cinsel aktiviteleri, uyku ve acıya karşı duyarlılığı düzenleme işlevinde önemli bir rol oynayan sistemdir. Hayvanlar üzerinde yapılan bir araştırmada, extasy maddesinin bu sinir hücrelerini şiddetli bir şekilde tahrip ettiği anlaşılmıştır. Bu nedenle bu madde, insan sağlığı için ciddi tehlikeler oluşturduğu gibi, nadiren de olsa ölümcül etkiye sahip olabilmektedir. Bağımlılık yapan bir maddedir. Yapılan araştırmalarda, genç ve yetişkin extasy kullanıcılarının yüzde 43'ünün bu maddeye bağımlı olduklarına dair belirtiler gösterdikleri tespit edilmiştir⁸⁸.

---

⁸⁶ ÖZDEN, s.46.

⁸⁷ ERGÜL, s.45.

⁸⁸ <http://www.drugs.com> (e.t.20.10.2010)

Extasy maddesinin kullanıcılar üzerinde hem fiziki hem de psikolojik etkileri bulunmaktadır. Fizyolojik olarak, kullanıcıların hafızaları ve idrak yetenekleri üzerinde etkileri olduğu saptanmıştır. Bu maddeyi kullanan kişiler ile kullanmayan kişiler arasında kıyaslama yapıldığında, extasy maddesini kullananların hafıza ve idrak yeteneklerinde bozulmalar olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, bu tür maddelerin yüksek dozajda kullanılması, vücudun sıcaklığını düzenleyen sistemde tahribatlar meydana getirebilmektedir. Bu çerçevede vücut sıcaklığında ani bir artış olabilmektedir. Ayrıca karaciğer, böbrek, kalp ve kan damarlarını ilgilendiren sistemlerde tahribata neden olabilmektedir. Ölüm sonucunun gerçekleşmesi de olasılıklar dahilindedir. Extasy maddesini kullananların bir çoğunda, kokain ve amfetamin gibi diğer uyuşturucu maddelerde görülen riskler oluşabilir. Bu riskler, kalp atışında ve kan basıncında artışlar olarak kendini gösterebilir. Dolaşım sistemi ve kalp hastası olan kişiler, özellikle bu risk grubunun içerisinde bulunmaktadır. Ek olarak, kas gerilmesi, mide bulantısı, istemsiz olarak dişleri sıkma, grip, terleme ve bulanık görme gibi semptomlarda oluşabilmektedir⁸⁹.

Diğer taraftan extasy maddesini kullanmanın psikolojik zararları bulunmaktadır. Akıl zayıflığı, depresyon, uyku sorunu ve ciddi endişe hissi bu kapsamda ifade edilebilir. Bu sorunlar, kullanım sırasında ortaya çıkabileceği gibi, kullanımdan birkaç gün veya hafta sonra da ortaya çıkabilmektedir. Bu maddenin kullanımı gün geçtikçe artış göstermektedir⁹⁰.

Ülkemize gelince, Türkiye'ye Hollanda ve Belçika ülkelerinden büyük oranda extasy maddesinin geldiği tespit edilmiştir. UNODC verilerine göre, 2006 yılında Türkiye, bu maddenin en fazla yakalandığı ülkeler sıralamasında 5. olmuştur. Ülkemizde bu maddenin kullanımı giderek düşmesine rağmen transit ülke konumunda olduğu için, çok miktarda extasy maddesi Türkiye'de yakalanmaktadır⁹¹.

---

⁸⁹<http://www.drugs.com> (20.10.2010)

⁹⁰<http://www.drugs.com> (20.10.2010)

⁹¹ T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı 2008 Raporu, s.23.

3.2.2.4. Speed

Speed, “methamphetamine hydrochloride” olarak da bilinmektedir. Genel olarak aşırı iştahlı olan kişilerin iştahını baskı altına almak ve keyif artırmak için kullanılmaktadır. “Amfetaminler” olarak isimlendirilen ve genel olarak aşırı kiloya sahip insanların kilo kaybını temin etmek, uykuyu kişiden uzaklaştırmak, zihinsel aktiviteyi hızlandırmak için ve depresyon tedavisinde kullanılan bir uyuşturucu maddedir. Zararlı sonuçlara yol açmasına rağmen ne yazık ki birçok ülkede-örneğin ABD’de-yasal olarak reçete ile tedavi amaçlı kullanılmaktadır⁹².

Kullanıcı kişide kısa bir süre içinde olağanüstü bir tolerans oluşmaktadır. Bu maddeyi doğrudan doğruya damara enjekte etmek suretiyle kullanan kişilerde iki etki görülür. Birinci ve ani etkisi, kişide neşelenme halinin ve özellikle baş kısmında kan basıncının artması hissinin meydana gelmesidir. Bu durum dakikalar içinde azalarak yerini yüksek fiziksel ve ruhsal(zihinsel) enerji artışına bırakır ve kişi yerinde duramayacak derecede kendini mutlu ve heyecanlı hisseder. Yaklaşık iki ila dört saat içerisinde bu duygular yavaş yavaş kaybolarak yerini zayıflık, yorgunluk ve depresif bir hisse bırakmaktadır⁹³.

Bu kimyasal maddenin kullanılması sırasında özellikle etkilerinin en yoğun hissedildiği bir zaman diliminde, kalbin hızlı bir şekilde atmasına ve daha sonra kalpte kasılmaya neden olduğu için, nadiren de olsa ölüme yol açabilmektedir. Ölüm, beyinde oksijen yetmezliğinden kaynaklanmaktadır. Aşırı kilo kayıpları, uykusuzluk problemi yaşama ve asabileşme belirtisi diğer etkiler arasındadır⁹⁴.

İkinci olarak önemli görülen etkisi karaciğerde, karaciğer iltihaplanması olarak bilinen hepatit hastalığına yol açmasıdır. Bu, kirli şırınga ve iğnenin kullanılması nedeniyle meydana gelebilir. Bu durum karaciğerde sürekli hasara neden olabilmektedir⁹⁵.

---

⁹² BRENNER-COLES-MEAGHER, s.73.

⁹³ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.74.

⁹⁴ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.74.

⁹⁵ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.74.

3.3. Duyuların Bozulmasına Neden Olan Uyuşturucu ve Uyarıcılar (Halüsinojenler)

3.3.1. Duyuların Bozulmasına Neden Olan Tabii Uyuşturucu ve Uyarıcılar

3.3.1.1. Genel Olarak

Bu tür uyuşturucu maddeler kenevir bitkisinden elde edilmektedir. Bu sebeple bu kategoriye giren uyuşturucu maddeler hakkında bilgi vermeden önce kenevir bitkisi hakkında özet olarak bilgi vermenin uygun olacağı kanaatindeyiz.

Kenevir, insanlığın en eski bitkisel ham madde kaynağı olup, saplarında bulunan lifler, iplik, dokuma ve kumaş yapımında; hamurlu kısmı ise, kâğıt yapımında kullanılır ve anavatani Orta Asya'dır. Ilıman ve tropik bölgelerde yetişmekte ve kültürü yapılmaktadır. Sert, çalimsı, gövde içi boş, palmat yapraklı, dioik ve tek yıllıktır. Lifleri dayanıklı ve oldukça uzundur. Cinsin lifleri, kaba dokumacılıkta (çuval, halat, çanta, ağ yapımı gibi) kullanılır. Yaprakları da tıpta ve kozmetikte kullanılmaktadır. Tohumu oldukça yağlı olduğundan, yakıt ve besleyici olması bakımından da gıda olarak kullanılmaktadır. Cinsin yağ ve lif elde edilmesinde kullanılan türü 'cannabis sativa'dır. Esrar elde edilmesinde kullanılan türü ise, 'cannabis indica'dır. Kenevirin esrar yapımında kullanılanı, dişli eşeyli bitkidir ve yetiştirilmesi için Tarım Bakanlığında izin alınması gerekmektedir. Erkek bitki esrar elde etmek için kullanılmamaktadır⁹⁶.

3.3.1.2. Esrar

Esrar, aşağı yukarı dünyanın her yerinde yetiştirilebilen kenevir bitkisinden elde edilir. Bu bitki genel olarak Nisan ve Haziran aylarında ekilmekte, Ağustos ve Eylül aylarında toplanmaya hazır hale gelmektedir. Kenevir bitkisinden üç çeşit özellik arz eden esrar maddesi elde edilebilmektedir. Bunlardan ilki kenevir bitkisinin yaprakları üzerinde bulunan reçinenin alınması sonucu elde edilen reçine esrarıdır. İkinci olarak, kenevir bitkisinin kurutulması sonucu elde edilen toz esrar ve

---

⁹⁶ tr.wikipedia.org(e.t.20.11.2010)

son olarak kenevir bitkisinin çeşitli şekilde preslenmesi ile elde edilen pres yada toz esrardır⁹⁷.

Afyon gibi esrar da uzun zamandır kullanılan bir maddedir. Kenevir bitkisinin adı 'cannabis sativa'dır. Daha önceleri sadece Hint kenevirinden elde edildiği düşünülen esrarın, daha sonraları sınaî bir bitki olan kenevirden de elde edildiği anlaşılmıştır. Bu bitki özellikle Tayland, Pakistan, Hindistan, Filipinler, Malezya, Endonezya, Meksika ve Afrika gibi yerlerde yetişir⁹⁸.

Esrar ağız ve solunum yolları ile kullanılabilir. Sigara, pipo ve nargileye karıştırılarak vücuda alınabildiği gibi, bir takım sıvı maddelerin içine karıştırılmak suretiyle de alınabilir. Önemle vurgulamak gerekir ki, son yıllarda esrar maddesinin kullanımı oldukça artmış ve gençlerhatta aydın kesim arasında bile kullanımı tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Ek olarak söylemek gerekir ki, bu maddenin cezaevlerinde de kullanımı oldukça yaygındır. Esrar maddesinin bağımlılık yaratmadığı ve sigara ve alkolden daha az zararlı olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Esrar kullanan insanlarda bir takım fiziksel ve ruhsal değişimler görülebilir. Özellikle sigara yolu ile vücuda alınan esrar, vücutta etkisini bir iki dakika içerisinde göstermesine rağmen, ağızdan vücuda alınması halinde bu etki 1-2 saat içerisinde belirir ve 3-5 saat devam eder. Esrar kullanan kişi, esrarın etkisi altında kendisini çok önemli bir kişi zanneder ve zengin olduğunu düşünür. Adeta bir hayal dünyasında yaşamaktadır. Daha sonra bu etkinin kaybolmasını müteakiben kişide korku ve tembellik dönemi başlamaktadır⁹⁹.

Esrar içenlerde maddenin kullanımı sırasında bir takım belirtiler meydana gelebilir. Nabız sayısında artma, ağız ve boğaz kuruluğu, kan basıncında artma, göz bebeklerinde büyüme, kusma, bulantı ve ışığa karşı hassasiyet bunlardan bazılarıdır. Daha önce belirttiğimiz gibi hayal görmeye ve kişide tembelliğe yol açmaktadır. Kişi

---

⁹⁷ DEMİRBAŞ, s.266-267; YAŞAR, s.47.

⁹⁸ DEMİRBAŞ, s.266-267; GÜNAL, s.24-25; EREM, s.192.

⁹⁹ GÜNAL, s.25; EREM, s.192.

renkli ve cinsel halüsinasyonlar görür. Yüksek dozda kullanılması halinde vücutta bir takım bozukluklar ve ölüm korkusu baş gösterebilmektedir¹⁰⁰.

3.3.1.3. Marihuana(Marijuana)

Marihuana, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın bir şekilde kullanılan¹⁰¹, ince ince kurutulmuş ve ufak parçalara ayrılmış yeşil tütün ve kekik otu arası kuru bir bitkidir¹⁰². Kuru olduğu zaman sadece zayıf bir kokusu vardır. İçildiği zaman kendine özgü sert ve güzel bir kokuya sahiptir. Bu maddeyi bir kez koklamış olan kişi, kolay bir şekilde diğerlerinden ayırt edebilir. Aktif olan kimyasal içerikler, yani olağanüstü psikolojik değişime neden olan içerikler, dişi hint kenevirinin (cannabis indica or cannabis sativa) en üst çiçeklerinin veya yapraklarının içindeki reçinenin içinde bulunmaktadır. Erkek hint keneviri de benzer veya aynı maddeleri içermekle birlikte, miktarları çok azdır. Gelişimi için gerekli şartlar göz önüne alındığında reçine, dişi kenevirlerin yapraklarının yüzeyinden sızacak ve kolay bir şekilde değişik yollarla ayrıştırma işlemi gerçekleşecektir. En üst yapraklar ve çiçeklerdeki reçine uyuşturucu madde elde etmek için en kuvvetli kimyasaldır¹⁰³.

Dünyanın çoğu yerinde, özellikle Hindistan, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da kenevir kullanımı yüzyıllardır yaptırım altına alınmasına rağmen çeşitli isimler altında bu bitkilerin farklı hazırlamaları yapılmıştır. Örneğin charras türü madde, Orta Doğu'da haşhaşın karşılığı olarak kullanılmaktadır. 'Ganja' bitkisinin daha alt yapraklarından elde edilen daha az kuvvetli bir reçinedir. Bahang (kenevir) ve dagga (kenevir) batı yarıkürenin marihuanasına çok benzemektedir. Bu maddeler genel olarak, nefesle içe çekilmeden, doğrudan yutulur. Marihuanaya dünya genelinde çok değişik isimler verilmektedir. Aslında, kenevir bitkisinden üretilen maddeleri tanımlamak için kullanılan terimlerin hepsi, ya parçalanmış ve kurutulmuş olan marihuanaya yada reçinesinden farklı nitelikte uyuşturucu elde edilen haşhaş

---

¹⁰⁰ GÜNAL, s.26.

¹⁰¹ YAŞAR, s.48; UZUNTOK, s.34.

¹⁰² SEVÜK, s.44.

¹⁰³ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.17.

bitkisine atf yapmaktadır. Marihuana için kullanılan ortak isimlerden bazılarını, maryjane, pot, grass, boo, hay, tea, weed olarak sıralayabiliriz¹⁰⁴.

Kenevir bitkisinin Hindistan'a iki bin yıl önce ulaştığı düşünülmektedir. Bu ülkede, kenevirden elde edilen marihuananın çok dikkatli bir şekilde ekimi yapılmış ve yaygın olarak kullanılmıştır. Bu nedenle, bu maddeye 'cannabis chine' isminden daha ziyade, 'cannabis indicia' adı verilmiştir. Hindistan kaynakları, hint keneviri bitkisine doymuş durumdaydı. Yani bu bitkinin, Hindistan yaşam biçimi ile sıkı sıkıya bağlı farklı ve çeşitli kullanım biçimleri vardı. Yaklaşık olarak 2000 yıl boyunca uyuşturucu maddeler, tıpsal, dinsel, sosyal ve eğlence amaçlarıyla çok zengin bir şekilde kullanılmıştır. Marihuana ve haşhaş maddesi, Hindistan halkı tarafından, kötü etkilerden koruyucu, kıtlık zamanında destekçi, insanların kendisine güvenini artıran maddeler olarak görülmüştür. Hatta ilahi ilhamın temel kaynağı olarak düşünülmüştür. Marihuana kullanımı bu ülkeden, Yunanistan dahil, Doğu Akdeniz sınırları üzerinde bulunan diğer ülkelere ve Orta Doğu'ya yayılmıştır. Milattan önce 5.yüzyılda, Herodot, Trakya bölgesinde yaşayan insanların, hint kenevirinin liflerinden elbise yaptıklarını ve kenevir bitkisinin çekirdeklerini kavurarak ve toksit içermeyen buharını içlerine çekerek eğlence yaptıklarını kaydetmiştir¹⁰⁵.

Marihuana maddesi, depresyon, sinir bozukluğu, cinnet, zeka geriliği, iktidarsızlık gibi hastalıkların tedavisinde kullanılmıştır. Genel olarak oral yoldan kullanımı tercih edilmiştir¹⁰⁶.

Marihuananın kullanıcılar üzerindeki etkileri net olarak bilinebilmektedir. Unutmamak gerekir ki; bir uyuşturucu madde farklı kullanıcılara aynı şekilde tesir etmeyeceği gibi, aynı kullanıcının farklı zamanlarda kullanımında da farklı etkiler görülebilecektir. Aynı şekilde, uyuşturucuların kalitesi ve saf olması da adı geçen tesirleri değiştirebilecektir. Marihuananın kullanıcı üzerinde etkisini tanımlayan iki bakış açısı bulunmaktadır. Bunlar kullanıcının nasıl hissettiği ve nasıl davrandığı bakış açılarıdır. Marihuananın kullanıcı üzerinde oluşturduğu hisler, vücuttan içeri

¹⁰⁴ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.18-19.

¹⁰⁵ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.20.

¹⁰⁶ INCIARDI, James A., *Handbook of Drug Control in United States*, (Yayın Yılı Bilinmiyor), s.7.

alınmasından 10 dakika sonra etkisini göstermeye başlamaktadır. İlk durgunluk duygusu (sıklet) ve sıcaklık hissi, özellikle omuz kemeri ve boyun etrafındaki kas yapılarını kaplamaya başlar. Marihuana kullanıcıları etrafını farklı bir şekilde algılamaya başlar. İlgi alanı değişir, objelere olan dikkati güçlenir ve giderek azalmaya başlar. Müzik dinlemek zamanla bağımlının yaptığı tek şey olur. Dokunmak, ister kumaş parçası ister bir kitap ve isterse bir başka insan olsun, daha fazla zevk ve merak duygusu vermeye başlar ve önemli bir hal alır. Genel olarak söylenebilir ki, marihuana kullanımı, algıyı güçlendirir ve idraki geliştirir. Kullanıcının zaman algısı değişir. Yaklaşık 10 dakika geçmesine rağmen, kişi 1 saat geçtiğini düşünebilir. Çoğu kullanıcı kendisini huzurlu ve rahat hisseder. Ruh hallerinde aşırı değişkenlik oluşabilir. Bir düşünce veya yorum, bağımlı kişiyi aniden üzüntü içine sokabilir. Özellikle madde etkisini gösterdikten yani zehirlenme olduktan bir buçuk saat sonra, içsel bir sevinç ve huzur hissi olağan olarak görülen belirtilerendir. Bu sevinç hissi daha sonra dışa vuran bir gülme haline dönüşebilir. Bu gülmelerin açık, görünür bir sebebi yoktur¹⁰⁷.

Marihuana bireyler üzerinde bazı davranış değişikliklerine yol açmaktadır. Örneğin, kişinin konuşma istidadı madde kullanımından etkilenir ve kullanıcı kişide konuşma isteği azalmaya başlar. Kişi, konuşmanın belirli bir fiziksel çaba gerektirdiğini bilir ve bunun tamamen şuurundadır. Yine bu çerçevede, kişi ağız ve boğazının etrafında bulunan kasları hissetmektedir. Ancak, yinede kişi, psikolojik olarak konuşmamayı tercih etmektedir. Marihuana kullanan kişi sessiz kalmayı tercih eder. Konuştuğu zaman ise, donuk ve cansız bir görüntü sergiler ve söylediği şeyleri sürekli tekrar etme eğilimindedir. Bu tekrar etme eğilimi, şüphesiz, tekrara değer şeyleri vurgulama isteğinden kaynaklanmaktadır. Kullanıcının, konuşurken söylemek istediği şeyleri unuttuğu gözlemlenir. Çünkü kullanıcının düşünce ve dikkat yeteneği, kullanılan madde nedeniyle zarar görmüştür. Kişi nesnelere hakkında konuşmaktan daha ziyade, onları algılama ve değerlendirme peşindedir. Diğer taraftan kişinin vücut hareketlerinde de bir takım değişiklikler söz konusudur. Marihuana kullanan

---

¹⁰⁷ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.30-31. Ayrıca aynı kitapta Baudelaire bu tecrübeleri şu şekilde tanımlamaktadır. “Bazen olur ki kişiliğini kaybedersin. Anormal bir şekilde, dış dünyaya ait objeleri düşünmek, sana kendi varlığını unutturur ve çok geçmeden bu duygular içinde erirsin. Gözlerin, rüzgar altında sallanan, uyumlu olarak şekillenmiş bir ağacın üzerinde gezinir. Birkaç saniye içinde, bir şaire kıyasla nadiren olan şeyler senin için gerçek olmaya başlar.”

bir kişi, sürekli oda etrafında dolaşma isteğinde olabilir. Bu, vücudunu özgür bir şekilde hareket ettirebildiğine dair kendisine bir haz verir. Mümkün olduğu kadar çevrede dolaşmak ister ve ayrıca konforlu bir şekilde oturmayı veyahut uzanarak dinlenmeyi tercih eder. Marihuana maddesi, kişiyi uyanık kalma noktasında tahrik eder. Kullanan kişilerde çok nadir olarak sinirlenme veya asabiyet duygusu oluşur. Arkadaşlarına karşı sıcak ve samimi bir tavır sergilerler. Alkollü insanlarla kıyaslandığı zaman marihuana etkisi altında bulunan insanlar, araba sürmeye çok az ilgi duyarlar veya hiç ilgi duymazlar. Koordinasyonları veya algılamaları hafif bir şekilde zarar görmüş olmalarına rağmen, onlar genel olarak, sandıklarından veya inandıklarından daha iyi bir şekilde fonksiyon icra ederler¹⁰⁸.

Marihuana kullanımı sonucunda bir takım olumsuz veya kötü sonuçların ortaya çıkması, alınan dozun miktarına, kullanıcının fiziksel yapısına ve alışkanlıklarına bağlıdır. Marihuananın aşırı bir dozda kullanılmasından kaynaklanan vücut zehirlenmesi, bazen kaza sonucu veya ihmal sonucu, bazen de, kasıtlı olarak aşırı şekilde doz alma şeklinde meydana gelmektedir. Marihuana kullanıcıları, genellikle bu maddeyi kullanmaktan dolayı bir zarar görmemek için satıcılardan garanti istemektedir. Yani bu çerçevede satıcı tarafından denenmiş maddeyi almayı tercih etmektedirler. Aşırı doz kullanımında vücut aşağıdaki tepkileri verebilmektedir¹⁰⁹:

a) Mide bulantısı ve kusma; aşırı doz kullanımının en olağan tepki şeklidir¹¹⁰. Çok ciddi bir belirti değildir. Kusmadan sonra, kişi kendisini iyi hissetmeye başlar ve sesli bir şekilde uyuma eğilimi gösterdikten sonra iyi bir ruh halinde uyanır.

b) Asabiyet ve acıya karşı aşırı duyarlılık; kullanım tarzı ve eğilimi ile çok yakından ilgili olan değişebilir tepkilerdir. Eğer kullanıcı derin ve bunaltıcı problemler içinde ise ve marihuana kullanmadan önce bezdirici bir durum ile karşı karşıya kaldıysa veya marihuana etkisi altında iken kullanıcının arkadaşları, sürekli olarak kullanıcının uzaklaşmak istediği bu problemler alanlara kullanıcıyı odaklamaya çalışıyorsa, kullanıcıda derin ve sert bir asabiyet dalgası tecrübe edilebilir. Eğer diğer

¹⁰⁸ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.32-33.

¹⁰⁹ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.36-37.

¹¹⁰ YAŞAR, s.49.

kişiler, bu dönemde kullanıcıya destek verirlerse ve kullanıcının içinin rahatlamasını sağlarlarsa, bu asabiyet dönemi çok uzun sürmeyecektir. Bu dönemde çok az miktarda da olsa fiziksel zararlar meydana gelebilmektedir.

c) Şüphencilik, korku hali ve güvensizlik; kullanım tarz ve eğilimine, özellikle yakalanma ve tutuklanma korkusu gibi faktörlere bağlı temel tepkilerdir. Kişisel faktörlerde önemli nedenlerdir. Yaşamındaki işlerin asla yolunda gitmediğini veya diğerleri tarafından hoşlanılmadığını düşünen kullanıcı, marihuananın etkisi altında olduğu zaman güvensizlik duygusu içerisinde kendini hisseder ve bu duyguya doğru bir eğilim gösterir. Bu durumdan dolayı sebepsiz ve mantıki olmayan gerekçelerle arkadaşlarını suçlar ve arkadaşlarının kasıtlı olarak ona zarar vermek istediklerini ve onu kıskandıklarını düşünür. Örneğin, fiziksel çevre sıkıcı bir durumda ise, dinlendirici özelliği olan bir ortamda, dışarıdan kötü kavga sesleri gelir ve kullanıcı bu durumdan dolayı üzülmeye başlar. Uyuşturucu madde, bu kötü durumun abartılması noktasında fonksiyon icra eder ve kullanıcı kapana kısıldığını sanır ve korku hisseder. Aşırı doz kullanımından sonra böyle tepkimeler kısa sürelidir. Bu durumda süjenin büyük bir sabra ve rahatlatma veya yatıştırma müdahalesine ihtiyacı vardır.

3.3.1.4. Meskalin, Mescal ve Peyote

Peyote veya meskal olarak da isimlendirilen meskalin, bazı ülkelerde bir kültürün parçası veya dinsel bir ayinin gereği olarak kullanılan doğal bir uyuşturucu maddedir. Özellikle Hindistan kabilelerinde ve Kızılderili olarak da isimlendirilen milletlerde bu şekilde kullanımı yaygındır¹¹¹. Beyaz Amerikalıların, Kızılderili insanları yok etme eylemleri nedeniyle bu insanlar ruhlarının ve kendi kimliklerinin özgürlüğünü hissetmek ve korumak maksadıyla meskalin maddesini kullanmışlardır¹¹². Bitki biliminde, “*lophophora williamsii*” olarak da isimlendirilen bu madde, Meksika'nın kuzeyinde bol miktarda yetişmektedir. Peyote kaktüsünün başında bulunan filizlerin kesilmesi ve kurutulmasından sonra iyice küçülen bu maddeler, küçük butonlar şekline ve diske benzer bir hale büründürülür. Bu

---

¹¹¹YAŞAR, s.55.

¹¹²KARCH, Steven B., *Drug Abuse Hand Book*, The United States of America, 1998, s.17-18.

butonlara meskal butonları adı verilmektedir¹¹³. İnce bir biçimde dilimlenmiş ve parçalanmış bulunan meskal butonları çiğnenerek ve yenerek kullanılmaktadır. Peyote butonlarının aktif elementlerinin yapay olarak işlenmesi ile meskalin maddesi elde edilir. Uyuşturucu madde piyasasında peyote veya meskalin, genel olarak, jelâtin kapsüller içerisinde parçalanmış veya öğütülmüş veya tablet veyahut ampuller içerisinde sıvı olarak tedarik edilmektedir. Kullanıcılar tarafından yuvarlak buton şeklinde olduğu için bazen “ay” olarak, eğer ebatı büyük ise, “dolunay” olarak isimlendirilir¹¹⁴.

Meskalin, sosyal veya dinsel bir geleneğin yerine getirilmesi için kullanıldığı zaman, etkileri genel olarak aynı veya tahmin edilebilir bir nitelik taşır. Fakat yasadışı yollarla gizli bir mekânda alındığı zaman, etkileri çok daha az belirlenebilir ve endişe ve panik atak durumları olağan bir durum olarak gerçekleşir¹¹⁵.

Parçalanmış meskalinler sindirildiği zaman kullanıcıda bulantıya yol açar ve kusma meydana gelir. Eğer erken bir dönemde kusma meydana gelmiş ise, kullanıcıda diğer belirtiler görülmez. Görsel etkiler, yaklaşık 30 ila 45 dakika içerisinde başlar ve 1 ila 2 saat içerisinde zirveye ulaşır. 10 ila 12 saatlik bir zaman diliminde yavaş yavaş maddenin etkisi azalmaya başlar. Meskalin maddesini kullanan kişilerin görsel algılamalarında önemli oranda bozulmalar meydana gelmektedir. Kullanıcı, objeleri daha canlı, titreşim ve renklerini abartılı, bazen akıcı veya plastik yapıda görmektedir. Başka bir ifade ile, kullanıcı açısından objeler, boyut ve açısal olarak değişime maruz kalmış olarak görünmektedir. Meskalin maddesinin küçük miktarda kullanımı bu görsel halüsinasyonun veya yanılmanın sebebi olabilmektedir. Bu halüsinasyonların görülmesi olağandır¹¹⁶. Madde kullanıcıları aslında bu yanılmaların, kullandıkları uyuşturucu maddeden kaynaklandığının farkındadır. Bu nedenle gördükleri bu yanılmalarından kendilerini uzaklaştırmaya çalışırlar. Meskalinin tehlikeleri, LSD maddesinin tehlikelerine göre

---

¹¹³YAŞAR, s.55.

¹¹⁴ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.67-68.

¹¹⁵ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.68-69.

¹¹⁶YAŞAR, s.55; DEMİRBAŞ, s.268.

daha azdır. Uyuşturucu maddeyi kullanmak her zaman zevkli bir deneyim olmayabilir ve bazen de panik ataklara ve depresyona neden olabilir¹¹⁷.

3.3.2. Duyuların Bozulmasına Neden Olan Sentetik Uyuşturucu ve Uyarıcılar

3.3.2.1. Genel Olarak

Bu tür sentetik uyuşturucu maddeler kullanıldığı zaman hayal etme duygusu oluşmaktadır. Bu tür maddeleri kullanan kişi kendisini hayal dünyasında hisseder ve böylece kendi gerçekliğinden uzaklaşmaya başlar. Bu türde en çok bilinen sentetik uyuşturucu madde LSD'lerdir¹¹⁸.

3.3.2.2. LSD (Lysergic Acid Diethylamide)

Saf halde bulunan LSD, kokusuzdur, tatsızdır ve beyaz kristal toz halindedir. Aynı zamanda kolayca suda çözülebilen kimyasal bir yapıya sahiptir¹¹⁹. Bu uyuşturucu madde içinde eridiği sıvının tadını değiştirmez. LSD'nin olağanüstü özelliği, onun muazzam etkisindedir. LSD çok değerli bir maddedir. Çok az miktardaki ham LSD maddesinden binlerce doz LSD maddesi elde edilebilmektedir. Bu nedenle bu maddenin yasadışı olarak dağıtımını engellemek imkânsızlaşmaktadır. Kullanıcılar arasında sokak jargonu olarak, asit, mavi, pembe, güneş ışığı veya hayalet şeklinde ifade edilmektedir¹²⁰.

Özellikle 1960'lı yılların ilk başlarında, insanı bir tür hayal dünyasına götüren uyuşturucu maddeler, değişik olarak, hayal gördüren, şuuru genişleten, akli kuvvetlendiren ve hayal dünyasını tahrik eden maddeler olarak tanımlanmıştır. Bu şekilde tanımlanan uyuşturucu maddelerin başında ise LSD'ler gelmektedir. Bu madde bir anda insanlar tarafından bilinen ve tercih edilen uyuşturucu maddelerden olmuştur. LSD, genel olarak, acid olarak isimlendirilmektedir. Ancak tüm dünya dillerinde LSD tabiri yerleşik bir şekilde kullanılmaktadır. LSD'lerin, kendi kendini

---

¹¹⁷ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.69-70.

¹¹⁸ DEMİRBAŞ, s.268.

¹¹⁹ YAŞAR, s.54.

¹²⁰ VURAL, Nevin, *Toksikoloji*, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları No: 73, Ankara, 2005, s.324.

idare edebilme duygusu, daha fazla kendi varlığından haberdar olma şuuru, duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı hissi, asabiyet duygusunun azalması gibi kullanıcılarına bir takım psikolojik etkileri olmaktadır¹²¹.

LSD'nin kimyasal etkisi psiko-farmakoloji alanda bir çok soruların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ağız yolu ile alınan LSD maddesinin küçük bir miktarı beyne ulaşır. Bu miktar sadece moleküler diye adlandırılacak bir oranda olsa bile beynin çeşitli fakültelerini etkileyebilmekte ve derin psikolojik değişimlere sebebiyet verebilmektedir¹²².

Görme yetisi, LSD ile en fazla etkilenen algılama sistemidir. Dış objeler hatta bazen insanlar bile; renk, şekil ve görünüm olarak bir takım değişikliğe maruz kalmışlar gibi görünür. Renkler sık sık derinleşir. Daha fazla canlı, titreşimli ve sürekli değişen bir konumda görülmeye başlanır. Bu şekilde, LSD kullanıcılarının algılamasında çok ciddi şekilde değişimler olur. Her şey olduğundan farklı görünmeye başlar. Hemen ifade edelim ki; yukarıda bahsedilen tüm bu değişiklikler birer yanılgıdır. Yani kullanıcı tarafından bir sanrı hali görülmektedir. LSD alan kişi, dış dünyayı gerçekte olduğundan farklı bir şekilde algılamaktadır. Kullanıcının gözünde dış dünya, sürekli olarak değişen, akıcı, geometrik ve renkli, görsel alanda hareket ettikleri sanılan bir görüntüler yumağı şeklinde algılanmaktadır. Bu sanrıların kullanıcıların gözünü kapattığı zaman oluştuğu ve LSD maddesinin gözün retina tabakası üzerinde meydana getirdiği etkiden kaynaklandığı düşünülmektedir. LSD'nin kullanımı, daha önce ifade edildiği gibi, kullanıcı üzerinde sanrılar meydana getirmektedir. Ancak bu, göz yanılması veya aldanmasından farklı bir şeydir. LSD maddesini kullanan insanlar, bu deneyimini doğal olarak anlatılamaz olarak tanımlamaktadırlar¹²³.

LSD maddesinin diğer etkileri ise, mutajenik ve teratojenik etkilerdir. Bu alanda yapılan bir çalışmada, bu maddenin kromozom hasarına ve hamilelik

---

¹²¹ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.42.

¹²² BRENNER-COLES-MEAGHER, s.45-46.

¹²³ BRENNER-COLES-MEAGHER, s.51; YAŞAR, s.55.

dönemlerinde, deney hayvanlarına veya hamile bir kişiye verildiğinde doğan bebeğin el ve bacaklarında şekil bozukluklarına neden olduğu görülmüştür¹²⁴.

3.4. İnhalantlar(Uçucular)

İnhalantlar, yani uçucu olarak da adlandırılan maddeler, toplumda çok ciddi olumsuz sonuçlara yol açan diğer kimyasal maddelerdir. Bu maddelerin temin edilmesi kolay olduğu gibi, parasal değeri de düşük oldukları için kullanımı yaygın olmaktadır. Özellikle bazı meslek gruplarının bu tür maddeleri mesleklerinin icrası sırasında kullanması, riskler oluşturmaktadır.

Genç yetişkinlerde benzin, kuru temizleme işlerinde kullanılan kimyasallar ve tiner dahil olmak üzere uçucu özelliğe sahip diğer maddeler koklanma sureti ile kullanılmaktadır. Bu kullanım şeklinin etkileri değişiklik arz etmektedir. Baş dönmesinden neşe hissi, görsel resimlerin bozuk görülmesinden, baş ağrısı ve kusmaya kadar değişen çeşitli etkileri mevcuttur. İnhalantların (uçucu kimyasal maddeler) bazıları insan sağlığı için tehlikeli olup, vücut dokularına zarar verebilmektedir. Beyin, karaciğer, böbrek zarar gören organlar arasındadır. Alınan miktarın oranına göre verilen zararlar sürekli veya geçici olabilmektedir. Hatta bazen kullanıcı olan gençlerin kullanım şekline bağlı olarak öldüğü görülmektedir. Bu tür kimyasalların dumanlarının koklamak sureti ile kullanılması yeni bir olay değildir. Çok eski dönemlerden bu güne kadar bu şekilde kullanılmaktadır¹²⁵.

Uçucu maddeler aşağıdaki şekillerde İsimlendirilmektedir¹²⁶:

- ✓ Volatile (uçucular)
- ✓ Yapıştırıcı (glue)
- ✓ Yapışıcı (adhesive)
- ✓ Solunan çözücü (inhalant)
- ✓ Çözücü (solvent)

---

¹²⁴ VURAL, s.325.

¹²⁵ DEMİRBAŞ, s.269-270.

¹²⁶ ÖGEL, Kültekin, *Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık*, İstanbul, 1997, s.50.

Bu maddelerin kullanım şekilleri farklı farklıdır. Ancak genel olarak aşağıdaki biçimde kullanılmaktadır¹²⁷:

✓ Şişe, benzinin bulunduğu kap ve depolardan uçucu maddeyi doğrudan doğruya burun vasıtasıyla nefesle içeri çekerek,

✓ Özellikle sokaklarda görülmesi sıradan hale gelen bir poşet içerisine ilgili maddenin yerleştirilmesi ile baş kısmı poşet/torba içine sokularak solunması şeklinde,

✓ Sprey tüpünden direk olarak burun ve ağız boşluğuna sıkılması suretiyle,

✓ Maddelerin ısıtılarak buharının solunması şeklinde,

Kullanım sonucu meydana gelen ölümlerin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Kullanıcının bu tür maddeleri çok kısa aralıklarla derin nefes alarak içine çekmesi, otokontrolün kaybedilmesine, şiddet eğilimine, baygınlığa ve en önemlisi ölüme neden olmaktadır. Uyuşturucunun etkisi ile meydana gelen baygınlık anında kusma neticesi kişinin nefes alamaması halinde yine ölüme meydana gelebilir. Aynı şekilde, ani koklama neticesinde ölüm sonucunun meydana gelmesi olasıdır. Solvent maddelerin koklanması, kalp hastalıklarına neden olabilmektedir¹²⁸.

Görüldüğü gibi bu maddelerin kullanılması neticesinde çeşitli komplikasyonlara bağlı olarak istenmeyen sonuçların meydana gelmesi mukadderdir. Her ne kadar bu maddeler piyasada yasal olarak kolay bir şekilde satılmakta ise de, satımını- özellikle küçük çocuklar için- bir takım kısıtlamalara tabi tutmak ve bir takım tedbirlerin getirilmesi gerekmektedir.

Kullanıcıların tespiti kolay olmamakla birlikte, yinede bir takım belirtiler bize yol gösterebilmektedir. Örneğin, kullanıcıların vücudunda, elbiselerinde veya kullanılan odada koku varsa veya kişinin gözbebekleri büyümüş, gözler soluk ve donuk ise, diğer taraftan kişide konuşma zorluğu veya yürürken kendini idare

---

¹²⁷ ÖZDEN, s.112.

¹²⁸ AKBULUT, 1997, s.136-137.

edememe gibi durumlar ve burun akması, kanaması, felçlik veya koma hali var ise, tüm bunlar uçucu maddelerin kullanıldığına dair ipucu olabilmektedir¹²⁹.

Bu tür maddelerin kullanılması, kişilere neşe ve keyif hali verirken, dil dolanmasına ve kişinin yürümekte ve kendini idare etmekte zorluk çekmesine neden olmaktadır. Olmayan şeyleri görme, görsel resimlerde bir takım gerçek olmayan şekil bozuklukları ve antisosyal davranışlar gözlemlenebilir. Aşırı dozda bu maddelerin kullanılması bazı tehlikeli sonuçlara neden olabilir. Bilinç kaybı, vücudun zehirlenmesi ve hatta ölüm bu sonuçlar arasında sayılabilir. Diğer taraftan, yorgunluk, ruhsal ve zihinsel bitkinlik, iştahsızlık, kan basıncının düşmesi, deri ve solunum yolunda bir takım zedelenmelerin oluşması madde kullanımının yol açtığı sonuçlardandır¹³⁰.

3.5. Kimyasallar

Kimyasal maddeler içerisinde en önemlisi asetikanhidrittir ve bu madde diğerlerine nazaran daha fazla tanınmaktadır. Bunun haricinde aşağıdaki maddeleri diğer kimyasal maddeler içerisinde sayabiliriz¹³¹:

- Sülfürik asit
- Hidroklit asit
- Formic asit
- Farmamide
- BMK
- PMK

Bu maddelerin denetimi uyuşturucu maddelerle mücadelede önemli bir yer oluşturmaktadır. Bu maddeler uyuşturucu imalatında kullanılan maddeler olduğu için bunlar üzerinde denetimin etkin ve yeterli olması, uyuşturucu ile mücadele yolunda çok önemli avantajlar sağlayacaktır.

---

¹²⁹ AKBULUT, 1997, s.137.

¹³⁰ VURAL, s.333.

¹³¹ Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu, 2006, s.10-11.

Asetikasit etkili ve yaygın kullanılan bir kimyasal maddedir. Kuvvetli kokusu olan renksiz bir sıvıdır. Sanayi alanında suni ipek, aspirin, sigara filtresi, selüloz, plastik ve patlayıcı madde yapımında kullanılmaktadır¹³².

1988 yılında Birleşmiş Milletler tarafından imzalanan 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Sözleşme ile kimyasal maddelerin kontrol edilmesine ilişkin bir takım tedbirler alınmıştır. Bu sözleşmenin ekinde kimyasal maddelerin neler olduğu tek tek sayılmıştır. Türkiye tarafından bu sözleşme imzalanarak 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Adı geçen uluslararası sözleşmeye göre uyuşturucu madde imalatında kullanılan ve ticareti kontrol altına alınan kimyasal maddeler şunlardan oluşmaktadır¹³³:

- ✓ N-ACETYLANTHRANILIC ASİT
- ✓ EFEDRİN
- ✓ ERGOMETRİNE
- ✓ ERGOTAMİNE
- ✓ IZOSAFROL
- ✓ LİSERJİK ASİT
- ✓ 3-4-METİLENDİOKSİ-FENİL-2-PROPANON
- ✓ FENİL-2-PROPANON
- ✓ PİPERONAL
- ✓ PSEUDOEPHEDRİNE
- ✓ SAFROL
- ✓ ASETİK ANHİDRİT
- ✓ ASETON
- ✓ ANTHRANILIC ASİT
- ✓ ETİL ETER

---

¹³² Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu, 2006, s.11.

¹³³ SOLGUN, s.31-33.

- ✓ HİDROKLORİK ASİT
- ✓ METİL ETİL KETON
- ✓ PHENYLACETİK ASİT
- ✓ PİPERİDİN
- ✓ POTASYUM PERMANGANAT
- ✓ SÜLFÜRİK ASİT
- ✓ TOLUEN

4. UYUŞTURUCU ve UYARCI MADDE KULLANIMIYLA SUÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Uyuşturucu maddelerin kullanımı ile suç işleme arasında kuvvetli bir bağ olduğu artık gün yüzüne çıkmış bulunmaktadır. Gerek uyuşturucu maddeyi kullandıktan sonra uyuşturucu maddenin tesiriyle gerekse uyuşturucu madde temin etmek için bir takım yasadışı yollara başvurulmaktadır. Uyuşturucu madde kullanımını alışkanlık haline getirmiş veya uyuşturucu madde olmaksızın normal hayatını sürdüremeyecek kişilerin suç işlemeye daha meyilli oldukları düşünülmektedir. Bu çerçevede, uyuşturucu madde kullanımını itiyat haline getirmiş ve iptila derecesinde ona bağımlı olmuş bir kişinin uyuşturucu madde temin etmesi için zengin olması gerekmektedir. Adı geçen maddeleri temin için yeterli paraya sahip olmayan bir kişinin başvuracağı yöntemler hırsızlık, gasp, adam öldürme vb. suçlar olacaktır. Dolayısı ile uyuşturucu bağımlısı olan bir kişi yalnızca kendisine zarar vermeye kalmayıp, toplum hayatına da olumsuz etkiler yapmaktadır.

Diğer taraftan, uyuşturucu maddelerle suç arasındaki ilişkiyi açıklamak için kişinin illaki uyuşturucu madde kullanmasına gerek yoktur. Günümüzde artık uyuşturucu madde kullanmayan kimseler dahi bir şekilde uyuşturucu maddeler ile temas halinde bulunmaktadır. Bugün birçok kişi hatta bazı yasadışı örgütler uyuşturucu maddeleri kendileri için kazanç kapısı olarak görmekte, yasadışı faaliyetlerinin finansmanını uyuşturucu maddelerden temin etmektedirler. Bunun ise, gerek toplum gerekse ülke bazında çok ciddi sonuçları bulunmaktadır. Bu gibi yasadışı kişiler veya örgütler, masum insanları ilk önce uyuşturucu maddeye alıştıran

bu maddelere bağımlı hale getirip, ondan sonra bu kişilere uyuşturucu madde verme karşılığında bir takım yasadışı eylemler yaptırmaktadırlar.

Uyuşturucu madde ile terör örgütleri arasında çok sıkı bir bağlantı bulunmaktadır. Uyuşturucu maddeler, silah karşılığında takas edilerek elde edilen bu silahlar terör eylemlerinde kullanılmaktadır. Diğer taraftan, bir teröristin örgütün istediği eylemi yapması için uyuşturucu maddeler silah olarak kullanılmaktadır. İlk etapta militanlar uyuşturucu maddeye bağımlı hale getirilip daha sonra uyuşturucu madde krizi içerisinde bulunan bu militana ihtiyacı olduğu maddenin, yapılması istenilen eylemden sonra verileceği taahhüt edilerek, istenilen netice gerçekleştirilmektedir¹³⁴.

Diğer taraftan uyuşturucu madde ticareti ile fuhuş arasında çok ciddi bağlantı bulunmaktadır. Özellikle mafya türü örgütlenmeler, çocukları veya yetişkinleri kendi içlerine çekerek onları uyuşturucu maddeye bağımlı hale getirdikten sonra fuhuş sektöründe kullanılmaktadırlar. Ayrıca bu mafya esiri olan kurbanlar, daha sonra uyuşturucu satıcısı, kullanıcısı veya uyuşturucu maddenin yaygın hale getirilmesinde vasıta olarak kullanılmaktadır¹³⁵.

Uyuşturucu madde ile suçlar arasında bağlantı ilk bakışta gayet açıktır. Uyuşturucu madde kullanan kişiler bu alışkanlıklarını devam ettirebilmeleri için, büyük miktarda paraya sahip olmaları gerekmektedir. Ancak bu miktar paralar nadiren yasal olarak elde edilebilmektedir. Bu nedenle büyük miktarda paraların elde edilebilmesi için en etkili yöntem, suç işlemek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda İngiltere’de yapılan bir çalışma göstermektedir ki, erkek uyuşturucu madde bağımlısı kişiler her yıl 80 veya 100 civarı malvarlığı suçları işlemektedirler. Kadınlar ise, bu uyuşturucu maddeleri alabilmek için fahişelik yapmaktadırlar. Yoğun miktarda uyuşturucu madde kullanımı, çok sayıda suç işlemeyi netice

---

¹³⁴ Diğer taraftan Brezilya Narkotik Büro Başkanı Luis Paul verdiği beyanatta, “*Uyuşturucu madde ticaretini geliştirmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin ekonomisini çökertmekte silah olarak kullanıyor.*” demiştir. (Türkiye Yeşilay Cemiyeti, Uyuşturucu Salgını ve Tedbirler Raporu, s.37.)

¹³⁵ Türkiye Yeşilay Cemiyeti, s.39-40.

vermektedir. Bunun tersini de söylemek mümkündür. Yani, suç işleyen kişiler uyuşturucu kullanmaya daha yatkın olabilmektedirler¹³⁶.

İngiltere’de yapılan diğer bir çalışmada, ısrarlı ve sık bir şekilde büyük miktarda ve çok çeşitli uyuşturucu madde kullanan kişiler, uzun periyotlarda ciddi olarak yüksek oranda suç işlemektedirler. Buna paralel olarak benzer çalışmalar göstermiştir ki, eroin kullanımı arttığı zaman suç işleme oranları da artmaktadır¹³⁷.

Uyuşturucu maddelerin kullanımı ve suç davranışları arasında ilişki araştırmacıların, politikacıların ve tüm toplumun kaygı duyduğu bir alandır. Bu çerçevede yapılan bilimsel çalışmaların veya medya ilgisinin, halkın bu endişe ve korkusunun bir sonucu olduğu düşünülebilir. Yukarıda ifade edildiği gibi, uyuşturucu kullanımından kaynaklanan uyuşturucu madde satın alabilmek için yapılan hırsızlıklardan daha ziyade tembellik ve fahişelik temel anormal davranış modeli olarak sayılabilir. Özellikle bazı uyuşturucu maddelerin kullanımı şiddet suçlarının işlenmesinin bir sebebi olarak değil, belirli hırsızlık, fahişelik eylemlerinin ve vücut ve akıl zayıflığının sebebi olarak görülmektedir¹³⁸.

Uyuşturucu maddelerle suç arasında bağlantının tespitine yönelik Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan bir çalışmada, uyuşturucu madde kullanımı ile suç arasındaki bağlantı araştırılmıştır. Örneğin, “crack” uyuşturucu maddesini kullanan kişilerin marketlerden hırsızlık yapma eylemine, hiç uyuşturucu kullanmayan kişilere nazaran daha meyilli oldukları tespit edilmiştir. Yunanistan’da yapılan diğer bir araştırmaya göre, uyuşturucu madde kullanan kişilerin hiç kullanmayan kişilere göre daha yüksek oranda tutuklandıkları ve bir suçtan cezaya çarptırıldıkları anlaşılmıştır¹³⁹.

Bir anlayışa göre, uyuşturucu madde kullanımı kullanıcıyı suç işlemeye teşvik etmektedir. Ancak diğer bir anlayış ise, suç işlemek kişiyi uyuşturucu madde kullanmaya itmektedir görüşünü ileri sürmektedir. Bu iki bakış açısı da kendi içinde

---

¹³⁶ **BEAN, Philip**, *Drugs and Crime*, Willan Publishing, UK, 2002, s.8.

¹³⁷ BEAN, s.8.

¹³⁸ GAINES-KRASKA, s.87-88.

¹³⁹ **BENNETT, Trevor-HOLLOWAY, Katy**, *Drug-Crime Connections*, Cambridge University Press, The United States of America, 2007, s.88.

doğru olmakla birlikte, her iki olgu arasında gerek doğrudan gerekse dolaylı bağlantı olduğu açıktır. Yani uyuşturucu kullanmak kişiyi suça iteklediği gibi, suç işlemek kişiyi uyuşturucu madde kullanmaya yönlendirebilmektedir. Tüm bu nedenler kendi içinde tutarlıdır ve tüm bu şartlar kişileri uyuşturucu madde kullanmaya veya suç işlemeye itebilmektedir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere, uyuşturucu madde kullanımı ile suç işleme arasında sebebsel ve karşılıklı olarak, gerek doğrudan ve gerekse dolaylı olarak bir bağlantı vardır¹⁴⁰.

Uyuşturucu kullanımı ile işlenen suç ve suç tipleri arasında çok çeşitli ve karmaşık bir ilişki vardır. Uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılması ve belirli suç tipleri arasında bağlantının çeşitliliği, uyuşturucu madde ve suç ilişkisinin açıklamasında daha iyi anlaşılacaktır. Örneğin, crack maddesini kullananların, gelir kaynağı olarak, amaca anında ulaşma potansiyelinden dolayı soygunculuk suçunu işledikleri ileri sürülmektedir. Buna karşılık eroin kullanan kişilerin, uyuşturucuya olan ihtiyaçlarının çok aciliyet taşımaması nedeniyle evlerden hırsızlık yapma suçunu işlemeyi tercih ettikleri görülmektedir. İki durum arasındaki fark uyuşturucu etkisinin azalması veya yavaşça ortadan kalkma gibi koşulların farkından kaynaklanmaktadır. Yani, kullandığı uyuşturucu maddenin etkisi çok hızlı olarak geçen ve tekrar uyuşturucu madde alma isteği uyandıran maddeleri kullanan kişiler, bu ihtiyacı karşılamak için işlediği suçtan hemen netice alacak, yani uyuşturucu madde alma imkânını ona hemen sağlayacak suçları işlemeyi tercih etmektedirler. Örneğin crack maddesinin etkisi yarım saatte azalmasına veya ortadan kaybolmasına rağmen, eroin maddesinin etkisi yarım gün devam etmektedir. Bazı kişiler, eroin kullanan kişilerin daha az ceza gerektirdiği için, hırsızlık gibi daha az ciddi suçları işlediklerini söylemektedirler. Ayrıca amfetamin ve kokain gibi maddelerintahrik edici, uyarıcı ve kıskırtıcı etkilerinden dolayı, kişileri şiddet suçlarını işlemeye yönlendirdiği söylenmektedir. Aksine olarak, marihuana ve eroin gibi uyuşturucu maddelerin ise, bazı suçların işlenmesi olasılığını azaltan rahatlatıcı ve sakinleştirici bir özelliğe sahip olduğu düşünülmektedir¹⁴¹.

---

¹⁴⁰ BENNETT-HOLLOWAY, s.91.

¹⁴¹ BENNETT-HOLLOWAY, s.113.

Her uyuşturucu madde kullanan suç işlemediği gibi, her suç işleyen kişide uyuşturucu madde kullanmamaktadır. Bugün çok sayıda uyuşturucu kullananlar vardır ki, suç işlememişlerdir. Tersine olarak birçok suçlu kişi de uyuşturucu madde kullanmamaktadırlar. Bu nedenle uyuşturucu madde kullanımı ile suç arasında bağlantıyı kurarken kesin bir yargıya varmak mümkün olmamaktadır¹⁴².

5. ULUSLARARASI ALANDA UYUŞTURUCU ve UYARICI MADDE İLE MÜCADELE

5.1. Sözleşmeler

İnsanların uyuşturucu maddelere olan talebinin gittikçe artması, diğer taraftan illegal örgütlerin para kazanmak uğruna bu maddelerin ticaretini yapmaya başlaması nedenine bağlı olarak, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılması ülkelerin kendi sınırlarını açıp uluslararası alana yayılmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ticaretinden elde edilen karların yüksek olması sınır aşan bir takım illegal örgütlerin oluşumuna sebebiyet vermiştir. Gelişen teknoloji ile birlikte dünyanın küresel bir köy haline gelmesi ve iletişim ağında ciddi gelişmelerin yaşanması bu örgütlerin faaliyetlerini daha etkin bir şekilde yapmasına ve denetim organlarından kolay bir şekilde kaabilmelerine olanak sağlamıştır. Bu gelişmelere önlem almak için dünya ülkeleri, uluslararası işbirliğinin önemli olduğunu keşfetmiştir. Bu çerçevede, işbirliği sağlamak ve ülkeler arasında uyuşturucu ile mücadelede standart bir takım kurallar benimsemek ve maddelerin toplum için zararını mümkün olduğu kadar azaltmak amacıyla uluslararası alanda çalışmalar yapılmıştır.

Tarihin tozlu sayfalarına bakıldığında uyuşturucu maddelerin, Çinlilerin ağrı dindirici, uykusuzluk tedavisinde ve buna benzer durumlarda tıbbi amaçlarla kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu nedene İngilizlerin, Çinlilerin bu durumundan faydalanarak ine uyuşturucu madde ihraç etmek için çeşitli çabalara giriştiği bu doğrultuda Çin'de bir şirket kurarak bu ülkeye afyon ihraç ettiği görülmektedir. Bu faaliyetler neticesinde Çin'de afyon kullanımı önemli oranda artmış ve birçok Çinli bundan dolayı hayatlarını kaybetmiştir. Bu duruma Çin Devleti engel olmak istedi ise de, İngilizlerin bu karlı ticarettten vazgeçmek istememeleri ve bu pazarı

¹⁴² BENNETT-HOLLOWAY, s.113.

kaybetmeyi göze alamamaları yüzünden, bu önlemler çok başarılı olamamıştır. Öyle ki, İngiliz hükümeti Çin'deki tüccarların haklarını korumayı bahane ederek Çin'e savaş açmıştır. Tarihte afyon savaşları olarak bilinen bu savaşta Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri İngilizlerin yanında yer almışlardır¹⁴³.

İlerleyen dönemlerde afyon kullanımının kendi ülkesinde önlenemeyecek derecede hızla yayıldığını gören ABD, afyon kullanmanın yasaklandığı diğer ülkelerle anlaşma yapmanın yollarını aramıştır. Bu çerçevede, ABD, afyonun kullanıldığı ve yaygın olduğu ülkelerle 1909 yılında Şanghay'da bir toplantı yapmıştır. Çin Devletinin de katılımıyla yapılan bu toplantıya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Felemenk, Avusturya Macaristan, İran, Portekiz, Rusya ve Siyam Devletleri katılmıştır¹⁴⁴.

Şanghay'da yapılan Toplantı neticesinde bir takım kararlar alınmıştı ama bu kararlar yalnızca tavsiye niteliğindediydi. Ülkelere herhangi bir yükümlülük getirmemekteydi. Bu nedenle alınan kararların uygulanmasını ve uyuşturucu madde

---

¹⁴³ GÜNAL, s.31; BALCI, s.92.

¹⁴⁴ BALCI, s.92; YAŞAR, s.76; ÖNER, s.26.

Yapılan toplantıda aşağıdaki bir takım kararlar alınmıştır:

“1. Konferansta temsil edilen milletlerin temsilcileri, Çin hükümetinin afyon üretim ve tüketimini önlenmesi hususunda sarsılmaz gayretini takdir ve tam olmasa bile önemli bir ilerleme olduğunu kabul ederler.

2. Kendi ülkelerinde ve idareleri altında bulunan ülkelere afyon için ihtiyacının derece derece kaldırılması hususunda tedbir almaları konferansta bulunan tüm ülkelere tavsiye edilmiştir.

3. Diğer ülkelerin deneyimlerinden yararlanmak noktasında ülkelerin kendi sınırlı sistemlerini gözden geçirmesi

4. Komisyon, afyon ithalini yasak eden ülkelere afyonun sevk edilmesini önlemek için gerekli önlemlerin alınmasını ülkelere tavsiye eder.

5. Komisyon, morfinin imal, satış ve dağıtılmasının kontrol altına alınması için gerekli tedbirlerin alınmasının acil olduğunu ifade eder.

6. Komisyon, afyonun faydaları ve etkileri hakkında, bilimsel bir inceleme yapılmasını talep eder.

7. Konferans, Avrupalıların Çin'deki imtiyazlı yerlerindeki bütün afyon içilen yerlerin kapatılmasını talep eder.

8. Konferans, afyon içeren veya afyona karşı tedavi amacıyla kullanılan ilaçların adı geçen imtiyazlı yerlerde imal ve ticaretini yasaklamak için etkili ve hızlı tedbirler alınmasını talep eder.

9. Konferans, uyuşturucu maddeler hakkındaki ulusal kanunların bu imtiyazlı yerlerde uygulanmasını talep eder.” (SAKA, Reşit, Uyuşturucu Maddeler, Afyon, Morfin, Esrar, Kokain Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum, İstanbul, 1948, s.102.)

ile mücadele noktasında ülkelerin iç hukukunda gerekli düzenlemeleri yapmasını temin etmek amacıyla Lahey’de yeniden toplanılması gerekliliği doğmuştu¹⁴⁵.

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, Felemenk, Avusturya Macaristan, İran, Portekiz, Rusya, Siyam ve Çin bir araya gelerek 1912 yılında **Lahey Afyon Sözleşmesini** imzaladılar. Türkiye, bahse konu sözleşmeye, 2108 sayılı kanunu onaylanarak taraf olmuştur¹⁴⁶.

Toplantının yapılış amacından da anlaşıldığı üzere Lahey Afyon Sözleşmesi uygulama yönünden önemli bir sözleşmedir. Sözleşmenin birinci bölümünde ham afyon, ikinci bölümünde hazırlanmış afyon ve üçüncü bölümünde tıbbi afyon, morfin ve kokain hakkında düzenlemeler bulunmaktadır. Bu sözleşmede, ham afyon¹⁴⁷ ve bu maddelerin üretiminin ve dağıtımının kontrol edilmesine yönelik etkin yasal düzenlemelerin yapılması noktasında sözleşme taraflarına yükümlülükler getirilmiştir¹⁴⁸.

Sözleşmenin ikinci bölümünde hazırlanmış afyonun¹⁴⁹ tanımı yapılarak müteakip maddelerde hazırlanmış afyonla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Sözleşme tarafları, hazırlanmış afyonun üretimini, kullanımını ve ticaretini kademeli ve etkili bir şekilde sınırlandırma konusunda gerekli önlemlerin alınması gerektiğini tespit etmişlerdir. Bunu yaparken her ülkenin kendi değişken koşullarına saygı gösterileceği belirtilmiştir. Hazırlanmış afyonun ihracı ve ithalinin yasaklanması

---

¹⁴⁵BALCI, s.93; YAŞAR, s.76.

¹⁴⁶EREM, Faruk, *Ammenin Selameti Aleyhine Cürümler*, İstiklal Matbaası, Ankara, 1960, s.76; YAŞAR, s.77. MCALLİSTER, William B., *Conflicts of Interest in The International Drug Control System*, 1992, s.145. (in WILLİAN O. WalkerIII, ‘Drug Control Policy: Essays in Historical and Comparative Perspective’)

¹⁴⁷ “Afyon çiçeğinin kapsüllerinden elde edilen ve yalnızca nakliye ve paketleme faaliyetlerine yönelik gerekli işlemlere tabi tutulan, kendiliğinden koyulaşan(pıhtılaşan) madde” olarak tanımlanmıştır.

¹⁴⁸The 1912 Hague international Opium Convention, Chapter 1, Article 1,

(<http://www.worldlii.org/int/other/LNTSer/1922/29.html>), (E.T, 04.04.2011), ayrıca Bkz. SAKA, s.104; YAŞAR, s.77; ÖNER, s.27.

¹⁴⁹Hazırlanmış Afyon: “Ham Afyonun özelliklerle, eritme kaynatma, kavurma ve mayalama gibi bir dizi özel işlemlerden geçirilmesi ile elde edilen ve tüketim için elverişli bir maddeye dönüştürülen üretim şeklinde” tanımlanmıştır. (Bkz. The 1912 Hague international Opium Convention, Chapter II) (<http://www.worldlii.org/int/other/LNTSer/1922/29.html>, E.T, 04.04.2011)

taraf larca benimsenmiştir. Ülkelerin aşağıdaki tedbirleri alması zorunlu kılınmıştır¹⁵⁰:

a) Hazırlanmış afyonun ihraç edildiği bölge, liman ve şehirlerin sayısının sınırlandırılması,

b) Hazırlanmış afyonun, kullanılmasının yasak olduğu veya ileride yasaklanacağı ülkelere ihracının yasaklanması,

c) Hazırlanmış afyonun, girişinin yasak olduğu ülkelere sevkiyatının yasaklanması,

d) İhraca yönelik hazır edilmiş afyon içeren her paketin, içeriklerini gösteren özel bir işaret taşımamasını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması.

ABD, Milletler Cemiyeti'ne katılmayı tercih etmemesine rağmen, uluslararası uyuşturucu kontrolü konusunda ABD'nin etkisi azalmamıştı. Lahey Afyon Sözleşmesi(1912), Doğu Asya Bölgesinde, afyon maddesi ve uyuşturucu madde üretimi ile mücadelede sınırlı etkiye sahip olduğundan dolayı kaygı verici bir durum arz ediyordu. Bu nedenle, ABD yeni bir konferansın düzenlenmesi noktasında Milletler Cemiyeti'ne baskı yapmaya başlamıştı. Nihayet 1925 yılında **Uluslararası Cenevre Afyon Sözleşmesi** imzalandı¹⁵¹.

Yapılan bu uluslararası sözleşme ile mücadele edilmesi gerekli uyuşturucu maddelere yenileri eklenmiştir. Sözleşme, 39 maddeden meydana gelmektedir. Birinci bölümünün altında tanımlar başlığı altında çeşitli uyuşturucu maddelerin tanımı yapılmaktadır. Ham ve tıbbi afyon ile morfinin tanımı yapılırken, 1912 Lahey Sözleşmesindeki tanıma sadık kalınmıştır. Ancak bu maddelere ek olarak, diasetilmorfin, koka lifi, ham kokain ve kokain, ekgonin ve hint kenevirinin tanımı yapılmıştır. İkinci bölümde, ham afyon ve koka yapraklarının iç kontrolü; üçüncü bölümde üretilen uyuşturucu maddelerin iç kontrolü; dördüncü bölümde hint keneviri; beşinci bölümde uyuşturucu maddelerin uluslararası ticaretinin kontrol

¹⁵⁰ Bkz. The 1912 Hague international Opium Convention, Chapter II, Articles, 6 ve 7 (<http://www.worldlii.org/int/other/LNTSer/1922/29.html>)(E.T, 04.04.2011)

¹⁵¹ **MCALLİSTER, William B.**, *Drug Diplomacy in The Twentieth Century*, 2000, s.10-11; BALCI, s.94; YAŞAR, s.78.

altına alınması; altıncı bölümde, sekiz kişiden oluşan Daimi Merkez Kurulunun oluşturulması ve görevleri hakkında düzenlemeler getirilmiştir¹⁵².

Sözleşmeyi imzalayan taraflar, eğer kendi ülkelerinde gerekli düzenlemeler halihazırda yok ise, ham afyonun ihracını, dağıtılmasını ve üretimini kontrol altına almak için gerekli yasal düzenlemeleri gerçekleştirmek ve yasaların yetersiz kalmasını engellemek için yükümlü tutulmuşlardır. Diğer taraftan yine, ham afyonun ve koka yapraklarının ihraç edildiği bölge, liman ve şehirlerin sayısının sınırlandırılması getirilen düzenlemeler arasındadır. Sözleşmede kapsama alınan uyuşturucu maddeleri ihraç eden, satan, dağıtan, ithal eden ve üreten kişilerin kontrol altına alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik bir takım önlemlerin alınması istenerek, bu önlemlerin neler olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde söz konusu maddelerin ulusal alanda ticaretinin yasaklanması hüküm altına alınmıştır. Hint keneviri maddesi hakkında bir takım önlemlerin alınması ve iç pazarda yasaklamalar ve denetim getirilmesi noktasında düzenlemeler yapılmış ve bu çerçevede taraf ülkelere sorumluluklar yüklenmiştir¹⁵³.

Bu sözleşmenin en önemli özelliklerinden birisi, “Daimi Merkezi Kurul”unun kurulması olmuştur. Sözleşme çerçevesinde kurula, bir takım görev ve sorumluluklar verilmiştir¹⁵⁴.

1925 Cenevre sözleşmesi ile yürürlüğe konulan kontrol sistemi kısmen etkili olmuştu. Çünkü uyuşturucu maddeler sözleşmede imzası olmayan ülkeler tarafından kolaycanaklediliyordu. Bu nedenle Milletler Cemiyeti, 1931 yılında, kokain, eroin ve morfin üretiminde sınırlandırmalar getirmek ve bu maddelerin dağıtımını kontrol altına almak için, Cenevre’de bir başka konferans yapmıştır. Bu konferansın sonucunda, **Narkotik Uyuşturucuların Dağıtımının Düzenlenmesi ve Üretiminin**

---

¹⁵²Bkz. The 1925 Geneva Opium Convention

(<http://www.worldlii.org/int/other/LNTSer/1922/29.html>), (E.T, 04.04.2011); ayrıca Bkz. **ERMAN, Sahir**, “*Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri*”, İÜHFM, C. XLV-XLVII, S. 1-4, Y. 1982, s.1062.

¹⁵³ Bkz. The 1925 Geneva International Opium Convention, Articles 2, 3, 4, 5, 11.

¹⁵⁴BALCI, s.94; YAŞAR, s.78; ÖNER, s.28.

Sınırlandırılması Hakkında Sözleşme imzalandı. 13 Temmuz 1931 tarihinde imzalanan sözleşme, 9 Temmuz 1933 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁵⁵.

Bu sözleşmenin en önemli özelliği, ikinci ve üçüncü bölümde düzenlenen üretimin sınırlandırılması sisteminin getirilmesidir. Sözleşmeye taraf ülkelerden, uyuşturucu ve uyarıcı etkiye sahip madde gereksinimlerini Daimi Afyon Merkez Kuruluna tahmini olarak bildirmesi istenmektedir. Ancak, bu tahmini rakamların, Daimi Afyon Merkez Kurulunun sözleşmeye taraf ülkeler için hesapladığı üretim sınırına uygun olması gerekir. Bu sistemi yönetmek için Milletler Cemiyeti Uyuşturucu Denetim Organı adı altında yeni bir organ kurulmuştur¹⁵⁶.

Diğer taraftan, uyuşturucu etkisi olan ilaçlar, iki ana gruba ayrılarak açıklanmış ve ham afyon, kokain ve imal ifadeleri ile ne kastedildiği tespit edilmiştir. Milletler Cemiyeti Uyuşturucu Denetim Organına, uyuşturucu ilaç tarifine giren maddelerle ilgili, taraf devletlerin bilgi vermesi sistemi getirilmiştir¹⁵⁷. İlgili devletlerin uyuşturucu madde içeren ilaç ihtiyaç listeleri, denetim organınca incelenecek ve bu çerçevede denetim organı her türlü bilgiyi taraf devletten isteyebilecekti. Her üç ayda bir ulusal alanda uyuşturucu imal eden kuruluşların (fabrikalar), kendi devletlerine rapor vermesi sistemi getirilmiştir. Uyuşturucu İlaçlar Hakkında Denetim Organının, Milletler Cemiyeti Zararlı İlaçlar İstişare Komisyonu, Daimi Merkezi Afyon Kurulu, Milletler Cemiyeti Hıfzıssıhha Ofisi ve Roma Sözleşmesi ile kurulan Milletlerarası Hıfzıssıhha Ofisinden gönderilecek birer temsilciden meydana gelmesi belirlenmiştir. Bu çerçevede sözleşmeye taraf her devletten, sözleşme ile getirilen yükümlükleri yerine getirmek için ilgili yasal çalışmaları yapması istenmiştir. Ayrıca taraflara, uyuşturucu madde ile mücadele etmek ve bu çerçevede uyuşturucu ticaretini engellemeye yönelik ulusal bir idari kurum kurma görevi yüklenmiştir¹⁵⁸.

---

¹⁵⁵ SİNHA, Jay, *The History and Development of The Leading International Drug Control Conventions*, (Yıl Bilinmiyor) s.9. (<http://www.parl.gc.ca/37/1/parlbus/commbus/senate/com-e/ille-e/library-e/history-e.htm>) (et. 05.04.2011); BALCI, s.95; YAŞAR, s.78.

¹⁵⁶ SİNHA, s.10; BALCI, s.95.

¹⁵⁷ YAŞAR, s.78.

¹⁵⁸ SAKA, s.132.

1936 tarihli Cenevre Zararlı İlaçların Yasadışı Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesi için, Uluslararası Polis Komisyonunun (bu kurum İnterpol olarak bilinen Uluslararası Ceza Polis Organizasyonunun selefi sayılır) girişimleri ile müzakereler 1930 yılında başlamıştır. Amaç, cezai yaptırımlar vasıtasıyla, yasadışı uyuşturucu ticaretinin akışını durdurmak ve bu eylemi yapan kişilerin sert bir şekilde cezalandırılmasını temin etmek için bir sözleşme imzalanmasıdır¹⁵⁹.

Sözleşme 1936 yılında Cenevre’de imzalanmıştır. Sözleşme yalnızca uyuşturucu maddelerin ticareti eylemine odaklanmaktadır¹⁶⁰. Bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri, uyuşturucu maddeler ile mücadelede oldukça zayıf kaldığını düşünerek sözleşmeyi imzalamaktan çekinmiştir. Sözleşmenin uyuşturucu madde ile mücadelede az bir etkisi olmasına rağmen, dönüm noktası sayılabilecek düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin bu alanda daha önce imzalanan sözleşmeler yalnızca meşru olan uyuşturucu madde faaliyetleri ile ilgili düzenlemeler yaparken, 1936 yılında imzalanan sözleşme ile bu faaliyetler uluslararası alanda yaptırım gerektiren bir suç haline getirilmiştir¹⁶¹.

Yapılan sözleşme ile taraflara bir takım yükümlülükler getirilmiştir. Bu doğrultuda, sözleşmeyi imzalayan taraflar:

- a) İmzalanan sözleşmelere aykırı olarak yapılan uyuşturucu içeren ilaçların imal, ihraç, hazırlanması, muhafaza edilmesi, satılması, satış vaadi, alınması sevk edilmesi, nakledilmesi ve ithal eylemlerini,
- b) Yukarıda sayılan eylemlerin işlenmesine kasten iştirak edilmesini,
- c) Bu eylemlerin yapılmasına yönelik şirket kurulmasını,
- d) Ulusal kanunların düzenlediği diğer fiilleri, hapis cezası veya hürriyeti kısıtlayan diğer herhangi bir ceza ile cezalandırması hususunda gerekli yasal düzenlemeleri yapmakla yükümlü tutulmuşlardır. Ayrıca, uyuşturucu madde suçlarında, suçlunun takibi, suçluların iadesi, müsadere ve el koymayla ilgili

---

¹⁵⁹ TAYLOR, Arnold H., *American Diplomacy and The Narcotics Traffic*, Duke University Press, 1969, s.27 vd.; MCALLISTER, s.288 vd.

¹⁶⁰ TAYLOR, s.293-295.

¹⁶¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Convention_for_the_Suppression_of_the_Illicit_Traffic_in_Dangerous_Drugs(e.t. 08.04.2011); BALCI, s.96.

hükümler getirilmiştir. Etkin bir mücadele yapılması için ulusal düzeyde bir merkezi büronun kurulması getirilen yenilikler arasındadır¹⁶².

1946 Lake Success Protokolü, 11 Aralık 1946 yılında imzalanmıştır. Özellikle Milletler Cemiyetinin, Birleşmiş Milletler hüviyetine bürünmesinden sonra, daha önce imzalanmış olan Lahey Afyon Sözleşmesi (1912), Cenevre Afyon Sözleşmesi (1925), 1931 Cenevre Narkotik Üretimin ve Dağıtımın Sınırlandırılması Sözleşmesi, 1931 Bangkok Afyon İçme Sözleşmesi ve 1936 Cenevre Zararlı İlaçların Yasadışı Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesi'nde bir takım hükümler değiştirilmiştir. Yukarıda ifade edilen sözleşmeler ve protokoller çerçevesinde Milletler Cemiyetine verilen bir takım görev ve yetkilerin, Cemiyetin dağılmasından sonra Birleşmiş Milletlere, Dünya Sağlık Organizasyonuna ve onun geçici komisyonuna verilmesine dair hükümler getirilmiştir¹⁶³.

Bu protokolde, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından atanan Narkotik İlaçlar Komisyonunun, daha önce afyon ve diğer tehlikeli uyuşturucuların ticareti hakkında Milletler Cemiyeti Danışma Komitesinin görevi olan uyuşturucu madde ile mücadelede gerekli politikayı üretme görevini üstlendiği ifade edilmiştir¹⁶⁴.

Lahey, Lake ve Cenevre'de imzalanan Sözleşmeler ve protokoller, uyuşturucu ve uyarıcı etkisi olan sentetik maddeler hakkında ya hüküm içermemekteydi ya da getirilen hükümler yeterli değildi. Bu nedenle özellikle son dönemlerde kullanılması önemli oranda artan ve elde etmesi daha kolay olan bu maddelerin ticaretinin ve kullanılmasının önlenmesi için yeni bir uluslararası sözleşme yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Bu amaçla, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından bir taslak metin hazırlanmıştır. Bu taslak metin, Ekonomi ve Sosyal Komite, Genel Kurul ve nihayet 29 Kasım 1948 tarihinde üye devletler

---

¹⁶² GÜNAL, s.36-37; BALCI, s.96; YAŞAR, s.79.

¹⁶³ Bkz. 1946 Lake Success Protokolü, <http://www.cicad.oas.org/EN/treaties/mj4.htm> (E.T. 08.04.2011), SİNHA, s.11.

¹⁶⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/1946_Lake_Success_Protocol(E.T. 08.04.2011)

tarafından imzalanarak, 1 Aralık 1949 tarihinde **Paris Protokolü** yürürlüğe girmiştir¹⁶⁵.

1940'lı yılların sonlarına kadar, farklı tür ve seviyede uluslar arası alanda uyuşturucu özelliği olan ilaçlarla ilgili birçok sözleşmeler imzalanmıştır. Bu sözleşmelerin çeşitli ve çok sayıda olması kafa karıştırıcıydı. Bu nedenle tüm bu sözleşme ve protokollerin tek bir metinde birleştirilmesi ve daha anlaşılır olması fikri ön plana çıkıyordu. Bu vasıta ile ilaçların daha sıkı bir şekilde kontrol edilmesi sağlanacaktı. Ayrıca, bazı kimseler tarafından yasadışı ticareti sonlandırmak ve toptan yasal afyon tedarikini temin etmek için uluslararası afyon tekelinin oluşturulması öneriliyordu. Bazı Amerikalılar, ilaç şirketleri vasıtasıyla İran'dan büyük miktarda ilaç satın almayı ve bu doğrultuda Amerikan afyon ve türevinin stoklarını oluşturma fikrini taşıyorlardı. Yine çoğu Avrupa ülkeleri de bu tür maddeleri stokluyorlardı. Bu nedenle çok uluslu ilaç şirketleri ve ABD, bu şekilde oluşturulacak tekelin, yüksek fiyatların oluşmasına sebebiyet vereceğinden korkmuşlardı. Sonuç olarak İngiliz, Hollandalı, Amerikalı ve Fransız yetkililer bu fikirden vazgeçtiler. Narkotik İlaçlar Komisyonu Fransız yetkilisi Charles Vaille, daha önce yapılan tüm sözleşmeler tek bir metinde birleştirilene kadar, geçici bir çözüm olarak yeni bir afyon protokolü önerdi. Bu amaca yönelik olarak tam yetkili bir konferans yapılması fikri, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Komite tarafından onaylandı. Yeni bir protokol yapılmasına hemen başlandı. Nihayet yeni **Afyon Protokolü**, 1953 yılında New York'ta sonuçlandırıldı¹⁶⁶.

Bu Protokolü Türkiye 28 Aralık 1953 tarihinde imzalayarak Protokole taraf olmuştur¹⁶⁷.

Bu protokolde aşağıdaki konularla ilgili düzenlemeler yapılmıştır¹⁶⁸:

a) Üye devletlerin sadece tıbbi ve bilimsel ihtiyaç gereği afyonu kullanması,

---

¹⁶⁵ ŞAHİN-ELA, s.15; BALCI, s.96.

¹⁶⁶ SİNHA, s.12; YAŞAR, s.81.

¹⁶⁷ ŞAHİN-ELA, s.16; YAŞAR, s.81.

¹⁶⁸ ŞAHİN-ELA, s.16; BALCI, s.97.

- b) Afyonun, üretim, ticaret ve kullanılmasını kontrol etmek için sözleşmecî devletlerin resmi kurumlar kurması,
- c) Üretimin ilgili devlet veya hükümet tarafından belirlenen yerlerde ruhsata bağlı olarak yapılması,
- d) Afyon stoklarının protokol gereğince sınırlandırılması,
- e) Protokole taraf olmayan devletlerden afyon ithalinin yasaklanması,
- f) Bir sonraki yıl tahmini afyon gereksiniminin Daimi Merkez Kuruluna bildirilmesi,
- f) Çıkacak ihtilaflarda Milletlerarası Adalet Divanının yetkili olacağıdır.

Bu protokol 1963 yılına kadar sözleşmeye taraf ülkelerin yeterli onayını alamadığı için yürürlüğe girmemiştir. 1961'de imzalanan Tek Sözleşmesi ile bu protokolün hükmü kalmamıştır¹⁶⁹.

Daha öncede ifade edildiği gibi, hâlihazırda birden fazla uyuşturucu maddelerle ilgili uluslararası sözleşmeler bulunmaktaydı. Sözleşmelerin fazlalığı ve hükümlerinin çeşitliliği nedeniyle insanların kafası karıştığı gibi, takibinde de zorluk çekilmekteydi. Bu nedenle imzalanan tüm sözleşmelerin tek bir metin haline getirilmesi fikri, kabul edilen **1961 Tarihli Narkotik İlaçlar Hakkında Tek Sözleşmesi** ile gerçekleştirilmiştir¹⁷⁰.

Sözleşmenin giriş kısmında ulaşılmak istenen amaçlar ifade edilerek, ülkeleri bu sözleşmeyi yapmaya iten etkenler özetlenmiştir. Bilindiği gibi uyuşturucu maddeler insanın maddi ve manevi sağlığı, yaşam standardını önemli oranda azaltan bir etkiye sahiptir. Bu maddelerin kullanılması ve bu maddelere olan bağımlılık yalnızca kişileri değil, kişilerin bir araya gelmesinden oluşan toplumun sağlık ve düzeninde tehlike ve zararlar meydana getirmektedir. Bu durumun ekonomi üzerinde de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Tüm bu olumsuz etki ve sonuçları önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uyuşturucu maddelerle etkin mücadele etmek maksadıyla milletlerarası işbirliğinin zorunlu olduğu sözleşmede vurgulanmaktadır¹⁷¹.

---

¹⁶⁹ SİNHA, s.12-13.

¹⁷⁰ BALCI, s.97; YAŞAR, s.81.

¹⁷¹ YAŞAR, s.82.

Sözleşmelerin tek bir metin haline getirilmesi amacına uygun olarak, sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren daha önce imzalanan sözleşmeler yürürlükten kaldırılmıştır¹⁷².

İlga olunan sözleşmelerde belirlenen temel ilkeler ve kurumlar, 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi ile varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bu doğrultuda, bir takım bilgilerin ve istatistiklerin Organa¹⁷³ gönderilmesi hükümleri geçerliliğini korumaktadır. Taraf devletler, Birleşmiş Devletler Uluslararası Kontrol Organının göstereceği tarz ve şekilde ve vereceği formüllere göre, tıbbi ve bilimsel gayeler için gerekli uyuşturucu madde miktarlarını, III numaralı cetvelde belirtilen müstahzarların¹⁷⁴ ve sözleşme kapsamına girmeyen maddelerin üretilmesi için gerekli uyuşturucu madde miktarlarını, stok¹⁷⁵ halinde bulunacak uyuşturucu madde miktarlarını, özel stoka¹⁷⁶ ilavesi gereken miktarları Uluslararası Kontrol Organına bildirmek zorundadırlar. Diğer taraftan, taraf devletlerin, üretim, tüketim, ihraç, ithal, zapt ve müsadere gibi işlemlerle ilgili istatistikî bilgileri bahsi geçen organa göndermeleri gerekmektedir¹⁷⁷.

1961 Uyuşturucu Maddelerle İlgili Tek Sözleşmesi çerçevesinde taraf devletlere çok önemli yükümlülükler yüklenmiştir. En başta her taraf ülke, bu sözleşme ile belirlenen kuralların kendi ülkelerinde uygulanmasını sağlamak için gerekli girişimleri yapmak zorundadır. Uyuşturucu maddelerle mücadelede sözleşmede belirtilen önlemlerin alınmasında diğer ülkelerle işbirliği yapılması gerekiyorsa, bu noktada ilgili ülke ile işbirliği yapmak yükümlülüğündedir. Temel

---

¹⁷² ÖNER, s.29.

¹⁷³ Organ, Uyuşturucu Maddeler Uluslararası Kontrol Organını belirtir. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/a.)

¹⁷⁴ Müstahzar ifadesi; uyuşturucu madde içeren katı veya sıvı karışımdır. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/s.)

¹⁷⁵ Stok, bir memleket ya da ülkede elde bulundurulmuş ve 1. iş bu memleket veya ülkede tıbbi ve bilimsel üretimi, 2. iş bu memleket veya ülkede uyuşturucu ve diğer maddelerin imal ve hazırlanmasını, 3. ihracata tahsis olunan uyuşturucu madde miktarlarıdır. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/x.)

¹⁷⁶ Özel stok, bir memleket veya ülkede, bu memleket veya ülkenin hükümetince kendi özel ihtiyaçları ve olağanüstü haller için elde bulundurulmuş uyuşturucu madde miktarlarıdır. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/w.)

¹⁷⁷ Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 19 ve 20.

olarak tüm taraf ülkelerin; uyuşturucu maddelerin üretiminin, imalının, ihracının, ithalinin, dağıtımının, ticaretinin, kullanılmasının ve elde bulundurulmasının yalnızca tıbbi ve bilimsel gereksinimlerle sınırlandırılması için, yasal ve idari bir takım tedbirleri almaları gerekmektedir. Bu konuda ne gibi tedbirlerin alınacağı yine sözleşmede ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir. Bilindiği üzere, bu sözleşmeye göre, uyuşturucu maddelerin neler olduğu sözleşmeye ek I, II, III ve IV numaralı cetvellerde¹⁷⁸ sayma yolu ile belirtilmiştir. Özellikle taraf devletlerin, I ve II numaralı cetvellerde belirlenen uyuşturucu maddelerle ilgili maddelerin imal ve ithalinin sınırlandırılması için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Alınacak tedbirler kapsamında; halk sağlığının korunması ve uyuşturucu maddelerin ticaretinin ve kaçakçılığının önlenmesi için gerekiyorsa, afyon haşhaşı¹⁷⁹, koka ağacı¹⁸⁰ ve kenevir bitkisi¹⁸¹ ekiminin yasaklanması gereklidir.

Uyuşturucu maddelerin imal ve ticareti hususunda birçok tedbir öngörülmüştür. Uyuşturucu maddelerin imalatının, ticaret ve dağıtımının ruhsata bağlanmasını devletlerin temin etmesi gereklidir. Bu çerçevede verilen ruhsatlara uygun imalat ve ticaret yapılıp yapılmadığının denetimi zaruri olacaktır. Ruhsat verilen kişi, firma veya devlet teşekküllerinin ellerinde gerekli olandan fazla uyuşturucu madde bulundurmasının engellenmesi alınması gereken tedbirlerdendir. Özet olarak, uyuşturucu madde imal ve ticareti yapması için ruhsat verilen kişilerin, kurumların ve şirketlerin sıkı ve etkin bir şekilde denetlenmesi ve bu denetimin yasa ve diğer idari işlemlerle temin edilmesi gereklidir. Aynı hükümler bu maddelerin ithali ve ihracı içinde geçerlidir.

Bu sözleşme ile öngörülen önemli tedbirlerden biriside, uyuşturucu maddelerin sözleşme hükümlerine aykırı olarak, ekim ve üretiminin, imal ve

---

¹⁷⁸ I, II, III, IV numaralı cetveller, sözleşmede belirtilen usullere göre komisyon tarafından değiştirilebilen ve sözleşmeye ekli bulunan uyuşturucu maddeler ve müstahzarlarının listeleridir. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/u.)

¹⁷⁹ Afyon haşhaşı, papaver somniferum L. cinsinden olan bitkidir. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/q.)

¹⁸⁰ Koka ağacı, erythroxyton cinsinden her çeşit bitkidir. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/e.)

¹⁸¹ Kenevir bitkisi, kenevir türünden herhangi bir bitkidir. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, madde 1/c.)

hazırlanmasının, elde bulundurulmasının, arzının, satışının, dağıtımının, satın alınmasının, tesliminin, simsarlığının, naklinin, sevkinin, ithal ve ihracının veya bu sözleşmede öngörülmeyen diğer her türlü sözleşmenin ruhuna aykırı eylemlerin suç sayılması ve bu eylemler için ağır yaptırımlar öngörülmesi teşvik edilmektedir. Bu yaptırımların hapis veya hürriyeti bağlayıcı diğer cezalarla karşılanması tavsiye edilmektedir. Aynı şekilde yukarıdaki eylemlere iştirak edilmesi veya teşebbüs edilmesi halinde cezalandırma sisteminin devreye girmesi taraf devletlerin yükümlüğüdür. Suç konusu maddelerin ve suçta kullanılan her türlü eşyanın zapt ve müsadere edilmesi için yasal alt yapının hazırlanması gereklidir. Ayrıca, sözleşmede uyuşturucu madde bağımlılarının tedavi edilmesine yönelik hükümler bulunmaktadır. Bu maddeyi kullanan ve bağımlı hale gelen kişilerin tedavi edilmesi için devletlerin gerekli düzenlemeleri ve tedbirleri almaları gerekmektedir. Kanaatimizce, bu düzenleme çok faydalı bir düzenlemedir. Bilindiği gibi, modern ceza hukukunun amacı, sadece kişiyi cezalandırmak değil, aynı zamanda suçlu kişilerin gerekli tedavilerinin yani ıslahının yapılarak yeniden topluma kazandırılmasıdır. Ancak bu yolla suçluların yeniden suç işlemesini engellemek ve toplumu bu kişilerin zararlarından arındırmak mümkün olabilir. Uyuşturucu kullanan ve bağımlısı olan bir kişinin tedavi edilerek topluma kazandırılması sadece kişinin değil toplumun da yararına. Bu amacı gerçekleştirmek için sözleşmeye taraf ülkelerin gerekli uyuşturucu madde tedavi merkezlerini kurması gereklidir¹⁸².

Türkiye, 27 Aralık 1966 tarihinde 1961 Narkotik İlaçlar Hakkında Tek Sözleşmesi'nin tarafı olmuştur ve Sözleşme hükümleri 22 Haziran 1967 tarihinden itibaren Türkiye'de yürürlüğe girmiştir¹⁸³.

1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nden sonra, uyuşturucu madde kullanımı özellikle batı milletlerinde önemli derece artmıştır. Bu artış fark edilebilir derecede yayılcı bir etki gösteren sentetik, psikotrop maddeler ile

---

¹⁸² Buna ilişkin hüküm, "1. Uyuşturucu madde müptelalarının tedavilerini, bakılmalarını ve tabii hayata intibaklarını sağlamak üzere, taraflar gereken tedbirlerin alınmasını özellikle göz önünde bulunduracaktır. 2. Uyuşturucu madde iptilası, taraf için vahim bir mesele teşkil ettiği ve aynı tarafın imkânları da müsait olduğu takdirde, uyuşturucu madde müptelalarının etkili bir şekilde tedavileri için uygun teşkilatın kurulması temenniye şayandır. (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi madde 38.)

¹⁸³ YAŞAR, s.83.

ilgiliydi. Bu maddeler arasında amfetamin, barbitüratlar ve LSD'ler bulunmaktaydı. Bu maddeler bağımlılığa neden oluyordu ve bu tür maddelerin çoğu uluslararası alanda belirli bir denetime tabi değillerdi. Ulusal sistemler ise, birbirinden farklı uygulamalar arz etmekteydi. Bu nedenle 1960'lı yıllarda Dünya Sağlık Örgütü ve Uyuşturucu Maddeler Komisyonu düzenli aralıklarla toplantılar yaparak psikotrop maddelerin denetimi konusunu tartıştılar. Bu çerçevede sedatif(sakinleştirici), uyarıcı (stimulan) ve LSD'leri içine alan bazı maddelerin ulusal denetimi ile ilgili, üye devletlere çeşitli tavsiyelerde bulundular. 1970 yılında, Uyuşturucu Maddeler Komisyonu bu maddelerin uluslararası seviyede denetiminin sağlanması için Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Bölümü tarafından taslak bir sözleşme hazırlanması fikrini gündeme getirmiştir. Ayrıca, 11 Temmuz 1971 tarihinde Viyana'da tam yetkili bir konferans yapılmıştır. Bu konferansta, **1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi** kabul edilmiştir. Bu sözleşme yürürlük şartı olarak 40 devletin imzasını öngördüğünden, ancak 16.08.1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, Türkiye tarafından 7 Mart 1981 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır¹⁸⁴.

1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, yöntem ve şekil olarak, 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'ndeki yöntem ve tarzı benimsemiştir. Bu sözleşmeyi şablon olarak kabul ederek düzenlemeler getirmiştir.

Sözleşmenin başlangıç kısmında ulaşılmak istenen amaçlar; kamu sağlığını ve sosyal hayatı korumak, sözleşmeye konu maddelerin kötüye kullanılması ve bunun neden olduğu sorunlarla mücadele etmek, bu maddelerin kullanılmasını yalnızca meşru amaçlarla sınırlamak ve bunu sağlamak için gerekli tedbirleri almak ve bu çerçevede gerekiyorsa küresel işbirliğini geliştirmek olarak sıralanmıştır.

Psikotrop madde; “ herhangi doğal veya sentetik bir madde veya I, II, III ve IV numaralı cetvellerde belirlenen herhangi bir doğal madde” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁸⁵. Müstahzarlar da “fiziki durumu ne olursa olsun, içinde bir ya da birkaç psikotrop madde bulunan bir eriyik veya karışım yahut dozaj şeklinde bir ya

---

¹⁸⁴ SİNHA, s.16; ERGÜL, s.91; BALCI, s.99.

¹⁸⁵BALCI, s.99; YAŞAR, s.84.

da birkaç psikotrop madde” olarak ifade edilmiştir. Psikotrop maddelerin listeleri sözleşmenin ekinde dört ayrı cetvelde gösterilmiştir¹⁸⁶. Yine bu sözleşmede, bu cetvellerin değiştirilmesi, yani listede olan bir takım uyuşturucuların çıkarılması veya listeye yeni uyuşturucu maddelerin eklenmesi, yahut herhangi bir uyuşturucu hakkında yeni elde edilen bilgilerin işlenmesi mümkün hale getirilmiştir. Bu konuda daha önce 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi’ndeki kurallar benimsenmiştir¹⁸⁷.

Yine, yapılan sözleşme ile sözleşme kapsamında kalan maddelerin alımı, satımı, ithali, ihracı, nakli, sevki, satışa arzı, imalatı, üretimi, ekimi gibi faaliyetlerin yalnızca meşru amaçla sınırlı kalmak üzere yapılması tavsiye edilmiştir. Bu çerçevede sözleşme tarafları, sözleşmede belirlenen maddeleri yalnızca tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlamak için lazım gelen tedbirleri almakla sorumlu tutulmuşlardır. Bu faaliyetlerin kişi, kurum veya şirketler tarafından yapılmasının ruhsata veya lisansa tabi tutulması alınacak tedbirler arasındadır¹⁸⁸.

Uyuşturucu maddelerin sözleşme hükümlerine aykırı olarak, ekim ve üretiminin, imal ve hazırlanmasının, elde bulundurulmasının, arzının, satışının, dağıtımının, satın alınmasının, tesliminin, simsarlığının, naklinin, sevkinin, ithal ve ihracının veya bu sözleşmede öngörülmeven diğer her türlü sözleşmenin ruhuna aykırı eylemlerinin suç sayılması ve bu eylemler için ağır yaptırımlar öngörülmesi, bu yaptırımların hapis veya hürriyeti bağlayıcı diğer cezalarla ve yukarıdakiylemlere iştirak edilmesi veya teşebbüs edilmesi halinde, cezalandırma sisteminin devreye girmesi gibi yenilikler, diğer alınması gerekli tedbirlerdendir¹⁸⁹.

Ayrıca, sözleşmede uyuşturucu madde bağımlılarının tedavi edilmesine yönelik hüküm bulunmaktadır. Bu maddeyi kullanan ve bağımlı hale gelen kişilerin tedavi edilmesi için devletlerin gerekli düzenlemeleri ve tedbirleri almaları gerekmektedir¹⁹⁰.

---

¹⁸⁶ Bkz. 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi madde 1.

¹⁸⁷ Bkz. 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi madde 2; YAŞAR, s.84.

¹⁸⁸ Bkz. 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi madde 11 ve 12.

¹⁸⁹ Bkz. 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi madde 22.

¹⁹⁰ Bkz. 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi madde 22.

Ulusal ve bölgesel olarak uyuşturucu ile mücadelede, 1970 ve 1980’li yıllarda birçok girişimler olmuştur. Çoğu ülkeler mücadele hususunda gerekli tedbirleri almaya çalışmışlardır. Özellikle Avrupa’da, uyuşturucu maddelerin yasadışı ticareti ve uyuşturucu içeren maddelerin kötüye kullanılması ile mücadele etmek amacıyla işbirliği grupları oluşturulmuştur. Bu gruplar, ülkeler arasında uyuşturucu maddeler ile ilgili tartışmalar yaparak farkındalık yaratmışlardır. Ulusal Kolluk Kuvvetleri Daire Başkanlığı altında, Asya, Afrika, Latin Amerika ve Avrupa’da polis ve gümrük uyuşturucu kolluk kuvvetleri arasında işbirliğini geliştirmek için çeşitli toplantılar yapılmıştır. İnterpol, diğer taraftan, faaliyetlerini genişletmiş ve küresel uyuşturucu uygulama toplantıları ile bilgi, yerel ve bölgesel destek noktasında önemli bir merkez haline gelmiştir¹⁹¹. Ancak Birleşmiş Milletler ve kimi üye devletler, bazı ülkelerin yasadışı uyuşturucu ticareti ile mücadele etmek için yeterli iç denetim ve uygulama sistemine sahip olmadıkları nedeniyle kaygı duyuyorlardı. Bu durumun uyuşturucu madde ile mücadeleye olumsuz katkı sağlayacağını düşünüyorlardı¹⁹². Bu nedenle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Ekonomik ve Sosyal Komiteden, sorunun çeşitli yönlerini irdeleyen bir taslak sözleşme hazırlaması için Uyuşturucu Maddeler Komisyonuna talimat vermesini istemiştir. Bunun amacı daha önce imzalanmış olan 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi’nin denetim sistemi ile ilgili eksikliklerini tamamlamaktı¹⁹³. Bu taslak yasa, 1987 yılında yapılan Uyuşturucu İçeren Maddelerin Kötü Kullanılması ve Yasadışı Ticareti Hakkında Birleşmiş Milletler Konferansında tamamlanmıştır. Bu taslağın amacı, yürürlükte olan sözleşmelerin hükümlerini uygulamak için taraf devletleri teşvik etmektir. Bu taslak dört ana konu üzerine odaklanmıştır. Bunlar; yasadışı taleplerin azaltılması ve engellenmesi, uyuşturucu arzının kontrol edilmesi, yasadışı uyuşturucu ticaretinin bastırılması ile tedavi ve rehabilitasyon/iyileştirme konularından ibaretti. Bu hedeflerin çoğu hazırlanan taslak sözleşmeye yansıtılmış ve nihayet 25 Kasım ile 20 Aralık arasında 106 devlet taslağa

---

¹⁹¹ MCALLISTER, s.242-243.

¹⁹² **DAVID, P. Stewart**, “*Internationalizing The War on Drugs: The UN Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*,” *Denver Journal of International Law and Policy*, Vol.18, No.3 , 1990, s.387 vd.

¹⁹³ SINHA, s.21.

son şeklini vermek için Viyana’da toplanarak **1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi**’ni kabul etmişlerdir¹⁹⁴.

Bu sözleşmeyi Türkiye 20 Aralık 1988 tarihinde imzalayarak, sözleşmeye taraf olmuştur. 22. 11. 1995 tarihinde 4136 sayılı Kanun ile onaylanan sözleşme, 25. 11. 1995 tarihinde 22474 sayılı resmi gazetede yayımlanarak iç hukuk açısından yürürlük kazanmıştır¹⁹⁵.

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, temel olarak uluslararası ceza hukuku belgesidir. Sözleşmenin amacı, uyuşturucu maddelerin yasadışı ticaretini azaltmak için, ulusal ceza kanunlarını ve uygulama faaliyetlerini uyumlu hale getirmektir. Bu çerçevede sözleşme tarafları, yasadışı uyuşturucu ticaretini azaltmak için, özel bir takım ceza kanunları ihdas etmekle yükümlü tutulmuşlardır. Uyuşturucu madde ticareti sorunu ile bağlantılı olan diğer alanlardan bazıları karapara aklama, karşılıklı adli yardım, yasadışı ekim yapma, uyuşturucu madde yapımında kullanılan ekipmanların ve kimyasal maddelerin ticareti ve gelirlerin müsadereesi konularıdır¹⁹⁶.

Sözleşmenin giriş bölümünde, uyuşturucu maddelerin toplumun sağlık ve esenliğini tehdit ettiği, toplumun ekonomik, kültürel ve siyasal temellerine zararlı etkileri olduğu, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının gün geçtikçe yaygınlaştığı ve maalesef organize suç örgütlerinin kendi kirli emellerine ulaşmak için çocukları kullandıkları, tüm bu eylemlere karşı önlemlerin alınması gerektiği hususları açık bir şekilde vurgulanmaktadır. Yine bu sözleşme, daha önce kabul edilen 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi ve bu sözleşmeyi değiştiren protokol ile 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi hükümlerini tamamlayıcı düzenlemeler getirmiştir. Daha önce kabul edilen sözleşmelerde olduğu gibi, bu sözleşmede de bazı kavramlar tanımlanarak hükümler oluşturulmaya çalışılmıştır.

---

¹⁹⁴ SİNHA, s.21; BALCI, s.99.

¹⁹⁵ YAŞAR, s.84.

¹⁹⁶ SİNHA, s.21.

Daha önce imzalanmış sözleşmelerde bulunmayan yeni kavramlar, bu sözleşme ile tanımlanmıştır¹⁹⁷.

İkinci maddede sözleşmenin amacı; uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ile etkin bir mücadele sağlamak için taraflar arasında işbirliğini artırmak olarak beyan edilmiştir. Yine taraflar bu mücadele kapsamında kendi iç hukuklarının temel yapısı ile çelişmeden mücadele sağlamak için gerekli yasaları yapmak ve bazı önlemleri almakla yükümlü kılınmışlardır. Bu önlemler kapsamında sözleşmeye üye ülkelerin, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığının önlenmesi noktasında aşağıdaki eylemleri suç olarak tespit etmeleri ve uygun yaptırımlar öngörmeleri benimsenmiştir¹⁹⁸:

1. 1961 Sözleşmesi ve bu Sözleşmenin değiştirilmiş hali veya 1971 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak, herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı, satışa çıkarılması, dağıtımı, satışı, hangi koşulda olursa olsun teslimi, simsarlığı, sevki, transit sevki, nakli, ithali veya ihracı,

2. 1961 Sözleşmesi ve değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak, uyuşturucu madde üretmek amacıyla afyon haşhaşı, koka ağacı veya hint keneviri bitkisi yetiştirilmesi,

---

¹⁹⁷ Bunlar aşağıdaki gibidir. “**Ticari Nakliyecisi:** Ücret, kira veya başka herhangi bir kazanç karşılığında insan, mal veya posta taşıyan herhangi bir kamu, özel veya bunlar dışında herhangi bir tüzel kişi veya insandır. **Müsadere:** Hakkın kaybedilmesi kavramı da dâhil olmak üzere, mahkeme veya başka bir yetkili makamın kararıyla mülkiyetin sürekli olarak kaybedilmesidir. **Kontrollü Teslimat:** Sözleşmenin üçüncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan suçların işlenmesine iştirak etmiş olan kişilerin belirlenmesi amacıyla, kaçak veya kaçak olmasında şüphelenilen bir biçimde sevk edilen uyuşturucu veya psikotrop maddelerin, bu sözleşmenin eki I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerin veya onların yerine geçen maddelerin, ilgili ülkelerin yetkili makamlarının bilgisi ve denetimi altında bir veya bir çok ülke itibarı ile girişine, geçişine veya çıkışına olanak veren yöntemdir. **Kazanç:** Üçüncü maddenin birinci fıkrasında yer alan suçların işlenmesinden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanan her türlü malvarlığıdır. **Malvarlığı:** Maddi veya gayri maddi, menkul veya gayrimenkul, fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü mal ile bunlar üzerinde mülkiyet ve yararlanma veya yararlanma hakkını gösteren hukuki belgeler veya senetlerdir. **Transit Devlet:** Uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile I ve II numaralı tabloda kayıtlı maddelerin yasadışı yollardan toprakları üzerinden geçirildiği, ancak bunların ne kaynaklandığı ne de nihai varış yeri olan devlettir.” (Bkz. 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, madde 1.)

¹⁹⁸ 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, madde 3; BALCI, s.101; YAŞAR, s.85; ÖNER, s.34-36.

3. Yukarıda sayılan herhangi bir amaç için, herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin bulundurulması veya satın alınması,

4. Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak ekimi, üretimi veya imalatı için kullanılacağını bilerek teçhizat, malzeme veya I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerin imalatı, nakli veya dağıtımı,

5. Bir mamelekin,yukarıdaki suç veya suçlardan birinden veya suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin gayri meşru kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla, başka mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi,

6. Yukarıdaki suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek mal varlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin,yararlanma hakkının,hareketlerinin, üzerindeki yararlanma hakkının hareketlerinin, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,

7. Mülkiyetin edinilmesi sırasında yukarıda belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, bir mal varlığının edinilmesi sahip olunması veya kullanılması,

8. Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak olarak yetiştirilmesi, üretimi veya imalatında kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek, gerekli teçhizata veya malzemeye veya I ve II numaralı cetvellerde kayıtlı maddelere sahip olunması,

9. Bir başkasının bu maddelerde yer alan suçlardan birini ne şekilde olursa olsun işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya açıkça yöneltilmesi veya teşvik edilmesi,

10. Bu maddelerde yer alan suçlardan herhangi birinin işlenmesi veya suç işlenmesine yardım etmek amacıyla örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması ve suçun işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi.

Görüldüğü üzere birçok eylem ayrıntılı bir şekilde kaleme alınarak suç olarak düzenlenmiş ve bu suçlara hapis veya hürriyeti bağlayıcı diğer cezaların uygulanması, müsadere ve para cezasının getirilmesi tavsiye edilmiştir. Bunun yanında bazı eylemlerin ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmesi istenmektedir¹⁹⁹.

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin getirdiği diğer bir yenilik suçluların iadesi ile ilgilidir. Sözleşme kapsamında yasaklanan fiilleri işleyen kişilerin taraf ülkelerce iadesi istenmesi durumunda, üye ülkeler talep doğrultusunda suçluyu talep eden ülkeye iade edecektir. Bu tür suçlar, taraflar arasında zaten yürürlükte bulunan suçluların iadesi sözleşmesinin kapsamına dâhil edilecektir²⁰⁰.

Bu tür suçların kaçakçılığının önlenmesi noktasında sözleşmede bahsedilen bir başka unsur, sözleşmenin başlangıç kısmında ifade edildiği gibi, taraf ülkeler arasında işbirliğinin geliştirilmesidir. Bu doğrultuda, bu işbirliğinin somut adımlarından birisi karşılıklı adli yardımlaşma sisteminin uygulanmasıdır. Üye ülkeler;

-Tanık dinlemek veya ifade almak

-Adli belgelerin tebligatı

---

¹⁹⁹ “Taraflar, mahkemelerinin ve yargı yetkisi bulunan öteki makamlarının, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen suçların işlenmesini ağırlaştıran aşağıdaki türden somut koşulları göz önünde tutmasını sağlayacaklardır

(a) Failin üyesi olduğu suç örgütünün suça iştirak etmiş olması;

(b) Failin başka uluslararası örgütlü suçlara iştirak etmiş olması;

(c) Failin işlenen suçun kolaylaştırdığı yasadışı başka faaliyetlere katılmış olması;

(d) Failin şiddet veya silah kullanmış olması;

(e) Failin kamu görevlisi olması ve suçun bu göreviyle ilişkili olması;

(f) Reşit olmayan küçüklerin mağdur veya suça alet edilmiş olması;

(g) Suçun bir cezaevinde, eğitim kurumunda, sosyal hizmet tesisinde veya bunlara çok yakın yerlerde veya öğrencilerin sosyal, eğitsel veya sportif faaliyetlerde buldukları başka yerlerde işlenmiş olması

(h) İlgili tarafın mevzuatı elverdiği ölçüde, kendi ülkesinde veya başka bir ülkede özellikle benzer suçlardan daha önce de mahkûmiyet kararının bulunması” (Bkz. 1988 Uyuşturucu Ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, madde 3/5.)

²⁰⁰ Bkz. 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, madde 6; YAŞAR, s.86; ÖNER, s.34-35.

-Arama ve el koyma

-Eşya ve yer incelemesi

-Bilgi ve kanıt sağlamak

-Banka kayıtları, muhasebe belgeleri, şirket dosyaları ve ticari belgeler de dâhil olmak üzere ilgili belge ve kayıtların asıllarını veya tasdikli suretlerinin sağlanması

-Delil toplamak amacıyla kazançların, malvarlıklarının, araç-gerecin veya diğer şeylerin belirlenmesi veya izlenmesi gibi hususlarda karşılıklı olarak yardımlaşma yolunu tercih edeceklerdir²⁰¹. Ayrıca taraf devletler, bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak, kendi hukuk ve idari sistemlerinde karşılıklı yardımlaşmaya ve bilgilerin mübadelesine olanak sağlayan gerekli kurumsal iletişimi gerçekleştirmek zorundadırlar. Başka bir ifade ile ülkelerin yetkili kurumlarının birbirleriyle iletişime geçebilmeleri için, ilgili kurumlar içinde irtibat kişilerinin tespit edilmesi gereklidir. İç hukuk kuralları da dikkate alınarak, bu tür suçlarla etkin mücadele yapılabilmesi için, ortak ekipler kurularak operasyonların işbirliği halinde yapılması gerekli faaliyetlerdendir.

5.2. Kuruluşlar

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele eden birçok uluslararası kuruluşlar kurulmuştur. Bu kuruluşların bir kısmı doğrudan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele ederken, diğerleri ikincil olarak bu görevi icra etmektedir. Bu kuruluşların önemli olanlarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

Ekonomik ve Sosyal Konsey(ECOSOC), 1945 yılında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile kurulmuştur. 1974 yılına kadar üye sayısı 18 iken, bu tarihten sonra 54'e çıkarılmıştır²⁰². ECOSOC, Birleşmiş Milletlerin temel organlarından biridir. Beş bölgesel komisyon, on dört uzman komisyonun ve işlevlerinin koordinasyonundan sorumludur. Yılda bir defa olmak üzere 4 haftalık periyotlarla toplanmaktadır. Konsey, politik tavsiyelerde bulunmakta, ekonomik ve sosyal konuların

²⁰¹ Bkz. 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, madde 6.

²⁰² <http://www.britannica.com>(e.t. 20.04.2011)

tartışılmasında merkezi forum olarak işlev görmektedir. İstihdam, ekonomik ve sosyal ilerlemeler ve yüksek hayat standartlarının teşvik edilmesinde rol alan bir organdır. Bu çerçevede Konsey, uluslararası ekonomik, sosyal ve sağlık sorunlarına çözüm üretmek, kültürel ve eğitimsel işbirliğini temin etmek, insan hakları ve temel özgürlüklere karşı küresel seviyede saygı gösterilmesini cesaretlendirmek için fonksiyon icra eden bir kurumdur. Yukarıdaki konularda rapor ve çalışmalar yapmak veya girişimlerde bulunmak yetkisine sahiptir. Ayrıca uluslararası konferansların organizasyonuna ve hazırlanmasına yardımcı olmak için yetkilendirilmiştir²⁰³.

Dünya Sağlık Örgütü(WHO), 7 Nisan 1948 tarihinde uygulamaya geçmiştir²⁰⁴. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyine bağlı olarak faaliyet icra etmektedir. Birleşmiş Milletler sistemi içerisinde, sağlık alanında koordinatör görev üstlenmektedir. Sağlık eğilimlerinin değerlendirilmesi ve izlenmesi, bu konuda ülkelere teknik destek sağlanması, sağlık alanında geçerli olabilecek kurallar ve standartların belirlenmesi, sağlık araştırmaları ile ilgili gündem oluşturulması ve küresel sağlık sorunları hakkında lider rol üstlenilmesi bu örgütün sorumluluğu altındadır²⁰⁵.

Uyuşturucu Maddeler Kontrol Kurulu(INCB), 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi gereğince kurulmuştur. Bahsi geçen sözleşmenin tanımlar başlığı altındaki 'a' bendinde açık bir şekilde, kurul deyiminden, Uyuşturucu Maddeler Uluslararası Kontrol Kurulu anlaşılacağı belirtilmiştir²⁰⁶.

Kurula birçok görevler yüklenmiştir. Bu görevlerden başta geleni, uyuşturucu maddelerin kullanımı, ticareti ve yasal sınırlar içindeki üretimi ile ilgili olarak, üye devletlerin hükümetleri ile işbirliğini geliştirmektir. Bu işbirliği çerçevesinde uyuşturucu maddelerin ekimi, üretimi, imali, kullanımının meşru gereksinimlerle

---

²⁰³ **UZUNTOK, Mesut**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, İstanbul, 2008, s.96; <http://www.unodc.org>, <http://en.wikipedia.org>, (e.t. 20.04.2011)

²⁰⁴ http://www.who.int/about/brochure_en.pdf. (e.t. 20.04.2011)

²⁰⁵ <http://www.who.int>, (e.t. 20.04.2011); BALCI, s.106; YAŞAR, s.74; ÖNER, s.23.

²⁰⁶ Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi 1/a maddesi; 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi 1/c; 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 1/a maddeleri.

sınırlanması ve ticaretinin önlenmesi noktasında üye devlet hükümetleri ile birlikte mücadele etmektedir²⁰⁷. Bu çerçevede, taraf ülkeler üzerinde denetim yetkisine sahiptir. Diğer bir görevi, uyuşturucu maddelerin kullanılması ve ticareti ile yasadışı ticaretinde ulusal ve uluslararası sistemde baş gösteren eksiklikleri tespit edip, bunları gidermek için çözüm bulmak ve ayrıca piyasaya çıkan belirli uyuşturucu maddelerin değerlendirmesini yaparak, bunların uluslararası alanda denetim altına alınıp alınmayacağı hususunda karar vermektir. Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı imalatında kullanılan maddelerin bu amaçla kullanılmasını engellemek için taraf devletlerin hükümetleri tarafından alınan önlemleri takip etmek ve bu hususta hükümetleri teşvik etmek, 1998 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerinin Yasadışı Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme'nin ekinde yer alan I ve II numaralı cetvel kapsamında değişiklik gerekip gerekmediğini belirlemek için değerlendirmeler yapmak, taraf ülkelerce gönderilen bilgileri bu çerçevede analiz etmek ve son olarak uyuşturucu ve psikotrop maddelerle mücadelede ülkelere tavsiyede bulunarak yıllık raporlar hazırlamak kurula yüklenen diğer görevler arasındadır²⁰⁸.

Uyuşturucu Maddeler Komisyonu(CND), 16 Şubat 1946 tarihinde alınan bir kararla Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından kurulmuştur. Uyuşturucu maddelerle ilgili sorunların ele alınmasında Birleşmiş Milletler sistemi içinde politika oluşturma yetkisi ile donatılmış merkezi bir kurumdur. Genel olarak uyuşturucu maddelerle ilgili dünya genelinde oluşan durumu analiz etme ve dünyada uyuşturucu maddelerle mücadelede uluslararası denetim sistemini kuvvetlendirmek için teklifler geliştirme gibi görevleri vardır. 1961 yılında kabul edilen Tek Sözleşmesi'nde Komisyona atıf yapılmakta²⁰⁹ ve gerek bu sözleşmede gerekse 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme'de, Komisyona birçok görevler

---

²⁰⁷ Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nin 1972 yılında yapılan protokolle değiştirilmiş 9. maddesi.

²⁰⁸ <http://www.incb.org/incb/en/mandate.html>, (e.t.20.04.2011); ERGÜL, s.86.

²⁰⁹ “Komisyon deyimi, Ekonomik ve Sosyal Konseyin uyuşturucu maddeler komisyonunu ifade eder.” (Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi 1/g maddesi; 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi 1/b maddesi; 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 1/e maddesi.)

yüklenmiştir²¹⁰. Komisyonun temel görevi uyuşturucu maddelerle ilgili imzalanan uluslararası sözleşme ve protokollerin uygulanmasının denetiminde Konseye yardım etmek ve Ekonomik ve Sosyal Konseye tavsiyelerde bulunmaktır. Yukarıda bahsedilen sözleşmelerin hükümleri çerçevesinde Komisyon, sözleşmelerin amacına uygun olarak, uyuşturucu maddelerle ilgili tüm konularda çalışma yapmak, fikir yürütmek ve sözleşmelerin uygulanmasını izlemek ile yetkilendirilmiştir. 1961 ve 1971 yılında imzalanan Tek ve Psicotrop Maddeler Sözleşmelerinin ekinde yer alan cetvellerde değişiklik yapmak için gerekli kararları vermek, cetvellerde yer alan bir madde hakkında değişiklik yapılması gerekiyorsa, WHO tarafından verilen tavsiyeleri de dikkate alarak bu konuda karar vermek Komisyonun yetki ve sorumluluğu altındadır²¹¹. 1988 Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme hükümleri çerçevesinde Komisyonun; sözleşmenin uygulanmasını izlemek, taraf ülkelere telkin ve tavsiyelerde bulunmak, ek I ve II numaralı tablolarda değişiklik yapmak şeklinde görevleri bulunmaktadır²¹².

1991 yılında Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından alınan kararla, Komisyona, Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programına (UNDCP) politik rehberlik hizmeti vermesi ve bu kurumun aktivitelerini izlemesi görevi verilmiştir. Yine aynı yıl Birleşmiş Milletler Genel Meclisi tarafından alınan

---

²¹⁰ 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi 3. ve 8. maddeleri; 1971 Psicotrop Maddeler Sözleşmesi 2. ve 17. maddeleri; 1988 Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 21. maddesi.

²¹¹ **1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nin üçüncü maddesi Komisyonun görevini aşağıdaki şekilde tanımlamıştır:** "a) Sözleşmeye ekli cetvellerde sözleşmede belirlenen kurallara uygun olarak değişiklik yapmak, b) Uyuşturucu maddeler kontrol kurulunun görevine ilişkin konularla ilgili dikkatini çekmek, c) Bilimsel araştırma programları ile bilimsel ve teknik mahiyette bilgi değişimi dahil, işbu bu sözleşmenin amaçlarına erişilmesi için tavsiyelerde bulunmak, d) İşbu sözleşmenin kendisine verdiği görevler gereğince alacağı karar ve tavsiyelere, işbu sözleşme yüzünden almak durumunda kalabileceği tedbirleri, incelemeleri temin etmek üzere taraf olmayan devletlerin dikkatini çekmek"; **1971 Psicotrop Maddeler Sözleşmesinde ise, Komisyonun görevleri:** "a) Bu sözleşmenin amaçlarının ve hükümlerinin uygulamasına yönelik tüm sorunları incelemek ve bunlarla ilgili tavsiyelerde bulunmak, b) Sözleşmeye ekli cetvellerde sözleşmede belirlenen kurallara uygun olarak değişiklik yapmak olarak belirlenmiştir"; **1988 Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesi hükümleri kapsamında görevleri aşağıdaki şekilde sözleşmede yerini almıştır:** "a) Üye devletler tarafından uyuşturucu maddeler hakkında verilen bilgiler ışığında sözleşmenin uygulanmasını izlemek, b) Taraflardan alınan bilgilere dayanarak telkin ve tavsiyelerde bulunmak, c) Organın görevleri ile ilgili olabilecek herhangi bir konuyu organın dikkatine sunmak, d) Organın kendisine havale ettiği sorunlarla ilgili işlem yapmak, e) Sözleşme uyarınca kabul ettiği karar ve tavsiyeleri, sözleşmeye taraf olmayan devletlerin de bu doğrultuda hareket etmelerine olanak sağlamak amacıyla söz konusu devletlerin dikkatine getirmek."

²¹² ÖNER, s.23-24.

kararla komisyona, UNDCP yönetim direktörünün verdiği teklifleri dikkate alarak UNDCP'nin bütçesini onaylama yetkisi tanınmıştır²¹³.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı(UNDCP), 1991 yılında kurulmuştur. Birleşmiş Milletler uyuşturucu maddelerin kontrol edilmesine yönelik aktiviteler için lider bir rol üstlenmek ve bu aktiviteleri koordine etmek gibi özel bir sorumluluğu bulunmaktadır²¹⁴. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin toplumsal etkisini azaltmak ve bağımlı kişilerin bu illetten kurtulmasını temin etmek için tasarlanan bir programdır. Nihai amaç, bu maddelerin ticaretinin ve kullanılmasının sınırlandırılmasıdır. Bu çerçevede UNDCP, ulus devletlerle ve diğer uluslararası birimlerle bu problemi çözmek ve bu sorunun üstesinden gelmek için işbirliği halinde çalışmalar yapmaktadır. UNDCP'nin; kurumların, ailelerin, bireylerin ve toplumların uyuşturucu nedeniyle maruz kaldığı tehditler hakkında insanları bilgilendirmek ve uyarmak, uyuşturucu konularını dile getirmek için yerel, ulusal ve uluslararası işbirliğini desteklemek ve inşa etmek, özellikle genç ve savunmasız kişiler arasında uyuşturucu kullanımının azaltılmasına yönelik çabaları teşvik etmek ve geliştirmek, uyuşturucudan kaynaklanan suçlara, bu maddelerin kullanılmasına ve uyuşturucu madde ticaretine karşı uluslararası çabaları güçlendirmek, uyuşturucu konularında bilgi, analiz ve uzman görüşlerin paylaşımını temin etmek, bilimsel ve tıbbi amaçlar için bu maddelerin yeterli oranda tedarik edilmesini sağlamak, uluslararası alanda uyuşturucu maddelerle mücadele çerçevesinde imzalanan ve yukarıda bahsedilen sözleşmelerin uygulanmasını temin etmek için devletlere ve çeşitli kuruluşlara yardım ve tavsiyelerde bulunmak gibi görevleri bulunmaktadır²¹⁵. Diğer taraftan UNDCP; CND ve INCB gibi Birleşmiş Milletler bünyesi içinde kurulmuş diğer kurumların işlevlerini yerine getirirken onlara yardımcı olmaktadır²¹⁶.

Uyuşturucu ve Suç Ofisi(UNODC), Birleşmiş Milletler Kurumu'dur. Birleşmiş Milletlerde Suç Önleme ve Ceza Adaleti Bölümü ve Birleşmiş Milletler

---

²¹³<http://www.incb.org/incb/en/mandate.html>, (e.t.20.04.2011)

²¹⁴ UNDCP Report, 1997, s.40; SEVÜK, s.56.

²¹⁵ UNDCP Report, 1997, s.2.

²¹⁶ UNDCP Report, 1997, s.40; YAŞAR, s.75; ÖNER, s.24.

Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı(UNDCP) birleştirilerek, 1997 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi olarak yeniden isimlendirilmiştir. Uluslararası suçlarla ve yasadışı uyuşturucu madde ticaretine karşı mücadelede öncü bir kuruluştur²¹⁷. Merkezi Avusturya'nın Viyana kentinde olmasına rağmen, dünyanın tüm bölgelerinde faaliyet icra eden çok sayıda bürosu bulunmaktadır. Bütçesi, üye devletlerden gelen katkılardan oluşmaktadır. Yolsuzluk, uluslararası terör suçları, ceza adaleti, suç işlenmesinin önlenmesi, uyuşturucu maddelerin yasadışı ticaretinin önlenmesi gibi konularda Birleşmiş Milletler Örgütüne yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Bu konularda hükümetleri, uluslararası alanda imzalanmış sözleşmeleri ve protokolleri uygulama hususunda desteklemek, araştırmalar ve rehberlik yapmak faaliyetleri arasındadır. Bu çerçevede teknik hizmet vermektedir. UNODC, gün geçtikçe faaliyet alanlarını artırmakta ve uyuşturucu maddelerle ve diğer suçlarla mücadelede etkin roller üstlenmektedir. Büronun aslında üç temel çalışma alanı bulunmaktadır. İlki, üye devletlerin uyuşturucu, suç ve terör konularında mücadele kapasitelerinin artırılması için işbirliği projeleri geliştirmek; ikincisi, uyuşturucu ve suç konularında bilgi ve farkındalığı artırmaya yönelik araştırma ve analitik çalışmalar yapmak ve son olarak, uyuşturucu, suç ve terör konularında iç hukuk düzenlemelerini geliştirmek ve ilgili uluslararası sözleşmelerin uygulanması ve onaylanmasında devletlere yardım etmek için uygulama çalışmaları yapmaktır. UNODC, uyuşturucu sorununu kapsamlı olarak değerlendiren yıllık dünya uyuşturucu raporu hazırlamaktadır²¹⁸.

Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu(UNFDAC), 1971 yılında kurulmuştur. Uyuşturucu madde ile mücadele etmek ve bu çerçevede bir takım teknik ve mali imkânların temin edilmesi ve güçlendirilmesini amaçlayan bir fondur. Birleşmiş Milletler bünyesinde yönetilmektedir. Fon, üye devletlerden gelen kaynaklardan oluşmakta ve gönüllülük esasına dayanmaktadır. Uyuşturucu maddelerin kullanılmasının azaltılması,

---

²¹⁷ ÖNER, s.24.

²¹⁸ <http://en.wikipedia.org>, <http://www.unodc.org>, e.t. (21.04.2011)

ticaretinin önlenmesi ve bağımlı kişilerin tedavi ve iyileştirilerek topluma intibaklarının sağlanması faaliyetlerine destek veren bir fondur²¹⁹.

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi(EMCDDA), 8 Şubat 1993 tarihinde Konseyin 302/93 sayılı kararı ile kurulmuştur. Kuruluş merkezi Lizbon olarak belirlenmiştir. 1994 yılında merkeze bağlı yönetim kurulu ve bilimsel komite oluşturulmuştur. Merkez, 1995 yılında tamamen faaliyetlerine başlamıştır²²⁰.

EMCDDA, Avrupa Birliği'ne ve üye devletlere Avrupa'da uyuşturucu madde sorunu hakkında değerlendirmeler yapmaktadır. Bu çerçevede gerek verdiği tavsiyelerle gerekse yaptığı incelemelerle Avrupa'da uyuşturucu konusu ile ilgili politikaların oluşmasında, stratejilerin belirlenmesinde ve nihayet kanunların şekillenmesinde etkili olmaktadır. Uygulayıcı konumunda olan kişilere veya konu ile ilgili uzmanlara yardım etmektedir. Bu amaca yönelik merkez altyapı kurmakta ve üye ülkelerden veri toplamak için gerekli araçları temin etmektedir. Esas çalışma alanı Avrupa olmasına rağmen, dünyanın diğer ülkeleri ile de gerek bilgi paylaşımı gerekse uzman görüş bildirme noktasında iletişim halindedir. Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlarla uyuşturucu alanında işbirliği içindedir²²¹.

Uluslararası Polis Teşkilatı (İnterpol) 1923 yılında kurulmuştur. Dünyanın en büyük uluslararası polis kuruluşudur. Teşkilatın amacı, sınır aşan suçlarla ilgili polis işbirliğini sağlamak ve kolaylaştırmak ayrıca uluslararası suçlarla mücadele etmek ve bu suçları engellemekle görevli tüm kurumlara, yetkililere ve servislere yardım ve destek vermektir²²².

---

²¹⁹ ERGÜL, s.87; SEVÜK, s.56; YAŞAR, s.74; ÖNER, s.24.

²²⁰ <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index1713EN.html>(e.t.21.04.2011)

²²¹ <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index1713EN.html>(e.t.21.04.2011); BALCI, s.217-218; ÖNER, s.25.

²²² <http://www.interpol.int/public/icpo/default.asp>(e.t.21.04.2011); BALCI, s.217-218.

İKİNCİ BÖLÜM

MUKAYESELİ HUKUKTA UYUŞTURUCU ve UYARICI MADDELERLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

1. RUSYA

Rusya’da yürürlükte olan uyuşturucu maddelerle ilgili kanun, 1998 tarihinde kabul edilen Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun’dur. Bu kanunda, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin ticareti suçu “ *İnsanlığa ve Kamu Ahlakına Aykırı Suçlar*” başlığında düzenlenmiştir²²³.

Uyuşturucu maddelerin yasadışı alımı, bulundurulması, taşınması, üretimi, narkotik ve psikotrop veyahut benzeri maddelerin işlenmesi yaptırım altına alınmıştır. Yukarıda ifade edilen eylemlerin kanuna aykırı olarak yapılması ve uyuşturucu maddelerin miktarının az olması halinde, 40 bin ruble veya mahkûm olan kişinin 3 aya kadar maaş miktarı oranında para cezası veya 2 yıl bir süre için ıslah edilmeye yönelik bir görevde çalışma veyahut 3 yıla kadar özgürlükten mahkûmiyet cezası verilmektedir. Buna karşılık, uyuşturucu maddelerin miktarı fazla ise, verilen cezanın artırılması sistemi benimsenmiştir. Bu doğrultuda, yukarıda belirtilen eylemleri işleyen sanık, 3 yıldan 7 yıla kadar hapis cezasına ek olarak, 500 bin rubleye kadar veya mahkum olan kişinin 3 yıla kadar kazançları veya diğer gelirleri ile orantılı olarak para cezası verilmesi öngörülmüştür²²⁴.

Ayrıca aktif pişmanlık sistemi düzenlenmiştir. Suç işleyen bir kişi, gönüllü olarak uyuşturucu ile ilgili araçları, psikotrop maddeleri veya benzerlerini teslim ederse ve aktif bir şekilde uyuşturucu ile ilgili araçların yasadışı kullanımı ile bağlantılı suçların ortaya çıkmasını, suç işleyen kişilerin yakalanmasını temin ederse cezai sorumluluktan muaf tutulabilmektedir. Suç işleyen kişinin gözaltına alınması

---

²²³BALCI, s.86; YAŞAR, s.94-96; ÖNER, s.54-55.

²²⁴BALCI, s.87; ÖNER, s.54-55.

veya yakalanmasından sonra gönüllü vazgeçme veya aktif pişmanlık hükümleri uygulanmamaktadır²²⁵.

Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin veya benzerlerinin yasadışı üretimi, satışı, sevkiyatı 4 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu eylemlerin nitelikli hali kanunda düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, yukarıda bahsedilen eylemlerin önceden kararlaştırılarak bir plan dâhilinde belirli bir grup insan tarafından işlenmesi, uyuşturucu ve benzeri maddelerin miktarının fazla olması, henüz rüşütüne ermemiş bir kişi üzerinde işlenmesi halinde 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası ve ek olarak, sanığın 3 yıllık gelirine veya kazançlarına muadil miktarda veyahut 500 bin rubleye kadar para cezası ile cezalandırılmaktadır. Sonraki para cezası seçimlik bir ceza olarak tespit edilmiş olup, hakim isterse bu para cezasını uygulamayacaktır²²⁶.

Yukarıda bahsi geçen tüm suçların organize bir grup tarafından işlenmesi, kişilerin memuriyet nüfuzunu kullanarak, 14 yaşına ulaşmadığı bilinen bir kişi hakkında işlenmesi ve özellikle uyuşturucu maddelerin miktarının fazla olması halinde, 8 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası ve ek olarak sanığın 5 yıllık gelirine veya kazançlarına muadil miktarda veyahut 1 milyon rubleye kadar para cezası ile cezalandırılması düzenleme altına alınmıştır. Sonraki para cezası seçimlik bir ceza olarak tespit edilmiş olup, hakim isterse bu para cezasını uygulamayacaktır. Diğer taraftan Rusya Federal Ceza Kanunu, uyuşturucu maddelerin kullanılmasını, üretimini, alımını, satımını, naklini, bulundurulmasını ve taşınmasını yasakladığı ve yaptırım altına aldığı gibi, kişileri uyuşturucu kullanmaya teşvik ve meylettirme hareketini de yasaklama altına alarak uyuşturucu madde ile mücadelede etkin bir metod kullanmayı tercih etmiştir. Rus Federal Ceza Kanunu'nun 230. maddesi, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin teşvik edilmesini veya kişileri bu maddeleri kullanmaya meylettirmeyi yasak kapsamına almıştır. Bu düzenlemeye göre, bu eylemleri yapan kişilerin, 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması

---

²²⁵WILLIAM, E. Butler, *Criminal Code of The Russian Federation*, London, 2004, s.179-180; YAŞAR, s.94-95.

²²⁶BALCI, s.87.

benimsenmiştir²²⁷. Bu eylemlerin önceden tasarlanarak bir plan ve anlaşma dâhilinde bir grup kişiler tarafından, henüz rüştüne girmemiş bir kişi hakkında veya 2 veya daha fazla kişi tarafından veya zorla veya tehditle işlenmesi halinde, 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması belirlenmiştir²²⁸.

2. FRANSA

Fransa'da 1994'e kadar uyuşturucu madde suçları Kamu Sağlığı Kanunu'nda düzenleme altına alınmıştı. Ancak uyuşturucu madde kullanımının artması ile birlikte bir takım problemlerle karşılaşıldığı için, Fransız yetkililer bu önemli suçları yeni ceza kanunu içine taşımaya karar vermişlerdir. Ancak bazı hafif suçlar Kamu Sağlığı Kanunu içinde kalmıştır²²⁹.

Uyuşturucu ticareti ile ilgili suçlar, 1994 tarihli Fransa Ceza Kanunu'nun kişilere karşı suçlar ve kabahatler faslının kişilerin akıl ve fizik bütünlüğünü bozma başlığı altında 4. kısmın 222-34 ila 222-43. maddeleri arasında düzenleme altına alınmıştır. Yasadışı uyuşturucu ve uyarıcı özelliğe sahip olan maddelerin elde edilmesi, kullanılması, transferi, satışı, bulundurulması, nakli, üretimi, ithali, ihracı ve imalatı yasaklanmıştır. Uyuşturucu maddelerin üretim ve imali 222-35, ithal ve ihracı 222-36, yasalara aykırı olarak nakli, satışı, elde edilmesi, kullanımı, sahip olma eylemleri 222-37. maddelerinde yaptırıma bağlanmıştır. Kanunun 222-34. maddesine göre, yasadışı uyuşturucu ve uyarıcı özelliğe sahip olan maddelerin elde edilmesi, kullanılması, transferi, satışı, bulundurulması, nakli, üretimi, ithali, ihracı ve imalatı suçunun, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütü organize eden veya yöneten kişiler tarafından işlenmesi halinde, sanıkların ömür boyu ağır hapis ve 7.500.000 Euro tutarında para cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür. Bu madde mafya tipi örgütleri hedef almaktadır²³⁰.

Diğer taraftan, Kanunun 222-35. maddesinde, bir örgüt veya grubu kurmaksızın ve yönetmeksizin, uyuşturucu maddenin yasadışı üretilmesi ve imali 20

---

²²⁷BALCI, s.87.

²²⁸ WILLIAM, s.183-184.

²²⁹ ÖNER, s.49.

²³⁰ ELLIOTT, Catherina, *French Criminal Law*, USA, 2001, s.202-203; BALCI, s.84.

yıla kadar ağır hapis ve 7.500.000 Euro tutarında para cezası ile yaptırma bağlanmıştır. Eğer organize bir çete tarafından 222-35. maddede düzenlenen suçun işlenmesi halinde, para cezası aynı kalmakla beraber hapis cezası 30 yıla çıkarılmaktadır. Yukarıdaki madde uyuşturucu trafiğine karışan grupların organizatörlerini hedef almasına rağmen bu madde, grubun üyelerini hedef almaktadır²³¹.

Uyuşturucu maddelerin ithal ve ihracı suçu, Fransa Ceza Kanunu'nun 222-36. maddesinde düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, uyuşturucu maddelerin illegal olarak ithal ve ihraç edilmesi 10 yıla kadar hapis ve 7.500.000 Euro para cezası ile cezalandırılmaktadır. Ayrıca bu eylemlerin organize bir çete tarafından işlenmesi halinde cezanın artırılması öngörülerek, 30 yıla kadar ağır hapis ve yine 7.500.000 Euro para cezası verilmesi benimsenmiştir²³².

Uyuşturucu maddelerin nakli, satışı, bir yerden başka bir yere transfer edilmesi, bulundurulması, kullanımı ve uyuşturucu maddeye sahip olma eylemleri Kanunun 222-37. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Maddeden anlaşılacağı üzere bulundurma ve sahip olma eylemi ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, uyuşturucu madde kendisine ait olmasa bile her ne sebeple olursa olsun zilyetliğinde bulundurması bir kişinin cezalandırılması için yeter sebep sayılmaktadır. Kanunun açık hükmüne rağmen yukarıdaki eylemleri işleyen kişiler, 10 yıla kadar hafif hapis ve cezaya ek olarak 7.500.000 Euro para cezası ile cezalandırılmaktadır²³³.

Fransa Ceza Kanunu'nda uyuşturucu maddelerin yasadışı kullanımını kolaylaştırmak eylemi yaptırım altına alınmıştır. Kanunun 222-37. maddesine göre, her ne vasıta ile olursa olsun, yanlış veya usule uygun olmayan reçetelerle uyuşturucu elde eden veya hatalı ve usule uygun olmadığını bildiği halde böyle bir reçetenin gösterdiği uyuşturucu maddeleri teslim eden kişiler cezalandırılmaktadır. Bu maddeye göre, yukarıda eylemleri işleyenler 10 yıla kadar hapis ve 750.000 Euro

---

²³¹ELLIOTT s.203; BALCI, s.84.

²³²ELLIOTT s.203; BALCI, s.84.

²³³EDWARD, A. Tomlinson, *The French Penal Code of 1994 as Amended as of January*, Colorado, USA, 1999, s.12.

para cezası ile cezalandırılmaktadır²³⁴. Bu suçlar kasten işlenen suçlardır. Hükümden açıkça anlaşılmaktadır ki kanun maddesi eczacıları hedef almaktadır. Verilen reçetenin hatalı veya uygun olmadığını bilmesine rağmen uyuşturucu maddeleri veren eczacılar bu madde hükümleri çerçevesinde cezalandırılacaktır²³⁵.

Kişisel tüketim amacıyla uyuşturucu maddelerin tedarik veya teklif edilmesi cezalandırılabilir eylemlerdir. Kanunun 222-39. maddesine göre, kişisel tüketim amacıyla bir kişiye yasadışı uyuşturucu madde teklif ve tedarik etme fiili 5 yıla kadar hapis ve ek olarak 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılmaktadır²³⁶. Diğer taraftan uyuşturucu maddeyi kişisel kullanımı için bulundurma eylemi, Fransa Kamu Sağlığı Kanunu'nun 628. maddesi çerçevesinde düşünülmesi gerekecektir. Bu eylem çok önemli görülmediğinden, ceza kanununa transferi gerçekleştirilmeyerek adı geçen kanun içerisinde muhafaza edilmesi uygun görülmüştür. İlgili kanunda uyuşturucu maddelerin kişisel kullanımı için 1 yıl hapis ve 7.500 Euro para cezası öngörülmektedir²³⁷.

3. ABD

ABD Ceza Hukuku'nda uyuşturucu maddeler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. İlk başta Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesi ve Kontrol Edilmesi Kanunu ile ABD Kongresi uyuşturucu kanunlarını gözden geçirmiş ve tüm uyuşturucu suçlarını içine alan bir kanunu yürürlüğe koymuştur²³⁸. Bu düzenlemeyle, uyuşturucu maddelerin artan tehlikesi karşısında kapsamlı bir kanun yapmak, uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmasının önlenmesi ve kullanıcıların rehabilite edilmesinde çabalara destek sağlamak ve uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmasının önlenmesi ve kontrol edilmesinin hukuki uygulama yöntemleri için daha etkili vasıtalar temin etmek amaçlanmıştır²³⁹.

---

²³⁴ BALCI, s.85.

²³⁵ ELLIOTT, s.204.

²³⁶ BALCI, s.85.

²³⁷ ELLIOTT, s.206.

²³⁸ YAŞAR, s.90; ÖNER, s.44.

²³⁹ WELLİNG, N. Sarah-BEALE, Sara Sun-BUCY, H. Pamela, *Federal Criminal Law And Related Actions*, USA, 1998, s.254-255.

Anılan kanun, uyuşturucu maddelerle ilgili düzenlemeleri iki başlık altında toplamıştır. Birinci başlık; ülke içi uyuşturucu madde eylemlerini kapsamakla beraber, ikinci başlıkta uyuşturucu maddelerin ithal ve ihracı düzenlenmekteydi. Örneğin; kontrol edilen maddelerin ithali ve ihracı, dağıtımı, üretimi, sahip olunması bu başlık altında tespit edilen eylemlerdendi. Daha sonra kanunda, 1984 tarihli Kapsamlı Olarak Suçların Kontrolüne Dair Sözleşme (Comprehensive Crime Control Act of 1984) ve 1986 tarihli Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasına Karşı Sözleşme (Anti-Drug Abuse Act of 1986) gibi yasalarla değişiklik yapılmıştır. Tüm değişiklikler sonucunda uyuşturucu maddeler beş bölümde düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler yapılırken uyuşturucu maddelerin kötüye kullanma olasılığı ve medikal olarak barındırdığı önemler dikkate alınmıştır. Uyuşturucu maddelerin önemi, yapılan düzenlemenin bölümlere ayrılmasında dikkate alınmıştır. I. bölümdeki uyuşturucu maddeler; marihuana, eroin ve LCD'ler, 2. bölümdeki uyuşturucu maddeler; kokain, crack ve afyon, 3. bölümdeki uyuşturucu maddeler; amfetaminler, fenilsilidin ve anabolik steroidler, 4. bölümdeki uyuşturucu maddeler; kloralhidrat ve barbitaller olarak ifade edilmiş ve 5. bölümde ise, bazı uyuşturucu maddelerde miktar sınırlaması düzenlenmiştir²⁴⁰.

ABD, 1970 tarihli kanunda, yasadışı uyuşturucu maddelerle ilgili eylemleri altı başlık altında sıralamıştır. Uyuşturucu maddeleri; imal etmek, dağıtmak, hazırlamak, imal etmek kastıyla bulundurmamak, hazırlamak kastıyla bulundurmamak, dağıtmak kastıyla bulundurmamak cezalandırılabilir eylemler arasında sayılmıştır. Eylemin suç oluşturabilmesi için birtakım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki, sanığın söz konusu uyuşturucu maddeyi kanunda yasaklanan uyuşturucu maddelerden olduğunu bilmesi gerekmektedir. Fakat maddelerin özel tanımını bilmesine gerek yoktur. İddia makamının bu durumlarda, sanığın uyuşturucu maddeyi yasaklanan uyuşturucu maddelerden olduğunu bildiğini ispatlaması gerekmektedir. Örneğin; savunmanın uyuşturucu madde imal ettiğini iddia eden savcı, bu durumda söz konusu maddelerin kanunda yasaklanan maddelerden biri olduğunu savunmanın bildiğini ve kasıtlı olarak bu maddeleri imal ettiğini ispat etmek zorundadır. ABD Ceza Hukuku'nda uyuşturucu maddeyi imal

---

²⁴⁰ WELLİNG-BEALE-BUCY, s.255-256.

etmek; uyuşturucu veya benzer maddelerin işlenmesi, kimyasal tepkimelerle çeşitli maddelerle birleştirilmesi veya üretim ve hazırlanması olarak tanımlanmaktadır. Bu üretim veya imal doğal maddelerin doğrudan veya dolaylı olarak işlenmesi suretiyle olabileceği gibi, bağımsız olarak kimyasal sentezlerle de yapılabilir²⁴¹. Görüldüğü üzere imal veya üretim kavramları çok geniş bir şekilde tanımlanmaktadır.

Diğer bir yasak eylem türü ise, uyuşturucu maddelerin yasalara aykırı olarak dağıtılması eylemidir. Yasalara göre bir kişinin herhangi bir uyuşturucu maddenin dağıtım zincirinin bir halkasına katılmış olması suçun oluşması için yeterli görülmektedir. Bu tür eylemlere çok ciddi cezalar verilmektedir. Bu sayede, internet vasıtasıyla veya diğer herhangi bir şekilde bu işi yapan illegal kişiler tarafından suç için daha fazla kişinin kullanılması engellenmeye çalışılmaktadır. Aslında bu maddenin temel amaçlarından birisi kişileri illegal kişilere karşı korumaktır²⁴².

Cezalandırılabilir bir suç olarak düzenlenen diğer bir eylem ise, uyuşturucu maddeleri illegal olarak tedarik etmek veya bu amaçla uyuşturucu madde bulundurmak eylemidir. Bu suçun düzenlenme amacı, reçete ile verilen uyuşturucu maddeleri illegal olarak kişilere sağlamak gibi bir suçun bağlantısı olmaktan doktorları ve eczacıları uzak tutmaktır. Kasten işlenebilen suçlardandır. Eğer bir doktorun normal medikal uygulamanın kapsamı dışında bir yöntem izlediği noktasında bazı göstergeler varsa, bu durum mahkemeler tarafından uyuşturucu maddenin reçete ile yasadışı verildiği noktasında bir gösterge olarak yorumlanmaktadır. Eylem, sağlıklı hastaya uyuşturucu maddelerin yüksek miktarda reçete ile yazımı şeklinde olabileceği gibi (istisnai bir şekilde, uzun bir zaman periyodu içerisinde uyuşturucu maddenin verilmesi veya yeniden ilaç almak için bekleme süresi dolmadan uyuşturucu maddenin verilmesi vb.) herhangi bir medikal inceleme yapmaksızın hastaya istediği uyuşturucu içeren maddeleri vermek şeklinde de olabilir²⁴³.

Kanunun 841. maddesi, ruhsatsız olarak uyuşturucu maddelerin imal, sevk ve nakledilmesi eylemlerini, uyuşturucunun cinsi ve miktarı dikkate alınarak, 10 yıldan

---

²⁴¹ WELLİNG-BEALE-BUCY, s.263.

²⁴²WELLİNG-BEALE-BUCY, s.277.

²⁴³ WELLİNG-BEALE-BUCY, s.295-296.

az olmamak koşuluyla hapis cezası ile yaptırma bağlanmıştır. Bu maddelerin imali, dağıtımı ve satışı nedeniyle bir kimse hayatını kaybetmiş ve ağır surette yaralanmış ise, verilecek ceza 20 yıldan az olmayacaktır²⁴⁴.

Yukarıda bahsedilen eylemlerin meslek ve sanat haline getirilmesi, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi ve suçu işlemek için kasten adam öldürme fiilinin irtikap edilmesi halinde 20 yıl hapis cezasından ölüm cezasına kadar yaptırım öngörülmüştür²⁴⁵.

Uyuşturucu maddelerin imali, nakliyatı ve bu eylemlere teşebbüs edilmesi nedeniyle bir kimsenin hayatı tehlikeye girmişse 10 yıla kadar hapis cezası kabul edilmiştir²⁴⁶.

4. ALMANYA

Almanya, uyuşturucu madde ile mücadeleye uzun zamandır devam etmektedir. Alman Hukuku'nda uyuşturucu madde suçları ceza kanununda düzenlenmemiş olup, ayrı bir Uyuşturucu Maddeler Kanunu çıkarılmıştır.

Almanya, 1925 yılında Cenevre Afyon Sözleşmesi'nin tarafı olduktan sonra, aynı yılda uyuşturucu maddelerle ilgili Afyon Kanununu çıkarmıştır. Bu kanun ile bazı maddelerin yasal olarak kullanılmasına izin verildiği gibi, diğer taraftan bazı eylemler –ithal, ihraç, üretim, satım ve temin etme vb.- suç olarak düzenlenmiştir. Ancak Afyon Kanunu, ihtiyaçları karşılamadığı ve uyuşturucu maddenin kullanılmasının yaygınlaşmasını önleyemediği için 1972 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Ardından 1972 yılında Uyuşturucu Maddeler Kanunu yürürlüğe girmiştir. Yetkililer bu kanun ile Almanya'da kullanımı hızla artan uyuşturucu madde ile mücadelede etkin önlemler almayı ve toplum için tehlikelerini azaltmayı amaçlamışlardır. Ancak çok geçmeden anlaşılmıştır ki, kabul edilen yeni kanun da uyuşturucu madde kullanımını azaltmamıştır. Sonuç olarak, Almanya'da uyuşturucu madde ile mücadeleyi daha etkin hale getirmek için çıkarılan en son kanun 1994 yılında yürürlüğe giren Uyuşturucu Maddeler Kanunu'dur. Bu kanunla Alman

---

²⁴⁴YAŞAR, s.91.

²⁴⁵YAŞAR, s.91.

²⁴⁶YAŞAR, s.91.

yetkililer, uyuşturucu ile mücadele yönteminde uyuşturucu kullanan kişilerin tedavi edilmesi metodunu benimsemekle birlikte uyuşturucu ticareti yapan kişiler için caydırıcı cezalar kabul etmişlerdir. Yukarıda bahsi geçen 1994 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu'na göre; izinsiz olarak uyuşturucu maddelerin üretilmesi, imal edilmesi, ithali, ihracı, temlik ve tedavüle çıkarılması eylemleri suç olarak düzenlenmiştir²⁴⁷.

Adı geçen kanun ile uyuşturucu maddenin kişisel kullanımı suç kabul edilmemiştir. Bu doğrultuda uyuşturucu kullanan bir kişinin cezalandırılması söz konusu olmayacaktır. Eğer kişinin elinde bulundurduğu uyuşturucu madde kendisinin kişisel kullanımına yetecek miktarda ve aksine bir kanıt da mevcut değil ise, savunmaya itibar edilip kişinin cezalandırılması mümkün olmayacaktır. Diğer taraftan, kişilerin uyuşturucu kullanmasına neden olan veya kişileri alenen veya herhangi bir yayın yoluyla uyuşturucu kullanmaya davet edenlerin cezalandırılması öngörülmüştür. Ayrıca küçüklerin uyuşturucu maddeye alıştırmalarını veya bu kişilerin uyuşturucu maddelerin alımında, satımında, temininde aracı olarak kullanılmasını önlemeye yönelik hükümler getirilmiştir. Bu doğrultuda 21 yaşından büyük bir kimsenin 18 yaşından küçük bir kimseye, yukarıdaki eylemleri yapması yönünde telkinde, teşvikte veya tehditte bulunması yaptırıma bağlanmıştır²⁴⁸.

Bazı durumlarda iddia makamına dava açıp açmamak noktasında takdir hakkı tanındığı gibi, açılan kamu davasının şartların oluşması halinde düşürülmesine karar verilmesi imkanı mahkemeye tanınmıştır. Dava açılmasında kamu yararının bulunmadığı hallerde veya uyuşturucu maddenin ihtiyaç için kullanılması halinde dava açmaktan vazgeçilebilmektedir. Açılan bir davanın yargılamanın her safhasında düşürülmesine karar verilebilmektedir. Uyuşturucu bağımlısı olmasından dolayı kişi tedaviye tabi tutulmuş ise, tedavi müddeti boyunca ceza davasının ertelenmesine karar verilebilmekte ve bu tedavi müddeti verilen sonuç cezadan mahsup

---

²⁴⁷ **CENTEL, Nur**, *Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu*, İstanbul, 2001, s.159.

²⁴⁸ **SEVÜK, Handan Yokuş**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar*, Ankara, 2007, s.113-114.

edilmektedir. Bu durumlarda kamu davasının açılmamasına karar verilmesi mümkün olmaktadır²⁴⁹.

İki yıldan fazla olmayan hapis cezasını gerektiren durumlarda sanığın uyuşturucu bağımlılığından kurtulma yolunda gerekli tedaviyi yaptırdığını veya yaptırmaya devam ettiğini ispatlaması halinde, iddia makamının kamu davasından vazgeçme yetkisi vardır. Ama suçun sonradan 2 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan olduğu veya yeni ele geçen delillerden bunun anlaşıldığı veyahut savunmanın gerekli tedaviyi yaptırmakta ihmal gösterdiği anlaşılırsa yargılamaya devam edilmesi kanunun 37. maddesinde düzenleme altına alınmıştır.

Diğer taraftan uyuşturucu maddeler ile ilgili olarak suç işleyen bir kişi, iki yıldan fazla olmamak şartıyla hapis cezasına mahkûm olması halinde, bu ceza veya cezanın geri kalanın infazının durdurulmasına, kararı veren mahkemenin onayıyla karar verilebilmektedir²⁵⁰.

Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere, Almanya Uyuşturucu Kanunu'nda uyuşturucu ile mücadele yolunda kişinin ıslahı, tedavi ve rehabilitasyonuna önem verilmiş olup, uyuşturucu kullanan kişilerin yeniden topluma kazandırılması amaçlanmıştır. Bu düzenlemenin Türk Ceza Kanunu'ndaki uyuşturucu madde ile ilgili düzenlemelerle büyük oranda benzerliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde uyuşturucu maddeyi kullanan kişinin tedavi, ıslah ve topluma kazandırılması için bir takım yeni düzenlemeler getirilmiş olup, bu doğrultuda denetimli serbestlik tedbiri yeni bir müessese olarak yerini almıştır. Belirli durumlarda açılan davanın düşürülmesi veya verilen cezanın ertelenmesi imkanları ilgili mahkemelere veya savcılara tanınmıştır.

---

²⁴⁹ Bkz. Almanya Uyuşturucu Maddeler Kanunu, madde 35-37.

²⁵⁰ Bkz. Almanya Uyuşturucu Maddeler Kanunu, madde 35.

5. HOLLANDA

Hollanda Hukuku'nda uyuşturucu maddeler hakkında düzenlemeler ceza kanununda düzenlenmemiş olup, 1928 sayılı Afyon Kanunu ve 1958 tarihli İlaç Kanunu'nda dzenlenmiřtir²⁵¹. Hollanda Afyon Kanunu'nda uyuşturucu maddeler açık olarak tanımlanmamıştır. Bunun yerine, yasak olan uyuşturucu maddelerin listesini yapma yolunu tercih etmişlerdir. Ancak bu listeleme metodu tahdidi olarak belirlenmemiş olup, günün değişen şartlarına göre yeni uyuşturucu maddelerin listeye eklenmesi yöntemi benimsenmiştir. Bu çerçevede Hollanda Afyon Kanunu'nun 3a maddesi konuyu ayrıntılı olarak düzenleme altına almıştır. Bu düzenlemeye göre, 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 yılında Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde uyuşturucu madde olarak tespit edilmiş maddeler, Hollanda Afyon Kanunu'na göre de uyuşturucu madde olarak kabul edilecektir. Böylelikle birtakım uyuşturucu maddelerin kullanımı ve ticaretinin cezasız kalmaması hedeflenmiştir. Ancak bu tür maddelerin listeye dâhil edilebilmesi için Konsey, bu yeni maddelerin insanların şuuru üzerinde bir etkiye sahip olmasını veya bir kişi tarafından kullanıldığı zaman kendisi veya toplumun sağlığı için zararlı olması şartını aramaktadır. Diğer taraftan artık kullanımı serbest bırakılan veya uyuşturucu özelliğe sahip olmadığı tespit edilen maddelerin yasa kapsamından çıkarılabileceği madde metninde dzenlenmiřtir²⁵².

Adı geçen kanunun ikinci maddesine göre, ek birinci listede ve Afyon Kanunu'nun 3a maddesinin atıf yaptığı psikotrop maddeler ve 1961 Tek Sözleşmesinde belirtilen uyuşturucu maddelerin ithal ve ihracı, hazırlanması, işlenmesi, satılması, sağlanması, nakledilmesi, tedarik edilmesi ve üretimi yasadışı olarak belirlenmiştir.

Aynı kanunun üçüncü maddesine göre, ek ikinci listede ve Afyon Kanunu'nun 3a maddesinin atıf yaptığı psikotrop maddeler ve 1961 Tek Sözleşmesinde belirtilen uyuşturucu maddelerin ithal ve ihracı, yetiştirilmesi,

---

²⁵¹SEVK, s.116.

²⁵² Law of 12 May 1928, Containing Regulations Concerning Opium and Other Narkotic Substances(Opium Act), madde 3a.

hazırlanması, işlenmesi, satılması, sağlanması, nakledilmesi, tedarik edilmesi ve üretimi yasadışı olarak tespit edilmiştir.

Hollanda Afyon Kanunu'nun 10. maddesi, uyuşturucu maddelerle ilgili olarak kanuna aykırı eylemlerin cezasını belirlemiştir. Bu doğrultuda, ek 1'inci listede, 1961 sayılı Tek Sözleşmesi'nde ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde adı geçen uyuşturucu maddeleri satın alma, satma, ithal ve ihrac etme, üretme fiillerini teşvik eden kişilerin 6 aya kadar hapis ile cezalandırılması öngörülmüştür. Ayrıca, uyuşturucu maddeye sahip olmak eylemi 4 yıla kadar, uyuşturucu maddeleri illegal olarak üretmek, yetiştirmek, hazırlamak, işlem den geçirmek, tedarik etmek, sağlamak, nakletmek eylemleri 8 yıla kadar, bu maddelerin ithal ve ihracı ise 12 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Ayrıca bu hürriyeti bağlayıcı cezalara ek olarak para cezasının verilmesi de öngörülmüştür²⁵³.

Diğer taraftan tıbbi ilaçların, güvenli ve etkili bir şekilde, üretimde kalitesini sağlamak için, 1958 tarihli Tıbbi İlaçlar Kanunu kabul edilmiştir. Bu düzenlemede tıbbi alanda kullanılan ilaçların piyasaya nasıl ve hangi koşullarda sürüleceği belirlenmiştir. Bu çerçevede bir ilacı ithal etmek veya piyasaya sürmek için üretim lisansının alınması şart koşulmuştur. Yalnızca lisansa sahip olan eczacıların üretim yapması ve bu üretimleri piyasaya sürmesine müsaade edilmiştir. Bu çerçevede spor alanında uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımı, 1958 tarihli kanun çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu kanuna göre, lisansa sahip olmayan eczacılar veya kanuna aykırı olarak ilaç üreten ve piyasaya süren kişiler, Tıbbi İlaç Kanunu'na göre suç işlemiş olmaktadır. Bu suçun cezası ise 6 aya kadar hapis veya 2250 Euro para cezası olarak tespit edilmiştir²⁵⁴.

Uyuşturucu maddelerin kişisel kullanımı Hollanda'da suç olmaktan çıkarılmıştır. Bu durumda, tehlike oluşturan durumlarda ve kullanıcıya yardım ve tedavi imkanı sağlamak amacıyla soruşturma organları devreye girmektedir²⁵⁵.

---

²⁵³ Opium Act in Netherland, madde 10.

²⁵⁴ www.coe.int/t/dg4/sport. (29.07.2010)

²⁵⁵ SEVÜK, s.116.

6. İSVİÇRE

İsviçre Hukuku'na göre uyuşturucu maddelerin ticaretinin yasaklanması, özel olarak çıkarılan uyuşturucu maddeler hakkında kanunla düzenlenmiştir. Ancak, bu kanunda 1975 yılında değişiklik yapılmıştır²⁵⁶. Yapılan değişiklikte birlikte daha önce uyuşturucu maddeleri bulundurmaya suç olarak değerlendirilmezken, bu değişiklikten sonra bu eylemde suç olarak tespit edilmiştir. Ayrıca uyuşturucu maddelerin imali, ithali, ihracı, satın alınması suç olarak düzenlenmiştir. Bazı önemsiz durumlarda uyuşturucu madde kullanma ve bulundurma eylemlerine ceza verilmemektedir. Uyuşturucu maddelerin kişisel kullanımı cezasızlık nedenidir. Ancak bunun için miktarın az olması gerekmektedir. Uyuşturucu kullanan birisi tedavi olmayı kabul etmesi durumunda soruşturma yapılmaktan vazgeçilmekle birlikte hâkim tarafından kullanıcılar resen tedaviye gönderilebilmektedir. Ancak kendisi kullanmakla yetinmeyip başkasını uyuşturucu kullanma noktasında kasıtlı olarak teşvik eden veya buna teşebbüs edenler cezalandırılmaktadır²⁵⁷.

7. AVRUPA BİRLİĞİ

7.1. Genel Olarak

Avrupa Birliği hukuku'nda uyuşturucu madde ile ilgili gerek asıl gerekse ikincil kaynaklarda birçok hüküm bulunmaktadır. Avrupa Birliği üye devletleri içerisinde uyuşturucu sorunu önemli boyutlara ulaştığı için, bu alanda çok ciddi önlemler alınmak istenmektedir. Uyuşturucu madde ticaretinin önlenmesi noktasında üye devletler arasında ortak işbirliği yapılmasına yönelik tedbirler (ortak operasyonlar düzenlemek, karşılıklı bilgi ve belge akışını temin etmek, ortak istihbarat ağının kurulması bu tedbirlere örnek olarak verilebilir) almak, bu mücadele kapsamının içerisinde kalmaktadır. Üye devlet vatandaşlarını uyuşturucu maddelerin sağlığa zararlı etkilerinden korumak ve bu çerçevede sağlıklı bir toplum meydana getirmek, Avrupa Birliği oluşumunun ideali olarak ifade edilebilir.

---

²⁵⁶ ÖNER, s.52.

²⁵⁷ Bkz. Uyuşturucu Maddeler Kanunu, madde 19; CENTEL, s.155-156.

Nice Sözleşmesi ile değiştirilmiş Avrupa Birliğini Kuran Sözleşme'nin 152. maddesinde kamu sağlığı başlığı adı altında, halk sağlığının korunması, topluluk politikalarının ve eylemlerinin hedefi olarak tanımlanmıştır²⁵⁸. Bu maddeye göre;

“İnsan sağlığının yüksek seviyede korunması tüm topluluk politikalarının ve eylemlerinin tanım ve uygulamasında garanti edilmelidir.” düzenlemesi, insan sağlığının korunmasına yöneliktir.

Maddenin ikinci paragrafında, milli politikalarla tamamlanan topluluk eyleminin, insanların hastalık ve felaketlerini önleyerek ve kamu sağlığı için tehlikeli olacak şeylerden kaçınarak, kamu sağlığını geliştirmek için yönlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır²⁵⁹.

Bu paragrafın son cümlesinde ise, uyuşturucu madde ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre;

“Topluluk, uyuşturucu maddelerle ilgili sağlık sorunlarını azaltmada üye devletlerin eylemlerini tamamlamalıdır.”

Üye devletlerin hedefe ulaşmak için kendi aralarında işbirliği ve koordinasyonu geliştirmesi gerektiği de belirtilmektedir.

Bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere Avrupa Birliği Hukuku'nda uyuşturucu maddelerle mücadele insan sağlığı ile doğrudan irtibatlandırılmaktadır. Lizbon Sözleşmesi ile 152. madde hükümleri temelde aynen korunmasına rağmen Avrupa Parlamentosu ve Konseyine, insan sağlığını korumak ve iyileştirmek için, sınır ötesi sağlık sorunlarının ve sağlığa yönelik sınır ötesi ciddi tehditlerin izlenmesi, bu doğrultuda erken uyarı sisteminin benimsenmesi, tütün ve alkolün kötüye kullanılmasına ilişkin tedbirler alınması hususunda sorumluluk yüklenmiştir²⁶⁰.

Avrupa Birliği temel metinlerinde uyuşturucu maddeleri ilgilendiren hükümler böyle iken, uyuşturucu maddelerin ticareti ve tüketimi Avrupa Birliği'ne

---

²⁵⁸FOSTER, Nigel, *EU Treaties and Legislation*, 19.Bası, USA, 2008-2009, s.43.

²⁵⁹FOSTER, s.44.

²⁶⁰İktisadi Kalkınma Yayınları No:217; Avrupa Birliği Sözleşmesi ve Avrupa Topluluğu'nu Kuran Sözleşme 'yi Tadil Eden Lizbon Sözleşmesi, İstanbul, 2008, s.90.

üye ülkelerde artmaktadır. Bu nedenle bu sorun hala güncelliğini ve önemini korumaktadır. Bu sorun hem kamu düzeni hem de kamu sağlığı açısından ciddi kaygılara neden olmaktadır. Uyuşturucu madde ticareti ile mücadele, kolay bir mücadele değildir. Bunun nedenlerinden ilki, uyuşturucu ticareti ile ilgili organize suç örgütlerinin uluslararası alanda faaliyet göstermeleridir. Bu nedenle, bu tip örgütler, ilgili devlet tarafından alınan önlemlere çok çabuk uyum sağlamak ve bu maddelerin ticareti noktasında başka yol ve yöntemler geliştirmektedir. Buna rağmen üye devletler, coğrafi konumlarına, özellikle onları etkileyen tehditlerin yoğunluğuna göre, özel bir takım önlemler olarak uyuşturucu madde ticareti ile mücadelede birlikte hareket etmek gerektiği noktasında hemfikirlidir. Bu çerçevede, uluslararası alanda uyuşturucu madde ticaretiyle mücadelede Avrupa Birliği üyeleri aşağıdaki prensipleri benimsemişlerdir²⁶¹:

a) Üye devletler, özellikle Europol²⁶² ve Eurojust²⁶³ gibi ilgili Avrupa ajansları ve Avrupa Birliği kurumları arasında koordinasyonun güçlendirilmesi gerekmektedir.

b) Operasyonel ağlarda, üye devletlerin daha fazla uzmanlaşmış birimleri bir araya getirilmelidir. Bu Europol ve Eurojust'ı da kapsayan, bilgilerin karşılıklı iletilmesi için var olan çok taraflı oluşumlar üzerine dayanmalıdır.

c) Avrupa Birliği içinde görev paylaşımı yapılmalıdır. Bu şekilde, üye devlet grupları ile komisyonun eforları bir araya getirilebilir.

²⁶¹ <http://www.europa-eu-un.org/article>.(e.t. 15.10.2010)

²⁶²“Europol, esas olarak, uluslararası organize suç ve terörizm konularında, üye devletler arasında bilgi değişimine imkan sağlayan; bilgi ve istihbarat toplayarak bunları tasnif eden ve analiz eden; üye devlet yetkili otoritelerini, kendileriyle ilgili olan bilgiler ve suç girişimleri arasında tespit edilen herhangi bir ilişki hakkında gecikmeksizin haberdar eden; üye devletlerdeki soruşturmalara yardımcı olan ve toplanan bilgilerden bilgisayar sistemi oluşturan bir irtibat kurumudur. Amaçları; 1. Terörizmle mücadele ve önleme, 2. Yasadışı uyuşturucu ticareti, 3. İnsan ticareti, 4. Gizli göç şebekesi ile ilgili suçlar, 5. Yasadışı radyoaktif ve nükleer madde ticareti, 6. Yasadışı araç ticareti, 7.Euro taklitçiliği ile mücadele, 8. Uluslararası suç faaliyetleri ile ilgili kara para aklama olarak sıralanabilir.” (Bkz. **BOZKURT, Enver-ÖZCAN, Mehmet-KÖKTAŞ, Arif, Avrupa Birliği Hukuku**, 4.Bası, Ankara, 2008, s.331.)

²⁶³“Eurojust, sınır aşan önemli suçların soruşturulması ve kovuşturulmasını koordine etmekte yardımcı olmak üzere, üye devletlerden gelen, yargıç, savcı ya da eşdeğer yetkiye sahip polis görevlilerinden oluşan ve ulusal savcılık mercileri arasında daha iyi işbirliğine imkan sağlamak ve özellikle Europol analizlerine dayanarak Avrupa adli ağı ile yakın işbirliği içinde organize suç davalarındaki adli soruşturmaları destekleyen adli işbirliği birimidir.”(Bkz. **BOZKURT-ÖZCAN-KÖKTAŞ**, s.352.)

d) Kaynak ve geçiş güzergâhı üzerinde bulunan ülkelerin ihtiyaç ve konumları dikkate alınarak, onlarla işbirliği yapılmalıdır.

e) İlk planda, kokain ve eroine karşı mücadeleye odaklanmak gereklidir. Sentetik uyuşturucu maddelerin çeşitli türlerinin bazı üye ülkelerde artan oranda kullanımını engellemek gelecek mücadelenin amacı olacaktır.

f) Özellikle bilgi paylaşımı ve uzmanlaştırılmış eğitim açısından, uyuşturucu madde ticaretinden en çok etkilenen devletler arasında ortak bir yaklaşım kurmak, kimyasal maddelerin her türlü ile mücadele ve ilgili üçüncü ülkelerle ortaklığın yanında, üye devletler arasında bölgesel işbirliğini yoğunlaştırmak için Avrupa Birliği Komisyonu ile birlikte girişimde bulunulacaktır.

g) Uluslararası doğası, mevcut kaynakları, şiddete karşı eğilimleri ve değişken ve çok yönlü olmaları sebebiyle, kaynak ve geçiş ülkelerinin toplumlarının yanında, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin toplumları içinde ciddi bir tehdit olan suç örgütlerine karşı ciddi bir darbe vurmak için, uyuşturucu madde tacirlerine karşı mücadelede kararlı olunmalıdır.

h) Avrupa Birliği üyesi ülkelere, yasadışı uyuşturucu ticaretini engellemek için dış sınır kontrollerini geliştirmek amacıyla yakın bir şekilde işbirliğinin yapılması hususunda üye devletler cesaretlendirilmelidir.

7.2. Avrupa Birliğinde Uyuşturucu Madde ile Mücadele Stratejileri

Avrupa Birliği, toplum üzerinde önemli tesirleri olan kompleks ve ciddi konularla mücadele edebilmek için, son zamanlarda bir Avrupa yaklaşımı geliştirmiştir. Bu yaklaşım tarzı kapsamlı ve çok yönlüdür. Üye devletler arasında yakın işbirliğini kapsadığı gibi uluslararası kuruluşlarla da bu konularla mücadelede ortak hareket etme seçeneğini içine almaktadır. Bu Avrupa modeli Avrupa Birliği uyuşturucu madde ile mücadele stratejisine yansıtılmıştır. Bu stratejik plan 8 yıllık bir periyodu(2005-2012) içine almaktadır. Uyuşturucu madde ile mücadele alanında Avrupa Birliği'nin strateji belirlemesi ve eylem planı oluşturması 1999/2000 yıllarında başlamıştır. 1999 Aralık ayında, Avrupa Konseyi Helsinki'de ilk kez 2000-

2004 Avrupa Birliği Uyuşturucu Madde ile M¼cadele Stratejileri'ni onaylamıřtır²⁶⁴. Avrupa Birliği 2000-2004 Uyuşturucu Stratejisi 6 temel hedef ¼zerine kurulmuştur. Bunlar²⁶⁵:

a) Uyuşturucu kullanımının yayılmasını 5 yıl i¼inde, ¼zellikle 18 yaşın altındaki gen¼ler arasında ¼nemli derecede azaltmak,

b) Uyuşturucuya bağlı sağlık sorunlarının (HIV, Hepatit, etc.) ve ¼l¼m olaylarının meydana gelmesini 5 yıl i¼inde ¼nemli derecede azaltmak,

c) Uyuşturucu bağımlısı olan ancak tedavi edilen kişilerin sayısını b¼y¼k oranda artırmak,

d) Yasadışı uyuşturucu maddelerin miktarında 5 yıl i¼inde ¼nemli derecede azalma sağlamak,

e) Uyuşturucuya bağlı işlenen su¼ların sayısını 5 yıl i¼inde azaltmak,

f) Beş yıl i¼inde, karapara aklama ve yasadışı ham madde ticaretini esaslı bir Şekilde azaltmaktır.

Bu strateji planının amacına ulaşıp ulaşmadığı ve ne gibi sonu¼lar elde edildiğine dair 2004 yılında, Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Avrupa İzleme Merkezi ve Europol işbirliği ile Avrupa Birliği Komisyonu, 2000-2004 yılı uyuşturucu strateji ve eylem planı hakkında son değerlendirmeyi yapmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, ¼ye devletlerdeki ulusal yetkililer arasında işbirliğinin geliştiği ve erken yaşlarda başlayan ¼nleyici tedbirler alma ihtiyaçının daha a¼ık bir Şekilde anlaşıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı sonu¼ları hakkında daha fazla araştırma yapılması gerektiği ve ¼ye devletlerin kolluk kuvvetleri arasında ortak işbirliğinin geliştiği ve ulusal uyuşturucu stratejilerinin uygulamasının ilerlediği tespit edilmiřtir²⁶⁶.

Sonu¼ olarak, Aralık 2004 yılında Avrupa Konseyi ikinci kez, Avrupa Birliği Uyuşturucu Maddeler ile İlgili 2005-2012 Strateji Planını kabul etmiştir. Bu stratejik

²⁶⁴ <http://ec.europa.eu/justice/policies/drugs>(e.t. 13.10.2010)

²⁶⁵ <http://ec.europa.eu/justice/policies/drugs>(e.t. 13.10.2010)

²⁶⁶ <http://ec.europa.eu/justice/policies/drugs>(e.t. 13.10.2010)

plan uyuşturucu madde sorununa dengeli ve birleştirici bir yaklaşım sergilemektedir. Uyuşturucu politikasına iki temel yönden bakılmaktadır. Bunlardan ilki, uyuşturucuya olan talep miktarının azaltılması, diğeri ise, uyuşturucu kaynağının azaltılmasıdır. Bu iki temel konu dışında, uluslararası işbirliği, araştırma, bilgi ve değerlendirme gibi konular strateji planının kapsamına dahil edilmektedir²⁶⁷.

7.2.1. Avrupa Birliği Uyuşturucu Stratejisi(2005-2012) ve Eylem Planı

Söz konusu strateji planı 22 Kasım 2004 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi tarafından Brüksel'de kabul edilmiştir. Strateji planının amacı beşinci maddede ifadesini bulmuştur. Buna göre, Avrupa Birliği stratejik planın amacı, sözleşmelerde beyan edilen oransallık ve yerellik ilkelerine saygı gösterirken, milli stratejilere katkı vermek şeklinde açıklanmıştır²⁶⁸.

Uyuşturucu sorunu, politik alandan sağlığa ve uyuşturucu ticaretine karşı aktif işbirliğine kadar birçok alanı ilgilendirdiğinden çeşitli açılardan değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, yasama faaliyetlerinde ve politika oluşturmada etkin ve doğru bir yaklaşımın sergilenebilmesi için, uyuşturucu sorunu ve çözüm yollarının tüm yönlerinin dikkate alınması, kapsamlı ve istikrarlı çözüm önerilerinin düşünülmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Avrupa Konseyi bu sorunla ilgili aşağıdaki iki genel prensibi amaçlamaktadır²⁶⁹:

a) Uyuşturucu kullanımını azaltmada, bağımlılık ve uyuşturucudan kaynaklanan bireysel ve toplumsal zararları engellemede ve sağlığın korunmasında yüksek seviyede verim alınması için katkıda bulunmaya çalışmak

b) Uyuşturucu üretimi, sınır ötesi uyuşturucu madde ticaretine ve uyuşturucu ile bağlantılı suçlara karşı etkin tedbirler alarak kamunun güvenliğini yüksek seviyede temin etmek

²⁶⁷ <http://ec.europa.eu/justice/policies/drugs>(e.t. 13.10.2010)

²⁶⁸EU Drugs Strategy (2005-2012), s.3.

²⁶⁹EU Drugs Strategy (2005-2012), s.5.

Üye devletler arasında işbirliği ve koordinasyonun önemi strateji planında vurgulanmaktadır. Uyuşturucu maddelerle mücadelede başarılı bir stratejinin uygulanması ve yürütülmesinde koordinasyon önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede konu ile ilgili, bütünleştirilmiş, çok disiplinli ve dengeli bir yaklaşım elde etmek için, tüm seviyede işbirliği etkinliklerini geliştirmek ve kolaylaştırmak ve strateji ve eylem planlarının amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunmak için, Avrupa Birliği koordinasyon mekanizmasının daha fazla geliştirilmesi gerektiği strateji belgesinde ifade edilmektedir²⁷⁰.

2005 ila 2012 strateji planda ulaşılmak istenen hedeflerin ilki uyuşturucuya olan “*talebin azaltılması*”dır. Bu çerçevede, uyuşturucu kullanımının, bağımlılığının, uyuşturucudan kaynaklanan sağlık ve sosyal tehlikelerin önemli derecede azaltılması amaçlanmaktadır. Uyuşturucuya olan talebin azaltılabilmesi için aşağıdaki tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır²⁷¹:

- a) İnsanları uyuşturucu kullanmaktan engellemek,
- b) Riskli tüketim grupları için erken müdahale yapmak,
- c) Tedavi programları uygulamak,
- d) Rehabilitasyon ve sosyal birliktelik programları uygulamak,
- e) Uyuşturucuyla ilgili sağlıksal ve sosyal zararı azaltmak,

Bu tedbirlerin alınabilmesi için aşağıdaki önceliklerin yerine getirilmesi gerekmektedir²⁷²:

- a) Önleyici programların etkisini artırmak,
- b) Psikoaktif maddelerin kullanılmasının oluşturduğu riskler ve sonuçları hakkında farkındalık oluşturmak,
- c) Özellikle gençler için erken müdahale programları uygulamaya yönelik başvuruları artırmak,

---

²⁷⁰EU Drugs Strategy (2005-2012), s.8.

²⁷¹EU Drugs Strategy (2005-2012), s.10.

²⁷²EU Drugs Strategy (2005-2012), s.11.

d) Çeşitli tedavi programlarına başvuruyu artırmak,

e) Hepatit, diğer enfeksiyon ve hastalıklar ile uyuşturucu maddelerden kaynaklanan sağlıksal ve sosyal zararların tedavi ve önlenmesine yönelik hizmetlere başvuruyu artırmak.

2005 ila 2012 strateji planda ulaşılmak istenen diğer bir hedef ise, uyuşturucu ile ilgili arzın azaltılmasıdır. Bu çerçevede aşağıdaki aktivitelerin öncelikle yapılması gerekmektedir²⁷³:

a) Gerek stratejik seviyede ve gerekse suç engelleme noktasında uyuşturucu ile ilgili işlevsel aktiviteleri geliştirmek için Avrupa Birliği Hukuku uygulama işbirliğini kuvvetlendirmek,

b) Zaten var olan araçları kullanarak üye devletler arasında etkili hukuk uygulama işbirliğini yoğunlaştırmak,

c) Uyuşturucu ve psikoaktif maddelerin ithal ve ihracını engellemek ve cezalandırmak,

d) Hukukun uygulanması, ceza soruşturması ve adli tıp alanında üye devletler arasında işbirliğini geliştirmek.

7.2.2. Uyuşturucuyu Önleme ve Bilgilendirme Özel Programı Kararı (2007-2013)

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 2005 yılında kabul edilen bir karardır. Bu kararın temel olarak iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, özgürlük güvenlik ve adalet alanında gerekli ilerlemenin temin edilmesine, uyuşturucu madde kullanımını önleyerek veya uyuşturucu maddeler hakkında bilgilendirme yaparak katkıda bulunmak; diğeri ise, uyuşturucudan kaynaklanan zararları, uyuşturucu bağımlılığını ve kullanımını azaltmak ve önlemek²⁷⁴ olarak

²⁷³EU Drugs Strategy (2005-2012), s.13-16.

²⁷⁴Decision of The European Parliament and of The Council Establishing For Period 2007-2013, The Specific Programme “Drugs Prevention And Information”, Madde 2.

sıralanmıştır. Diğer taraftan bir takım özel amaçlar da bu kararda ifade edilmiştir. Bunlar aşağıdaki şekilde ifade edilebilir²⁷⁵:

- a) Uyuşturucu ile mücadele çerçevesinde elde edilen bilgilerin ilgili ülkeler arasında paylaşılması,
- b) Uyuşturucu ile mücadele örneği olarak iyi uygulamaların ülkeler arasında yaygınlaştırılması,
- c) Uyuşturucu maddelerin yol açtığı sağlıksal ve toplumsal sorunlar hakkında insanları ve toplumu bilgilendirerek bir farkındalık yaratmak,
- d) Uyuşturucu kullanan kişilerle açık bir diyalog geliştirerek uyuşturucu vakasını daha iyi anlamaya çalışmak,
- e) Avrupa Birliği uyuşturucu stratejisi ve eylem planının uygulanması ve geliştirilmesi noktasında sivil toplumla işbirliği yapmak.

Tüm amaçların gerçekleştirilebilmesi için Avrupa Komisyonuna bir takım görevler yüklenmiştir. Örneğin, anket çalışmaları, konu ile ilgili araştırma yapma, gözlemlenmelerde bulunma, veri toplama ve dağıtımı, konferanslar, uzmanlardan oluşan toplantılar düzenlemek ve kitlesel kampanyalar yapmak gibi görevler Komisyon tarafından yerine getirilmesi benimsenmiştir.

Yapılan tüm açıklamalardan anlaşılacağı üzere Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerde, bizim ülkemizde olduğu gibi uyuşturucu madde kullanımı ve ticareti en önemli sorunlardan biridir. Avrupa Birliği'nin kurucu sözleşmelerinin imzalandığı 1950'li yıllardan bu tarafa bu sorunla mücadele etmek için Avrupa ülkelerinde çok sayıda mücadele yöntemi kararlaştırılmıştır. Gerek kişilerin ve toplumsal sağlığın korunması gerekse toplumsal düzenin sağlanması ve muhafaza edilmesi önemli ölçüde uyuşturucu maddeler ile yapılan mücadeleden elde edilen sonuca bağlıdır. Çünkü uyuşturucu madde kullanımı ve ticaretinin çok yönlü etki ve sonuçları bulunmaktadır. Bu maddeyi kullanan kişilerin psikolojisinde yaptığı tahribat ve uyuşturucu maddenin etkisiyle veya bu maddeyi elde etmek için kişilerin suç işlemeye eğilimli olması nedeniyle toplumsal düzende sebebiyet verdiği olumsuzluk,

---

²⁷⁵Decision of The European Parliament and of The Council Establishing For Period 2007-2013 The Specific Programme “*Drugs Prevention And Information*”, madde 3.

tüm dünyada olduğu gibi Avrupa Birliği ülkelerini de bu madde ile mücadeleye sevk etmiştir. Bu sorunla mücadelenin etkili olması için en önemli yöntemlerden biri, üye devletler arasında etkili ve verimli işbirliğinin geliştirilmesi ve kuvvetlendirilmesidir. Bu çerçevede Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi işbirliğinin sağlanmasına yönelik neler yapılabileceğine dair kriterler belirlemiştir.

Uyuşturucu maddelerle ilgili üye ülkeler arasında bilgi akışının temin edilmesi ve ortak bir takım soruşturmalar yapılması sınır aşan suçlarla mücadelede (uyuşturucu madde ticareti bu suçlardan en önemlisidir) önemli adımlar olarak görülmektedir.

8. İSLAM HUKUKU

İslam Hukuku'nda insan sağlığı çok önemli bir yer tutmaktadır. Kuran'ı Kerim'de getirilen yasaklamaların bir çoğu, yasağa konu olan şeylerin insan sağlığına olan zararlarından kaynaklanmaktadır. Başka bir ifade ile özellikle yiyecek ve içecek hakkında bir takım yasaklamalar getirilmiş ise, bu şeylerin sağlığa olan zararlarından dolayıdır denilebilir.

İslam Hukuku'nda akıl sağlığı önem verilen bir değerdir. İslam akla hitap eden bir dindir. Bu yüzden akli yeteneği, iyi kötüden ayırt edemeyecek kadar zayıf olan veya hiç olmayan birisinin İslam Hukuku'na göre sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle aklın gücünü geçici olarak ortadan kaldıran bir takım yiyecek ve içecekleri yemek veya içmek İslam Hukuku'nda yasaklanmıştır. Bu hususta Kuran'ı Kerim'de Maide Suresi 90, 91 ve 92. ayetler temel hüküm olarak düşünülmektedir. Maide Suresi 90, 91 ve 92. Ayetlerde sırasıyla²⁷⁶:

“Ey iman edenler! Sarhoşluk veren nesnelere, kumar ve onun cinsinden bütün şans oyunları, put manası taşıyan her türlü taş, yapı ve anıtlarla bunlara kurban sunma ve fal okları, (piyango kalemi ve zarlarla) şans ve kismet arama, ancak şeytan işi ve onun sizi sürüklediği murdar birer pisliktir. Bunların her birinden kaçının ki (dünyada ve Ahirette) kurtuluşa ve murada eresiniz.”

²⁷⁶ÜNAL, Ali, *Allah Kelamı Kuran'ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, İzmir, 2007, s.277; GÖLCÜK, Şerafettin, *Kuran ve Hadislerin Işığında Alkol ve Uyuşturucu Maddeler*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1987, s.97-98.

“Hiç şüphesiz şeytan, sarhoş edici nesnelere ve her türden kumarla aranıza ancak düşmanlık ve kin atmak, sizi Allah’ı zikretmekten, O’nunla ilgili çalışmalardan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?”

“Bunlardan vazgeçin ve bütün hükümlerinde Allah’a itaat edin; (size olan emirleri ve yasaklarında vahye dayanan, Risalet’in zirve temsilcisi o en büyük Resule itaat edin ve onlarla muhalefet etmeme hususunda daima tetikte bulunun. Eğer (itaatten) yüz çevirecek olursanız, biliniz ki Resulümüze düşen apaçık tebliğden ibarettir.” hükümleri getirilerek yasaklamalardan olan sarhoşluk veren nesnelere, akli geçici olarak bozduğu ve insan sağlığı için zararlı olduğu için yasaklanmıştır.

Bir başka ayette, “Allah tayyibati helal, habısatı haram kılmıştır²⁷⁷.” Yani temiz olan şeyler helal, pis olanlar ise haram kılınmıştır.

Bu hükümlerle İslam’da sarhoşluk veren içkiler yanında tüm uyuşturucu maddeler yasaklama altına alınmıştır. Çünkü tüm uyuşturucu maddelerde sarhoş edici bir tesir bulunmaktadır.

İslam’ın ikinci asli kaynağı olan hadislerde sıvı veya katı bütün sarhoşluk veren maddelerin kullanılması yasaklanmıştır. Bu çerçevede hadislerde, “*Sarhoşluk veren her içki haramdır. Çoğu haram olan şeyin azı da haramdır.*” şeklindeki uyarılarla uyuşturucu maddelerin yasak olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır²⁷⁸. Sonuç olarak, “*Hz. Peygamber her müskir (sarhoş edici) ve müfettir (uyuşturucu, keyif verici) şeyi yasaklamıştır²⁷⁹.*” Bir başka hadisi şerifte Hz. Peygamber içkiyi (ve uyuşturucuyu) imal eden, içen, nakleden, naklettiren, satan, satın alan ve sunan herkese lanet etmiştir²⁸⁰.

---

²⁷⁷A’raf suresi, 7/157.

²⁷⁸ZUHAYLİ, Vehbe, *İslam Fıkhu Ansiklopedisi*(Çevirenler: Ahmet Efe-Beşir Eryarsoy-H. Fehmi. Ulus-Abdurrahim Ural-Yunus Vehbi Yavuz-Nurettin Yıldız), C.4, İstanbul 1994, s.345; ayrıca Bkz. <http://www.gulum.net>(e.t. 23.10.2010)

²⁷⁹Ebu Davut, *Eşribe*, 5, Ahmet Bin Hambel, VI/309.

²⁸⁰İbn Mece, *Eşribe*, s.6.

İslam Fıkhi'nda²⁸¹ ise, fakihler²⁸², yukarıdaki Kuran hükümlerinden yola çıkılarak haşhaş, afyon vb. uyuşturucu maddelerin akli giderdikleri için haram olduğu hükmüne varmışlardır. Çünkü bu gibi uyuşturucu maddelerin kesin olarak insan sağlığı için zararlı olduklarına hükmetmişlerdir. Tedavi amaçlı az miktarda kullanılmasına ise, bunların kendilerini değil, verdikleri zararı dikkate alarak izin vermişlerdir²⁸³.

Konu ile ilgili Osmanlı uygulanmasına bakıldığı zaman uyuşturucu kullanan kişilere hapis cezasının verildiği görülmektedir²⁸⁴. Osmanlı şeyhülislamı, afyon ve esrar kullanmanın haram olduğunu, bir başkasını esrar kullanmaya helal olduğunu iddia ederek teşvik edenlerin ölüm, satanların ise, sürgün ve para cezası gibi tazir cezalarıyla cezalandırılması gerektiğini belirtmişlerdir²⁸⁵. Yine Osmanlı ulemasından Ebusuud Efendi, afyon ve esrarın ticaretini (tiryakilere satılmasını) haram, tabiplere (eczacılara) satılmasını mübah görmüştür²⁸⁶.

İslamın büyük alimlerinden olan İmam Malik, Hz. Ömer'in birçok kez içki cezası uygulamasına rağmen alışkanlığından vazgeçmeyen birine hapis cezası vermesini temel alarak, içki içen kişilere hapis cezası verilebileceğini belirtmiştir. Bir

---

²⁸¹ Fıkıh, İslam hukuku anlamına gelmektedir. İbadet, ukubat(ceza) ve muamelata dair şeri hükümlerin açıklanmasıdır. (Bkz. **YEĞİN, Abdullah**, *İslami-İlmi-Edebi-Felsefi Yeni Lügat*, İstanbul, 1997, s.160.)

²⁸² Fıkıh ilmini bilen kişilere verilen addır. (Bkz. **YEĞİN**, 1997, s.147.)

²⁸³ **ZUHAYLİ, Vehbe**, *İslam Fıkıhı Ansiklopedisi*(Çevirenler: Ahmet Efe-Beşir Eryarsoy-H. Fehmi. Ulus-Abdurrahim Ural-Yunus Vehbi Yavuz-Nurettin Yıldız), C.7, İstanbul 1994, s.448.

²⁸⁴ *Edirne mollasına, Bostancıbaşlarına ve Yeniçeri Zabitine hüküm ki: Haşış makulesinden gonce tabir edilen nebatın karip zamanında duhan misilli şürbüne müptela olanların müddet-i yesirede akl ü şuurlarına hiffet ve kuvve-i muhayyelelerin ifsad ile envai mazarrat iras eylediğinden... Asitane'de ahz olunanlardan ekseri nefy ü icla ve bazıları küreğe vaz ü tazir ve habs ü tazyik ile tedip be bey ü şiradan ve istimalinden menü tahzir olunup...surren ve alenen bey ü şiradan ve istimal olunmaktan men ü tehdit ile zecr edip bundan sonra dahi ısga ile mütenebbih olmayanları ahz ü habs ve tedip ve iktiza ederse isim ve resimlerini arz u ilam...." (REFİK,Ahmet,Onikinci Asr-ı Hicride İstanbul Hayatı, İstanbul, 1988, s.83-84 (**AVCI, Mustafa**, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Basım, Yayım ve Dağıtım LTD. ŞTİ., Konya, 2010, s.338.))*

²⁸⁵ **UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı**, *Osmanlı Tarihi*, IV/162-171; **AKKÜNDÜZ-ÖZTÜRK**, *Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul, 1999, s.215.

²⁸⁶ **DÜZDAĞ, Ertuğrul**, *Ebusuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul, 1983, s.145. (AVCI, s.338.)

başka islam alimi olan İbni Teymiye, bu uygulamanın uyuşturucu kullanıcıları için de uygulanabileceğini ifade etmektedir²⁸⁷.

---

²⁸⁷AVCI, s.264.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA DÜZENLENEN UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE İMAL ve TİCARETİ SUÇU

1. SUÇTA KORUNAN HUKUKİ YARAR

Ceza hukukunda genel olarak, suçta korunan hukuki yararın ne olduğu ve nasıl tanımlanması gerektiği konusunda doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır²⁸⁸. Suçta korunan hukuki yararı özet olarak, “suç tarafından ihlal edilen hukuki hak veya menfaat²⁸⁹” olarak tanımlayabiliriz.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak bugün yalnızca kullanan kişiye zarar vermemekte, ayrıca yapılan bu eylemden toplum da ciddi şekilde zarar görmektedir. Hatta bu tür eylemler bireyden daha ziyade topluma zarar vermektedir. Uyuşturucu madde kullanan kişi, bu maddeyi temin etmek için gerekli para veya malvarlığına sahip değilse, her ne pahasına olursa olsun maddeyi temin etmek için hırsızlık, gasp, adam öldürme, yaralama vb. gibi toplum düzenini derinden sarsan yöntemlere başvurmaktadır. Özellikle mafya türü yapılanmalar veya terör örgütleri finansmanlarını temin etmek için bu maddeleri kullanarak toplum düzenini bozacak eylemler yapmaktadır. Daha fazla kazanç elde etmek için bu maddelerin kullanılmasının yaygınlaştırılmasını sağlamaya yönelik özellikle ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde eğitime devam eden çocukların okullarının etrafında adeta tuzaklar kurularak, çocukların bu maddeye karşı bağımlılık kazanması hedeflenmekte, bu durum çocuklar ve aileler için ciddi tehditler oluşturmaktadır. Bunlar, uyuşturucu ile ilgili suçların bireyden daha ziyade toplum için ciddi tehdit oluşturduğunu göstermesi bakımında yalnızca birkaç örnektir. Tabii ki bu örneklerin çoğaltılması mümkündür. Bu özelliğinden dolayıdır ki Türk Ceza Kanunu,

---

²⁸⁸ Ünver bu konuda hukuksal değer kavramını tercih ederek hukuksal değer kavramını “ hukuksal yararlar”, “hukuksal değerler”, “toplumsal düzenin ideal değerleri”, “genel görünüm şekilleri içinde belirli değerlere ilişkin hukuken kabul edilmiş yararlar”, “hak talepleri/özen talepleri” ve “ değerli toplumsal fonksiyon birliği/birlikleri” şeklinde ifade edildiğini söylemektedir. (Bkz. **ÜNVER, Yener**, *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003, s.58.)

²⁸⁹ **DÖNMEZER, Sulhi**, *Genel Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul, 2003, s.93; **DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım)*, C:1, İstanbul, 1997, s.333; Toroslu tanım yaparken hak yerine varlık kelimesini kullanmaktadır. (Bkz. **TOROSLU, Nevzat**, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2006, s.92.)

uyuşturucu ve uyarıcı madde ile ilgili suçları “Topluma Karşı Suçlar” başlığı altında kamunun sağlığına karşı suçlar bölümünde düzenleme altına almıştır.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere uyuşturucu maddeler toplumun sadece sağlığını değil, aynı zamanda güvenliğini tehdit etmektedir. Ancak kabul etmek gerekir ki; toplum sağlığı üzerinde oluşturduğu risk daha ağırlıktadır. Sonuç olarak suçun oluşturulmasında korunmak istenen yarar kamu sağlığıdır²⁹⁰.

Diğer taraftan, bugün uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun uluslararası bir özellik taşıdığı aşikârdır. Başka bir ifade ile bu suçlar özellikle ithal ve ihraç açısından sınır aşan bir etkiye sahip olmaktadır. Bu anlamda, bu tür eylemler yalnızca içinde bulunduğu toplumu değil, diğer ülke topraklarında yaşayan toplumların sağlık ve güvenliğini de ciddi olarak tehdit eden bir vaziyete bürünmüştür. Bu açıdan bakıldığında zaman uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti ile ilgili suçların tüm insanlığa karşı işlenen suçlar kategorisinde ele alınarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Nitekim, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu bu suçu “ *insanlığa karşı uluslararası tehlikeli suç olarak*” değerlendirmiştir. Bugün suçun bu yönü gittikçe ağır basmaktadır²⁹¹.

Bilindiği gibi suçlar neticenin ortaya çıkış şekline göre zarar suçu ve tehlike suçu olarak ayrıma tabi tutulmaktadır. Kural olarak, ceza kanununda kullanılan suç kavramı ile bir zarar neticesinin meydana geldiği durum kastedilmektedir. Ancak, bazen kanun koyucu, suçun toplumda yarattığı etki ve önemine göre, meydana bir zarar gelmese bile eylem toplum için tehlike oluşturduğu gerekçesiyle, bu tehlikeli neticeyi yaptırım altına almaktadır. Bu tür suçlara uygulamada tehlike suçu adı verilmektedir. Tehlike suçları ise, kendi arasında somut tehlike suçu ve soyut tehlike suçu olarak alt kısımlara ayrılmaktadır. Eğer yapılan eylem neticesinde, suçta

---

²⁹⁰ YAŞAR, Osman-GÖKCAN, Hasan Tahsin-ARTUÇ, Mustafa, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, C:4, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.5153; PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C:3, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s.2786; TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s.642; PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C:3, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010, s.2786.

²⁹¹ TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, s.532; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2786.

korunan hukuki yararın, çalışma konumuz açısından kamu sağlığının bozulması noktasında gerçek/somut bir tehlike meydana gelmiş ise, somut tehlike suçu; gerçek tehlikenin aranmayıp, yalnızca eylemin yapılması ile korunan hukuki yararın potansiyel olarak tehlikeye girdiği kabul ediliyorsa soyut tehlike suçunun varlığı söz konusu olacaktır²⁹².

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu açısından bakıldığı zaman bu suçun oluşması için kanun koyucu bir zararın meydana gelmesini aramamıştır. Suçun maddi unsurları olan imal, ithal, ihraç etme, satma, satın alma, satışı arz etme, başkalarına verme, sevk etme, nakletme depolama, satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemlerinin yapılması suçun oluşması için yeterli sayılmıştır. Buradan anlaşılıyor ki, bu suç zarar suçu değil, bir tehlike suçudur. Yine kanun koyucu, kamu sağlığının bozulması tehlikesinin oluşması için somut bir takım etkenler aramamıştır. Başka bir ifade ile suçun maddi unsurlarını oluşturan eylemlerin yapılması ile potansiyel olarak kamu sağlığının tehlikeye düştüğü kabul edilmektedir. Bu yönüyle uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, soyut tehlike suçudur²⁹³.

2. SUÇUN UNSURLARI

2.1. Suçun Faili

Ceza kanununda tespit edilen suçların işlenmesi için evvela ortada bir fiilin olması gerekmektedir. Fiilsiz suçun olması mümkün değildir. Nasıl ki fiilsiz suçun oluşması mümkün değil, failsiz de fiil mümkün değildir²⁹⁴.

Suçun faili, ceza normunda düzenleme altına alınan suçun maddi unsurlarından olan eylemi/eylemleri yapan kişi/kişiler demektir²⁹⁵. Bu tanımdan anlaşıldığı üzere bir suçun faili olabilmek için her şeyden önce insan olmak

---

²⁹² **HAKERİ, Hakan**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.148; **ÖZGENÇ, İzzet**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2011, s.201-203; **HAKERİ, Hakan**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Kabahatler Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007, s.128 ve 129.

²⁹³ GÜNAL, s.56.

²⁹⁴ **HAFIZOĞULLARI, Zeki-ÖZEN, Muharrem**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, US-A Yayıncılık, Ankara, 2010, s.393.

²⁹⁵ **AKBULUT, Berrin**, *Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanununun Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.248.

gereklidir. Doğaldır ki; insan dışındaki varlıkların hareketi ceza hukukunun ilgi alanının dışında kalmaktadır. Yine ceza hukuku açısından bir suçun faili olabilmek için kişinin hayatta olması gerekir²⁹⁶.

Suçun unsurlarından biri olan faili ifade etmek açısından “*her kim*”, “*kimse*”²⁹⁷, “*bir kimse*” veya “*bir kişi*”²⁹⁸, kavramları kullanıldığı zaman, bu tür ifade şekli ile ceza hukukunda herkesin bu suçu işleyebileceği kastedilmektedir. Buna karşılık suçun tanımında suçun failinin özel olarak belirtildiği hallerde²⁹⁹ ise, özgü suç yani suçun yalnızca kanuni tanımında belirlenen kişilerce işlenmesi mümkün olmaktadır³⁰⁰.

Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu açısından kanun metnine baktığımız zaman “*uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç eden kişi... cezalandırılır*”, “*uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden ... kişi... cezalandırılır*” “*uyuşturucu ve uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimde kullanılan ve ithal ve imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi... kişi... cezalandırılır.*” terimleri kullanılmaktadır. Bu ifade tarzı, suçun faili olma noktasında herhangi bir kısıtlama getirilmediğini göstermektedir. Yani bu suç yalnızca belirli kişiler tarafından işlenebilen özgü suçlardan değildir. Bu nedenle suçun faili herkes olabilmektedir. Failin yaşının, cinsiyetinin, yaptığı görevin, sıfatının suçun oluşmasında hiçbir önemi bulunmamaktadır³⁰¹.

Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunun yukarıda bahsedildiği gibi herkes tarafından işlenmesi mümkün iken, kanun bazı hallerde belirli sıfat ve göreve sahip

²⁹⁶DEMİRBAŞ, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin yayınevi, Ankara, 2011, s.452.

²⁹⁷“Hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın, kişiden organ alan **kimse**...”(TCK 91.madde)

²⁹⁸ “Bir insanı kasten öldüren **kişi**...”(TCK 81.madde), “taksirle bir insanın ölümüne neden olan **kişi**...” (TCK 85.madde) gibi.

²⁹⁹ “Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel ve ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışı gerçekleştiren **kamu görevlisi** hakkında...” (TCK 94.madde)

³⁰⁰ARTUK, Mehmet Emin-GÖKÇEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner, *Ceza Hukuku Özel Hükümler, Turhan Kitapevi*, Ankara, 2008, s.21; AKBULUT, 2010, s.248.

³⁰¹ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5153;PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2787; ERGÜL, s.138; TEZCAN- ERDEM-ÖNOK,s.643 ve 644.

kişilerin bu suç işlemlerini ağırlaştırıcı bir neden olarak düzenlemiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin son fıkrasında, bahse konu suçun “ *tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hasta bakıcı, sağlık hizmeti veren ve son olarak kimyacılıkla veya ecza ticareti iştiğal eden kişiler*” tarafından işlenmesi, yani suç failinin bu kimselerden herhangi biri olması halinde, verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirlenmiştir. Bu fıkra belirtilen kişiler sınırlayıcı olarak sayıldığı için, başka meslek gruplarından kişilerin yorum yoluyla madde fıkrasına eklenmesi mümkün değildir.

Bu suç tek bir fail tarafından işlenebileceği gibi, birden fazla fail tarafından da işlenmesi mümkündür. Bu durumda, topluluk halinde, iştiğal halinde veya bir örgütün faaliyeti çerçevesinde suçun işlenmesi söz konusu olacaktır³⁰².

Suçun faili açısından, 2313 sayılı uyuşturucu maddelerin murakabesi hakkında kanunun 15. ve 24. maddelerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Adı geçen kanunun 15. maddesinde uyuşturucu maddelerin memleket dâhilinde satışının nasıl yapılacağı ve yetkili kurumun ne olduğu hüküm altına alınmıştır. Bahse konu maddeye göre:

“Uyuşturucu maddelerin memleket dâhilinde perakende ve reçete mukabilinde olarak satışı münhasıran Eczacılar ve Eczaneler Kanunu'na tevfiğkan açılmış eczanelerde yapılır. Ecza ticarethaneleri yalnız eczanelere ve resmi müesseselere ve laboratuarlara toptan satış yaparlar.”

Görüldüğü üzere, uyuşturucu maddeleri memleket dahilinde satmak yasal olarak faaliyet icra eden eczanelerin yetkisindedir. Ecza ticarethaneleri ise, toptan olarak yalnız bu eczanelere ve yasalarda belirtilen resmi kurumlara satış yapabilme yetkisine sahiptir. Ecza ticarethanelerinin bu yasağa uymayarak eczanelerin ve belirlenen resmi müesseselerin haricindeki kişi ve kurumlara satış yapması halinde 24. madde gereğince Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi devreye girecektir³⁰³. Nitekim 2313 sayılı kanunun 24. maddesi “ *Uyuşturucu maddeleri 15. maddede zikredilenlerden başkasına satan ecza ticarethaneleri sahip ve mesul müdürleri ile*

---

³⁰² GÜNAL, s.60.

³⁰³ GÜNAL, s.60.

tabip reçetesi olmadan satan eczane sahip ve mesul müdürleri Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca cezalandırılır.” hükmünü getirerek bu gerçeği tespit etmiştir. Bu durumda TCK'nın 188. ve devamı maddelerinde düzenlenen uyuşturucu imal ve ticareti suçu hükümlerinin uygulanması gündeme gelecektir. Yukarıda bahsedilen suçun faili, 2313 sayılı kanunun 15. ve 24. maddelerinde belirtilen kişiler olacaktır. Başka bir ifade ile bu suç, özgü yani ancak belirli kişiler tarafından işlenebilen bir suç özelliğini mahiyetinde taşımaktadır.

2.2. Suçun Mağduru

Mağdur, işlenen suç nedeniyle haksızlığa uğrayan kişi anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile suç konusunun ait olduğu kişi mağdur olmaktadır³⁰⁴.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu açısından suçun mağdurunu tespit etmek için öncelikle ceza kanununda suçun düzenlendiği yeri belirlemek gerekmektedir. Türk Ceza Kanunu, uyuşturucu ve uyarıcı madde ile ilgili suçları, “*Topluma Karşı Suçlar*” başlığı altında “*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*” bölümünde düzenleme altına almıştır. Buradan anlaşılıyor ki, uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun mağduru tüm toplumdur. Ancak gün geçtikçe bu suçların uluslararası bir nitelik arz ettiği, suçtan kaynaklanan zararın sınır aşan bir mahiyete büründüğü ve dolayısıyla tüm insanlığı etkilediği gerekçesiyle insanlığa karşı işlenmiş suç olarak kabul edilmesi gerektiği gündeme getirilmektedir. Bu son durumda suçun mağduru tüm insanlık olacaktır³⁰⁵.

Sonuç olarak, Türk Ceza Kanunu açısından suçun mağduru toplumdur.

---

³⁰⁴ ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, 2008, s.22; ÖZGENÇ, 2011, s.204.

³⁰⁵ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5254 ile 5255.

2.3. Suçun Konusu

Suçun yapısal unsurlarından³⁰⁶ bir diğeri suçun konusu³⁰⁷ meselesidir. Bilindiği gibi Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen tüm suçların mutlaka bir konusu bulunmaktadır. Konusuz suç olması mümkün değildir³⁰⁸. Suçun konusu hakkında uygulamada yapılan tanımlar ve açıklamalar benzerlik arz etmektedir. Doktrinde suçun konusu, “ hareketin yöneldiği kişi ya da şey³⁰⁹”, “ tipe uygun hareketin üzerinde gerçekleştiği maddi şey³¹⁰”, “ tipik hareketin üzerinde icra edildiği kişi ya da şey³¹¹” olarak tanımlanmaktadır. Hemen ifade edelim ki, suçun konusu bahsi ile suçta korunan hukuki yarar birbirine karıştırılmamalıdır. Bu kavramlar farklılık arz etmektedir. Örneğin, hırsızlık suçu açısından suçta korunan hukuki yarar kişilerin malvarlığının korunması iken, suçun konusu çalınan şey olacaktır. Yine adam yaralama suçunda suçun hukuki konusu kişinin vücut sağlığı iken, suçun konusu suçun üzerinde gerçekleştiği kişinin bedenidir³¹².

İnceleme konumuz olan uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu açısından suçun konusunu, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler oluşturmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan önce yürürlükte olan 765 sayılı Kanun, 403. ve devamı maddelerinde yalnızca “ uyuşturucu maddeleri...” ifadesi ile uyarıcı maddeleri kapsamı içine almıyordu. Ancak daha önce belirtildiği üzere zaman geçtikçe uyuşturucu maddelerin haricinde birtakım sentetik uyuşturucular olarak tanımlanan uyarıcı maddelerin insan sağlığı için zararlı olduğu ve bağımlılığa neden olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, uyuşturucu maddelerin yanı sıra uyarıcı maddeleri de zikrederek, hem uluslararası

³⁰⁶ Bazı yazarlar bizim de tercihimiz olan suçun yapısal unsurları ifadesini kullanmaktadır. (Bkz. HAKERİ, 2012, s.110; ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, M. Nihat-BACAKSIZ, Pınar-DOĞAN, Koray-TEPE, İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010, s.197.)

³⁰⁷ Doktrinde hareketin konusu kavramını kullanan yazarlarda bulunmaktadır. (Bkz. ÖZBEK-KANBUR-BACAKSIZ-DOĞAN-TEPE, 2010, s.201; KOCA- ÜZÜLMEZ, 2009, s.147.)

³⁰⁸ KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s.147.

³⁰⁹ HAKERİ, 2012, s.119; ARTUK- GÖKCEN-YENİDÜNYA, 2008, s.24.

³¹⁰ ÖZBEK-KANBUR-BACAKSIZ-DOĞAN-TEPE, 2010, s.201.

³¹¹ KOCA-ÜZÜLMEZ, 2009, s.147.

³¹² Bkz. benzer örnek ve açıklamalar için KOCA-ÜZÜLMEZ, 2009, s.148.

sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirmiş hem de gelişen toplumsal koşullara uygun bir düzenleme yapmıştır.

Uyuşturucu madde, temel olarak tıbbi bir kavramdır. Çalışmamızın önceki bölümlerinde ifade ettiğimiz gibi, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımı üzerinde fikir birliği bulunmamaktadır. Bunun nedeni her gün değişen uyuşturucu maddelerin sayısı ve çeşitliliği ile insan üzerinde yaptığı etkilerin değişkenlik göstermesidir.

Yunanca “narke” yani uyku kelimesinden gelen uyuşturucu maddeler, kişi üzerinde uyuşturucu etkisi olan ve bağımlılığa yol açan maddeler olarak zikredilebilir³¹³. Yine Dünya Sağlık Örgütü (WHO) uyuşturucu maddeleri:

“Bitkisel kökenli ya da sentetik olup, merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve/veya ruhsal bağımlılık hallerine yol açan, bazı durumlarda tek konulu-kullanmanın devamı üzerine dozajı artırma ihtiyacının duyulması- bazı durumlarda ise çift konulu-aynı kişinin değişik uyuşturucu kullanması-tutku yaratan bütün maddeler uyuşturucu maddeler sayılır” olarak ifade etmiştir³¹⁴.

Çalışmamızın birinci bölümünde merkezi sinir sistemini yavaşlatan, uyarıcı, bozan tabii (doğal) ve sentetik uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımı, çeşitleri ve mahiyetleri hakkında ayrıntılı bilgi verildiğinden tekrardan kaçınmak için o kısma atıf yapmakla yetineceğiz. Ancak burada Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler ve bu sözleşmelerde bahsi geçen uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile iç hukukumuzda yürürlükte olan yasalarımız çerçevesinde uyuşturucu maddeleri tespit ve tanımlamaya çalışacağız.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler olduğu ve tanımı hakkında TCK'nın 188. maddesinde herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Yalnızca, TCK'nın 188. maddesinin dördüncü fıkrasında uyuşturucu ve uyarıcı maddenin eroin, morfin, baz morfin ve kokain olması durumunda verilecek cezanın artırılacağı belirtilerek, bu maddelerin uyuşturucu ve uyarıcı madde oldukları tespit edilmiştir. Bu konuda 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un birinci maddesinde

³¹³PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2788; DÖNMEZER, 1994, s.299; **DÖNMEZER, Sulhi**, “Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri”, İHFM, C. XXXVI, (Yayın Yılı Bilinmiyor), s.1.

³¹⁴ GÜNAL, s.7-8; ÖZDABAKOĞLU, s.3.

bir düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemede bazı uyuşturucu maddeler tespit edilerek çeşitli hükümler getirilmiştir. Bu maddede:

“ *Tıbbi afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küül cezleriyle birleşmesinden mütehasıl bütün eterlerinin ve bunlarının milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün müstahzarların ve ökodal(Eugodal), dikodit (Dicodide) ve dilodid (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi kimyevinde bulunan maddelerde...*” ifadesinin kullanılmasından, madde metni içinde geçen tıbbi afyon, morfin, koka yaprağı, ham kokain ve diğer maddelerin Türk Ceza Kanunu 188. maddesi uygulamasında uyuşturucu madde sayılacağı aşikârdır. Yine aynı Kanun’un üçüncü maddesi esrar ve kenevir maddelerini kapsamına alarak bunları uyuşturucu maddelerden addetmiştir.

Diğer taraftan, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’un dördüncü maddesi “*Ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstahzarlarının Türk Ceza Kanunu uygulamasında uyuşturucu maddelerden sayılır.*” hükmü ile bu maddelerin uyuşturucu madde olduğunu belirlemiştir. Gerek 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve gerekse 3298 sayılı Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Kanun’un kapsamı içindeki uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ekiminin, ithalinin, ihracının ve memleket içerisinde alımının satımının ve diğer eylemlerin hangi şartlar altında hangi kurum tarafından ruhsata bağlanacağı belirlenmiş ve genellikle Bakanlar Kurulu ve Sağlık Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Örneğin, 3298 sayılı Kanun’un birinci maddesi çok önemli bir hüküm ihtiva etmektedir. Bu maddeye göre, çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloitleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloitleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracının Bakanlar Kurulunun tespit edeceği esaslara göre yürütüleceği belirlenerek, bu konuda Bakanlar Kurulu ve Sağlık Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Daha önce uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin çeşitlerinin gittikçe arttığını ifade etmiştik. İşte uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak nitelendirilmeyen ancak

sonradan öyle olduğu anlaşılan maddeler ile yeni piyasaya sürülen diğer maddelerden kullanılması zararlı olduğu anlaşılan veya Sağlık Bakanlığınca tespit edilen diğer tabii ve sentetik maddelerin Sağlık Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile kanun kapsamına alınması sistemi benimsenmiştir. Bahsi geçen bu kanunların nasıl uygulanacağını göstermek üzere yönetmelikler çıkarılmıştır.

Suçun konusu olan uyuşturucu maddelerin tespiti için incelenmesi gereken Türkiye'nin taraf olduğu üç tane uluslararası sözleşme bulunmaktadır. İlk önce yapılan sözleşmelerin iç hukuk açısından değerini belirlemek için Anayasamızın 90. maddesine göz atmanın doğru olacağı kanaatindeyiz.

Bilindiği üzere Anayasamızın 90. maddesi uluslararası alanda imzalanan sözleşmelerin iç hukuktaki durumunu açıkça ifade etmektedir. Bu maddeye göre, usule uygun olarak imzalanıp yürürlüğe giren uluslararası sözleşmeler kanun hükmünde olacaktır. Hatta bir adım daha ileri gidilerek, bu sözleşmeler hakkında Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurulamayacağı vurgulanarak, kanunlardan farklı bir koruma sistemi getirilmiştir. Bu çerçevede, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili olarak Türkiye, uluslararası alanda imzalanmış 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri'nin tarafı olmuştur. Bu sözleşmeler Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanarak iç hukuk halini almıştır. Başka bir ifade ile 90. madde hükmü gereğince iç hukukta kanun hükmünde değeri vardır. Bu nedenle 188. madde ile ilgili değerlendirme yapılırken bu sözleşmelerin hükümlerinin dikkate alınması gereklidir.

1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nin tanımlar başlığı altında bulunan birinci maddesinde kenevir, kenevir bitkisi, kenevir reçinesi, koka ağacı, koka yaprağı, tıbbi afyon, afyon, afyon haşhaşı, haşhaş kelle ve sapı, müstahzar, istihsal, ithal ve ihraç kavramlarının ne oldukları açıklanmıştır. Uyuşturucu madde deyimi ise, aynı maddenin 1/j madde ve bendinde açıklanmıştır. Bu tanıma göre, *“doğal veya sentetik olsun I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeler”* uyuşturucu maddeler olarak tanımlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey Uyuşturucu Maddeler Komisyonunu cetvellerde değişiklik yapmak yetkisine sahiptir. Daha önce ifade edildiği gibi, uyuşturucu maddeler sözleşmede sayma yolu ile belirlenmiştir. Bu nedenle ek cetvellerde olmayan bir maddenin insan sağlığı için zararlı olduğu ve bağımlılık yaptığının anlaşılması durumunda, belirli usuller takip edilerek Komisyonun vereceği kararlar, bu maddeyi ek cetvellerden birine dâhil etmek mümkün olacaktır. Bu amaca yönelik cetvellerin değiştirilmesi gerektiren bir sebebin bulunması halinde, buna ilişkin bilgilerin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine iletilmesi, Genel Sekreter ise, bu bilgileri Dünya Sağlık Teşkilatına, Sözleşme taraflarına ve Ekonomik ve Sosyal Konsey Uyuşturucu Komisyonuna bildirmesi gerekmektedir. Bu şekilde tespit edilen bir madde hakkında Konsey tarafından ilgili cetvellere kaydı yapılana kadar, geçici olarak uyuşturucu maddeler hakkında uygulanması belirlenen kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar verilebilir. Bu karar yine Ekonomik ve Sosyal Konsey Uyuşturucu Komisyonu tarafından verilecektir³¹⁵. Her gün gelişen ve değişen uyuşturucu maddelerin çeşitliliği karşısında bu yöntemin daha sağlıklı olduğu değerlendirilmektedir. Bu çerçevede uyuşturucu madde olarak kabul edilen maddenin Türk Ceza Kanunu uygulaması bakımından yasaklanan uyuşturucu maddeler arasında sayılacağı izahtan varestedir.

Türkiye'nin taraf olduğu diğer uluslararası sözleşme, 1971 yılında imzalanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanarak iç hukukta yürürlükte olan Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'dir. Doğal uyuşturucu maddelerin yanında, insan sağlığı için zararlı olan ve bağımlılık yapma özelliği bulunan sentetik uyuşturucu maddeler, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadelede önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bu maddelerin denetimini sağlamak ve yaptırıma tabi kılınmasını mümkün kılmak için sentetik maddeler, Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile düzenleme altına alınmıştır³¹⁶. Bu sözleşmenin tanımlar başlığını taşıyan birinci maddesinin 'e' bendinde psikotrop madde, "*herhangi doğal ya da sentetik bir madde veya cetvel I, II, III, IV'de adı geçen herhangi bir doğal madde*" olarak tanımlanmaktadır. Bu

---

³¹⁵ Bkz. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, madde 3.

³¹⁶ ÖZDABAKOĞLU, s.21.

sözleşmenin ekinde yer alan sentetik maddeler, Türk Ceza Kanunu uygulamasında uyuşturucu maddelerden sayılacaktır.

1988 yılında imzalanan ve iç hukukta yürürlükte olan uluslararası sözleşmelerden sonuncusu Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'dir.

Konu ile ilgili buraya kadar anlatılanlardan, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesine Dair Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun, Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi, 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığının Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde belirtilen ve ek cetvellerde gösterilen uyuşturucu ve sentetik maddeler, TCK uygulamasında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden sayılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi uyuşturucu ve uyarıcı maddeler kavramını kullanarak uyuşturucu maddelerin neler olduğunu ayrıca belirlememiştir. Hangi maddelerin uyuşturucu ve hangilerinin uyarıcı olduğunu tek tek saymamıştır. Başka bir ifade ile sayma usulünü benimsememiştir³¹⁷. Mülga Türk Ceza Kanunu'nun düzenlemesini aynen benimsemiştir. Bunun nedeni, her gün piyasaya yeni sürülen uyuşturucu maddelerin çeşitlerinin artması ve bugün uyuşturucu madde olarak tanımlanan maddelerin yarın bu özelliğinin olmadığını anlaşılması veyahut bugün uyuşturucu madde olmadığı düşünülen maddelerin zamanla uyuşturucu ve bağımlılık yapma özelliğinin ortaya çıkmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, kanunun

---

³¹⁷ERMAN-ÖZEK, *Ceza Hukuku Özel Bölüm*, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1995, s.257; SOYASLAN, Doğan, *Ceza Hukuku Özel hükümler*, Savaş yayınevi, 1997, s.383; MALKOÇ, İsmail-GÜLER, Mahmut, *Uygulamada Türk Ceza Kanunu Özel Hükümleri*, C:3, 1999, Adil Yayınevi, Ankara, s.3012.

Nitekim aşağıdaki madde gerekçesinde bu husus açıkça ifade edilmektedir.

“Burada uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin nelerden ibaret bulunduğu tanımlanmadığı gibi, bunların teker teker gösterilmesi yoluna da gidilmemiştir. Bunun nedeni, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilaç ve sentetiklerin kötüye kullanımlarının yaptırım altına alınarak güçlü bir sosyal savunmanın sağlanmasıdır. Böylece, psikotrop madde olarak, uyuşturucu veya uyarıcı etki yapan ve kişilerde bağımlılık meydana getiren bütün maddelerin, bu suçun konusunu oluşturacağı kabul edilmiştir.” ŞAHİN, Cumhuriyet-ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Mevzuatı*, 2007, s.311; ARTUK-GÖKÇEN-YENİDÜNYA, 2009, s.3915.

uyuşturucu maddeleri saymamasının yerinde olduğunu düşünüyoruz³¹⁸. Çünkü, 3298 sayılı Kanun'un birinci maddesi çerçevesinde, Sağlık Bakanlığı'nın teklifi ve Bakanlar Kurulu'nun kararı ile yeni uyuşturucu ve uyarıcı madde olduğu anlaşılan maddelerin kanun kapsamına alınması, bu maddelerin uyuşturucu madde olarak yaptırım altına alınmasını sağlayacaktır. Ancak, yukarıda bahsedilen ulusal ve uluslararası kanun ve sözleşmelerde belirlenen uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile sonradan ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından uyuşturucu ve uyarıcı madde olduğu tespit edilen maddeler haricinde bir maddenin, uyuşturucu ve uyarıcı madde olduğu anlaşılrsa bile, TCK'nın 188. maddesi gereğince cezalandırılmasının suçların ve cezaların kanuniliği prensibine aykırı olduğunu düşünmekteyiz³¹⁹. Bu nedenle, bir suç dolayısı ile ele geçirilen maddelerin yukarıda ifade edilen sözleşme, kanun ve Bakanlar Kurulu kararlarında belirlenen maddelerden olup olmadığının tespiti önem arz etmektedir. Bu amaçla söz konusu madde Adli Tıp Kurumu Kimyasal Tahliller İhtisas Dairesine veya kriminal laboratuarlara gönderilerek ayrıntılı rapor alınması zorunluluk arz etmektedir. Alınan raporda ele geçirilen maddenin niteliği, miktarı, ağırlığı, kimyasal özellikleri ve maddenin tıbbi adı vb. bilgilerin yer alması uygun olacaktır. Bu çerçevede tespit edilen madde, Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Kanun, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığının Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde belirtilen ve ek cetvellerde gösterilen maddelerden ise, uyuşturucu ve uyarıcı madde sayılacaktır. Aksi takdirde TCK 188. madde kapsamında uyuşturucu ve uyarıcı madde olarak kabul edilemeyecektir³²⁰. Nitekim Yargıtay 10. Ceza Dairesi³²¹;

---

³¹⁸ Bkz. SAVAŞ-MOLLAMAHOĞLU, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1998, s.3692.

³¹⁹ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2793; GÜNGÖR-KINACI, s.116 vd; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5157.

³²⁰ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5157; ÖZDABAKOĞLU, s.27.

³²¹ **10 C.D., 08.02.2001, 18250/5694.**(GÜNGÖR-KINACI, s.120; ÖZDABAKOĞLU, s.27.)

“Adli tıp Kurumu raporlarında Captogon tabletlerine benzetilmiş suç konusu tabletlerin HCL etkin maddesini içermedikleri, pemolin etken maddesini içerdiği, pemolin adlı etkin maddenin ise, 25 Nisan 1998 Tarihinde yayınlanan Resmi Gazetede yer alan 03.04.1998 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile 2313 sayılı kanun hükümlerine tabi tutulmasına karar verilmiş ise de; suç tarihinde 2313 sayılı ile 3298 sayılı kanunlarla, 1961 TEK sözleşmesinin 1 ve 2 nolu cetvellerinde, 2313 sayılı kanun ve 3298 sayılı kanunların verdiği yetki uyarınca Bakanlar Kurulu kararında yer almamış olması nedeniyle, uyuşturucu madde olarak kabul edilemeyeceği...” şeklinde karar vererek bu gerçeği vurgulamıştır.

Hemen vurgulayalım ki, 188. maddenin dördüncü fıkrası açısından kanun, mülga Türk Ceza Kanunu'nun 403/6. madde ve fıkrasındaki hükümlerle benzer bir düzenleme yaparak, açıkça sayma usulünü benimsemiştir. Başka bir ifade ile uyuşturucu ve uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin ve baz morfin olması halinde ceza ağırlaştırılarak verilecektir. Anılan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kıyas veya yorum yolu ile çoğaltılması mümkün değildir³²².

Uyuşturucu maddelerle ilgili iç hukukta birden fazla kanun bulunmaktadır. Örneğin, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddeler İle İlgili Kanun, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve Türk Ceza Kanunu uyuşturucu ve

---

³²²“3298 sayılı kanunla “Afyon’un 765 sayılı TCK’nın 403 ve 404.maddesi kapsamında uyuşturucu madde olduğunun belirlendiği, 13.1.1964 gün 1963/2, 1964/2 sayılı içtihadı birleştirme kararı uyarınca, 765 sayılı TCK’nın 403/6.maddesinde sayılmayan uyuşturucu maddelerin bu bent kapsamında değerlendirilmeyeceği, yine Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20.03.1995 gün 1994/10-378 E, 1995/73 sayılı kararında açıklandığı üzere 765 sayılı TCK’nın 6.maddesinde şiddet sebebi olarak sadece, eroin, kokain, morfin, baz morfin sayılmış olup benzeri ifadesine yer verilmediği, nazara alınarak afyonun 765 sayılı TCK’nın 403/6.maddesinde sayılan uyuşturucu maddelerden olmadığı bu güne kadar yapılan uygulamalar ile dairemizce de benimsenmiş olması ve 1.6.2005 tarihinde 765 sayılı TCK’nın yerine yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK’nın 188/4 maddesinde de 765 sayılı TCK’ya benzer bir şekilde düzenleme yapıp şiddet sebebi olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin veya baz morfin olması halinde artırım yapılacağı belirtilmiş olmasına göre; dosya içinde mevcut Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulunun 02.04.2007 tarihli raporunda suç nedeniyle ele geçirilen maddenin ham afyon olduğu, “ morfin” içerdiğinin belirtilmesi karşısında, maddenin değil kendisinin dikkate alınması gerekir.”

Sonuç olarak; “ Afyonun 5237 sayılı TCK’nın 188/4.maddesinde sayılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olmadığı dikkate alınmadan yazılı şekilde karar verilmesi” **Y. 10. C.D., 01.12.2006, 11893/13481; Y. 10. C.D. 03.11.2009-4988/16972 (ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner,TCK Şerhi Özel Hükümler, Turhan Kitapevi, Ankara, 2009, s.3938 ve 3939; PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2939-2940.)**

uyarıcı maddeler ile ilgili hükümler içermektedir. Bu şekilde bir konu ile ilgili düzenlemenin birkaç kanun içerisinde serpiştirilmesi uygulamada çeşitli aksaklıklara neden olduğu ve ayrıca kanun yapma tekniğine uymadığı kanaatindeyiz. Ceza hukukunun en önemli ilkelerinden birisi suç ve cezaların kanuniliği ilkesidir. Bir suçun yalnızca kanunla düzenlenmesi, ilkenin uygulanması için yeterlilik arz etmemektedir. Ayrıca yapılan kanunların ve ilgili maddelerin açık, belirli ve herkes tarafından anlaşılabilir olması gerekmektedir. Bir konunun suç olup olmadığı hususunda araştırma yaparken, konu ile ilgili birden fazla ceza içeren kanunun olup olmadığını tespit etmek için vatandaş araştırma yapmaya sevk etmenin, yukarıda adı geçen ilkenin ruhuna aykırı düşeceğini düşünmekteyiz. Kaldı ki, bugün uygulayıcı pozisyonunda bulunan kişilerin dahi, iç içe girmiş ve ceza içeren kanun ve sözleşmelerin hangisinin uygulanacağını tespit ve tefrik etmede zorluklara sahip olacağı kaygısındayız. Bu nedenle vakit kaybetmeden “Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ile Bu Maddelerin Kötüye Kullanılması” başlığı altında ayrı bir kanun çıkarılması ve çıkarılacak kanunun, uyuşturucu madde ile ilgili çıkarılmış tüm kanunları mahiyetinde barındırması, uyuşturucu ile mücadelede temel ilkelerin belirlenmesi, kurumlar arası işbirliğini temin edecek yeni hükümlerin oluşturulması, kanun metinlerin yazılmasında halkın anlayabileceği sade, anlaşılır bir üslubun tercih edilmesi ve ayrıca uluslararası alanda imzalanmış yukarıda ifade edilen üç ayrı sözleşme hükümleri ile irtibatının kurulması, hem suçla mücadelede hem de kanunların doğru bir şekilde anlaşılıp ve uygulanmasında kolaylık sağlayacağını düşünmekteyiz. Unutmamak gerekir ki; Türkiye Avrupa Birliği üyeliğine aday bir ülkedir. Bu çerçevede müzakereler devam etmektedir. Avrupa Birliği üyelik sürecinde kat edilmesi gereken yol ve aşılması gereken engellerden birtanesi müzakere açılış kriteri olan 24. fasılda düzenlenen adalet, özgürlük ve güvenlik alanında gündeme gelecek uyuşturucu ile mücadele konusudur³²³. Bu nedenle bu konuda yukarıda belirtilen değişikliklerin yapılmasının Avrupa Birliği müzakere sürecine katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Bugün, ABD, İngiltere ve Almanya gibi bir çok ülkeler uyuşturucu maddelerle mücadele etmek için, örneğin Almanya’da, Uyuşturucu Maddeler Kanunu, ABD’de ise, 1970 Kontrol Edilen Maddeler Yasası

³²³ WALLACE, Helen-WALLACE, William, *Policy-Making in The European Union*, United States, 2000, s.506.

ve İngiltere’de Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılması Kanunu gibi, özel uyuşturucu maddeler kanunu benimsemişlerdir.

Fransa Ceza Hukuku’nda uyuşturucu maddeler 222-41. maddesinde, kamu sağlığı yasasına göre uyuşturucu olarak sınıflandırılan bitkiler ve maddeler olarak tanımlanmıştır. Türkiye gibi Fransa da 1961 Narkotik İlaçlar Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotropik Maddeler Sözleşmesi’nin tarafı olduğundan, bu sözleşmelerde uyuşturucu olarak sınıflandırılan maddeler, ceza hukuku uygulamasında uyuşturucu madde olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan imal ve ticareti yasak olan uyuşturucu maddeler Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenmektedir³²⁴.

2.4. Suçun Maddi Unsuru(Fiil)

2.4.1. Genel Olarak

Suç, dış dünyada değişiklik meydana getiren bir olgudur. Daha önce ifade edildiği gibi fiilsiz bir suçun oluşması mümkün değildir. Bu nedenle dış dünyada değişiklik meydana getirmeyen düşüncelerin cezalandırılması mümkün değildir. Fiil ile dış dünyada meydana gelen değişiklik, aktif bir hareketle olabileceği gibi ihmali bir davranışla da mümkündür. Kanunun yapılmamasını emrettiği bir eylemin yapılması halinde aktif bir eylem, kanunun yapılmasını emrettiği bir eyleme karşı hareketsiz kalınması durumunda ise, ihmali bir eylem söz konusu olacaktır. Özet olarak söyleyecek olursak, ceza kanunu bir emir ve yasaklar kanunudur. Yasaklar, aktif; emirler ise, ihmali bir hareketle ihlal edilmektedir. Türk Ceza Kanunu’nun çoğunlukla yasakların yer aldığı bir kanun olduğu ifade edilmektedir³²⁵.

Bu çerçevede suçun maddi unsuru olarak dış dünyada değişikliğe yol açan fiil; hareket, netice ve bu ikisi arasında nedensellik bağlantısının bulunmasından

---

³²⁴**DREYER, Emmanuel**, *Droit Penal Special*, Paris,2012, s.107-108; **LEMARCHAND, Claudia Ghica-PANSIER, Frederic Jerome**, *Droit Penal Special*, Paris, 2007, s.225; **OLLARD, Romain-ROUSSEAU, François**, *Droit Penal Special*, Paris, 2011, s.96-97; **PRADEL, Jean-MICHEL, Donti-Juan**,*Droit Penal Special*, Paris, 2010, s.105;**PRADEL, Jean-MICHEL, Donti-Juan**,*Manuel de Droit Penal Special*, Paris, 2007, s.124.

³²⁵**HAKERİ, Hakan**, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003, s.27-28; **ÖZGENÇ**, 2011, s.155.

meydana gelmektedir³²⁶. Özgenç fiili; “ *Kişinin iradesi ile hâkim olduğu, belli bir neticeyi gerçekleştirmeye matuf ve harici dünyada cereyan eden bir davranış*” şeklinde tanımlamaktadır³²⁷.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun unsurları TCK’nın 188. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen fiiller uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç edilmesidir.

Aynı yasanın 188. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen fiiller, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satmak, satışa arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmak şeklinde belirlenmiştir.

Son olarak, 188. maddenin yedinci fıkrasında “ uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmakla birlikte, uyuşturucu ve uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithali veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ...” ithal etmek, imal etmek, satmak, satın almak, sevk etmek, nakletmek, depolamak, ihraç etmek eylemleri suçun fiilleri olarak tespit edilmiştir.

TCK’nın 188. maddesinin başlığı konusunun irdelenmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi, 188. maddede konu başlığı olarak “uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti” kavramları kullanılmıştır. Bahse konu maddenin gerekçesine bakıldığında zaman:

“... bu suç, bir kazanç elde etmek için işlenmektedirler. Ancak, çoğu zaman bu suçların işlenmesi suretiyle ne kadar kazanç elde edildiği belirlenemediği gibi, elde edilen kazancın müsadereyi de mümkün olamamaktadır. Bu nedenle, söz konusu suçun işlenmesi dolayısı ile, hapis cezasının yanı sıra adli para cezasına da hükmedilmesi uygun görülmüştür...

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin çeşitli fiiller ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Buna göre; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya

³²⁶HAKERİ, 2012, s.127; DEMİRBAŞ, 2011, s.228; ÖZBEK-KANBUR-BACAĞIZ-DOĞAN-TEPE, 2010, s. 201; AKBULUT, 2010, s.179.

³²⁷ ÖZGENÇ, 2011, s. 155.

*ruhsata aykırı olarak ülke içinde satışı, satışı arzı, parasız devri, nakli, depolanması, ya da kazanç amacıyla satın alınması, bulundurulması veya devralınması, bir veya ikinci fıkraya göre ayrı bir suç oluşturmaktadır*³²⁸...” şeklinde açıklama yapılmaktadır. Nitekim TCK'nın 191. maddesinde ifade edilen “*kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak*” suçu ile “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunu*” ayıran tek kıstas, bu maddenin başlığında vurgulanan “*kullanmak*” kavramıdır. Amaç kullanmak ise; 191, ticari/kazanç ise 188. maddenin uygulanması gündeme gelecektir. Ancak 188. maddenin üçüncü fıkrasına bakıldığında “*başkalarına verme, depolama, nakletme ve sevk etme*” gibi eylemlerin kazanç olmadan hatır için veya daha başka bir sebeple olması mümkündür. Böyle olduğu zamanda bu gibi eylemlerde ticaret maksadının güdülmediği ortaya çıkacaktır. Öyle ise, 188. madde başlığı ile içeriği uyum arz etmemektedir. Bu nedenle biz bu madde başlığının “*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Temini*” şeklinde düzeltilmesinin daha yerinde olacağını düşünmekteyiz³²⁹.

Aşağıda suçun maddi unsuru olan fiilleri, ilgili kanun maddesinin her fıkrasında belirtildiği sıraya uygun olarak ayrı ayrı incelemenin daha anlaşılır ve sade olacağını düşünmekteyiz.

2.4.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında Belirlenen Fiiller

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddenin birinci fıkrasında düzenlenen fiiller uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç edilmesidir. Hemen belirtelim ki, buradaki fiiller seçimlik olarak belirlenmiştir.

---

³²⁸ **EROL, Haydar**, *Gerekçeli Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu*, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2005, s.941.

³²⁹ Bu konu TBMM'de yapılan madde üzerinde görüşmeler sırasında da gündeme gelmiştir. Yapılan bu görüşme sırasında sayın Ali Kınacı'nın ifadesi aynen aşağıdaki gibidir.

“*Öncelikle, tasarıdaki 190'uncü madde başlığında uyuşturucu madde imal ve ticareti denilmektedir. Oysa, maddenin içeriğini okuduğumuzda, örneğin, parasız devretme de suç sayılmıştır. Parasız devretme, ne imal ve ne de ticaret olmadığına göre, madde başlığı ile metin birbiriyle çelişiyor bize göre. Bu nedenle, öğretide kabul gören uyuşturucu madde temin etmek yada uyuşturucu madde sağlamak deyiminin, madde başlığı olarak kullanılmasını biz daha uygun görüyoruz.*” (GÜNEY, Niyazi-ÖZDEMİR, Kenan-BALO, Yusuf Solmaz, *Gerekçe ve Tutanaklarla Karşılaştırmalı Yeni Türk Ceza Kanunu*, s.519; UZUNTOK, s.148-149.)

Başka bir deyimle seçimlik hareketli suç söz konusudur³³⁰. Seçimlik hareketli suç, kanun koyucunun kişiyi cezalandırabilmek için belirlenen eylemlerden birisinin gerçekleşmesini yeterli gördüğü, diğer eylemlerin gerçekleşip veya gerçekleşmemesine önem vermediği suçlardır. Eğer seçimlik hareketlerden birkaçı veya hepsi birden gerçekleşmiş ise, sanık yalnızca bir kez cezalandırılacaktır³³¹.

Bu çerçevede konumuz açısından bakıldığında uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç etme eylemleri seçimlik hareketli suçlar olduğundan, örneğin bir kişi imal ettiği bir uyuşturucu maddeyi daha sonra yurt dışına çıkarırsa, imal etmek ve ihraç etmek eylemlerinden dolayı her fiilden ayrı ayrı cezalandırılmayarak, bir kez cezalandırılma yoluna gidilecektir³³².

Öncelikle “ruhsatsız ve ruhsata aykırı” olmak tüm maddi fiiller için ortak bir koşul olduğundan bu konu hakkında bilgi vermenin daha uygun olduğunu düşünmekteyiz.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yurt içinde ve dışında imali, satışı, ithali, ihracı ve diğer faaliyetlerinin nasıl ve kimler tarafından yapılacağı ve ruhsat verme yetkisinin hangi kuruma ait olduğu konusu, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelere Dair Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddeler İle İlgili Kanun ve 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu’nda düzenlenmiştir. Bu kanunlara göre, uyuşturucu maddelerin imali, ithali, ihraç ve satış işlemleri devletin tekelinde olarak Sağlık Bakanlığı’nın denetim ve gözetimindedir. Bakanlar Kurulu’nun alacağı kararla bu maddelerin tamamen yasaklanması söz konusu olabileceği gibi, ruhsata tabi kılınması da mümkün olmaktadır. Bu şekilde ruhsata bağlanan uyuşturucu maddeler için Sağlık Bakanlığı ruhsat vermeye yetkilidir³³³. Örneğin, 2313 sayılı Kanun’un 15. maddesine bakıldığında, uyuşturucu maddelerin yurt içinde perakende olarak ve reçete ile satışı işlemlerinin ancak yasal olarak faaliyet gösteren eczaneler tarafından

³³⁰ Hakeri, bu suçlar için “seçenek hareketli suçlar” kavramını kullanmaktadır. HAKERİ, 2009, s.133; HAKERİ, 2011, s.135.

³³¹ İÇEL, Kayıhan-AKINCI, Füsun-ÖZGENÇ, İzzet-SÖZÜER, Adem-MAHMUTOĞLU, Fatih S.-ÜNVER, Yener, *Suç Teorisi*, Beta Yayınları, İstanbul, 2000, s. 65; HAKERİ, 2009, s.133.

³³² TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2008, s.644.

³³³ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2796; GÜNAL, s.84.

yapılabileceği düzenlemiştir. Aynı Kanun'da ecza ticarethanelerinin bu eczanelere ve kanunlarda belirlenen resmi kuruluşlara ve laboratuarlara toptan satış yapabileceği tespit edilerek, aksi bir durum halinde 188. maddede belirlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu kapsamında yaptırıma tabi tutulacağı ifade edilmektedir.

Uyuşturucu ve uyarıcı bir maddeyle ilgili faaliyet icra etmek için usule uygun ruhsat alınması yeterli değildir. Aynı zamanda yapılacak ithal, ihraç, satış, imal, depolama, ekim gibi faaliyetlerin alınan ruhsata uygun yapılması gerekir. Bu konuda ruhsatın içeriğine aykırı veya ruhsatı aşan/taşan bir durum söz konusu olursa 188. maddenin kapsamı içinde değerlendirmeye tabi tutulmalıdır³³⁴.

2.4.2.1. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı İmal Etmek

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçunun kanunda belirtilen ilk fiili, bu maddelerin imal edilmesi eylemidir. Belirtmek gerekir ki, “*imal*” kavramı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde tanımlanmamıştır. Sözlük manasına bakıldığı zaman imal “*ham maddeyi işleyip mal üretme*³³⁵” anlamına gelmektedir. Türkiye'nin tarafı olduğu ve 1967 yılından bu yana yürürlükte olan 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi iç hukukta kanun hükmünde olduğundan, 188. madde değerlendirilirken göz önünde tutulması gerekmektedir. Bu doğrultuda bahse konu sözleşmenin birinci maddesinin “n” bendinde “*imal*” kavramı tanımlanmaktadır. Buna göre imal, “*istihsal*³³⁶ hariç, uyuşturucu madde elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ifade eder ve uyuşturucu maddelerin artırılması ve diğer uyuşturucu maddelere dönüştürülmesi işlemlerini kapsar” şeklinde tanımlanmış ve yine istihsal kavramı ise, aynı maddenin “t” bendinde, “*afyon, koka yaprağı, kenevir ve kenevir reçinesini veren bitkilerden bunların toplanması ameliyesi*” olarak açıklanmıştır. Doktrinde ise, imal kavramı ile ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Örneğin, “*uyuşturucu maddeyi kimyevi terkiplere*

³³⁴ GÜNAL, s.65; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5159-5160.

³³⁵ PÜSKÜLLÜOĞLU, s.490.

³³⁶ “İstihsal” deyimini sözlük manasıyla “İnsanın topraktan, doğanın her türlü kaynak ve güçlerinden kendine yararlı ürünler elde etmesi, bunları işleyerek gereksinim duyduğu özdek ve nesnelere durumuna koyması, çoğaltması işi, üretim” olarak ifade edilmektedir. http://www.nedirnedemek.com/istihsal_nedir (e.t. 25.05.2011).

uygun olarak fenni usullere göre meydana getirmek³³⁷, iki ya da daha çok sayıdaki farklı maddenin kimyasal tepkimeye sokulması sonucu bunlardan değişik nitelikte ve TCK anlamında uyuşturucu özelliği bulunan yeni bir madde elde edilmesi veya bir uyuşturucu maddenin başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi ya da bir uyuşturucu maddenin artırılması işlemi³³⁸, şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak bu imal faaliyetinin yapılabilmesi için özel alet ve vasıtaların kullanılması ve nitelikli bir iş yapılması şart değildir. Basit bir eylemle de olsa uyuşturucu maddelerin miktarında artırıma ve niteliğinde değişime neden olunuyorsa, imal kapsamı içerisinde değerlendirilecektir³³⁹. Bu yapılan tanımlardan bir faaliyetin imal kapsamında değerlendirilebilmesi için aşağıdaki özellikler akla gelebilmektedir³⁴⁰:

“1. Başlı başına uyuşturucu ve uyarıcı madde özelliği olmayan iki ya da daha çok maddenin kimyasal tepkimeye sokulması sonucu, bu iki maddenin dışında ve uyuşturucu ve uyarıcı özelliği olan bir maddenin elde edilmesi.(Örneğin, meperidin, metadon, sufentanil)

2. Doğal ya da yapay yoldan elde edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, bazı yöntemlerle başka bir uyuşturucu ve uyarıcı maddeye dönüştürülmesidir.(Örneğin, ham afyonun morfine dönüştürülmesi)

3. Herhangi bir uyuşturucu ve uyarıcı maddenin damıtma, flatasyon ve elektroliz gibi yöntemlerle içindeki saflığı bozan maddeler ayrıştırılarak saflaştırılması ve ayrıştırılmasıdır.(Örneğin, eroinin damıtma yöntemi ile içindeki yabancı maddeler giderilerek veya azaltılarak saflık oranının yükseltilmesi)”

---

³³⁷ ERGEN, Cengiz, *Türk Ceza Hukuku'nda Uyuşturucu Madde Suçları*, Gaye Matbaacılık, Ankara, 1988, s.16; GÜNAL, s.87.

³³⁸ GÜNGÖR-KINACI, s.166; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5160.

³³⁹ SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞULLARI, 1998, s.3696.

³⁴⁰ GÜNGÖR-KINACI, s.166; PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2797; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5160; AKKAYA, Çetin, *Örgüt Suçu ve Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.131.

Yargıtay'ın, ekili kenevir bitkisinin toplanıp kurutulmuş haline getirilmesi durumunda imal fiilinin oluştuğu şeklindeki görüşüne iştirak etmekteyiz³⁴¹.

Bu çerçevede, maddenin niteliğinde herhangi bir değişiklik yapmayan, maddenin korunmasına yönelik bir takım önlemlerin alınması kaygısıyla yapılan; uyuşturucu madde elde etmek için yapılan ekim faaliyeti³⁴²; maddenin belirli bir şekilde sokulması için yapılan ameliyeler imal olarak değerlendirilmemektedir³⁴³. Nitekim Yargıtay bir kararında kenevir bitkisinin sap ve yapraklarının kurutulup ufalanarak toz haline getirilmesinden ibaret olan eylemi, imal olarak değil, istihsal(elde etme, üretim) olarak değerlendirmiştir³⁴⁴.

İstihsal(üretim) kavramı ile imal kavramının birbirinden farklı oldukları anlaşılmaktadır. İstihsal sözlük anlamı ile “*çıkarma, elde etme veya üretim*”³⁴⁵ anlamına gelmektedir. Bir başka ifade ile istihsal ekim faaliyetidir diyebiliriz. Ekim ise, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreyi kapsamaktadır³⁴⁶. Buna karşılık imal kavramı, ham maddenin çeşitli işlemlerden geçirilerek yeni bir şey üretilmesi anlamına gelmektedir. Bu çerçevede, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali suçu, uyuşturucu madde içeren maddelerin işlenerek veya kimyasal tepkimelere tabi

---

³⁴¹“İhbar üzerine evinde toplam 3 kilo 280 gram kubar esrar ve 50-200 gram kenevir tohumu ele geçirilen sanık, bütün aşamalarda dava konusu esrarın elde edildiği keneviri kendisinin ekmediğini, göl kenarındaki sazlıklar arasında ekili olarak gördüğünü, içici olduğu için toplayıp eve getirdikten sonra kurutup esrar haline getiren...” (Y.7. CD, 21.12.2010, 2010/17144 K.)

Yine Yargıtay ceza genel kurulu kenevir bitkisinin başlarının kesilerek kurutulmuş elekten geçirilmesi suretiyle elde edilen esrar maddesi nedeniyle oluşan eylemi imal olarak değerlendirmiştir. (Y. Ceza Genel Kurulu, 9.11.2010, 2010/10-200.)

³⁴² Doktrinde ekim yoluyla yani tarlaya uyuşturucu madde ihtiva eden ham maddelerin ekiminin (haşhaş ve kenevir ekimi gibi) imal kavramı kapsamında olduğunu savunan yazarlar bulunmaktadır. (Bkz. ERMAN-ÖZEK, 1995, s.263.)

³⁴³ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5160; GÜNAL, s.88; TEKİN, Nurullah, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Etmek ile Satmak, Satın Almak, Kabul Etmek ve Bulundurmak Suçları”, Terazi Dergisi, S:37, 2009, s.98-99; BALCI, s.126; ÖNER, s.107.

³⁴⁴ “Kenevir bitkisinin sapçık yapraklarının kurutulup ufalanarak toz haline getirilmesi, teknik yöntemi gerektirmeyen basit bir işlem olduğu gibi, maddenin kimyasal yapısında değişiklikte sağlamadığından esrar imali sayılmaz.” (Y. 10. CD. 21.05.1992, 1992/5557-6015)

³⁴⁵ [http://www.nedirnedemek.com/istihsal_nedir\(e.t.20.090.2011\)](http://www.nedirnedemek.com/istihsal_nedir(e.t.20.090.2011))

³⁴⁶ 3298 sayılı yasanın 4.maddesi.

tutularak veya niteliği ve miktarı değiştirilerek elde edilmesi halinde ortaya çıkacaktır.

Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nda imal kavramı, “*üretmek, hazırlamak, işlemek, dönüştürmek, temizlemek ve değiştirmek*” olarak tanımlanmaktadır³⁴⁷.

Konu ilgili ABD Federal Ceza Hukuku'na göz atmak yerinde olacaktır. Öncelikle ABD Ceza Hukuku'nda imal kavramı, uyuşturucu veya uyuşturucu içeren diğer maddelerin, doğrudan veya dolaylı olarak ham maddelerin işlenmesi veya bir takım kimyasal vasıtalarla üretimi, hazırlanması, çoğaltılması, karıştırılması olarak tanımlanmaktadır³⁴⁸.

Türk Ceza Hukuku'nda, yapılan eylemin imal kapsamında mı yoksa 3298 ve 2313 sayılı kanunlar kapsamında mı kaldığına dair sorun yaşanmaktadır. Çünkü imal kapsamında olmayan izinsiz olarak haşhaş ekme, 3298 sayılı Kanun'un 4. maddesine, kenevir ekme, 2313 sayılı Kanun'un 23. maddesine ve imal etme eylemi ise, TCK'nın 188. maddesine göre cezalandırılmaktadır. Bu durum uygulamada tereddütlere yol açmaktadır.

Bu nedenle, Yargıtay kararları ve doktrinde imal ve istihsal kavramıyla ilgili, hangi tür işlemlerin imal veya istihsal(elde etme üretim) sayılacağı konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Bu sorunun çözümünün iki şekilde olacağını düşünmekteyiz. Birincisi imal ve istihsal kavramlarının açık bir şekilde tanımlanarak ayırt edici özelliklerinin net bir biçimde belirlenmesi uygulamada kolaylık sağlayacak ve suçların kanuniliği ilkesine daha uygun olacaktır. İkinci çözüm ise, imal ve istihsal (üretim) arasında cezalandırma açısından ikili sistem kaldırılarak, her iki eyleminde aynı yaptırıma tabi tutulmasıdır. İzinsiz olarak uyuşturucu madde içeren maddelerin istihsali, ekiminin yapılması ve bunların hasadı ve imal edilmesinin (kimyasal işlemlere tabi tutularak nitelik ve niceliğinin değiştirilmesi), TCK'nın 188. maddesi kapsamına alınması uygun olacaktır. Böylelikle hem

---

³⁴⁷BALCI, s.124.

³⁴⁸ WELLING-BEALE-BUCY, s.263.

uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları ile mücadele etkinlik sağlanacak hem de uygulamadaki duraksamalar ve tereddütler sona erecektir.

Yapılan eylemin imal olup olmadığının doğru bir şekilde tespit edilebilmesi için, ele geçirilen alet ve malzemelerin ve diğer tüm delillerin incelenerek, imal fiiline elverişli olup olmadığı, başka bir ifade ile bu delillerden uyuşturucu madde imal fiilinin işlendiğinin anlaşılması gerekmektedir³⁴⁹. Bu amaca yönelik Yargıtay, Adli Tıp Kurumu Kanunu'nun 7. maddesi ile kurulan Adli Tıp 5. İhtisas Kurulundan rapor alınmasını kararlarında vurgulamaktadır³⁵⁰.

Bu konuda, ABD Ceza Hukuku uygulamasında benzer kararlar bulunmaktadır. İmal kavramının çok geniş yorumlaması karşısında, sanıkların “imal etmek” unsurunun oluşmadığına dair itirazları mahkemeler tarafından çok kabul görmemektedir. Nitekim ABD Federal Ceza Mahkemesi tarafından, yetkili kişiler tarafından yapılan baskın sırasında kullanımda olmayan laboratuarda metaamfetamin imal edildiği gerekçesi ile verilen mahkûmiyet kararı onanmıştır. Temyiz Mahkemesi'nin kararı onama gerekçesi ise, laboratuarda bulunan çeşitli şişe ve kaplar içerisinde metaamfetamin kalıntılarının bulunması olarak açıklanmıştır³⁵¹.

İngiltere'de Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılması Yasası'nda, imal kavramı, uyuşturucu maddelerin ekilmesi, bir formdan bir başka forma

---

³⁴⁹“Dosya kapsamına göre, olay yerinde ele geçirilip adli tıp kurumu raporu ve ekspertiz raporlarında nitelikleri belirtilen uyuşturucu madde ile eroin imal edildiği kabul edilen yerde elde edilen alet ve malzemeler dikkate alınarak sanıkların, uyuşturucu madde imal edip etmeyeceği konusunda Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulundan ek rapor alınması...”(Y. 10. CD. 22.03.2007, 16102/3396)

³⁵⁰ “Uyuşturucu maddelere dair 1961 Tek Sözleşmesi'nin 1-n bendinde yer alan, “imal deyimi: istihsal hariç, uyuşturucu madde elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ifade eder ve uyuşturucu maddelerin arıtılması ve diğer uyuşturucu maddelere dönüştürülmesi işlemlerini kapsar,” şeklindeki uyuşturucu madde imal tanımı ile sanıklardan elde edilen uyuşturucu madde, uyuşturucu maddenin imal edildiği iddia edilen yerin çevresinden elde edilen alet ve malzemeler nazara alınarak sanıklar tarafından uyuşturucu madde imal edilip edilmediği hususunda 14.04.1982 tarih ve 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 7.maddesi ile kurulmuş bulunan Adli Tıp 5. İhtisas Kurulundan mütala alınarak...” (Y. 10 CD. 22.11.2007, 2007/15691-2007/13549)

³⁵¹ Ninth Circuit: *United States v. Basinger*, 60 F.3d 1400, 1406, 1995. (WELLING-BEALE-BUCY, s.263.)

dönüştürülmesi veya diğer herhangi bir şekilde üretilmesi olarak tanımlanmaktadır³⁵².

Fransa uygulamasında imal kavramı, ister doğal (ekip, yetiştirme) isterse kimyasal olarak bir uyuşturucu maddenin elde edilmesi amacıyla yapılan faaliyet olarak tanımlanmaktadır³⁵³.

Bu tanımlamalardan, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal ve istihsal edilmesinin İngiltere ve Fransa’da aynı yaptırıma tabi tutulduğu anlaşılmaktadır.

TCK’nın 191. maddesi “*kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak*” suçunu düzenleme altına almaktadır. Kişinin yukarıda ifade edildiği şekilde imal ettiği uyuşturucu ve uyarıcı maddenin miktarı kişisel kullanım miktarının aşmıyorsa ve kişinin ticari maksatla, başka bir ifade ile kazanç sağlamak amacıyla bu maddeleri imal ettiği hususunda yeterli ve her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemiyorsa, ceza hukukunun genel prensibi olan şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince uyuşturucu ve uyarıcı madde imal etmek suçu(188/1) değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçunun(191) değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

2.4.2.2. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı İthal Etmek

Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen diğer fiil, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithal edilmesi eylemidir. İmal etme fiilinde olduğu gibi “ithal” kavramı TCK’ da tanımlanmamıştır. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi’nin birinci maddesinin ‘m’ bendinde, ithal kavramı ihraç kavramı ile birlikte tanımlanmıştır. Bu maddeye göre ithal ve ihraç kavramı, “*Her biri özel anlamıyla birlikte, uyuşturucu maddelerin maddeten bir memleketten diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmesini ifade eder.*” şeklinde açıklanmıştır. Yine kavramsal olarak ithal “ *bir ülkeye yabancı ülkelere mal getirme*³⁵⁴” anlamına gelmektedir. Hukuksal açıdan ithal kavramı doktrinde,

³⁵² RICHARDSON, *Criminal Pleading, Evidence and Practice*(ARCHBOLD), Sweet and Maxwell, 2011, s.2476.

³⁵³ LEMARCHAND-PANSIER, s.226; ;PRADEL-MICHEL, 2010, s.106-107;PRADEL-MICHEL, 2007, s.125.

³⁵⁴ PÜSKÜLLÜOĞLU, s.510.

uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yurt dışından yurt içine sokulması eylemi olarak tanımlanmaktadır³⁵⁵.

ABD Ceza Hukuku'na baktığımız zaman uyuşturucu maddelerin ithal edilmesine belirli bilimsel, tıbbi veya diğer meşru bir nedenden dolayı gerekli ise, sınırlı şartlarda izin verilmektedir. İzinsiz olarak uyuşturucu içeren maddelerin ithal edilmesi Federal Ceza Kanunu'nun 952. maddesinde yaptırım altına alınmıştır. İthal kavramı ise, uyuşturucu maddelerin dış ülkelere ABD'ye getirilmesi olarak tanımlanmaktadır³⁵⁶.

Bu çerçevede “ithal” eylemi bir maddenin yurt içine yasadışı bir şekilde sokulması ise, Türkiye'nin siyasi sınırlarının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu konuda TCK'nın 8. maddesinin ikinci fıkrasında açıklama bulunmaktadır. Her ne kadar bu madde bir suç nerede işlenirse Türkiye'de işlenmiş sayılacağı hakkında bir düzenleme getirmekte ise de, aynı zamanda Türk Ceza Kanunu uygulanması bakımından siyasi sınırların tespitini yapmaktadır³⁵⁷. Bahse konu maddeye göre;

“ Suç:

- a) *Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,*
- b) *Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,*
- c) *Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,*

---

³⁵⁵ MALKOÇ-GÜLER, 1999, s.3017; TEZCAN, Durmuş- ERDEM, Mustafa Ruhan -ÖNOK, R. Murat, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007, s.602; PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yorumu, C:2, Ankara, 2007, s.1403; SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, 1997, s.384; SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, 2005, s.389; GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat, Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, Kazancı Hukuk Yayınları, C:3, İstanbul, s.622.

³⁵⁶ WELLING-BEALE-BUCY, s.388.

³⁵⁷ Nitekim madde gerekçesinde “ Türk Kanunlarının uygulanması bakımından Türk Ülkesinin anlamı açıklanmış ...” şeklinde açıklama yapılarak bu gerçek vurgulanmıştır.

Ayrıca Bkz. KUNTER, Nurullah-YENİSEY, Feridun-NUHOĞLU, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Arıkan Yayınevi, 2006, s.343 vd.; ÇOLAK, Haluk-TAŞKIN, Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Seçkin Yayınevi, 2007, s.131 vd.

d) *Türkiye'nin, kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.*”

Bu madde ile Türk Ceza Kanunu anlamında Türkiye'nin siyasi sınırları tespit edilmiştir. Bir uyuşturucu veya uyuşturucu maddeyi yurt dışından Türk kara ve hava sahası ile karasularına, kıta sahanlığına³⁵⁸, münhasır ekonomik bölgesinde³⁵⁹ tesis edilmiş sabit platformlara sokan kişi, ithal eylemini tamamlamış olacaktır. Aynı şekilde, açık denizlerde ve bunun üzerindeki hava sahasında, sivil deniz ve hava araçlarına ve nerede olursa olsun Türk deniz ve hava savaş araçlarına uyuşturucu maddeyi sokan kişi ithal eylemini tamamlamış olacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ister ülke sınırları içerisinde gümrük kapılarının olduğu yerlerden, ister gümrük kapılarının bulunmadığı yerlerden ülkeye sokulsun netice değişmeyecek ve ithal eylemi tamamlanmış olacaktır.

Kişinin yukarıda ifade edildiği şekilde yurda soktuğu uyuşturucu ve uyarıcı maddenin miktarı kişisel kullanım miktarının aşmıyorsa ve kişinin ticari maksatla, başka bir ifade ile kazanç sağlamak amacıyla bu maddeleri yurda soktuğu hususunda yeterli ve her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemiyorsa, ceza hukukunun genel prensibi olan şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince, uyuşturucu ve uyarıcı madde ithal etmek suçu(188/1) değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak suçunun(191) değerlendirilmesi hususundaki görüşe iştirak etmekteyiz.³⁶⁰

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun;

“ İthal veya ihraç edilen uyuşturucu madde miktarı çok az ise ve kişinin kendisi de uyuşturucu madde kullanıyor ve kişisel gereksinimleri için yeterli miktarı

³⁵⁸ “ Kıyıya bitişik fakat kara suları bölgesi dışındaki, 200 metre derinliğine kadar veya bu sınırın ötesinde bulunup üzerindeki sular derinliğinin oradaki doğal kaynakların işletilmesine olanak verdiği noktaya kadar uzanan, sualtı alanlarının deniz yatağını ve toprak altını ifade eder.” (EROL, 2005, s.35.)

³⁵⁹ “ Münhasır ekonomik bölge, kara sularının ölçülmeye başlandığı esas haddenden hesaplanmak üzere en çok 200 mil genişliğindeki deniz alanlarının deniz yatağı ve toprak altının ve ayrıca üzerindeki suların canlı olan ve olmayan doğal kaynakları üzerinde kıyı devletlerine bazı ekonomik hakların tanınmasını öngören kavramdır.” (EROL, 2005, s.35.)

³⁶⁰ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2007, s.602; PARLAR-HATİPOĞLU, 2007, s.1407; SAKA, s.168.

aşmıyorsa, uyuşturucu madde imal ve ihraç suçu değil, bu maddeleri kullanma için bulundurma suçu oluşmuş olur³⁶¹.” tespitinden aynı görüşü benimsediği anlaşılmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithal edilmesi konusunu incelerken, bu maddelerin gümrükten geçirilirken hangi aşamada suçun tamamlanmış sayılacağı hususuna değinmek gerekecektir. Bu anlamda konu ile ilgili 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun üçüncü maddesine göz atmak konunun anlaşılması için uygun olacaktır. Bilindiği gibi Gümrük Kanunu’nun bahse konu maddesi bir malın ithali ve ihracı sırasında gerçekleşen bir kısım işlemlerin tanımını yapmaktadır. Gümrük kontrolü adı geçen maddede:

“ Türkiye Gümrük Bölgesi ile diğer ülkeler arasında taşınan eşyanın giriş, çıkış, transit, nakil ve nihai kullanımını ve serbest dolaşımında bulunmayan eşyanın durumunu düzenleyen gümrük mevzuatı ve diğer mevzuatın doğru uygulanmasını sağlamak için gümrük idareleri tarafından yürütülen; eşyanın muayenesi, beyanname verileri ile elektronik veya yazılı belgelerin varlığının ve gerçekliğinin doğrulanması, işletmelerin hesap ve diğer kayıtlarının incelenmesi, taşıma araçlarının kontrolü, bagajların ve kişilerin yanlarında ya da üstlerinde taşıdıkları diğer eşyanın kontrolü ile resmi araştırmalar ve diğer benzeri uygulamaları”
Gümrük beyanı:

“Belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulmasını”

Beyan sahibi:

*“ Kendi adına beyanda bulunan kişiyi veya adına beyanda bulunulan kişiyi”*Eşya:

“ Her türlü madde, ürün ve değeri”

Eşyanın gümrüğe verilmesi:

“ Eşyanın gümrük idaresine ya da gümrükçe tayin edilen veya uygun görülen herhangi bir yere getirilmesi üzerine, belirlenen usul ve esaslara uygun olarak,

---

³⁶¹Y. CGK, 01.03.1982, 5-17/76(GÜNGÖR-KINACI, s.186)

gümrük idarelerine yapılan bildirim” olarak tanımlanmışlardır. Bu kanuna göre, bir kişi eşyasını ithal edebilmesi için gerekli gümrük kontrolünün yapılmasını sağlamak için yetkiliye³⁶² beyanda bulunması ve bu eşyayı gümrük idaresine ya da gümrükçe belirlenen yere getirerek bildirim yapması gerekmektedir. Eğer bir kişi, içinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunan eşyaları gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere getirerek yukarıda belirtilen kurallar çerçevesinde teslim ederek kontrolü yaptırdıktan sonra yurda sokabilmiş ise, ithal eylemi doğal olarak yurda sokulduğu anda tamamlanmış olacaktır³⁶³. Gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere eşyaları getirirken yolda eyleminden vazgeçmiş ise, artık ithal suçunun değil o zamana kadar oluşan bir başka ülkenin sınırları içerisinde gerçekleşen nakletme veya bulundurma eylemlerinin oluşacağını düşünmekteyiz.

Gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere eşyaları getirdikten ve gümrüğe tabi tutulacak eşya hakkında beyanda bulunduktan sonra yapılan incelemeler sırasında eşyaların arasında beyan edilmeyen uyuşturucu ve uyarıcı maddeler yetkililer tarafından fark edilirse, bu durumda kişi ithale yönelik tüm eylemleri icra etmesine rağmen netice elinde olmayan nedenlerle gerçekleşmediğinden uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ithal etmeye teşebbüsün meydana geldiği şeklindeki görüşe katılmaktayız³⁶⁴.

---

³⁶² Yetkili birim duruma göre, giriş, ithalat , ihracat ve çıkış gümrük idaresi olmaktadır. Bu birimler 4458 sayılı kanunda aşağıdaki gibi tanımlanmışlardır:

“Giriş gümrük idaresi” deyimi, eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine getirildiği ve risk analizine dayalı giriş kontrolüne tabi tutularak geciktirilmeksizin sevk işlemlerinin yapıldığı gümrük idaresini;

“İthalat gümrük idaresi” deyimi, Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın risk analizine dayalı kontrolleri de dâhil olmak üzere gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanıma tabi tutulmasına ilişkin işlemlerin yerine getirildiği gümrük idaresini;

“İhracat gümrük idaresi” deyimi, Türkiye Gümrük Bölgesini terk edecek eşyanın risk analizine dayalı kontrolleri de dâhil olmak üzere gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanıma tabi tutulmasına ilişkin işlemlerin yerine getirildiği gümrük idaresini;

“Çıkış gümrük idaresi” deyimi, eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmeden önce sunulmasının gerekli olduğu ve çıkış işlemlerinin tamamlanması ile ilgili gümrük kontrolleri ve risk analizine dayalı kontrollere tabi tutulduğu gümrük idaresini” ifade etmektedir.

³⁶³ “...uyuşturucu madde ithal etme suçunun ülke sınırlarına girildiği anda tamamlandığı gözetilmeden, teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü ile eksik ceza tayini karşı temyiz olmadığından bozma sebebi yapılmamıştır...” (Y. 10 CD, 17.02.2010, 2009/9716 E., 2010/3619 K.)

³⁶⁴ MALKOÇ-GÜLER, 1999, s.3018.

Buna karşılık kişi, gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere eşyaları getirdikten sonra inceleme yapılmadan önce eşyaların içerisinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduğunu itiraf ederse, tamamen kendi özgür iradesi başka bir ifade ile suç işlemek düşüncesinden vazgeçmesi nedeniyle bu maddelerin olduğunu itiraf etmesi kaydı şartıyla, bu takdirde o zamana kadar gerçekleşmiş bulunan 188. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri nakletmek veya bulundurmak eyleminden dolayı cezalandırılması gerektiğini düşünüyoruz. Nitekim Yargıtay aşağıdaki kararında bu hususu vurgulamaktadır.

“1- Uyuşturucu madde ithal etme suçu, kural olarak, uyuşturucu maddenin ülke sınırından içeri sokulması ile tamamlanır. Ancak, suçun faili uyuşturucu maddeyi gizlemeden gümrük görevlilerine kendiliğinden bildirdiği takdirde istisna olarak, failin ithal kastının bulunmadığı ve eylemin uyuşturucu madde bulundurma ve nakletme suçunu oluşturduğu kabul edilir.

Somut olayda sanıkların suç konusu uyuşturucu maddeyi, yurt dışında otobüsün gizli bölmelerine yerleştirdikleri ve sanık A yönetimindeki bu otobüsle Türkiye’ye girdikleri, giriş işlemlerinden sonra, şüphe üzerine otobüsün X-ray cihazından geçirildiği ve uyuşturucu maddenin ele geçirildiği; buna göre, sanıkların uyuşturucu maddeyi ithal kasıtları belirgin olduğundan, uyuşturucu madde ithal etme suçunun olduğu gözetilmeden, aramadan önce sanıkların beyana tabi tutulmadıkları gerekçesiyle, nakil amacıyla uyuşturucu madde bulundurmaktan suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması...” nedeniyle bozma kararı vermiştir³⁶⁵.

Söz konusu olayda sanıkların uyuşturucu maddelerin varlığını görevlilere itiraf etmemesi ve eylemlerini sonuçlandırmaya devam etmeleri nedeniyle ithal suçunun sübut bulduğu noktasındaki Yargıtay kararına iştirak etmekteyiz.

Diğer taraftan, Yargıtay’ın “suçun faili uyuşturucu maddeyi gizlemeden gümrük görevlilerine kendiliğinden bildirdiği takdirde istisna olarak, failin ithal kastının bulunmadığı” şeklindeki saptamasının doğru olmadığını düşünüyoruz. Sanık uyuşturucu maddeyi gümrük idaresinin bulunduğu yere getirdiği ve son anda ithal etmek suçunu işlemekten vazgeçerek bildirim yaptığı Yargıtay’ın da kendi

---

³⁶⁵Y. 10 C.D. 19.11.2008, 5799/17108.

kabulündedir. Dolayısıyla burada failin ithal kastının bulunmadığını kabul etmek gerçekte bağdaşmamaktadır. Bize göre burada sanık uyuşturucu maddeyi ithal etmekten son anda gönüllü olarak vazgeçmiştir. Bu çerçevede gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Bilindiği gibi, gönüllü vazgeçme hükümleri TCK'nın 36. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Bu maddeye göre;

“ Fail, suçun icra hareketlerinden sonra, gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticesinin gerçekleşmesini önlerse teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz. Fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.”

Bu çerçevede gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanabilmesi için suçun neticelenmemiş olması, vazgeçmenin gönüllü olması gerekmektedir. Ancak, fail gönüllü olarak değil de, yakalanma ve bunun sonucunda cezalandırma riskini göze alamamaktan dolayı ceza almaktan kurtulmak maksadıyla vazgeçerse, bu vazgeçmesi gönüllü olmayacaktır³⁶⁶. Bu nedenle olayımıza dönersek, uyuşturucu madde ithal etmek için eylemine başlayıp uyuşturucu maddeleri gümrük idaresinin olduğu yere getirdikten sonra eyleminden vazgeçen sanığın, bu vazgeçmesi korkudan, yakalanma ve başka bir caydırıcı unsurdan kaynaklanmıyorsa gönüllü sayılacak ve eyleminin tamamlanmış kısmı olan uyuşturucu maddeleri nakil veya duruma göre bulundurma fiilleri dolayısıyla sorumlu tutulacaktır.

Sonuç itibari ile Yargıtay ile aynı görüşte olmamıza rağmen, gidiş yolu olarak Yargıtay'dan tamamen farklı düşünmekteyiz.

Gümrük idaresinin bulunmadığı bir yerden yurda bu maddelerin sokulması halinde Türkiye sınırlarına ayak basıldığı anda uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ithal etme eylemi gerçekleşmiş olacaktır³⁶⁷. Kişi, bu maddeleri Türkiye soktuktan sonra, başka bir ülkeye ihraç etmiş ve sanığın kastı bu maddeleri Türkiye üzerinden ilgili başka ülkeye götürmek ise, bu durumda ithal etme eylemi değil, TCK'nın 188.

³⁶⁶ İÇEL-AKINCI-ÖZGENÇ-SÖZÜER-MAHMUTOĞLU-ÜNVER, s.363-364; HAKERİ, 2012, s.423; ÖZTÜRK, Bahri-ERDEM, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2005, s.215.

³⁶⁷ “Sanığın, pasaport işlemi tamamlandı Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra uyuşturucu madde ile yakalanmış olması karşısında, uyuşturucu madde ithal etmek suçunun tamamlandığı gözetilmeden...”
Y. 10 C.D. 27.02.2007, 243/2284.

maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri nakletmek eyleminin oluştuğunu düşünmekteyiz. Bu durumda sanığın kastının net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir³⁶⁸. Bu tip olaylarda Türkiye, transit ülke konumunda bulunmaktadır. Transit ülke, Türk Ceza Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Ancak Türkiye'nin taraf olduğu 1998 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin tanımlar başlığını taşıyan birinci maddesinin “u” bendinde bu kavram “ *Uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile I ve II numaralı tabloda kayıtlı maddelerin yasadışı yollardan toprakları üzerinde geçirildiği, ancak bunların ne kaynaklandığı ne de nihai varış yeri olan devlet*” şeklinde tanımlanmıştır. Bir kez daha ifade etmek gerekirse böyle durumlarda ithal veya ihraç eylemlerinden değil, nakletmek eyleminden dolayı cezalandırma yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Son olarak, bu konuya ilişkin 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 84. ve devamı maddelerinin transit rejimine ilişkin hükümler getirdiği ve transit olarak Türkiye üzerinden yabancı ülkelere gönderilen malların ne ithal ve ne de ihraç olarak tanımlanacağı tespit edilmiştir³⁶⁹.

Fransa Ceza Kanunu, Türk Ceza Kanunu düzenlemesine paralel olarak uyuşturucu maddelerin ithal ve ihraç edilmesini aynı maddede düzenleyerek yaptırma bağlamıştır. İhraç ve ithal kavramlarının tanımı yapılmamıştır. Uygulamada kişinin kendi şahsi kullanımı için bir gram dahi olsa yurt dışından uyuşturucu maddeyi Fransa'ya getirmesi durumunda ithal suçunun oluştuğu kabul edilmektedir. Bu fiille ilgili yurt dışında bir ceza verilmiş olsa bile bunun önemi olmamakta ve kişi Fransa'da tekrar yargılanmaktadır. Kişinin uyuşturucu maddeyi bizzat kendisinin Fransa'ya sokmasının önemi yoktur. Örneğin, Hollanda'da uyuşturucu maddenin alımı noktasında anlaşma sağlanması durumunda, uyuşturucu maddelerin sonradan Fransa'ya Hollandalı işbirlikçi tarafından gönderilmesi durumunda, yine kişinin ithal suçundan sorumluluğu kabul edilmektedir. Bu suçun

---

³⁶⁸ PARLAR-HATİPOĞLU, 2007, s.1407; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2007, s.604; **MALKOÇ, İsmail**, *Açıklamalı İçtihatlı 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, C:2, Malkoç Kitapevi, Ankara, 2007, s.1230.

³⁶⁹ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s. 5164.

organize bir grup tarafından işlenmesi halinde cezanın artırılması sistemi benimsenmiştir³⁷⁰.

2.4.2.3. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı İhraç Etmek

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen fiillerden sonuncusu, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihraç edilmesi eylemidir. Aynen “imal” ve “ithal etme” fiilinde olduğu gibi “ihraç etmek” kavramı TCK' da tanımlanmamıştır. 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nin birinci maddesinin 'm' bendinde ihraç kavramı, ithal kavramı ile birlikte tanımlanmıştır. Bu maddeye göre ihraç ve ithal kavramı, “*Her biri özel anlamıyla birlikte, uyuşturucu maddelerin maddeten bir memleketten diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmesini ifade eder.*” şeklinde açıklanmıştır. Yine kavramsal olarak ihraç “*çıkarma, dışarıya atma, yurt dışına mal satma*³⁷¹” anlamına gelmektedir. Doktrinde ihraç kavramı ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yurt içinden yurt dışına çıkarılması eylemi olarak tanımlanmaktadır³⁷².

ABD Federal Ceza Hukuku'na bakıldığı zaman ihraç kavramı, ABD'den uyuşturucu maddelerin başka ülkelere çıkartılması olarak tanımlanmaktadır³⁷³.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ithal etmek fiili incelenirken bahsedilen ülke sınırları ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 3, 84. ve devamı maddeleri yine konumuzu ilgilendirdiğinden o kısımda yapılan açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz.

Kişi bu eylemini gümrük kapılarının bulunduğu alanlardan yapabileceği gibi, gümrük teşkilatının bulunmadığı yerlerden de yapabilir. Her iki durum arasında fark yoktur ve ihraç etme eylemi gerçekleşmiş olacaktır³⁷⁴.

³⁷⁰DREYER, s.110;PRADEL-MÍCHEL, 2007, s.125.

³⁷¹<http://tdkterim.gov.tr> (e.t. 31.05.2011)

³⁷²GÜNGÖR-KINACI, s.190; GÜNAL, s.90; ERGEN, 1988, s.18.

“*Uyuşturucu madde ihraç etmek suçu, uyuşturucu maddenin ülke dışına çıkarılmasına yönelik icrai hareketlerin başlaması ve gümrük kapısında durumun aksinin beyan edilmesi veya gizlenmesi ile oluşur...*” (Y. 10 C.D. 04.05.1995, 1995/2461-4257(GÜNGÖR-KINACI, s.210)

³⁷³WELLING-BEALE-BCUY, s.392.

Eğer bir kişi, içinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunan eşyaları gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere getirerek yukarıda belirtilen kurallar çerçevesinde teslim ederek kontrolü yaptırdıktan sonra yurtdışına çıkarabilmiş ise, ihraç eylemi doğal olarak yurtdışına çıkarıldığı anda tamamlanmış olacaktır³⁷⁵.

Gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere eşyaları getirirken yolda eyleminden vazgeçmiş ise, artık ihraç suçunun değil, o zamana kadar gerçekleşen nakletme veya bulundurma suçlarının oluşacağını ve bu durumda TCK'da düzenlenen ve yukarıda açıklanan gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz. Uyuşturucu madde ihraç etmek için eylemine başlayıp uyuşturucu maddeleri gümrük idaresinin olduğu yere getirdikten sonra eyleminden vazgeçen sanığın, bu vazgeçmesi korkudan, yakalanma ve başka bir caydırıcı unsurdan kaynaklanmıyorsa gönüllü sayılması ve eyleminin tamam olan kısmından yani, uyuşturucu maddeleri nakil veya duruma göre bulundurma eylemlerinden sorumlu tutulması gerektiği görüşüne iştirak etmekteyiz³⁷⁶.

Failin Gümrük İdaresine gelmeden önce yolda yapılan ihbar üzerine yakalanması halinde, ihraç eyleminin icra hareketlerine henüz başlamadığı ve eylemden vazgeçmenin mümkün olması nedeniyle, duruma göre nakletme veya bulundurma suçunun oluşacağını kabul etmekteyiz.

Yargıtay bir kararında bu gerçeğe vurgu yapmıştır³⁷⁷:

“Uyuşturucu madde ihraç etmek suçu, uyuşturucu maddenin ülke dışına çıkarılmasına yönelik icra-i hareketlerin başlaması ve gümrük kapısında durumun aksinin beyan edilmesi veya gizlenmesi ile oluşur.

Dava konusu olayda yönetimindeki minibüsün gizli bölmesine yerleştirilen eroini Hollanda'ya götürmek amacı ile Develi'den hareket eden sanığın, yapılan ihbar üzerine kolluk görevlilerince Kırşehir girişinde durdurularak minibüsteki eroinin bulunduğu anlaşılmıştır. Sanığın ele geçirilen bu maddeyi gümrüğe tabi

---

³⁷⁴ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5164.

³⁷⁵ ERMAN-ÖZEK, 1995, s.271.

³⁷⁶ ERMAN-ÖZEK, 1995, s.270.

³⁷⁷ Y. 10 C.D. 04.05.1995, 1995/2461-4257(GÜNGÖR-KINACI, s.210)

tutulmadan önce atması, imha etmesi ya da ihraç etmekten vazgeçmesi mümkün bulunmasına, ihraca teşebbüse icra-i hareketlere de henüz başlamamış olmasına göre, yurt içinde uyuşturucu madde nakletmek suçundan ceza tayini gerekirken tamamlanmış ihraç suçundan dolayı hüküm kurulması...”

Yargıtay’ın haklı olarak vurguladığı gibi sanığın eyleminden vazgeçmesinin mümkün olduğu durumlarda ihraç fiilinden değil, duruma göre nakil veya bulundurma fiillerinden yargılama yapılmalıdır.

Gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere eşyaları getirdikten ve gümrüğe tabi tutulacak eşya hakkında beyanda bulunduktan sonra, yapılan incelemeler sırasında eşyaların arasında beyan edilmeyen uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yetkililer tarafından fark edilmesi halinde, ihraca yönelik tüm eylemlerin icra edilmesine rağmen neticenin elde olmayan nedenlerle gerçekleşmemesinden dolayı, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ihraç etmeye teşebbüs etme fiilinin meydana geldiği noktasındaki görüşe iştirak temektiriz³⁷⁸.

Gümrük idaresinin bulunmadığı bir yerden bu maddelerin çıkarılması halinde Türkiye sınırlarının terk edildiği anda uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ihraç etmek eylemi gerçekleşmiş olacaktır³⁷⁹. Kişi bu maddeleri Türkiye’ye soktukten sonra, başka bir ülkeye ihraç etmiş ve sanığın kastı bu maddeleri Türkiye üzerinden ilgili başka ülkeye götürmek ise, bu durumda ihraç etmek eylemi değil, TCK’nın 188. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri nakletmek fiilinin oluştuğunu düşünmekteyiz. Bu durumda sanığın kastının net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında;

“ İthal veya ihraç edilen uyuşturucu madde miktarı çok ise ve kişinin kendisi uyuşturucu madde kullanıyor ve kişisel gereksinimleri için yeterli miktarı aşmıyorsa,

---

³⁷⁸ GÜNAL, s.91.

³⁷⁹“ Sanıkların, İstanbul’dan temin ettikleri suça konu esrari önce Bodrum ilçesine götürerek burada kiraladıkları bir deniz aracına yükleyerek İtalya’ya götürmek için yola çıktıkları, Türk kara sularını terk ettikten sonra, hava muhalefeti nedeniyle yola devam edemedikleri, bir gün Yunan adasında kaldıktan sonra geri dönmek zorunda kaldıkları şeklinde oluşan eylemlerinin ihraç suçunun oluşturduğunun kabulü ile haklarında...” **Y. 10 C.D. 10.11.1997, 1997/11483-11393** (GÜNGÖR-KINACI, s.206)

*uyuşturucu madde imal ve ihraç suçu değil, bu maddeleri kullanma için bulundurma suçu oluşmuş olur*³⁸⁰.” şeklinde karar vermiştir.

Kişinin Yargıtay kararında belirtildiği gibi yurda soktuğu uyuşturucu ve uyarıcı maddenin miktarı kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve ticari maksatla başka bir ifade ile kazanç sağlamak amacıyla bu maddeleri yurda soktuğu hususunda yeterli ve her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemiyorsa, ceza hukukunun genel prensibi olan şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince, uyuşturucu ve uyarıcı madde ihraç etmek suçu(188/1) değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak suçunun(191) değerlendirilmesi gerektiği şeklindeki görüşe katılmaktayız³⁸¹.

Kişinin uyuşturucu maddeyi bizzat veya bir vasıta veyahut kargo, posta gibi yollarla yurt dışına göndermesi durumunda ihraç eylemi gerçekleşmiş olacaktır³⁸².

Son olarak, Türkiye’den uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç eden kişi, aynı zamanda yabancı ülke açısından ithal suçunu işlemektedir. Bu durumda “*non bis in idem*” kuralı olarak bilinen bir suçtan dolayı ancak bir kez yargılama yapılabileceği uluslararası ceza kuralına uygun olarak, sadece bir ülkede yargılama yapılması yeterli olacak mı? sorusuna, TCK’nın 188. maddesinin ikinci fıkrasında açıklık getirilmiştir. Bu durumda Türkiye açısından ihraç suçunu, yabancı ülke açısından ithal suçunu işleyip, yargılama yapıldıktan sonra ceza alan kişi, Türkiye’de yeniden yargılanacaktır. Bu nedenle uluslararası ilkeye geçerlik tanınmamıştır³⁸³. Ancak

³⁸⁰Y. CGK, 01.03.1982, 5-17/76 (GÜNGÖR-KINACI, s.186)

³⁸¹ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5164; PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2960; GÜNAL, s.92.

³⁸²“Dosyadaki bilgi belgelerden; suça konu uyuşturucu maddeyi kargo ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne gönderdiği anlaşılan sanığı eyleminin, TCK’nın 188/1.maddesinde yazılı uyuşturucu madde ihraç suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm verilmesi yasaya aykırıdır.”(Y. 10 C.D. 12.2.2008, 2007/22546E., 2008/2193K.)

³⁸³ Madde gerekçesi şu şekildedir:

“ Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla ilgili olarak bir milletlerarası ceza hukuku kuralına yer verilmiştir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilecektir. Türkiye’den yapılan uyuşturucu ve uyarıcı madde ihracı karşı ülke açısından ithal oluşturmaktadır. Bu ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali nedeniyle yargılama yapılması veya bir cezaya mahkum olunması, Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yargılama yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Böylece, uyuşturucu veya uyarıcı

yabancı ülkede alınan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye’de ihraç eylemi dolayısıyla alınacak cezadan mahsup edilecektir.

2.4.3. Türk Ceza Kanunu’nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında Belirlenen Fiiller

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretini düzenleyen TCK’nın 188. maddesi yalnızca imal, ithal ve ihraç eylemlerini değil, aynı zamanda üçüncü fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satmak, satışı arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek ve bulundurmak fiillerini de yaptırma bağlamıştır. Fıkranın düzenleniş biçimine bakıldığı zaman bu fiillerin sayılı olarak ifade edildiği yani yorum veya kıyas yolu ile bunların genişletilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır³⁸⁴.

Fıkra da belirlenen fiiller, seçimlik hareketli fiillerdir. Bu fiiller, kanun koyucunun, kişiyi cezalandırabilmek için belirlenen eylemlerden birisinin gerçekleşmesini yeterli gördüğü, diğer eylemlerin gerçekleşip veya gerçekleşmemesine önem vermediği suçlardır. Eğer seçimlik hareketlerden birkaçı veya hepsi birden gerçekleşmiş ise, sanık yalnızca bir kez cezalandırılacaktır. Ruhsat veya ruhsata aykırı olması kavramı yukarıda açıklandığından tekrar olmaması nedeniyle ilgili bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz.

2.4.3.1. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Satmak

Satmak kavramı sözlük anlamı ile “ *bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek*” anlamına gelmektedir. Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesinin üçüncü fıkrası açısından satmak ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak bir değer karşılığında başkasına devretmektir. Bu amaca yönelik

---

madde imal ve ticareti suçlarıyla ilgili olarak non bis in idem kuralına milletlerarası sahada geçerlik tanınmamıştır...” (ŞAHİN-ÖZGENÇ, 2007, s.311.)

³⁸⁴ Fıkra gerekçesi aşağıdaki gibidir:

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin çeşitli fiiller, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satışı, satışı arzı, başkalarına verilmesi, nakli, depolanması ya da kazanç amacıyla satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulması, bir ve ikinci fıkralara göre ayrı bir suç oluşturmaktadır. Bu suç dolayısıyla da, bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçlarda olduğu gibi, hapis cezasının yanı sıra adli para cezası öngörülmüştür.” (ŞAHİN-ÖZGENÇ, 2007, s.311.)

hareketler suçun icra hareketlerini meydana getirmektedir³⁸⁵. Yapılan anlaşma suçun oluşması için yeterli değildir. Bu tek başına icra hareketi değildir ama hazırlık hareketi sayılır. Ceza hukukunda hazırlık hareketleri ise cezalandırılmamaktadır. Suç, uyuşturucu maddelerin devri ve bedel konusunda anlaşma sağlandıktan ve uyuşturucu maddenin teslimi yapıldıktan sonra tamamlanmış sayılır³⁸⁶. Bu yönü ile neticesi harekete bitişik bir suçtur.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için bulunduruluyorsa ve sanığın beyanı bu doğrultuda ise, bu çerçevede sanığın uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığı araştırılarak ve bulundurulan miktar kişisel kullanım için gerekli miktardan fazla değilse, satmak fiilinden değil, 191. maddede düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma fiilinden işlem yapılması gündeme gelecektir. Bu durumda failinin kastının saptanması önem arz etmektedir. Failin kastının ortaya çıkarabilmek için ele geçirilen uyuşturucu maddenin miktarı, paket edilmiş ise, paket sayısı, olay yerinin özelliği, suçun işlendiği zaman ve yerin niteliği dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği Yargıtay tarafından üzerinde durulan konulardır. Yargıtay bir kararında bu hususları şöyle ifade etmiştir:

“Sanığın üzerinde yapılan aramada, jelâtin poşet içinde 24 paketçik esrarın ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında; uyuşturucu maddenin bulunduğu paketçik sayısı, ele geçiriliş şekli, olay yerinin özelliği, suçun işlendiği zaman ve dosyadaki diğer deliller itibarıyla, sanığın eyleminin satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, sanığın sübut bulan bu suçunu gizlemek ve bu suçun cezasında kurtulmak için esrarı kullanmak için bulundurduğu yönündeki beyanına itibar edilerek yazılı biçimde karar verilmesi...”³⁸⁷”

---

³⁸⁵ GÜNAL, s.212.

³⁸⁶ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5167; GÜNAY, Erhan, *Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2007, s.72.

³⁸⁷ **Y. 10 C.D. 17.02.2009-8652/2740** (PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2948)

“Sanık hakkındaki ihbarın niteliğine, suçta konu uyuşturucu maddenin miktarı ile ele geçiriliş biçimine ve sanığın aksi kanıtlanamayan savunmasına göre; sanığın suçta konu uyuşturucu maddeleri satmak amacıyla bulundurduğuna ilişkin yeterli delil bulunmadığı, eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması” (Y. 10. C.D. 02.02.2011, 2010/37975E., 2011/1635K.)

Bir başka kararında Yargıtay:

“ *Olay ve arama tutanakları içeriği ile tüm dosya kapsamına göre, suç tarihinde sanığın sevk ve idaresinde bulunan araçta yapılan aramada, 339,6 gram net esrar elde edilecek kenevir bitkisi ile sanığın yapılan üst aramasında iki ayrı gazete kağıdına sarılı vaziyette 2 gram net esrar elde edilecek kenevir bitkisinin yakalandığı, suça konu uyuşturucu maddenin miktarı, niteliği, ele geçiriliş şekli ve tüm dosya kapsamı itibariyle, sanığın suça konu uyuşturucu maddeyi kullanmak için bulundurduğuna ilişkin savunmasının aksine her türlü şüpheden uzak, kesin ve yeterli delil bulunmadığı gözetilerek, eyleminin kullanmak üzere uyuşturucu madde bulundurmak olarak kabulü gerekeceği gözetilmeden yasal ve yeterli olmayan gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması³⁸⁸.” tespitini yaparacticari maksatla satmak fiilinin her türlü şüpheden uzak net bir şekilde belirlenmesi gerektiğini, masumiyet karinesinin neticesi olan şüpheden sanık yararlanır ilkesini uygulayarak belirlemiştir.*

ABD Ceza Hukuku’nda uyuşturucu maddelerin satılması suç olarak düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, kontrol edilen uyuşturucu maddelerin verilmesi, takas edilmesi, değiş tokuş edilmesi, dağıtılması, teslim edilmesi, üretilmesi, satılması, bahsedilen eylemlerin yapılmasının teklif veya kabul edilmesi veyahut bu eylemleri gerçekleştirme kastıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddelere sahip olunması, satmak

---

“*Sanığın, diğer sanık Şahin’in kargoyla gönderdiği pakette 3 adet gazete kağıdına sarılı ve bir adet poşet içinde ele geçirilen ve kişisel kullanım sınırında kalacak miktarda 91,88 gram esrarı satmak amacıyla bulundurduğunu somut bir olgu olarak ortaya koyan, her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı herhangi bir kanıt bulunmadığı, eylemin kullanmak için uyuşturucu bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması, yasaya aykırı, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafininin temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan hükmün istem gibi BOZULMASINA...*” (10. C.D. 08.03.2011, 2010/38228E., 2011/2793K.)

³⁸⁸Y. 10 C.D. 27.01.2009-15535/847 (PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2951)

Yine bir başka kararında Yargıtay benzer bir sonuca varmıştır.

“ *Dosya kapsamına göre, görevlilerce yapılan istihbar-i çalışmalarda, sanığın uyarıcı madde içeren hap sattığı yönünde edinilen bilgi üzerine başlatılan soruşturma sırasında, sanığın üst aramasında 41 adet uyarıcı madde içeren hap ele geçirilmiş olup, sanık tarafından bu maddeyi kullanmak amacıyla bulundurduğu belirtilmiş ise de, miktarına göre, sanığın bu maddeleri satmak amacıyla bulundurduğunun kabul edilmesi gerektiği, kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmamak suçundan hüküm kurulması.” Y. 10. C.D. 06.11.2008-13129/16015 (PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2953)*

fiili kapsamı içinde değerlendirilmektedir³⁸⁹. Tanımdan anlaşıldığı üzere satmak kavramı çok geniş olarak yorumlanmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin alıcıya transfer edilmesi karşılığında bir ücret alınmamış olsa bile kişi cezalandırılmaktadır³⁹⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satma amacıyla bulundurma suçunun unsurları aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir³⁹¹.

1. Uyuşturucu madde üzerinde hakimiyet ve kontrol yetkisinin bulunması,
2. Maddelerin varlığının bilinmesi,
3. Maddelerin uyuşturucu madde olduğunun bilinmesi,
4. Uyuşturucu maddelerin satış amacıyla bulundurulması.

Diğer taraftan uyuşturucu maddelerin küçük çocuklara satılması fiili ayrıca suç olarak düzenlenmiştir³⁹².

ABD’de mahkemelerin ve temyiz mercilerinin bizdeki mahkeme içtihatlarına benzer içtihatlar verdikleri görülmektedir. Konu ile ilgili olarak Amerika’nın Florida eyaletinde görülen bir davada olay şu şekilde gerçekleşmiştir:

Saat 9:15 sularında, polis arabalarının bir mağazanın önüne gelmesi üzerine orada bulunan sanık koşmaya başlamıştır. Bunun üzerine polis şok tabancası ile sanığı etkisiz hale getirmiştir. Yapılan arama sırasında sanığın üzerinde, 18 adet plastik pakete sarılı, içilmek üzere hazırlanmış marihuana ve 36 dolar para bulunmuştur. Polislerden birisi mahkeme sırasında, sanığın üzerinde yakalanan uyuşturucu miktarının kişisel kullanım için olmadığını beyan etmiştir. Diğer polis memuru yine, sanığın üzerinde yakalanan uyuşturucu miktarının kişisel kullanım için gerekli olandan daha fazla olduğunu ve bu nedenle sanığın bu uyuşturucu maddeleri satmayı amaçladığını beyan etmiştir. Sanık ise, söz konusu uyuşturucu maddeyi kişisel kullanımı için satın aldığını, olay sırasında polis memurlarının kendisine doğru geldiğini görünce kaçmaya başladığını, üzerindeki paranın 20 dolar olduğunu,

³⁸⁹DIETZ, Laura-HARNAD, Glenda K.-PAYNE, Anne, *Drugs and Controlled Substances*, American Jurisprudence, 2011, s.1.

³⁹⁰DIETZ-HARNAD-PAYNE, s.1.

³⁹¹DIETZ-HARNAD-PAYNE, s.2.

³⁹²DIETZ-HARNAD-PAYNE, s.1.

çalışma karşılığı bu parayı kazandığını ve üzerinde yakalanan uyuşturucuların kendisine bir buçuk gün yetecek kadar olduğunu ifade etmiştir. Sanığın bulunduğu mağzanın, orada bulunan okula 326 feet uzaklıkta olduğu tespit edilmiştir. İlk derece mahkemesi sanık hakkında, polis memurlarının beyanlarını ve sanığın bulunduğu yerin orada bulunan okula yakınlığını dikkate alarak, uyuşturucu madde satmak suçundan dolayı mahkumiyet kararı vermiştir. Mahkeme kararının sanık tarafından temyiz edilmesi üzerine Temyiz Mahkemesi, sanığın uyuşturucu sattığına dair herhangi bir eyleminin bulunmadığını, her türlü şüpheden uzak delillerle sanığın suçu işlediği noktasında olay sübut bulmuşsa ancak mahkûmiyet hükmünün verilebileceğini, sanık üzerinde ele geçen uyuşturucu miktarının kişisel kullanım için elverişli olduğunu, sanığın polisten kaçmasının uyuşturucu madde sattığını göstermeyeceğini gerekçe göstererek, ilk derece mahkemesinin verdiği kararı bozmuştur³⁹³.

Florida Temyiz Mahkemesi bu kararında, Yargıtay gibi, ele geçen uyuşturucu maddenin miktarını ve şüpheden sanık yararlanır evrensel kuralını dikkate alarak sonuca gitmiştir.

Doğal olarak satmak fiilinin yurt içinde olması gerekmektedir. Aksi takdirde yukarıda açıklanan ithal veya ihraç suçunun uygulanması gündeme gelecektir.

2.4.3.2. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Satışa Arz Etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun bir diğer fiili, bu maddelerin satışa arz edilmesidir. Türk Ceza Kanunu, satışa arz kavramını tanımlamamıştır. Uygulamada yazarlar tarafından bu kavram “ *bir kimsenin, maliki ya da zilyedi olduğu uyuşturucu maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satmak için, satma iradesini açığa vuran herhangi davranışta bulunması*” şeklinde tanımlanmıştır³⁹⁴.

---

³⁹³Thomas ALLEYNE v. State of Florida, No: 4D09-1071, District Court of Appeal of Florida, Fourth District, September 1, 2010.

³⁹⁴ GÜNGÖR-KINACI, s.229; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5169; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2800.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satmak için “pazarlık etmek, müşteri aramak, kaparo almak³⁹⁵” satışı arz olarak nitelendirilebilir.

Fail elinde bulundurduğu maddeleri satmak veya satışı arz etmek için değil de kullanmak için bulundurduğunu iddia ediyorsa, bu çerçevede sanığın uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığı araştırılarak ve bulundurulmuş miktar kişisel kullanım için gerekli miktardan fazla değilse, satmak veya satışı arz etmek fiillerinden değil 191. maddede düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak fiilinden işlem yapılması gündeme gelecektir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu verdiği bir kararında³⁹⁶ taraflar arasında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin satımı ve satın alınması noktasında yapılan anlaşmayı satışı arz olarak kabul etmiştir. Adı geçen karar aşağıdaki gibidir:

“Uyuşturucu madde ticareti yaptıkları ihbarı üzerine, şüphelilerle alıcı kılığında girilerek 15.09.2005 günü saat 19:30 civarında temasa geçilip, sanık D. Y. ile kararlaştırılan yerde kubar esrar olduğu saptanan maddelerin 6500 TL’den alınmak üzere anlaşıldığı, aynı gün saat 20:30 sıralarında kararlaştırılan yerde bulunduğu, her iki sanıkla uyuşturucu konusunda anlaşıldığı, araca bindiklerinde her iki sanığın daha önceden önlem alıp bekleyen jandarma görevlilerince yakalandığı, araçta yapılan aramada iki çuval içerisinde kurutulmuş bir vaziyette, kubar esrar olduğu tahmin edilen 8-9,5 kg civarında maddenin ele geçirildiği, evlerinde yapılan aramalarda ise, D.Y.’nin evinde iki poşet içerisinde 170 gram öğütülmüş kubar, bahçesinde ise, 4 adet yapraklı bitki ile 3 adet yaprakları toplanmış kenevir bitkisinin ele geçirildiği, K.Ç’nin evinin bahçesinde ise, 56 kök dişi Hint keneviri ele geçirilerek imha edildiği, ele geçen tüm bitkilerden elde edilecek esrar maddesinin 1154 gr olduğu, bu şekilde her iki sanığın, toplam 1154 gr toz esrar elde edilebilecek kenevir bitkisini satışı arz ettikleri somut olayda, suçun sübutu ve nitelendirmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır...”

Sanığın elinde bulundurduğu uyuşturucu maddeleri alıcı kılığındaki görevliye satmak için anlaştığı ve uyuşturucu maddeler teslim edilip ücret ödenmeden

³⁹⁵ GÜNGÖR-KINACI, s.229.

³⁹⁶ Y. CGK., 19.06.2007, 10-108/152 (ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, 2009, s.3921-3922)

görevlilerce yakalandığı dikkate alındığında, Yargıtay'ın “ satışa arz etmek” fiilinin gerçekleştiği noktasındaki nitelendirmesine iştirak etmekteyiz.

2.4.3.3. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Başkalarına Vermek

Başkalarına vermek fiilkanunda açık bir şekilde tanımlanmamıştır. Ancak uygulamada bu fiil; bir uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kazanç amacı gütmeksizin, ruhsata tabi kılmadan bir başkasına vermeyi ifade etmektedir. Bu maddelerin hatır için bir başkasına verilmesi mümkündür. Başka bir ifade ile çeşitli saiklerle fail bu maddeleri başkalarına verebilir³⁹⁷. Bunun bir önemi bulunmamaktadır.

Fail, elinde olan maddeleri başkalarına devretmek için değil de, kullanmak için bulundurduğunu iddia ediyorsa, bu çerçevede sanığın uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığı araştırılarak ve bulunduran miktar kişisel kullanım için gerekli miktardan fazla değilse, satmak veya satışa arz etmek fiillerinden değil, 191. maddede düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak fiilinden işlem yapılması gündeme gelecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanırken beraber olduğu arkadaşına ikram eden kişinin eyleminin, bu maddeleri başkalarına verme fiili kapsamında değerlendirilmemesi gerekir³⁹⁸. Ancak, başkasına kendi şahsi kullanımına yetecek miktarda bile olsa uyuşturucu veya uyarıcı madde veren kişinin, bu vermeyi bedelsiz, hatır için ve sair nedenlerle yapmış ise, başkalarına uyuşturucu veya uyarıcı madde vermek fiilinden sorumluluğu gündeme gelecektir.

Yargıtay aşağıdaki kararında aynı konuya temas etmektedir³⁹⁹.

“Uyuşturucu madde sattığı konusunda delil olmadığı, kendisine ait esrarı arkadaşları ile birlikte içmekten ibaret eyleminde başkasına esrar tedarik etmek suçunun unsurunun olmadığı gözetilmeden...”

Uyuşturucu maddelerin başkasına verilmesi fiili için kazanç veya başka bir değer elde etme etmek şartı bulunmamaktadır. Kişinin bu fiili hatır için veya başka

³⁹⁷ PARLAR-HATİPOĞLU, s.2801; AKKAYA, s.147; ÖNER, s.127; BALCI, s.175.

³⁹⁸ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5170; ÖNER, s.127.

³⁹⁹ 10. C.D. 06.06.1996, 1996/2311-6465, (YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5170-5171)

herhangi bir sebeple yapması mümkündür. Bu nedenle 188. maddenin “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti*” şeklindeki başlığı madde içeriği ile uyumlu değildir. Daha önce ifade edildiği gibi “*ticaret*” kavramı mahiyetinde bir kar, kazanç veya değer elde etme unsurlarını barındırmaktadır. Ancak yukarıda ifade edildiği gibi, başkasına verme eyleminde bu unsurlar bulunmamaktadır. Bu gerekçelerle madde başlığının “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve temin suçu*” şeklinde değiştirilmesi madde içeriğine daha uygun olacaktır.

İngiltere’de uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılması kanununda başkalarına uyuşturucu madde vermek eylemi çok geniş bir şekilde yorumlanmaktadır. Bu kapsamda, uyuşturucu madde içeren sigaradan bir nefes çektikten sonra bir başkasına teklif eden ve ondan da bir başkasına şeklinde gerçekleşen zincirleme içme olayında, her bir teklif eyleminin tedarik etmek eylemi olacağını ve sorumluluk gerektirdiği belirtilmektedir⁴⁰⁰. Bir başka kararda mahkeme, bu tür eylemlerde ödeme yapılıp yapılmadığının önemli olmadığını hatta başkasına uyuşturucu madde verme eyleminin ticari bir gaye ile yapılmasının da bir öneminin bulunmadığını vurgulamıştır⁴⁰¹. Vestiyer görevlisinin, cebinde uyuşturucu madde bulunan mantoyu sahibine iade etmesi durumunda başkasına verme eyleminin oluşmadığı yine mahkeme tarafından tespit edilmiştir⁴⁰². İki kişinin uyuşturucu madde satın alma hususunda anlaşmasından sonra, alınan uyuşturucu maddenin diğer paydaşa verilmesi eyleminin, teknik anlamda başkasına verme olmasına rağmen, sorumluluk gerektirmeyeceği belirtilmiştir⁴⁰³.

Fransa Ceza Kanunu’nda, uyuşturucu maddelerin bir başkasına kişisel kullanım için teklif edilmesi veya parasız verilmesi eylemi suç olarak düzenlenmekle birlikte, bu eylemlere daha az ceza verilmektedir. Ancak bu maddelerin kişisel tüketim amacıyla küçüklere, eğitim ve öğretim kurumlarında veya kamuya ait

---

⁴⁰⁰ *R v. Moore*(1979) Crim. L.R. 789(RICHARDSON, 2011, s.2479-2480.)

⁴⁰¹ *R v. Ibrahima*(2005) Crim. L.R. 887. (RICHARDSON, 2007, s.2455.)

⁴⁰² *R v. Milis* (1963) Crim. L.R. (RICHARDSON, 2007, s.2455.)

⁴⁰³ *R v. Denslow* (1998) Crim. L.R. 566.(RICHARDSON, 2007, s.2456.)

binalarda teklif edilmesi veya verilmesi daha ağır ceza ile yaptırıma bağlanmaktadır⁴⁰⁴.

2.4.3.4. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Sevk Etmek

Sevk etmek, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun maddi unsuru olan fiilin dördüncüsünü oluşturmaktadır. Kanunda sevk etmenin ne olduğu açık bir şekilde tanımlanmamıştır. Sevk etmek; maliki olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir kişiye veya bir yere gönderilmek üzere yönlendirilmesini ifade etmektedir⁴⁰⁵. Bu yönlendirme eylemi bir kişi kullanılarak yapılabileceği gibi, herhangi bir nakil vasıtası yolu ile veyahut posta veya kargoya verme gibi yöntemlerle de yapılabilir. Sevk edilen kişinin veya nakil sahibinin taşıdığı şeyin uyuşturucu maddelerden olup olmadığı noktasında bilgisi, sevk eden açısından etkili değildir. Suç yine oluşacaktır. Ancak sevk edilen kişilerin bilgisizliği kastı ortadan kaldıracığından uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri nakletmek fiili bu kişiler açısından oluşmayacaktır⁴⁰⁶. Ancak, bu yönlendirme eyleminin kişisel kullanım için değil, başka bir sebeple -satmak, devretmek/başkasına vermek, depolamak vb.- olması gerekmektedir. Sevk fiili ile nakletmek fiilini birbirinden ayıran unsur, sevk fiili, uyuşturucu maliki veya zilyedi tarafından değil, onun görevlendirdiği bir kişinin, ilgili maddeleri belirlenen yere veya kişilere götürmesini ifade etmektedir. Sevk edilen miktar sevk eden failin kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve failin beyanı da bu doğrultuda ise, bu takdirde sevk eyleminden değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak suçundan dolayı işlem yapılması gündeme gelecektir. Suçun oluşması için maddelerin sevk edilmesi yeterli olup, ayrıca sevk edilen bu maddelerin belirlenen yere veya kişiye ulaştırılması şart değildir. Bu sevk eyleminin ülke içinde bir yerden başka bir yere olması gerekir. Eğer ülkeden bir başka ülkeye sevk işlemi yapılmış ve uyuşturucu maddeler ilgili yere ulaşmış ise, artık yurt dışına uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin uygulanması gündeme gelecektir. Yine başka bir ülkeden Türkiye'ye uyuşturucu

---

⁴⁰⁴DREYER, s.111.

⁴⁰⁵ ERMAN-ÖZEK, 1995, s.278-279; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2801; BALCI, s.177.

⁴⁰⁶ ERMAN-ÖZEK, 1995, s.278-279; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2801; BALCI, s.177.

maddeler sevk edilmiş ve fiil tamamlanmış ise, ithal etme fiilinin uygulanması söz konusu olacaktır⁴⁰⁷.

2.4.3.5. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Nakletmek

Nakletmek fiili uygulamada; bir kişinin maliki veya zilyedi bulunduğu bir uyuşturucu maddeyi, bizzat kendisi tarafından hedef yer veya kişiye ulaştırması olarak açıklanmaktadır⁴⁰⁸. Hedef kişiye veya yere ulaştırılmasından sonra artık nakletmek fiili değil, başkalarına devretme, satma, satışa arz etme gibi fiillerin uygulanması gündeme gelecektir. Kişi uyuşturucu maddeleri üzerinde nakledebileceği gibi, bir vasita kullanarak(otomobil, kamyon vs.) da gerçekleştirebilir. Daha önce açıklandığı gibi, bu eylem aslında başkalarına verme, satma veyahut satışa arz etmenin icra hareketleridir. Kanun koyucu teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını engellemek amacıyla icra hareketlerini madde içerisinde seçimlik olarak belirtmiştir. Ancak bazı yazarlar⁴⁰⁹, sevk ve nakil eylemlerinin uyuşturucu maddelerin gönderildiği veya taşındığı yere götürülmesi ile tamamlanacağını ve bu nedenle teşebbüse elverişli olduğunu ileri sürmektedir. Öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin nakline ilişkin icra hareketleri başlar başlamaz suç tamamlanmaktadır. Diğer ifade ile bu suç, neticesi harekete bitişik bir suçtur. Eylemin yapılması ile suç oluşacaktır. Kişinin nakilden önce yaptığı icra hareketleri bulundurma, nakilden sonraki icra hareketi ise, başkalarına devretme, satma, satışa arz etme fiillerini meydana getirecektir. Bu nedenle fiil, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin gönderildiği veya taşındığı yere götürülmesi ile değil, nakletmeye yönelik icra hareketinin başlaması ile tamamlanacağını düşünüyoruz. Yukarıda ifade edildiği gibi, kanun koyucu birbirinin icra hareketi sayılan fiilleri seçimlik olarak tespit ederek, bu suçlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını daraltma yolunu tercih etmiş ve bu eylemlerin tam ceza ile cezalandırılmasını hedeflemiştir. Örneğin, uyuşturucu maddeleri Gaziantep'ten İstanbul'a Mehmet'e verilmek üzere, bavuluna koyup otobüse binmek üzere evinden veya bulunduğu yerden ayrılan kişi, ayrıldığı

---

⁴⁰⁷ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5171; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2801; GÜNAL, s.99; ÖNER, s.130.

⁴⁰⁸ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, s.5172.

⁴⁰⁹ ERMAN-ÖZEK, 1995, s.280.

andan itibaren nakletmek eylemini tamamlanmış olacaktır. Kişinin bavuluna koyduğu uyuşturucuları evinden veya bulunduğu yerden dışarı çıkmadan önceki durumu, uyuşturucu madde bulundurmak kapsamında, İstanbul'a Mehmet'e teslim ettiği anda ise, failin kastına göre, satma veya başkasına devretme fiili kapsamında değerlendirilmelidir. Bu şekilde bir yorum tarzının kanunun ruhuna daha uygun olacağını düşünmekteyiz. Aksi takdirde, maddede sayılan seçimlik fiiller birbirine çok yakın adeta biri diğerinin icra hareketlerini oluşturan eylemler olduğundan, teşebbüs hükümlerini tatbik etmek amacıyla bu fiilleri birbirinden ayırmak güç olacaktır.

Nakledilen miktar nakleden failin kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve failin beyanı da bu doğrultuda ise, bu takdirde nakil eyleminden değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçundan dolayı işlem yapılmalıdır. Suçun oluşması için maddelerin nakledilmesi yeterli olup, ayrıca nakledilen bu maddelerin belirlenen yere veya kişiye ulaştırılması şart değildir. Bu sevk eyleminin ülke içinde bir yerden başka bir yere olması gerekir. Eğer ülkeden bir başka ülkeye nakledilmiş ve uyuşturucu maddeler ilgili yere ulaşmış ise, artık yurt dışına uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali veya ihracı fiilinin uygulanması gündeme gelecektir.

Konu ile ilgili bir kararında Yargıtay aşağıdaki şekilde karar vermiştir:

“Dosya kapsamına göre; sanığın, İran'ın Bazergan şehrinde tanıştığı M.G. isimli şahsın, kendisinden para karşılığı, suça konu uyuşturucu maddeyi Doğubeyazıt'a götürmesini istemesi üzerine, bu teklifi kabul ederek 10 paket halindeki suça konu esrarı vücuduna sararak Gürbulak Gümrük kapısından yurda soktuğu ve burada bindiği minibüsle Doğubeyazıt'a gitmekte iken görevlilerce yapılan yol kontrolleri esnasında yakalandığının anlaşılması karşısında, sanığın eyleminin, uyuşturucu madde ithal etmek suçunu oluşturduğu gözetilmeyerek, uyuşturucu madde nakletmek suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması⁴¹⁰.”

Para karşılığı uyuşturucu maddeyi İran'dan Doğubeyazıt'a götürmesini istediği sanığın, söz konusu maddeleri Doğubeyazıt'a götürmesi gerçeği karşısında

---

⁴¹⁰Y. 10 C.D. 2006/174 E., 2006/8891 K. (ÖNER, s.131.)

artık nakletmek fiilinden dolayı değil, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ithal etmek fiilinden dolayı ceza verilmesi gerektiği şeklindeki Yargıtay'ın görüşüne iştirak etmekteyiz.

Yine Türkiye'den başka bir ülkeye sevk edilmiş ve fiil tamamlanmış ise, ihraç fiilinin uygulanması söz konusudur⁴¹¹.

Uyuşturucu maddelerin Türkiye üzerinden bir ülkeden, başka bir ülkeye götüren kişinin eyleminde, bu maddelerin yurt içine getirildiği noktasında herhangi bir delil yok ise, ithal veya ihraç değil, nakletme fiilinden dolayı cezalandırma yapılması gerekmektedir⁴¹². Anlaşıldığı üzere bu durumda Türkiye transit ülke durumundadır.

Konu ile ilgili Kanada Ceza Hukuku'na baktığımız zaman benzer düzenlemenin yer aldığı görülmektedir. Kanada Ceza Hukuku'nda uyuşturucu ticareti; bir başkasına uyuşturucu maddenin satılması, verilmesi, nakledilmesi, gönderilmesi, teslim edilmesi ve dağıtılması veya bir başkası için uyuşturucu maddenin üretilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kişinin kendi kullanımı için uyuşturucu maddenin bir yerden diğer yere taşınması, götürülmesi ve gönderilmesi ticaret kapsamında değerlendirilmemektedir⁴¹³.

Konu ile ilgili Kanada'da şöyle bir olay gerçekleşmiştir: Sanık, Vancouver ve onun arkadaşı "G" ile Sechet'te yaşıyordu. Sanık ve onun eşi, Sechet'te, G'nin evinde G ile oturma izni almayı planlamıştır. G, sanık ve kendisi tarafından eşit oranda verilen parayla, bir kilo marihuana satın alma işini ve sanıkla bu uyuşturucuları Sechet'e nakletmeyi ayarlamıştır. Sanık bundan dolayı tutuklanmış ve marihuana nakletme suçuyla suçlanmıştır. Savunma tanığı olarak çağrılan G, uyuşturucunun kendilerinin kişisel kullanımı için olduğunu ve söz konusu uyuşturucuların yarısının kendisinin olduğunu beyan etmiştir.

---

⁴¹¹ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, s.5172; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s. 2801; ÖNER, s.131.

⁴¹² AKKAYA, s.150.

⁴¹³ CLARKE, Kenneth L.-BARNHORST, Richard-BARNHORST, Sherrie, *Criminal Law and Canadian Criminal Code*, Canada, 1977, s.277-279.

Sanık, uyuşturucu maddeyi kendisi ve G'nin kişisel kullanımı için satın aldığını ileri sürerek bu nedenle arkadaşının evine uyuşturucu madde nakletmenin uyuşturucu ticareti olmayacağını ifade etmiştir.

Kanada mahkemesi bu olayda, sanığın uyuşturucu maddeyi sadece kendisi için değil, aynı zamanda başkası içinde naklettiğini ve diğer kişiler tarafından da bu uyuşturucu maddelerin kullanılabilceğini vurgulayarak, uyuşturucu madde ticareti suçunun sübut bulunduğunu kabul etmiştir⁴¹⁴.

Uyuşturucu maddelerin nakledilmesi fiili için kazanç veya başka bir değer elde etmek şartı bulunmamaktadır. Kişi bu fiili hatır için veya başka herhangi bir sebeple yapması mümkündür.

2.4.3.6. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Depolamak

Depolamak fiili uygulamada; “*uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerde tutulması*⁴¹⁵” olarak açıklanmaktadır. Bu fiilin oluşması için depolamanın belli bedel karşılığında yapılması şart değildir. Bedelsiz olarak hatır vs. sebeplerle bu maddelerin bir yerde tutulması halinde depolama fiili tamamlanmış olacaktır. Bu maddelerin tutulduğu veya saklandığı yerin bir depo olması da gerekmemektedir. Kişi belli miktar uyuşturucu maddeyi evinde veya evinin müştemilatına ait bir yerde saklaması halinde depolama fiili gerçekleşmiş olacaktır.

Depolanan miktar failin kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve failin beyanı da bu doğrultuda ise, bu takdirde depolama eyleminden değil kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçundan dolayı işlem yapılması gündeme gelecektir.

2.4.3.7. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Satın Almak

Kanunda satın almanın ne olduğu açık bir şekilde tanımlanmamıştır. Ancak uygulamada bu fiil; “*uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerindeki fiili ve hukuki tasarruf edebilme hakkının ruhsatsız veya ruhsata aykırı biçimde bir bedel veya sair*

⁴¹⁴14 C.R.N.S. 372, 1971(CLARKE-BARNHORST-SHERRIE, s.280.)

⁴¹⁵TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2006, s.538; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2801; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5173.

*ivaz karşılığında elde etmek*⁴¹⁶” olarak açıklanmaktadır. Bu fiilin oluşması için satın alınan belli bedel veya diğer herhangi bir değer karşılığında yapılması şarttır. Suçun tamamlanabilmesi için anlaşmanın yapılması yeterli değildir. Aynı zamanda anlaşma çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcının zilyetliğine/tasarruf etme alanına geçmesi gerekir⁴¹⁷.

Yurt içinde yapılan satın alma eylemlerinde bu fiilin uygulanması gündeme gelecektir. Bu karşılık yurt dışından uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin satın alınması durumunda, daha önce incelenen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali fiilinin varlığı söz konusu olacaktır.

Satın alınan miktar failin kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve failin beyanı da bu doğrultuda ise, bu takdirde satın alma eyleminden değil kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak suçundan dolayı işlem yapılması gündeme gelecektir⁴¹⁸.

Satın alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı suçun oluşması için önemli olmamakla birlikte, sanığın bu maddeleri kişisel kullanımı için satın aldığı belirtilmesi karşısında sanığın kastının tespiti noktasında önem arz etmektedir. Eğer satın alınan miktar kişisel kullanım miktarını aşan miktarda ise, sanığın savunmasına itibar edilmeyerek satın alma fiilinden cezalandırılması gerekecektir. Bu çerçevede Adli Tıp Kurumunun ilgili dairesinden alınan raporun içeriği önem arz etmektedir⁴¹⁹.

2.4.3.8. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Kabul Etmek

Kabul etme fiili “*uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyetliğini ruhsatsız veya ruhsata aykırı biçimde bir bedel veya bu anlama gelecek bir değer ödemedi üzerine almak*⁴²⁰” olarak tanımlanmaktadır.

⁴¹⁶ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2006, s.538; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2801-2802; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5173; SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU, 1998, s.3698.

⁴¹⁷ SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU, 1998, s.3698; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2802; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5173.

⁴¹⁸ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2802; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5173.

⁴¹⁹ SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU, 1998, s.3699.

⁴²⁰ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5174; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2802.

Kabul edilen miktar, failin kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve failin beyanı da bu doğrultuda ise, bu takdirde kabul etmek eyleminden değil kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktan suçundan dolayı işlem yapılması gündeme gelecektir⁴²¹.

Uyuşturucu maddelerin kabul edilmesi fiili için kazanç veya başka bir değer elde etme şartı bulunmamaktadır. Kişi bu fiili hatır için veya başka herhangi bir sebeple yapması mümkündür.

2.4.3.9. Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Bulundurmak

Uygulamada bulundurmak fiili; “ *Bir kimsenin kendisine veya bir başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak fiili veya hukuki egemenliği altında, o uyuşturucu madde üzerinde tasarruf imkanı bulunacak şekilde tutması*⁴²²” olarak tanımlanmaktadır. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri niçin bulundurduğunun suçun oluşması açısından önemi yoktur. Bu nedenle bulundurma eylemi hatır için olabileceği gibi satmak, satışa arz etmek için de olabilmektedir. Ek olarak belli bedel karşılığında bu maddeleri bulundurmasının önemi yoktur.

Bulundurulan miktar failin kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve failin beyanı da bu doğrultuda ise, bu takdirde bulundurma eyleminden değil kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktan suçundan dolayı işlem yapılması gündeme gelecektir⁴²³.

Bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı suçun oluşması için önemli olmamakla birlikte, sanığın bu maddeleri kişisel kullanımı için satın aldığını belirtmesi karşısında sanığın kastının tespiti noktasında önem arz etmektedir. Eğer bulundurulan miktar kişisel kullanım miktarını aşan miktarda ise, sanığın savunmasına itibar edilmeyerek bulundurma fiilinden cezalandırılması gerekecektir. Bu çerçevede, Adli Tıp Kurumunun ilgili dairesinden alınan raporun içeriği, failin

⁴²¹ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2802; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5174.

⁴²² YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5174; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s. 2802; GÜNGÖR-KINACI, s.233; AKKAYA, s.152.

⁴²³ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2802; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5174; AKKAYA, s.153; ÖNER, s.136.

maddeleri satmaya yönelik pazarlık yapıp yapmadığı, uyuşturucu maddelerin satılmak amacıyla hazır olarak paket halinde olup olmadığı gibi unsurlar suçun oluşmasında önem arz etmektedir⁴²⁴.

Yurt dışında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bulundurulması durumunda daha önce incelenen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihracı fiilinin varlığı söz konusu olacaktır.

İngiltere’de, uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılması kanununda bulundurma fiilinin tanımı yapılmamıştır. Ancak mahkeme tarafından, uyuşturucu maddenin bir kişinin fiziksel olarak denetiminde olması veya fiziksel zilyetlik olmasa bile onun kontrolü altında bulunması şeklinde anlaşılmaktadır⁴²⁵. Bir mahkeme kararında bulundurma (sahip olma) ile ilgili aşağıdaki tespitler yapılmıştır⁴²⁶.

1. Bir kişi bilgisi olmaksızın cebine veya evine yerleştirilen bir şeyin sahibi olamaz. Bu kapsamda, kendisinden habersiz evine ve cebine uyuşturucu konulan kişinin uyuşturucu madde bulundurduğundan söz edilemeyecektir.

2. Şüphelinin kontrolü altındaki bir şeyin niteliği hakkında sade bir yanılı, kişiyi o şeye sahip olmaktan kurtarmayacaktır. Bu durumda kişinin o şeyin niteliğini bilmediğini kanıtlaması gereklidir.

3. Herhangi bir paket veya kutunun sahibi, onun içeriğine de sahip demektir. Örneğin içinde uyuşturucu madde olan bir paketin sahibi, o uyuşturucu maddenin sahibi anlamına gelmektedir.

Bu çerçevede kişinin sorumluluktan kurtulabilmesi için, ya hizmetli veya emanetçi olması nedeniyle kutuyu açma yetkisinin bulunmadığını ve içinde yasadışı uyuşturucu madde olduğu noktasında şüphe uyandıracak bir durumun bulunmadığını ya da sahibi olmasına rağmen kutunun içeriği hakkında gerçek bir hataya düştüğünü

---

⁴²⁴ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2802; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5174.

⁴²⁵ *DPP v. Brooks* (1974)A.C. 862. (RİCHARDSON, 2007, s.2458.)

⁴²⁶ *R v. McNamara* (RİCHARDSON, 2007, s.2460.)

veyahut kutunun içeriği hakkında bir bilgisinin bulunmadığını ispatlaması gereklidir⁴²⁷.

Kişinin kendisine verilen kutuyu çöpe atmasının istenilmesi halinde, kutuyu aldığı anda içinde uyuşturucu madde olduğunu bilmemesi ve şüphelenmesini gerektirecek bir durumun da olmaması halinde, uyuşturucu maddeye sahip olmak(bulundurmak) fiilinin gerçekleşmediği mahkemece kabul edilmiştir⁴²⁸.

Bir başka olayda, kirada oturduğu evde yapılan arama neticesinde elbiseler altına gizlenmiş bir vaziyette uyuşturucu madde bulunan kiralayanın, uyuşturucu maddelerin var olduğunu bilmesi veya onun üzerinde kontrol yetkisine sahip olması durumunda sorumluluk gerektireceği buna karşılık evde uyuşturucu madde olduğunu bilmemesi veya maddelerin ne olduğunu genel olarak anlamak için kontrol etme imkanına sahip olmaması halinde bulundurma fiilinin oluşmayacağı vurgulanmıştır⁴²⁹.

Kanada Temyiz Mahkemesi bir kararında, sanığın kaldığı otel odasında bulunun uyuşturucu maddelerin, sanığa ait olduğuna dair yeterli delil olmadığı gerekçesi ile ilk derece mahkemesinin verdiği mahkûmiyet kararını bozmuştur ve sanığın bulunan uyuşturucu maddeler üzerinde gerek aktif gerekse hukuken varsayılan bir hâkimiyeti olması gerektiğini vurgulamıştır⁴³⁰.

Sonuç olarak, Kanada Ceza Hukuku'nda uyuşturucu madde bulundurma suçunda "bulundurma" kavramı iki şekilde anlaşılmaktadır. Birincisi bu maddelere sanığın aktif olarak sahip olması/bulundurması, diğeri ise, hukuksal yorum yoluyla sanığın uyuşturucu maddelere sahip olduğunun/bulundurduğunun kabul edilmesidir. Sanık uyuşturucu maddelere aktif olarak sahip olmasa bile, bu maddeler üzerinde kontrol ve hâkimiyet yetkisi var ise, hukuksal yorum yoluyla bu maddelere sahip olduğu kabul edilmektedir.

---

⁴²⁷RİCHARDSON, 2007, s.2460.

⁴²⁸*R v. Wright*(RİCHARDSON, 2007, s.2460.)

⁴²⁹*R v. Lewis*(RİCHARDSON, 2007, s.2460.)

⁴³⁰*United States v. Batimana*, 623 F.2d 1366, 9.Circuit, 1980(DOUGLES, A. James-BENTON, Donald S., State, Federal, Constitutional Law and Procedure, Boston-Newyork, 1983, s.401.)

2.4.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında Belirlenen Fiiller

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin altıncı fıkrasında doğrudan doğruya uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamakla birlikte meydana getirdiği etkisi nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuran maddelerin yaptırım altına alınması düzenlenmiştir. Başka bir ifade ile psikotrop maddelerin kötüye kullanılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Ancak bunun için bu maddelerin üretiminin izni veya satışının yetkili tabip tarafından yazılan reçeteye bağlı olarak verilen maddeler için uygulanması söz konusudur. Bahsi konu madde;

“ Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki madde hükmü uygulanır. Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.” düzenlemesi ile bu gerçeği ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi, kanun koyucu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele için yalnızca doğrudan uyuşturucu ve uyarıcı madde olan tabi ve sentetik uyuşturucu maddelerin yanında, bu özelliğe sahip olmamakla beraber yaptığı etki bakımından aynı neticeyi meydana getiren maddelerden de toplumu korumak için bir takım yaptırımlar hüküm altına almıştır. Ancak, 188. maddenin altıncı fıkrasının hükümlerinin uygulanabilmesi için bir takım şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bunlardan ilki, adı geçen kanun maddesinin tüm uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuran maddeler için değil, üretimi resmi makamların iznine tabi veya satışı yetkili tabipler tarafından düzenlenen reçeteye bağlı maddeler için uygulanmasıdır.

Konu ile ilgili Türkiye'nin taraf olduğu 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'ne ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığının Önlenmesine Dair Birleşmiş Millet Sözleşmesi'ne göz atmak yerinde olacaktır. Bilindiği üzere, Türkiye'nin bu sözleşmeleri onaylamasıyla birlikte Anayasal hüküm gereği, bu sözleşmesinin hükümleri iç hukuk etkisi doğurmaktadır. Psikotrop madde *“Uyuşturucu madde sayılmayan ama uyuşturucu maddeler kadar tehlikeli olan (sinir sistemini etkilediğinden dolayı) ve yalnızca yeşil reçete ile satılabilen sentetik*

*ilaç*⁴³¹” olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’nin de taraf olduğu 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi’nde psikotrop madde; “*herhangi doğal veya sentetik bir madde, veya cetvel I, II, III, IV’de adı geçen herhangi bir doğal madde*” anlamına gelmektedir. Bahse konu 188. maddenin altıncı fıkrası, uyuşturucu olmayan ancak kötüye kullanılması halinde bu etkileri doğuran bu psikotrop maddelerin imal ve ticaretini engellemeyi amaçlamaktadır. Gerek 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi gerekse 1988 tarihli Psikotrop ve Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılığını Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nde, bu maddelerin üretiminin ve satışının denetim altında olması ve reçete ile dağıtılmasının sağlanması gerektiği, aksi takdirde bu şartlara uymayan kişilerin yaptırıma tabi tutulmasının hayati olduğu vurgulanmaktadır. 2313 sayılı Kanun’un 15. maddesi, uyuşturucu maddelerin yurt içinde toptan veya reçete ile satılmasının yalnızca kanuna uygun olarak açılan eczaneler tarafından yapılacağını ifade etmektedir. Alınacak izin ve vesikaların usulü bu kanunda açıklanmıştır.

Reçete ile satılması gereken maddelerin, yetkili doktor tarafından kırmızı veya yeşil reçete ile satılması gerekmektedir. Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğüne yayınlanan genelge ile denetime tabi uyuşturucu madde ve bunların müstahzarlarının kırmızı reçeteye, psikotrop madde ve müstahzarlarının ise yeşil reçete ile satılacağı tespit edilmiştir. Kırmızı ve yeşil reçeteye bu maddelerin verilmesinin usulü, yine Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılan genelgelerle belirlenmiştir⁴³².

Belirlenen bu usuller çerçevesinde doğrudan uyuşturucu ve uyarıcı madde sayılmayan ve fakat kötüye kullanıldığında bağımlılık yapan ve vücudu zehirleyen başka bir ifade ile uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuran bu maddelerin, yetkili kurumlar tarafından verilen reçeteye bağlanmadan, Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılan genelgelerde tespit edilen usullere uyulmadan, üretimi, imali, ihracı, ithali, ülke içinde satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulması suçun maddi unsurunu(fiiil) oluşturmaktadır. İmal etmek, ihraç etmek, ithal etmek, satmak,

⁴³¹<http://www.itusozluk.com/goster.php/psikotrop+madde> (e.t., 09.06.2011)

⁴³² ÖZDABAKOĞLU, s.126.

satışa arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek ve bulundurmak fiilleri daha önce ayrıntılı bir şekilde açıklandığından, tekrara düşmemek için çalışmamızın ilgili kısımlarına atıf yapmakla yetinmek istiyoruz.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin altıncı fıkrası kapsamına giren maddelerin imal, ithal ve ihraç edilmesi halinde yapılan atıf nedeniyle TCK'nın 188. maddesinin birinci fıkrası; satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulması halinde ise, TCK'nın 188. maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanması gündeme gelecektir.

Yine burada bu maddelerin kişinin şahsi kullanımına yetecek miktarda olması halinde durumun ne olacağı merak konusudur. Öncelikle hemen belirtelim ki; bahse konu kanun maddesi, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti başlığı altında düzenlendiğinden, bu maddelerin kazanç maksatlı ve ticaret amacıyla yukarıdaki fiillerin işlenmesi halinde 188. maddenin altıncı fıkrasının hükümleri uygulanacaktır. Başka bir ifadeyle kanunun ruhuna göre düşünersek, doğrudan uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamakla birlikte, bu etkiyi doğuran bu maddeleri (psikotrop madde) reçetesiz veya yetkili resmi makamlardan izin almadan, bir kişinin kendi şahsi kullanımını için alması, bulundurması ve kabul etmesi durumunda, 188. maddenin altıncı fıkrası hükümlerinin uygulanamayacağını düşünmekteyiz. Diğer taraftan kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunu düzenleyen TCK 191. maddede, bu maddelere ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Yani doğrudan uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamakla birlikte bu etkiyi doğuran maddeleri (psikotrop madde) kullanmak için kabul etme, bulundurma veya satın alma fiili ayrıca düzenlenmemiştir. Kanun koyucu bilinçli olarak bu maddelerin kişisel ihtiyaç için kullanımını yaptırım altına almamış olabileceği gibi, unutkanlıktan dolayı da düzenlenmemiş olabilir.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin altıncı fıkrasında açıkça bu maddeler yaptırım altına alınmasına rağmen, 191. maddede bu maddeler zikredilmediğinden, suç ve cezaların kanuniliği evrensel ilkesi karşısında, kullanmak için bu maddelerin reçetesiz veya izinsiz olarak satın alınması, kabul edilmesi ve

bulundurulması suç oluşturmayacaktır. Bu maddelerin 191. madde kapsamına alınması için kanunda değişiklik yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Yine, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin düzenlendiği TCK'nın 188. ve devamı maddelerde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve uyuşturucu madde etkisi doğuran maddelerin tanımının yapılmamasını ve en azından uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile psikotrop maddelerin düzenlendiği, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığının Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerine herhangi bir atıf yapılmamasını büyük eksiklik olarak nitelendirmekteyiz. Aynı zamanda, böyle bir kanuni düzenleme tarzı suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırıdır. Bilindiği gibi kanunilik, yalnızca bir şeyin kanunda yer almasını değil, aynı zamanda kanunda yer alan o şeyin ortalama zeka seviyesine sahip vatandaşlar tarafından tereddüde mahal vermeyecek şekilde anlaşılmasını sağlayacak açıklıkta olmasını kapsamaktadır. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesine Dair Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Kanun, Türk Ceza Kanunu ve son olarak uluslararası alanda imzalanmış ve onaylanarak iç hukuk haline almış, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığının Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri'nde tespit edilen hükümler insanların kafalarını karıştırmaktadır. Adeta hükümler birbirine girmiş durumdadır. Bırakın normal vatandaşı, uygulayıcıların dahi suçları birbirinden ayırması güç olmaktadır. Bir konu hakkında farklı farklı kanunlarda düzenleme yapılması ve bunlar arasında bir yasal bağlantı oluşturulmaması kanun yapma tekniği açısından ciddi mahzurlar oluşturmaktadır. Daha önce ifade edildiği gibi, bu kanunların tek bir çatı altında birleştirilerek tek bir metin haline getirilmesi, özellikle 1933 tarihinde kabul edilen 2313 sayılı Kanun ve 1986 tarihinde kabul edilen 3298 sayılı Kanun'un dilinin sadeleştirilerek halkın anlayabileceği kıvama getirilmesi, uluslararası sözleşmelere atıflar yapılarak aradaki bağlantının yasa zemininde oluşturulması, hem kanun yapma tekniği açısından hem de suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin amacına riayet açısından gerekli olduğunu,

uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadeleye ivme kazandıracağını düşünmekteyiz.

2.4.5. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında Belirlenen Fiiller

Bu fıkrada doğrudan doğruya uyuşturucu ve uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, bu etkiyi doğuran maddelerin üretiminde kullanılan ve ithali ve imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeleri ithal etmek, imal etmek, satmak, satın almak, sevk etmek, nakletmek, depolamak veya ihraç etmek fiilleri yaptırım altına alınmıştır. Düzenleme şu şekildedir:

“Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmî makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

Maddeden anlaşılacağı üzere, bu madde kapsamına uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmayan maddeler girmektedir. Eğer bir madde uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuruyorsa, diğer şartlar da varsa, 188/6 madde ve fıkrasının uygulanması gündeme gelecektir. Maddenin kendisi zaten uyuşturucu veya uyarıcı ise, bu takdirde de 188. maddenin birinci ve üçüncü fıkralarının uygulanması gerekecektir. Bu maddenin uygulanabilmesi için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gerekmektedir:

- a) Söz konusu madde uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamalıdır,
- b) Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamalıdır,
- c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerden olmalıdır,
- d) Bu maddelerin imali ve ithali resmi makamların iznine bağlı olmalıdır,
- e) İmali ve ithali resmi makamların iznine bağlı olan bu maddelerin izinsiz olarak ithal edilmesi, ihraç edilmesi, imal edilmesi veya,
- f) İthal veya imal edilen bu maddelerin ülke içerisinde satılması, satın alınması, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması gerekmektedir.

Tüm bu şartların gerçekleşmesi halinde TCK'nın 188. maddesinin yedinci fıkrası gereğince uygulama yapılması gerektir. Maddenin düzenlemesinden anlaşıldığı üzere ithal, imal, satma, satın alma, sevk etme, nakletme, depolama ve ihraç etme fiilleri, seçimlik olarak düzenlenmiştir. Yani seçimlik hareketli fiillerdir. Bu durumda fiillerden bir tanesinin icra edilmesi halinde diğer seçimlik fiillerin icra edilip edilmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Yani kişi aynı zamanda hem bu tür maddeleri ithal etmesi, ithal ettikten sonra Türkiye içerisinde satmak için depolaması ve sonra satması halinde, ithal, depolama ve satma eylemlerinden ayrı ayrı üç kez değil, yalnızca bir defa yaptırma tabi tutulacaktır⁴³³.

Birden fazla seçimlik hareketlerin aynı zamanda icra edildiği durumlarda mahkeme yargıcının, alt ve üst sınırları belirtilen cezanın alt sınırından uzaklaşarak ceza vermesine engel bir durumun bulunmadığı, bu şekilde uygulama yapmanın adalete daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Madde içerisinde geçen fiiller ile ilgili olarak daha önce ayrıntılı olarak bilgi verildiğinde burada o kısımlarda verdiğimiz açıklamalarımıza atıf yapmakla yetinmek istiyoruz.

Madde metninde açıklanan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden bazıları, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığının Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin I ve II numaralı cetvelinde belirlenmiştir. Nitekim aynı sözleşmesinin üçüncü maddesinde suçlar ve yaptırımlar başlığı altında alınması gerekli önlemler ile ilgili olarak, “ *Uyuşturucu veya psicotrop maddelerin kaçak olarak yetiştirilmesi, Üretimi veya imalatında kullanıldığı veya kullanılacağını bilerek gerekli teçhizata veya malzemeye veya I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelere sahip olunması*” şeklinde açıklama yaparken, tablo I ve II de belirlenen maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde imalatında kullanılan maddelerden olduğunu tespit edilmiştir. Bu çerçevede tablo I ve II'de belirlenen, Ephedrine, Ergometrine, Ergotamine, Lysergic Acid, 1-phenyl, -2 propanone, Psedophrine ile tuzları, Acetik Anyhidride, Acetone, Anthranilic Acid, Ethyl Ether, Fhenylacetic Acid, Piperidine ile tuzları, TCK 188. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında

---

⁴³³ GÜNAY, s.131; PARLAR, 2008, s.2803; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5176.

kastedilen uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeler olarak değerlendirilmelidir⁴³⁴.

1988 tarihli Sözleşme doğrultusunda, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesine Dair Kanunda yapılan değişiklikle⁴³⁵, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne ek I ve II numaralı tablolarda yer alan maddelerin imali, ithali ve ihracı, nakli, bulundurulması, alım ve satımı Sağlık Bakanlığının iznine tabi tutulmuştur. İzin verme esas ve usullerinin Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle tespit edileceği düzenlenmiştir. Kanuna aykırı olarak, bahsi geçen maddelerden herhangi birini, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla imal, ithal veya ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, satın alan veya satanların Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesine göre cezalandırılması noktasında hüküm getirilerek, TCK'nın 188. maddesinin yedinci fıkrası ile 2313 sayılı Kanun'un ek birinci maddesi arasında paralellik oluşturulmuştur⁴³⁶.

---

⁴³⁴ PARLAR, 2008, s.2804; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5177; ÖNER, s.139.

⁴³⁵ Madde şu şekildedir. “Ek Madde 1 - (Ek: 13/11/1996 - 4208/16.) 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine ek I ve II numaralı tablolar ile bu tabloların değişikliklerinde yer alan maddelerin imali, ithali ve ihracı, nakli, bulundurulması, alımı ve satımı Sağlık Bakanlığının iznine bağlıdır.

Yukarıdaki fıkraya göre izin verilirken ilgili kuruluşlardan görüş alınması ve izin verme esas ve usullerinin Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilmesi gerekir.

(Değişik fıkra: 23/01/2008-5728 S.K./80.mad) Birinci fıkrada belirtilen maddelerden herhangi birini izinsiz imal, ithal ve ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, satın alanlar veya satanlara, mahallî mülkî amir tarafından on bin Türk Lirasından yüz bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca, bu maddelerin mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

(Değişik fıkra: 23/01/2008-5728 S.K./80.mad) Birinci fıkrada belirtilen maddelerden herhangi birini, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla imal, ithal veya ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, satın alan veya satanlar, Türk Ceza Kanununun 188. maddesine göre cezalandırılır.

3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun hükümleri saklıdır.”

⁴³⁶ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5177.

2.5. Suçun Manevi Unsuru

2.5.1. Genel Olarak

Suçun bir başka unsuru, yapılan eylemle fail arasında psikolojik, bir başka ifadeyle içsel bir bağ kuran manevi unsurdur⁴³⁷. Yapılan eylemle fail arasında bu bağın kurulamadığı durumlarda sorumluluktan bahsedilemez. Kişi ile eylemi arasında bu bağın kurulabilmesi için failin kastının veya en azından taksirinin bulunması gerekmektedir. Yapılan eylemde failin kastı veya taksiri yoksa, bu noktada meydana gelen neticeden faili sorumlu tutmak mümkün değildir⁴³⁸. Bu durumda olay ceza hukukunun değil, medeni hukukun alanına girmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 21. maddesi “*suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır*” diyerek bu olguyu açıklamaktadır. Aynı maddede kast ise, “*suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır. Şüphesiz buradaki bilme unsuru, kişinin duyularının (görme, işitme, dokunma, koklama vb.) normal işlevlerini yerine getirebilme yetisine, yani algılama yeteneğinin bulunmasına, isteme unsuru ise, kişinin duyu organları vasıtasıyla dış dünyadan aldığı bilgileri, zihinde belli bir ameliyeye tabi tuttukten sonra (akıl yürütme), birşey yapmaya veya yapmamaya doğru yönlendirme yetisini yani irade etme, istemeyi ifade etmektedir.

Avustralya Ceza Hukuku'na baktığımız zaman suçun manevi unsurlarından biri olan kast, belirli bir ruh haliyle kişinin suç işlemek amacıyla hareket etmesi veya yasalar çerçevesinde hareket etme yükümlülüğünün aksine olarak hareket etmemesi olarak tanımlanmıştır. Kastın oluşabilmesi için dört unsurun gerçekleşmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunlardan ilki isteme unsurudur. Suçun tanımında yer alan sonucun gerçekleşmesi amacıyla subjektif bir niyetle sanığın hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Diğerleri ise, bilme unsurudur ki, sanığın belirli gerçekleri doğru olarak kavrayarak hareket etmesi şeklinde açıklanmaktadır. Daha çok farkındalık ve basiret şeklinde anlaşılmaktadır. Üçüncü unsur, inanç unsurudur. Yani sanığın, gerçeklerin doğru olduğuna inanarak hareket etmesidir. Son olarak, umursamazlık

---

⁴³⁷AKBULUT, 2010, s.298.

⁴³⁸ÖZGENÇ, 2011, s.225-226.

unsuru ifade edilmektedir. Bu unsura göre, sanık suçun tanımında yer alan sonucun gerçekleşme ihtimalinin var olduğunu bilmesine veya durumun farkında olmasına veyahut basirete sahip olmasına rağmen, hareketlerine devam etmektedir⁴³⁹. Görüldüğü üzere, Avustralya Ceza Hukuku'nda dolaylı kast sanığın ceza sorumluluğunun tespitinde dikkate alınmaktadır.

TCK'nın 22. maddesinde ise taksir:

“Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın, suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesi” şeklinde tanımlanmıştır.

Bir kişinin kastından veya taksirinden söz edebilmek için, o kişinin isnat diğer ifade ile kusur yeteneğine sahip olması gerekir. Kusurlu sayılabilmesi için gerekli niteliğe sahip olmayan bir kişinin, kasten veya taksirli bir şekilde davranması mümkün değildir. Örneğin, akıl yetisinden mahrum olan bir kişinin işlediği bir fiilden dolayı, kastının olması yani işlediği fiilin anlamını bilmesi ve bu fiil nedeniyle meydana gelecek neticeyi istemesi mümkün olamaz. Dolayısı ile kişinin kusur ehliyetinden, kusurlu bir şekilde davranabilme ihtimalinden söz edilemez⁴⁴⁰.

Kural, kişinin kastının cezalandırılmasıdır. İstisna ise, taksirin ancak açık bir şekilde kanunda düzenlenmesi halinde yaptırım altına alınacağıdır.

2.5.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal, ithal ve İhraç suçu açısından bakıldığında zaman, kanun bu tür suçların kastla işlenebileceğini düzenlemiştir⁴⁴¹. Taksirle bu suçun işlenmesi mümkün değildir. Kişi eylemini suçun maddi unsurlarını(fiilleri) bilerek ve neticeyi isteyerek işlerse, kastın olduğu kabul edilerek kişinin cezalandırılması gündeme gelecektir. Bu çerçevede fail, eylemine konu maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu biliyor, bu maddeler için

⁴³⁹BAGARIC, Mirko-ARENSON, Kenneth J., *Criminal Laws In Australia (Cases and Materials)*, Second Edition, Oxford University Press, Australia, 2007, s.27.

⁴⁴⁰ HAKERİ, 2012, s.301-303; ÖZGENÇ, 2011, s.221.

⁴⁴¹UZUNTOK, s.189-191; YAŞAR, s.167 vd.; ÖZDABAKOĞLU, s.54; ÇALIŞKAN, s.34; ÖNER, s.147-149.

ruhsata veya izne sahip olması gerektiğini idrak ediyor ama tüm bunlara rağmen yasal koşullara sahip olmadığı halde imal, ithal ve ihracını gerçekleştiriyorsa kastın varlığı söz konusu olacak ve kişi eyleminden sorumlu olacaktır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu genel kastın yanında olası kast kurumunu da düzenleme altına almıştır. Olası kast kanunda, “*kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen fiili işlemesi halinde olası kast vardır*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanım çerçevesinde kişi, yapmış olduğu fiilin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun unsurlarını oluşturacağını öngörmesine rağmen eylemine devam etmesi halinde, yapmış olduğu eyleminden dolayı sorumluluğu gündeme gelecektir. Örneğin, kimyager olan sanığın, çalıştığı fabrikada uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek için ruhsatın olmadığını öngörmesine rağmen, aldığı yüksek maaştan mahrum kalmamak kaygısıyla, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmeye devam etmesi halinde, olası kastın olduğu şekildeki görüşe iştirak etmekteyiz⁴⁴².

2.5.3. Türk Ceza Kanunu’nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru

Maddede belirtilen fiiller ancak kast ile işlenebilen fiillerdir⁴⁴³. Bu suçların taksirle işlenmesi mümkün değildir⁴⁴⁴.

Bu çerçevede, sanığın, sattığı, satışa arz ettiği, başkalarına verdiği, naklettiği, depoladığı, satın aldığı, kabul ettiği ve bulundurduğu maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olduğunu bilmesi ve bu maddeler için ruhsata veya izne sahip olması gerektiğini idrak etmesi halinde kast unsuru gerçekleşmiş olacaktır⁴⁴⁵.

Failin yedinde bulundurduğu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmemesi halinde, suçun kanuni tanımındaki maddi unsurlarında hataya düştüğü kabul edilerek, kastının varlığından bahsetmek mümkün değildir. Örneğin, kendisine arkadaşı tarafından verilen ve ağrı kesici olduğunu söylenen tablet

---

⁴⁴²BALCI, s.142.

⁴⁴³UZUNTOK, s.194; BALCI, s.187; ÖZDABAKOĞLU, s.56; ÖNER, s.147-149.

⁴⁴⁴YAŞAR, s.247.

⁴⁴⁵ÇALIŞKAN, s.45; AKKAYA, s.157-158.

halindeki maddenin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olduğunu bilmiyorsa, kişinin kastından söz etmek mümkün olmayacaktır. Bu durum açık bir şekilde TCK'nın 30/1 madde ve fıkrasında kaleme alınmıştır. Bu maddeye göre:

“Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısı ile taksirli sorumluluk hali saklıdır.”

Maddenin son cümlesinde görüldüğü üzere taksirli sorumluluk hali saklı tutulmuştur. Bu durumda kişi, elinde bulundurduğu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı noktasında gerekli dikkat ve ihtimamı göstermesine rağmen fark edememiş ise, sorumluluktan kurtulacaktır. Başka bir deyişle, içine düştüğü hatadan yararlanacaktır. Gerekli dikkat ve ihtimamı göstermemiş ise, bu durumda kişinin taksirinden bahsedilebilecektir. Ancak bu durumda da Türk Ceza Kanunu, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun taksirle işlenmesini ayrı olarak ihdas etmediğinden sorumluluk gerektirmeyecektir.

Kanada Ceza Hukuku'na baktığımız zaman, uyuşturucu maddeleri bulundurma ile ilgili olarak suçun manevi unsuru, TCK'nın 188. maddesinde benimsendiği gibi, kast olarak belirlenmiştir.

Kanada Temyiz Mahkemesi bir kararında, sanığın iki aydır kullandığı evde yapılan arama neticesinde bulunan çok miktardaki uyuşturucu maddenin sanığın hâkimiyeti altında bulunduğu ve sanığın bu maddelerin varlığından haberdar olduğu nedeniyle mahkûmiyet kararı vermiştir⁴⁴⁶.

Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku'nda, Kontrol Edilen Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun 841. maddesinde, bir kişinin bilerek ve isteyerek yasadışı olarak kontrol edilen maddeler kapsamında kalan uyuşturucuların üretilmesi, dağıtılması, üretmek ve dağıtmak maksadıyla bulundurulması yasaklanan eylemler arasında sayılmaktadır. Görüldüğü gibi bu suçların ancak kasten işlenebileceği açık bir şekilde düzenleme altına alınmaktadır⁴⁴⁷.

⁴⁴⁶7 C.C.C. (2d) 285, 1977(CLARKE-BARNHORST-SHERRIE, s.279.)

⁴⁴⁷ABRAMS, Norman-BEALE, Sara Sun, *Federal Criminal Law and Its Enforcement*, Third Edition, United States of America, 2000, s.287.

Ağırlaştırıcı sebeplerin bulunması halinde sanığın kastının bu ağırlaştırıcı nedenleri kapsamı gerekmektedir. Örneğin, TCK'nın 188. maddesinde ticareti yapılan uyuşturucu maddenin eroin, kokain gibi maddelerden olması halinde cezadan artırım yapılacağı düzenlenmiştir. Bu durumda sanığın cezasının artırılabilmesi için sattığı veya bulundurduğu maddelerin anılan maddeler olduğunu bilmesi gereklidir.

İngiltere Temyiz Mahkemesi, sorumlu olduğu yerin yasaklanan uyuşturucu maddelerin temini için kullanıldığını bilmesine rağmen bu uyuşturucu maddelerin cezayı ağırlaştıran maddelerden olduğunu bilmemesi durumunda kişinin sorumlu olmayacağını, iddia makamının kişinin tedarik ettiği uyuşturucu maddenin türünü bildiğini ispatlaması gerektiğini vurgulayarak ilk derece mahkemenin kararını bozmuştur⁴⁴⁸. Olay özet olarak şu şekilde meydana gelmiştir:

Kamuya ait bir yerin sorumlusu olan B, ilk derece mahkemesi tarafından, kokain, kenevir ve amfetamin gibi uyuşturucu maddelerin binada tedarik edilmesine izin verdiği gerekçesi ile mahkum olmuştur.(Belirtmek gerekir ki ilgili kanunda uyuşturucu maddenin türüne göre cezaları da farklılık arz etmektedir.) İlk derece mahkemesi, soruşturma makamının, B'nin yasaklanan uyuşturucu maddelerin tedarik edildiğini bilmesinin yeterli olduğunu buna karşılık hangi tür uyuşturucu maddenin tedarik edildiğinin B tarafından bilinildiğini ispata gerek olmadığını ifade etmiştir. Buna karşılık Temyiz Mahkemesi yukarıda gerekçe ile kararı bozmuştur⁴⁴⁹.

İngiltere'de bazı yazarlar, daha hafif suç işleme kastının daha ağır olan suçtan sorumluluk için yeterli olacağını savunmaktadırlar. Başka bir ifade ile, örneğin kokain gibi cezadan artırım yapılmasını gerektirecek bir uyuşturucu maddenin tedarik edilmesi halinde, sanığın uyuşturucu madde tedarik etme kastının daha ağır ceza gerektiren kokain tedarik etme fiilinden sorumluluk için yeterli olacağını savunmakta ve bu durumlarda soruşturma makamının, kişinin tedarik ettiği uyuşturucu maddenin kokain olduğunun B tarafından bilindiğini ispat etmesine gerek olmadığını ileri sürmektedirler⁴⁵⁰.

---

⁴⁴⁸R v. Bett, Court of Appeal(Criminal Division), October 16, 1998. (The Criminal Law Review, 1999, s.218-219.)

⁴⁴⁹The Criminal Law Review, 1999, s.218-219.

⁴⁵⁰Bkz. The Criminal Law Review, 1999, s.219.

Bir yerin birden fazla kişi tarafından paylaşılması veya bir yere birden fazla kişinin girmesinin olanaklı olması halinde uyuşturuğu madde bulundurmaktan dolayı sorumluluğunun nasıl tayin edileceği, üzerinde düşünülmesi gereken konulardan biridir. Konu ile ilgili İngiltere Hukuku'nda uygulamalar bulunmaktadır. Birden fazla kişinin bir aracı veya evi paylaşması halinde diğer kişinin uyuşturuğu maddelerin varlığından haberdar olsa bile bu bilginin kişiyi cezalandırmak için yeterli bir unsur olmayacağı, kişinin bilme dışında aktif olarak uyuşturuğu maddelerle ilgisinin olması gerektiği İngiltere mahkemeleri tarafından kabul edilmektedir. Örneğin, birden fazla kişinin bulunduğu bir araç içerisinde uyuşturuğu madde bulunması nedeniyle, ilk derece mahkemesinin araç içerisinde bulunan tüm kişilerin mahkumiyetine dair verdiği karar, Temyiz Mahkemesi tarafından, uyuşturuğu maddelerin araç içerisinde bulundurulduğunun sade bilgisi mahkumiyet için yeterli olmadığı gerekçesiyle bozulmuştur⁴⁵¹.

Bir başka kararda ilk derece mahkemesi, bir adamla paylaştığı evin içerisinde uyuşturuğu madde bulunması halinde pasif yardım gerekçesiyle kadının mahkumiyetine karar vermiştir. Ancak yapılan temyiz üzerine karar Temyiz Mahkemesi tarafından, bir kişinin bir adamla aynı evi paylaşmasının onun uyuşturuğu maddelerle aktif ilgisinin kurulması için yeterli olmadığı, pasif yardımın kabul edilebilmesi için evde uyuşturuğu madde bulundurulduğuna dair sade bilginin haricinde, teşvik veya cesaretlendirme veya uyuşturuğu maddelerin bizzat sanık tarafından kontrol edildiğine dair delillerin olması gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur⁴⁵².

Her iki karardan anlaşıldığı üzere bir yerin birden fazla kişi tarafından paylaşılması halinde paylaşılan yerde uyuşturuğu madde bulundurulduğu noktasında sade bilginin mahkumiyet verilmesi için yeterli olmadığı vurgulanmaktadır.

Ancak İşkoçya Hukuku'nda konu biraz daha farklı ele alınmaktadır. Buna göre uyuşturuğu maddelerin gizli bir şekilde bir yere yerleştirilmesi ile açıktan olarak bir yerde bulunması arasında ayırım yapılmaktadır. Uyuşturuğu maddeler ortak

---

⁴⁵¹SHIELS, Robert S., *Controlled Drugs and Premises of Multiple Occupancy*, Criminal Law Review, 1998, s.404.

⁴⁵²SHIELS, s.405.

olarak kullanılan veya birden fazla kişinin girme olanağı bulunan bir yere gizlice yerleştirilmesi halinde mahkumiyet hükmü verilmesi için kişinin söz konusu yerde uyuşturucu madde bulundurduğunu bilmesi gerekmektedir⁴⁵³.

Buna karşılık uyuşturucu maddelerin gizlenmeksizin herkesin görebileceği bir yere konulması halinde, kişilerin uyuşturucu maddeyi bildiği ve bu nedenle üzerinde kontrol yetkisinin olduğu kabul edilmektedir⁴⁵⁴.

2.5.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru

Madde kapsamı içerisinde belirlenen fiiller kasten işlenebilen fiillerdir⁴⁵⁵. Bu nedenle bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Bu çerçevede, üretimi resmi makamların iznine ve satışı yetkili tabib tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan, uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamakla birlikte, bu etkiyi doğuran maddeleri imal, ithal, ihraç eden, satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişinin kastının varlığı halinde suç oluşmuş olacaktır⁴⁵⁶.

2.5.5. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında Düzenlenen Suçların Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kastır⁴⁵⁷. Uyuşturucu veya uyarıcı madde olmayan ve bu etkiyi doğurmayan ancak uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeleri resmi makamların izni olmadan ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan ve ihraç eden kişinin kasten hareket etmesi halinde suç oluşacaktır. Taksirli sorumluluk söz konusu değildir.

---

⁴⁵³ SHIELS, s.406.

⁴⁵⁴ SHIELS, s.407.

⁴⁵⁵ ÖZDABAKOĞLU, s.136.

⁴⁵⁶ UZUNTOK, s.196.

⁴⁵⁷ UZUNTOK, s.196; BALCI, s.230; ÖZDABAKOĞLU, s.149.

2.6. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

“Hukuka aykırılık, kanuni tanıma uygun davranışın tüm hukuk düzeni ile çelişmesi⁴⁵⁸” dir.

Kural olarak bir kişi, kanunun ilgili maddesinde belirlenen tüm unsurları (tipiklik) gerçekleştirdiği zaman hukuka aykırı olarak bir neticeyi gerçekleştirmiş, başka bir ifade ile haksız içeriği olan bir fiili işlemi demektir. Ancak bazen hukuk düzeninin tanıdığı başka bir başka neden, yapılan bu eylemin haksızlık içeriğini ortadan kaldırabilmektedir. Bu durumda hukuka uygunluk nedenlerinin varlığından söz edilmektedir. Bu bağlamda, yapılan eylemin hukuk düzeninin tanıdığı bir başka hak ve yetkiye bağlı olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespiti için ayrıca bir hukuka aykırılık değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir⁴⁵⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu açısından gerek 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’un gerekse 3298 sayılı Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Kanun’un kapsamına aldığı uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ekiminin, ithalinin, ihracının ve memleket içerisinde alınmasının satılmasının ve diğer eylemlerin hangi şartlar altında, hangi kurum tarafından ruhsata bağlanacağı (Genellikle Bakanlar Kurulu ve Sağlık Bakanlığı yetkili kılınmıştır) ayrıntılı bir şekilde düzenleme altına almıştır⁴⁶⁰. Örneğin, 3298 sayılı Kanun’un birinci maddesine göre çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracının, Bakanlar Kurulunun tespit edeceği esaslara göre yürütüleceği belirlenerek, bu konuda Bakanlar Kurulu ve Sağlık Bakanlığına bir takım yetkiler verilmiştir⁴⁶¹. Daha önce uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin çeşitlerinin gittikçe

---

⁴⁵⁸AKBULUT, 2010, s.338.

⁴⁵⁹ HAKERİ, 2012, s.240; İÇEL-AKINCI-ÖZGENÇ-SÖZÜER-MAHMUTOĞLU-ÜNVER, 2000, s.92.

⁴⁶⁰YAŞAR, s.176.

⁴⁶¹ÇALIŞKAN, s.46; AKKAYA, s.158.

arttığını ifade etmiştik. Uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak nitelendirilmeyen ancak sonradan öyle olduğu anlaşılan maddeler ve yeni piyasaya sürülen maddelerin kullanılmasının zararlı olduğu anlaşılanlar ile Sağlık Bakanlığınca tespit edilen diğer tabii ve sentetik maddelerin Sağlık Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile kanun kapsamına alınması sistemi benimsenmiştir. Bahsi geçen bu kanunların uygulanmasını göstermek üzere yönetmelikler çıkarılmıştır.

Yasalar çerçevesinde verilen ruhsata uygun olarak uyuşturucu maddelerin imali, ithali, ihracı, alımı, satımı, satışa arz edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, depolanması, bulundurulması halinde yapılan fiiller hukuka uygun olarak gerçekleştiğinden suç oluşmayacaktır. Örneğin, tıbbi zorunluluktan kaynaklanan morfin, sülfat gibi ağrı dindirici özelliği olan; diazepam, antidepresif ve benzodiazepinler gibi sakinleştirici olarak kullanılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yukarıda bahsettiğimiz yasaların öngördüğü usule uygun olarak imali, ihracı ve ithali halinde eylem hukuka uygun olduğundan suç oluşmayacaktır⁴⁶².

Adı geçen yasalar gereğince belirlenen usullerin haricinde ruhsata bağlanmadan veya alınan ruhsatın kapsamının dışına çıkılması durumunda hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmiş olacaktır. Örneğin, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsatta belirtilen maddelerden farklı olması, elde edilen miktarın ruhsatta belirtilen miktarı aşması, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin özelliğinin veya içeriğinin ruhsatta belirtilen değerlerden farklı olması, ruhsatta belirtilen yerlerden farklı bir yerde bulunması veya ruhsatta belirtilenden farklı bir işleme tabi tutulması hallerinde ruhsata aykırılık söz konusu olacağından yapılan eylemler hukuka aykırı olacaktır⁴⁶³.

Bizim kanunumuzda hakkın kullanılması, verilen emrin yerine getirilmesi, kanun hükmünü icra, meşru savunma, ilgilinin rızası, bir meslek, sanat veya sporun icrası, ebeveynin ve öğretmenin terbiye yetkisi şeklinde hukuka uygunluk nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenle yapılan eylemin hukuka aykırı olup olmadığının

---

⁴⁶²ÖNER, s.143.

⁴⁶³ÖNER, s.145.

değerlendirilmesi gerekirken, bu hukuka uygunluk nedenlerinin göz önünde tutulması gerekir⁴⁶⁴.

Bu çerçevede, tıbbi müdahalenin gereği olarak, katlanılmaz ağrısı olan veya psikolojik rahatsızlığı bulunan hastasını rahatlatmak ve sakinleştirmek için uyuşturucu özelliği olan ilaçlar veren hekimin eylemi, hukukun kendisine tanıdığı izin dairesinde hareket ettiği nedeniyle hukuka uygun olduğundan suç oluşmayacaktır.

Diğer taraftan, görevi gereği alıcı kılığında, suç ve suçlunun tespiti ve yakalanması için kanunun kendisine verdiği yetkiyi kullanarak yurt dışından ithal edilecek uyuşturucu maddeyi ele geçirmek için güvenlik görevlisinin faille işbirliği yapması veya uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ele geçirmek için alıcı kılığında failden uyuşturucu satın alması, hukuka uygunluk nedeni olduğundan sorumluluk doğurmayacaktır⁴⁶⁵.

CMK'nın 139. maddesi çerçevesinde suç örgütü hakkında gizli soruşturma yapmak ve delil toplamak için görevlendirilen gizli şoruşturmacının, içine sızdığı örgütün yapmış olduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti fiilinden dolayı, geçerli bir hukuka uygunluk nedeni bulunduğundan, hukuki sorumluluğu olmayacaktır.

3. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI İMAL VE TİCARETİ SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

3.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda

Teşebbüs

Bir suçun işlenmesi sırasında oluşması gereken tipiklik; yapılan eylem nedeniyle kanunda belirlenen neticenin gerçekleşmesidir. Ancak, fail neticenin gerçekleşmesi için tüm icra hareketlerini yapmasına rağmen elinde olmayan nedenlerle gerçekleştirememiş olabilir. Bu durumda kanun koyucu, aslında meydana gelmeyen bir neticeden dolayı o zamana kadar yaptığı icra hareketleri failin

---

⁴⁶⁴ HAKERİ, 2012, s.247.

⁴⁶⁵ ÖNER, s.146.

tehlikelilik halini gösterdiğinden, bu gerçekleşmeyen neticeden dolayı failin cezalandırılmasını benimseyerek, ceza kanunun kapsamını genişletmektedir⁴⁶⁶. Ancak, suçun neticesinin gerçekleşmesi halinde verilecek cezadan daha az ceza verilmesi gündeme gelmektedir.

Teşebbüs TCK'nın 35. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Bu madde;

“(1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

(2) Suça teşebbüs hâlinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.” şeklinde kaleme alınmıştır.

Bu maddeden anlaşılmaktadır ki, suça teşebbüs sadece kasıtlı suçlarda mümkündür. Taksirli suçlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını kanunumuz kabul etmemektedir. Türk Ceza Kanunu suç işlenmeyi düşünmeyi veya bu doğrultuda hazırlık yapmayı, failin her an suç işleme iradesinden vazgeçebileceğini düşünerek cezalandırmamaktadır. Madde metnine bakıldığı zaman “*icraya başlayıp*” ibaresinden, bir kişinin teşebbüsten dolayı sorumlu tutulabilmesi için, kişinin suçu işlemek için düşünce ve hazırlık aşamalarını geçip, suçu icra etmeye başlaması gerekmektedir⁴⁶⁷. Ancak icra hareketlerinin hangi aşamadan itibaren başladığı hususu açık olmadığından tartışılmaktadır. Kural olarak, suçun icra aşamasının, “*fail hareketi ile ceza normu tarafından korunan hukuki yararı direk olarak tehlikeye sokmaya başladığı ve hareketinin kanun tarafından yasaklanan sonuca yaklaştığı an*”⁴⁶⁸, dan itibaren oluşmaya başladığını söyleyebiliriz.

Önemli unsurlardan birisi de, failin suçu işlemeye elverişli vasıtalarla başlaması gerektiği hususudur. Elverişlilik failden kaynaklanabileceği gibi,

---

⁴⁶⁶ AKBULUT, 2010, s.392.

⁴⁶⁷ HAKERİ, 2012, s.399.

⁴⁶⁸ HAKERİ, 2012, s.403.

kullanılan vasıtalardan da kaynaklanabilir. Elverişliliği, “ *hareketin kanunun suç saydığı sonucu meydana getirebilme iktidarı*⁴⁶⁹” olarak ifade edebiliriz.

Ayrıca, fail, elverişli hareketlerle suçun icrasına başlamasına rağmen elinde olmayan nedenlerle neticeyi gerçekleştirilememelidir. Eğer fail, icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçerse, bu durumda teşebbüs hükümlerinin değil, TCK’nın 36. maddesinde⁴⁷⁰ düzenlenen gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır.

Türk Ceza Kanunu, mülga 765 sayılı TCK’da öngörülen suça tam ve eksik teşebbüs ayrımını kaldırarak “*meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı*” ölçütünü getirmiştir.

Sonuç olarak fail, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp, elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz veya netice gerçekleşmez ise, suç işlemeye teşebbüs etmek söz konusu olacaktır. Bu durumda suçun kanunda belirtilen cezasından TCK’nın 35/2. madde ve fıkrasında belirlenen oranlar çerçevesinde “*meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı*” dikkate alınarak indirim yapılması gereklidir.

New York Ceza Hukuku’nda teşebbüs kavramı, bir suç işleme kastıyla icrasına başladığı bir fiilin, sanık tarafından tamamlanamaması olarak tanımlanmaktadır. Suç tamamlanmadığı için sanığın tamamlanmış suça göre daha az ceza ile cezalandırılacağı vurgulanmaktadır. Ancak, bazı ceza hukuku akademisyenleri, bu durumda sanığın aslında suçu işleme kastıyla hareket ettiğini, elinde olmayan nedenlerle suçun tamamlanamamasının sanığı daha az tehlikeli göstermeyeceğini ileri sürerek, sanığa tamamlanmış suç gibi ceza verilmesi gerektiğini ifade etmektedirler⁴⁷¹. Teşebbüs nedeniyle bir kişinin cezalandırılabilmesi için, fiilin hazırlık aşamasını geçmesi gerektiği belirtilmiştir. Temyiz Mahkemesi konu ile ilgili bir kararında, teşebbüsten bahsedebilmek için hareketin, kastedilen

---

⁴⁶⁹ HAKERİ, 2012, s.397.

⁴⁷⁰ “*Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.*”

⁴⁷¹ DUBBER, Markus D., *New York Penal and Related Provisions*, New York, 2008, s.66-67.

suçun tamamlanmasına çok yakın olmasını veya tehlikeli bir şekilde neticeye yakınlaşması gerektiğini vurgulamıştır⁴⁷².

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal, ithal ve ihracı suçu açısından bakıldığı zaman, bu tür suçlara teşebbüsün mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, fail, birtakım maddelerle ve vasıtalarla uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek için icra hareketlerine başlayıp, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmeden önce ihbar üzerine yakalanırsa, kullanılan alet ve vasıtaların uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmeye elverişli olduğunun anlaşılması halinde teşebbüsün varlığı söz konusu olacaktır⁴⁷³. Hemen belirtelim ki, sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek için gerekli alet ve vasıtanın hazırlanması, satın alınması aşamasının hazırlık hareketi olacağını, icra hareketine başlamak için bu eldeki alet ve vasıtalarla en azından birtakım işlemlerin yapılması, örneğin uyuşturucu madde yapımında kullanılan maddenin kimyasal tepkimeye sokulması, ısıtılması gibi, gerektiğini düşünmekteyiz⁴⁷⁴.

Konu ile ilgili Amerika'nın Kansas Eyaletinde gerçekleşen olay aşağıdaki şekilde meydana gelmiştir.

22 Eylül 2004 tarihinde polis memurları, rutin devriye görevlerini icra ederlerken saat 9:00 sularında Barbara Jordan tarafından kullanılan aracın geçtiğini fark etmişlerdir. Bu kişinin daha önce trafik suçundan dolayı iki kez tutuklandığından dolayı ehliyeti iptal edilmiş birisi olduğu devriye gezen polis memurlarının bilgisi dâhilindedir. Bunun üzerine sirenleri çalıştıran polis memurları aracın peşine düşmüşlerdir. Aracın durdurulmasından sonra araç içerisinde Jordan'ın haricinde Daniel S. Ulrey ve Jason Wright adında kişilerin olduğu anlaşılmıştır. Polis memurları Jordan'ın ehliyetinin daha önce iptal edildiğini anlaması üzerine bu kişiyi tutuklayarak polis aracının içine koymuşlardır. Diğer iki şahıs ise, kimlik kontrolü yapıldıktan sonra herhangi bir illegal durumları tespit edilemeyince serbest

---

⁴⁷²*People v. Mahboubian*, 74 N.Y.2d 174 (DUBBER, s.66.)

⁴⁷³GÜNGÖR-KINACI, s.169-170;

⁴⁷⁴YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5189; PARLAR-HATİPOĞLU, 2009, s.2808; ÖNER, s.178; AKKAYA, s.171.

birakılmışlardır. Ancak bu kişiler olay yerinden uzaklaşmayarak aracın yakınında beklemeye devam etmişlerdir. Polis memuru, Jordan'ın cüzdanını aracın içinden getirmek için arabaya doğru yönelmiştir. Aracın yanına geldiğinde kapı ve penceresine dokunmadan dışarıdan gözü ile yaptığı denetimde cüzdanı görmekte birlikte, araç içerisinde uyuşturucu madde ve metaamfetamin yapımında kullanılan amonyak, tuz, kırmızı süt sepeti, sürahi ve süzgeç gibi madde ve cihaz olduğunu tespit etmiştir. Bunun üzerine polis memurları daha önce serbest bıraktıkları Ulrey ve Wright'ı şüphe üzerine tekraren gözaltına almışlardır. Şüphelilerden Ulrey balık tutmak ve bira içmek için arabaya bindiğini ifade etmesine rağmen, araç içerisinde ne bira şişesi ne de balık tutmak için kullanılan teçhizat bulunmuştur.

Polis memurlarından birisi, mesleki bilgi ve deneyimlerine dayanarak, araç içerisinde bulunan madde ve aletlerin metaamfetamin yapımında kullanıldığını beyan etmiştir. Diğer polis memuru ise, Jordan'ın cüzdanını almak için arabanın yanına gittiğinde arabanın penceresinin açık olduğunu, yolcu tarafının tabanında cüzdanı gördüğünü, bunun yanısıra araç içerisinden amonyak kokusunun geldiğini, süzgeç, sürahi, süt sepeti gibi aletlerin olduğunu fark ettiğini, bunun üzerine daha önce serbest bırakılan Ulrey ve Wright adlı kişileri yeniden göz altına aldıklarını ifade etmiştir.

Bilirkişi tarafından yapılan incelemeler neticesinde araç içerisinde bulunan madde ve aletlerin metaamfetamin yapımında kullanılan madde ve aletler olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan yargılama sonucunda Ulrey adlı kişi uyuşturucu madde imal etmek suçundan dolayı mahkûm olmuştur⁴⁷⁵.

---

⁴⁷⁵ State of Kansas v. Daniel S. Ulrey, No:98, 411, May 29, 2009, The Court of Appeals of Kansas.

5271 sayılı CMK'nın 119. maddesinde arama kararının nasıl ve kimler tarafından verileceği hususu düzenlenmiştir. Düzenlemeden anlaşılacağı üzere bizim hukukumuzda, dıştan göz teması ile yapılan denetim sonucunda suç unsuru delile rastlanması halinde kolluk kuvvetlerine amirlerinden veya savcıdan yazılı emir almaksızın arama yapma yetkisi tanınmamıştır. Ancak adli ve önleme aramaları yönetmeliği ile suçüstü hallerde ayrıca bir arama emri veya kararı aranmaz düzenlemesi bulunmaktadır. Bu yönetmelikte suçüstü haller:

“ a) İşlenmekte olan suç,

b) Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç,

Yukarıda bahsedildiği gibi bir kişinin yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek için alet ve teçhizat satın alması/bulundurması hazırlık hareketi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. İcra hareketine başlamak için bu eldeki alet ve vasıtalarla en azından uyuşturucu madde yapımında kullanılan maddenin kimyasal tepkimeye sokulması ve ısıtılması gibi birtakım işlemlerin yapılması gerekmektedir. Yukarıda adı geçen olayda ise, araç içerisinde uyuşturucu madde ile birlikte metaamfetamin yapımında kullanılan amonyak, tuz, kırmızı süt sepeti, sürahi ve süzgeç gibi madde ve cihaz olduğunu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen tüm delillerden sanıkların hazırlık hareketi kabul edilebilecek metaamfetamin yapımında kullanılan vasıtaları satın alma/bulundurma aşamasını geçerek, bu maddeyi imal ettikleri araç içerisinde ele geçirilen uyuşturucu maddeden anlaşıldığından Kansas Temyiz Mahkemesi'nin verdiği karara iştirak etmekteyiz.

İhraç eylemi açısından, gümrük idaresine veya bu idarenin belirlediği yere eşyaları getirdikten ve gümrüğe tabi tutulacak eşya hakkında beyanda bulunduktan sonra yapılan incelemeler sırasında eşyaların arasında beyan edilmeyen uyuşturucu ve uyarıcı maddeler yetkililer tarafından fark edilirse, bu durumda, ihraca yönelik tüm eylemleri icra etmesine rağmen, netice elinde olmayan nedenlerle gerçekleşmediğinden, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ihraç etmeye teşebbüs etmekten sorumlu tutulabileceğini düşünmekteyiz. Aynı durum ithal eylemi için de geçerli olacaktır⁴⁷⁶. Yargıtay'ın benzer kararları bulunmaktadır. Yargıtay bir kararında;

---

c) Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç" ifade eder denmektedir.

Kanun tarafından tanınmayan bir yetkinin yönetmelikle düzenlemesi kanun yapma tekniği açısından sakıncalar doğurmaktadır. Diğer taraftan, yukarıda bahsedilen dışarıdan göz teması ile fark edilen delillerin, suçüstü hal kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayabilir veyahut uygulamada çeşitli tereddütler oluşabilir. Bu nedenle çözüm olarak, ABD ceza hukukunda olduğu gibi kolluk kuvvetlerimize, dıştan gözle yapılan denetim sonucunda suç unsuru delile rastlanması halinde, artık savcının veya kolluk amirinin yazılı veya sözlü emri beklenmeksizin ilgili araba veya evde arama yetkisinin açıkça kanunla tanınması, başta uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olmak üzere, suçlarla mücadelede etkin ve kanun yapma tekniğine daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

⁴⁷⁶GÜNAL, s.93-94; YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5189; ÖNER, s.180; AKKAYA, s.173.

Buna karşılık doktrinde bazı yazarlar, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda ithal ve ihraç etme suçunun teşebbüse elverişli olmadığını, bu tür suçların neticesi harekete bitişik olduğu için sırf hareket suçları olduklarını ileri sürmektedirler ki biz bu görüşe katılmamaktayız. (Bkz. GÜNGÖR-KINACI, s.170 vd.; ERMAN-ÖZEK, s.271-272; PARLAR-HATİPOĞLU, 2007, s.1414.)

“Suç konusu uyuşturucu maddeyi ihraç etmek için hava limanındaki gümrük alanına girdikten sonra görevlilerce yakalanan sanığın, biri teşebbüs aşamasında kalan ihraç etme...”⁴⁷⁷ diyerek bu suçlarda teşebbüsün varlığını kabul etmiştir. Yine Yargıtay bir başka kararında, failin Türkiye’ye giriş yapması üzerine ithal suçunun tamamlandığını haklı olarak vurgulamıştır⁴⁷⁸.

Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesinin üçüncü fıkrası açısından bakıldığında, satışın yanında, satışa arz etmenin aynı fıkra içinde seçimlik olarak zikredilmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile mücadele etmek için, kanun koyucunun tüm eylemleri aynı ceza ile cezalandırmak isteğini ifade etmektedir. Kural olarak “satışa arz etmek”, “satmak” fiilinin icra hareketlerini oluşturmaktadır. Kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak kastı ile hareket etmesine, hazırlık hareketi olan satışa arz etme eylemlerine başlamasına rağmen elinde olmayan nedenlerle neticeyi gerçekleştirememesi durumunda artık satma fiiline teşebbüs etmekten değil, satışa arz etmek fiilinden dolayı tam ceza alması gerektiğini düşünmekteyiz. Buradan anlaşılıyor ki, kanun koyucu satma eyleminde teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Örneğin, uzaktan satış yöntemi ile uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi alıcının adresine postalayan kişi, alınan ihbar üzerine, alıcıya ulaşmadan önce bu maddelere el konulması durumunda, kural olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmaya teşebbüs hükümleri çerçevesinde cezalandırılacaktı. Ancak, kanun koyucunun satışa arzı ayrı bir seçimlik fiil olarak zikretmesi nedeniyle satma fiiline teşebbüs değil,

---

Balcı, ülke sınırı içine girerken failin yakalanması halinde ithale teşebbüsün varlığını kabul etmekte, fiilin tamamlanıp tamamlanmaması tespiti açısından gümrüğe beyanda bulunmanın önemli olmadığını ileri sürmektedir. (Bkz. BALCI, s.156.)

⁴⁷⁷Y.10.C.D. 26.10.2009, 3445/16339 (PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2942.)

⁴⁷⁸“Edinilen istihbari bilgilere, telefon görüşme tutanaklarına, Kapıkule Emniyet Şube Müdürlüğü ve Edirne Gümrük Muhafaza Baş Müdürlüğü’nün 01.05.2006 tarihli yazılarının içeriği ile ele geçirilen suç konusu hapların 4330 adet olmasına göre; sanığın ithal kastının bulunduğu ve Türkiye’ye giriş yapması üzerine ithal suçunun tamamlandığı gözetilmeden eylemin ithal suçuna teşebbüs olarak nitelendirilerek cezadan indirim yapılması“ Y.10.C.D. 20.12.2006, 2006/13135-14569(AKKAYA, s.172.)

“Suça konu uyuşturucu maddenin gümrük giriş ve pasaport işlemlerinden sonra, İran’dan Türkiye’ye giriş yapıp gümrük sahası içerisine gelen otobüsün gizli bölmesinde ele geçirilmiş olması karşısında, uyuşturucu madde ithal etmek suçunun tamamlandığı gözetilmeden, 5237 sayılı TCK’nın 35/2 maddesi uygulanarak cezadan indirim yapılması...”Y.10.C.D. 19.12.2006, 2006/13242-14525 (AKKAYA, s.172.)

failin eylemi satıŖa arz olarak değerlendirilerek tam ceza ile cezalandırılması gündeme gelecektir. Aksi takdirde, kiŖinin bu eylemini satmaya teŖebbüs olarak nitelendirirsek, satıŖa arzeden kiŖinin, satan kiŖiden daha fazla ceza alması gündeme gelecek ki bunun çok adil bir sonuç olmadığı kanaatindeyiz⁴⁷⁹.

Yine satıŖa arzetmek aynı zamanda uyuyŖturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulmasını içinde barındırır. BaŖka bir ifade ile kiŖi bulundurduğu uyuyŖturucu veya uyarıcı maddeyi satıŖa arzeder. Kural olarak bulundurma eylemi, satıŖa arzetmenin icra hareketidir. SatıŖa arzetmek için icra hareketi olarak uyuyŖturucu maddeleri temin eden/bulunduran kiŖi satıŖa arzetmeden yakalanması halinde kural olarak teŖebbüs hükümlerinin uygulanmasıdır. Ancak bu durumda kiŖinin, yukarıda açıkladığımız nedenlerden dolayı teŖebbsten değil, fıkrada ayrı olarak zikredilen bulundurma fiilinden dolayı cezalandırılması gerekecektir⁴⁸⁰. Buna karŖılık bazı yazarlar bu tür eylemlerde teŖebbsn varlığını kabul etmektedirler⁴⁸¹.

Bazı yazarlar⁴⁸², sevk ve nakil eylemlerinin uyuyŖturucu maddelerin gönderildiği veya taŖındıęı yere götürülmesi ile tamamlanacağını ve bu nedenle teŖebbse elveriŖli olduğunu ileri sürmektedir. Öncelikle uyuyŖturucu veya uyarıcı maddelerin nakline iliŖkin icra hareketleri baŖlar baŖlamaz suç tamamlanır. Diğer ifade ile neticesi harekete bitiŖik bir suçtur. Eylemin yapılması ile suç oluŖacaktır. KiŖinin nakilden önce yaptığı icra hareketleri bulundurma, nakilden sonraki icra hareketi ise, baŖkalarına devretme, satma, satıŖa arzetme fiillerini meydana getirecektir. Bu nedenle fiil uyuyŖturucu ve uyarıcı maddelerin gönderildiği veya taŖındıęı yere götürülmesi ile değil, nakletmeye yönelik icra hareketinin baŖlaması ile tamamlanacağını dŖnyoruz. Yukarıda ifade edildiği gibi kanun koyucu birbirinin icra hareketi sayılan fiilleri seçimlik olarak tespit ederek bu suçlarda teŖebbüs hükümlerinin uygulanmasını daraltma yolunu tercih etmiŖ ve bu eylemlerin tam ceza ile cezalandırılmasını hedeflemiŖtir.

---

⁴⁷⁹ GÜNAL, s.101.

⁴⁸⁰ GÜNGÖR-KINACI, s.229.

⁴⁸¹ “ Satmaya, satın almaya, devredilmeye yönelik giriŖimler suça teŖebbs oluŖturacaklar ve fail eksik teŖebbsten dolayı cezalandırılacaktır.”(SAVAŖ-MOLLAMAHMUTOğLU, 1998, s.3708.) Ancak, yukarıda açıklanan gereklerle biz bu grŖe katılmamaktayız.

⁴⁸² ERMAN-ÖZEK, 1995, s.280.

3.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda

İştirak

Kural, suçun bir kişi tarafından iřlenmesidir⁴⁸³. Buna karşılık, gerek kanunlardan kaynaklanan bir düzenleme nedeniyle gerekse suçun niteliğinden dolayı bir suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi mümkündür. Başka bir ifade ile suçlar, tek failli suçlar ve çok failli suçlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Ancak inceleme konumuz olan iştirak, hem tek failli ve hem de çok failli suçlardan farklı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok failli suçlarda, suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi, kanun veya suçun niteliği gereğidir ve bu suçların tek bir kişi tarafından işlenmesi olanaksızdır. Buna karşılık olarak iştirak halinde işlenen suçlar ise, tek fail tarafından işlenebilen suçlardır⁴⁸⁴. Bu çerçevede iştirakı genel olarak; *“bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla kimse tarafından bir işbirliğı içinde işlenmesi”*⁴⁸⁵ olarak tanımlayabiliriz.

İştirak kurumu, Türk Ceza Kanunu'nun 37. ila 41. maddeleri arasında düzenleme altına alınmıştır. Kanunun 37. maddesi doğrudan faillik durumunu *“Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur”* şeklinde ifade etmiştir. Kanunun 38. maddesinde, azmettirme, 39. maddesinde yardım eden, 40. maddesinde iştirakte bağıllık kuralı, 41. maddesinde ise, gönüllü vazgeçme hükümleri düzenlenmiştir. 40. maddede *“Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir.”* ibaresinden ancak kasten işlenen suçlara iştirakin mümkün olduğı, taksirle işlenen suçlarda iştirak hükümlerinin uygulanmayacağı anlaşılmaktadır.

Anılan kanun maddeleri çerçevesinde iştirak kurumunun temel unsurları şu şekilde sıralanabilir⁴⁸⁶:

a) Birden fazla fail tarafından yapılan birden çok hareket

b) Hareketlerin nedensellik değeri taşıması

---

⁴⁸³AKBULUT, 2010, s.410.

⁴⁸⁴HAKERİ, 2012, s.435.

⁴⁸⁵HAKERİ, 2012, s.437.

⁴⁸⁶HAKERİ, 2012, s.439.

c) *İştirak iradesi*

d) *Bir suçun icrasına başlanması*

e) *Suçun bütün ortaklar için aynı olması”*

Bir suçun işlenmesi sırasında bu unsurların gerçekleşmesi halinde iştirak şartının gerçekleştiği kabul edilecektir. İştirak halinde işlenen suçlarda faillerin nasıl cezalandırılacağı konusu da önem arz etmektedir. Bu konu ile ilgili üç ayrı sistemin var olduğu bilinmektedir. Bunlardan ilki eşitlik sistemi⁴⁸⁷, diğeri ikilik⁴⁸⁸ ve son olarak ise, cezanın faile göre tespit edilmesi⁴⁸⁹ sistemidir. Bizim kanunumuzun düzenleniş şekline bakıldığında ikilik sistemini benimsediği anlaşılmaktadır. Bu durumda, suçu işleyen asıl fail ile bu suçun işlenişine yardım eden kişi aynı ceza ile cezalandırılmamakta, suça verdikleri katkının önemine göre yardım eden asıl failden daha az ceza almaktadır⁴⁹⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun faili herkes olabilir. Başka bir ifade ile bu suç özgü bir suç değildir. Tek bir faille işlenebileceği gibi birden fazla faille işlenmesi mümkündür. Yukarıda açıklaması yapılan unsurların gerçekleşmesi halinde bu suçun iştirak halinde işlenmesi olasıdır. Bu çerçevede uyuşturucu veya uyarıcı bir maddeyi imal veya ithal veyahut ihracını gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelerek anlaşma yapan ve iradelerini bu doğrultuda birleştiren kişilerin, işlemeyi kastettiği bu suçun icrasına başlamaları halinde, iştirak hükümlerinin uygulanması gündeme gelecektir. Suçluların, işlenen bir suç nedeniyle iştirak hükümleri doğrultusunda sorumlu tutulabilmesi için, suçun en azından teşebbüs aşamasında kalması gerekmektedir. Suçun teşebbüs aşamasına gelebilmesi için, işlenen suçun icrasına başlanması gerekmektedir. Bu nedenle henüz icra aşamasına gelmemiş, hazırlık hareketleri mahiyetinde olan eylemlerin gerçekleşmesinden sonra, işlenmek istenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve

---

⁴⁸⁷ “Bütün faillerin eşit olarak ceza aldığı sistem“ (HAKERİ, 2012, s.438.)

⁴⁸⁸“İkilik sisteminde failer arasında asli fail ve yardım eden ayrımı yapılır ve yardım edene daha az ceza verilir.“ (HAKERİ, 2012, s.438.)

⁴⁸⁹ “Somut olayın özelliklerine göre ceza tayin edilir ve yardım edene müşterek failden daha fazla ceza verilebilir.” (HAKERİ, 2012, s.438.)

⁴⁹⁰HAKERİ, 2012, s.438.

ticareti suçundan vazgeçilmesi halinde, müşterek faillerin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Bu noktada TCK'nın 188. maddesinin beşinci fıkrasına değinmek yerinde olacaktır. Anılan fıkraya göre; suç işlemek için oluşturulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun işlenmesi hali ağırlaştırıcı neden sayılmıştır. Bu fıkraya göre, birden fazla kişinin bir araya gelerek uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretini gerçekleştirmek amacıyla suç örgütü kurması veya başka bir illegal eylemleri gerçekleştirmek amacıyla suç örgütü kuran kişilerin diğer eylemlerinin yanında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti eylemlerini gerçekleştirmesi halinde artık iştirak hükümleri değil, 188. maddenin beşinci fıkrasının uygulanması gündeme gelecektir⁴⁹¹. TCK'nın 188. maddesinin beşinci fıkrasının uygulandığı hallerde ayrıca iştirak hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Bu duruma örnek olarak, PKK terör örgütünü göstermek mümkündür. Bu örgütün finansmanının uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden kaynaklanan gelirlerle sağlandığı artık herkes tarafından malumdur. Suç işlemek için illegal olarak kurulan bu örgüt, faaliyetleri içerisinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yaptığından örgüt üyelerinin iştirak hükümleri çerçevesinde değil, 188. maddenin beşinci fıkrası gereğince sorumlulukları cihetine gidilmesi gerekecektir.

TCK'nın 37. maddesinin ikinci fıkrası iştirak ile ilgili bir başka hükmü düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre;

“Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.”

Bu madde çerçevesinde, irade yeteneği henüz gelişmemiş olan, başka bir ifade ile işlediği fiilin hukuki anlam ve mahiyetini bilmeyen ve davranışlarını hukukun istediği şekilde yönlendirme yeteneğine sahip olmayan kişileri, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda araç olarak kullanan kişi, asıl fail olarak işlenen fiilden sorumlu olacak ve cezası üçte birden yarısına kadar artırılabilecektir. Bu

---

⁴⁹¹ÖNER, s.177; UZUNTOK, s.210; AKKAYA, s.177.

madde, TCK'nın genel hükümlerinin düzenlendiği bölümde yer aldığından, TCK'nın özel kısmında yer alan tüm suçlar için uygulanma imkânına sahip olacaktır. Kanun burada bu tür kişilerin içinde bulunduğu zafiyetten yararlanmak sureti ile suistimal edilerek suçta kullanılmasını genel bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlemiştir. Bu kişilerin kimler olduğu TCK'nın genel hükümlerinin düzenlendiği bölümde belirlenmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 31. maddesinin birinci fıkrası "*Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur.*" düzenlemesini getirerek, bu kişilerin irade yeteneğinin olmadığını peşin olarak kabul etmiştir. Diğer taraftan, 31. maddenin ikinci fıkrası "*Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur.*" düzenlemesi ile ikinci grup irade yeteneği olmayan kişileri belirlemiştir. Ancak bu gruptaki kişilerin irade yeteneğinin olmadığını tıbbi verilerle desteklenmesi gerekmektedir. Alınacak adli tıp raporu ile bu grupta yer alan bir kişinin, işlediği suçun anlam ve mahiyetini bilebilecek ve davranışlarını bu yönde yönlendirebilecek bir konumda olduğunun tespit edilmesi halinde, işlediği suç ile ilgili olarak irade yeteneğinin olduğu kabul edilerek bu kişiyi araç olarak kullanan kişinin cezasının artırılması yoluna gidilemeyecektir. Bir başka grup ise, akıl hastalarıdır. TCK'nın 32. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, "*Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.*" Son olarak, 15 yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler ile 18 yaşını doldurmamış ve işlediği fiilin anlam ve mahiyetini bilmeyen ve davranışlarını yönlendirme yetisinden mahrum olan sağır ve dilsizleri suç işlemek için araç olarak kullanma ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Sonuç olarak, bu beş grup içinde belirlenen kişileri uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda araç olarak kullanan kişiler TCK'nın 37. maddesinin ikinci fıkrası gereğince sorumlu tutulacaktır⁴⁹².

⁴⁹²UZUNTOK, s.228-229; BALCI, s.160.

"Kusur yeteneği olmayan küçük çocuğun diğer sanıklar Behçet ve Erdal tarafından suçta araç olarak kullandığının tüm dosya kapasamına uygun olarak kabul edilip, gereğçeli kararında belirtilmesine

Bir başkasını, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunu işlemeye azmettiren kişi, iştirak hükümleri çerçevesinde sorumlu tutulacaktır. TCK'nın 38. maddesine göre; “Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.”Azmettirme eyleminin çocuklara karşı yapılması veya üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle ifa edilmesi halinde azmettirenin cezasının üçte birden yarısına kadar artırılacağı düzenlemiştir⁴⁹³. Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerini düzenleyen bölümünde yer alan bu hüküm, yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ticareti suçunda değil, diğer tüm suç türlerinde uygulanma imkânı bulacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun işlenmesine yardım eden kişi, yine iştirak hükümleri çerçevesinde sorumlu tutulacaktır. Hangi eylemlerin işlenen suça yardım sayılacağı, TCK'nın 39. maddesinin ikinci fıkrasında sayılmıştır. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile ilgili olarak, bir kişiyi bu suçu işlemeye teşvik eden veya bir kişinin suçu işleme kararını kuvvetlendiren veya bir kişiye fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat eden; suçun nasıl işleneceği hususundafaile yol gösteren veya faile fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlayan ve son olarak suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında faile yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştıran kişinin, yardım eden sıfatıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak etme hükümleri doğrultusunda cezalandırılması gündeme gelecektir.

Yargıtay aşağıdaki kararında, diğer faile ait olan uyuşturucu maddeyi evinde saklayan kişinin asıl fail olarak TCK'nın 37. maddesi gereğince cezalandırılması gerektiğini vurgulamıştır⁴⁹⁴.

“Olayla ilgili 24.02.2007 tarihli ihbar ve arama tutanakları içeriğine, söz konusu iki çuval içindeki net miktarı 29567 gram olan esrarın sanığın evinin

---

karşın, sanık Aziz hakkında TCK'nın 37/2 maddesi uygulanarak fazla ceza tayin edilmesi.(Y. 10. C.D. 12.10.2009 gün, 2008/12276 E., 2009/15215 K.)

⁴⁹³TCK'nın 38. maddesinin ikinci fıkrası aynen aşağıdaki gibidir:

“Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırulabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz”

⁴⁹⁴(Y. 10 C.D. 27.10. 2009 gün, 2008/16335 E., 2009/7722 K.)(AKKAYA, s.178)

eklentisi durumundaki ahırında bulunmasına; diğer sanıklar Şükrü ve Kudrettin müdafî huzurunda verdikleri 24.02.2007 tarihli kolluk ifadelerinde, gece saat 03.30 sıralarında sanık Ömer'in evinin önüne geldiklerinde, hakkındaki hüküm temyiz edilmeyen Zeynal'in pencereyi tıkladığı üzerine içeride bulunan sanık Ömer'in pencereyi açarak "Zeynal sen misin" dediğini ve dışarı çıkıp Zeynal ile kucaklaştığını söylemiş olmalarına, ayrıca dosyadaki diğer belge ve bilgilere göre, sanığın suç konusu esrarın evinin ahırına depolanıp gizlenmesine rıza göstermek suretiyle atılı suça katıldığı gözetilmeden, sanık hakkında mahkumiyet yerine, beraat kararı verilmesi"

Diğer taraftan Yargıtay, araç temin edip veren⁴⁹⁵, uyuşturucu maddenin satılması konusunda faile yardım eden⁴⁹⁶, çevrede gözcülük yapmak suretiyle suçun işlenmesine yardım eden⁴⁹⁷, uyuşturucu madde nakledecek şoförü temin eden kişinin eylemlerini⁴⁹⁸ yardım etme olarak değerlendirmiştir⁴⁹⁹.

Bu kararlardan anlaşılacağı üzere yardım etme, neticenin oluşması için asıl olarak yapılması gerekli olan eylemler değil; bu asıl eylemlerin yapılmasını kolaylaştıran, destekleyen ve hazırlayan eylemlerdir. Başka bir ifade ile, fiil üzerinde hakimiyet kurmaktan ziyade, bunların icrasını kolaylaştıran eylemlerdir⁵⁰⁰.

İngiltere Temyiz Mahkemesi bir kararında, habersiz olarak evine gelen iki

---

⁴⁹⁵“ Suçun işlenmesinden önce, suç konusu uyuşturucu maddenin taşınmasında kullanılan 34 ZZ 4298 plaka sayılı aracı kiralayıp diğer sanıklara veren sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu tutularak 5237 sayılı TCK'nun 188/3-4, 39, 62 maddeleri ile cezalandırılması yerine, fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden sayılarak yazılı şekilde hüküm verilmesi, yasaya aykırı,”(Y. 10 C.D. 27.03.2008 gün, 2008/1585 E., 2008/4884 K.)(AKKAYA, s.178-179.)

⁴⁹⁶“ Satıcının telefonunu arayan müşterilere bilgi vermek suretiyle, başkasına ait uyuşturucu maddenin satılması konusunda yardımcı olan sanıklar hakkında TCK'nun 39. maddesi uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi”(Y. 10 CD. 22.02.2010 gün, 2009/8069 E., 2010/3763 K.)(AKKAYA, s.178-179.)

⁴⁹⁷ “ Oluş ve kabule göre, sanık... Ayhan'ın eyleminin çevrede gözcülük yapmak suretiyle suçun işlenmesine yardımcı olmak şeklinde gerçekleştiği ve hakkında TCK'nun 39. maddesinin 2. fıkrası c bendinin uygulanması gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması,” (Y. 10 C.D. 19.10.2009 gün, 2009/4827 E., 2009/15814 K.) (AKKAYA, s.178-179.)

⁴⁹⁸“Oluş ve kabüle göre, sanığın uyuşturucu madde nakledecek şoförü temin etmekten ibaret eyleminin, TCK'nun 39.maddesi kapsamında kaldığı gözetilmeden fazla ceza tayini,” (Y. 10 CD. 13.05.2010 gün, 2010/304 E., 2010/11590 K.) (AKKAYA, s.179.)

⁴⁹⁹AKKAYA, s.178-179.

⁵⁰⁰ HAKERİ, 2012, s.479.

kişiyeye, morfinden eroin elde edeceklerini bilmesine rağmen mutfağını kullanmalarına izin vermesini, suçta iştirak etmek olarak değerlendirmiştir. Olayda, ev sahibinin evinin kullanılmasına izin vermektan başka bir şey yapmadığı, suçta iştirakin olması için gerekli olan sanıklarla bir anlaşma çerçevesinde hareket etme unsurunun oluşmadığı ileri sürülmüştür. Ancak, ev sahibinin uyuşturucu madde imal edileceğini bilmesine rağmen evini uyuşturucu imal etmeye elverişli kıldığı, bunun işlenen bir suçta katılma anlamına geleceğı mahkeme tarafından vurgulanmıştır⁵⁰¹.

3.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda İçtima

3.3.1. Genel Olarak

Suçların içtması, ya birden fazla suçun bir fail tarafından işlenmesi halinde koşulların varlığı halinde bu suçun tek suç sayılması ve fakat işlenen birden fazla suç olduğundan dolayı cezasının artırılması veya en ağır cezayı gerektiren madde ile cezalandırılması ya da işlenen her suçun ayrı ayrı cezalandırılması demektir⁵⁰².

Türk Ceza Kanunu'nun 42., 43. ve 44. maddelerinde suçların içtması başlığı altında sırasıyla bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima hükümleri düzenleme altına alınmıştır. Bileşik suç kanun maddesinde,

“ Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.” şeklinde kaleme alınmıştır. Bu çerçevede örneğın yağma suçu hem hırsızlık hem de cebir, tehdit ve müessir fiil suçlarının birleşmesinden meydana gelmektedir. Bu durumda cebir, tehdit ve hırsızlık suçlarından ayrı ayrı ceza verilmesi yerine, yalnızca bu unsurların birleşmesinden meydana gelen yağma suçundan ceza verilmesi gerekmektedir⁵⁰³.

Zincirleme suçta;

⁵⁰¹ R v. Farr (1982) Crim. L.R. 745(RİCHARDSON, 2011, s.2452.

⁵⁰² HAKERİ, 2012, s.491-492; DÖNMEZER, 2003, s.244-245.

⁵⁰³ EROL, 2005, s.239; HAKERİ, 2012, s.493.

“Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.

(2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.” şeklinde hükümler tespit edilmiştir. Bu tür suçlarda aynı suçun birden fazla kasıtlı olarak işlenmesi söz konusudur. Ancak tüm bu suçlar, bir suç işleme noktasında verilen kararın neticesi olarak işlenmeye devam edilmektedir. Bu suçların aynı kişiye karşı işlenmesi başka bir ifade ile suçun mağdurlarının aynı olması gerekir. Mağduru farklı olan suçlarda mağdur sayısı kadar suç vardır. Ancak maddenin ikinci fıkrası bu durumun bir istisnasını düzenleme altına almıştır. Buna göre, tek bir fiille birden fazla mağdura karşı suç işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmektedir. Ancak kanun koyucu, *“kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve yağma suçlarında”* zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını, yani her suç için ayrı ceza verileceğini, başka bir ifade ile gerçek içtima kurallarının işlevsel olacağını düzenlemiştir.

Fikri içtima ise; *“İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.”* cümlesi ile açıklanmıştır. Bu durumda ortada yapılan tek bir fiil/eylem olmasına rağmen, birden fazla gerçekleşmiş netice/suç söz konusudur⁵⁰⁴. Bu suçlar farklı suçlardır ve mağduru farklı olabileceği gibi aynı olması da mümkündür. Bu durumda failin gerçekleşen en ağır neticeden sorumlu olması kabul edilmiştir.

---

⁵⁰⁴ HAKERİ, 2012, s.519.

Bunun haricindeki durumlarda kişi, ne kadar suç işlemiş ise, ayrı ayrı tđm suçlardan dolayı cezalandırılacaktır. Başka bir ifadeyle, gerçek içtima sđz konusu olacaktır.

İçtima bahsinde geçitli suçtan sđz etmek yerinde olacaktır. Geçitli suç, kanunda açık bir şekilde dđzenlenmemiř olmasına rağmen yazarlar tarafından varlığı kabul edilen bir içtima çeşididir. Bu tđr geçitli suç durumunda aslında birden fazla suç olmasına rağmen, failin bir suçu işlemeden diğer suçu işlemesinin mđmkđn olmadığı bir durum sđz konusudur. Fail suçu hafiften başlayarak ağıra doğru işlemektedir. Geçitli suçun oluşabilmesi için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gerekmektedir⁵⁰⁵:

- “ 1. *Failin ve mağdurun aynı olması,*
2. *Failin hareketinin hafiften başlayıp ağıra doğru giden bir seyir izlemesi,*
3. *Bu hareketin aynı hukuki yararı zedelemesi, başka bir ifade ile bu hareketle işlenen suçların hukuki konularının aynı olması,*
4. *Meydana getirilen ve hafiften ağıra doğru sıralanan neticelerin, aynı harekete tek bir nedensellik bağı ile bağlanması,*
5. *Sonraki fiilin öncekini kapsaması,*
6. *Failin kastının daha ilk harekete başladığı andan itibaren hafiften ağıra doğru giden neticeleri derece derece gerçekleştirmeye yönelik olması.”*

Yukarıdaki koşulların bulunması halinde ortada geçitli bir suç ve netice itibari ile tek bir suç vardır. Failin gerçekleşen ağır neticeden sorumlu olmaktadır. Örneğin, bıçakla adam öldürme suçlarında, failin başından itibaren kastı adamı öldürmek ise, bıçakla yaralama eylemi adam öldürmek için aşılması gereken zorunlu aşamadır. Bu durumda hem bıçakla yaralamadan hem de öldürme fiilinden dolayı değil, fail yalnızca bıçakla adam öldürmek suçundan dolayı ceza almaktadır.

Özel norm genel norm ilişkisinde, aynı konu ile ilgili, kural olarak, özel normun uygulanma önceliği bulunmaktadır. Tehlike suçlarında, gerçekleşmesi

---

⁵⁰⁵ HAKERİ, 2007, s.439.

tehlike içinde olan zarar gerçekleşirse, yalnızca meydana gelen zarardan dolayı sorumluluk olması gerekir⁵⁰⁶.

Türk Ceza kanunu'nun 188. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında belirlenen suçlar, kendi aralarında seçimlik olarak düzenlendiğinden birden fazla fiilin gerçekleşmesi halinde ortada tek bir suç söz konusu olacaktır. Başka bir ifade ile fail satın aldığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri hedefe ulaştırmak üzere sevk ederse, ortada tek bir fiilden dolayı cezalandırma yapılmalıdır. Aynı durum imal, ithal ve ihraç eylemleri için de geçerlidir. Buna karşılık, ithal ettiği uyuşturucu maddeleri yurt içinde satması durumunda, TCK'nın 188. maddesinin hem birinci hem de üçüncü fıkrasında düzenlenen suç oluşacağından, gerçek içtima kuralı gereğince fail, her suçtan ayrı ayrı cezalandırılmalıdır⁵⁰⁷. Bu tür suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün görünmektedir. Bu çerçevede bir suç işleme kararının neticesinde değişik zamanlarda, yurt dışından ithal ettiği uyuşturucu maddeleri, yurt içinde satması durumunda, birden fazla ithal ve satma eylemlerinden dolayı değil, yalnızca birer kez ithal ve satma eylemlerinden dolayı fail ayrı ayrı cezalandırılarak verilecek ceza TCK'nın 43. maddesi gereği belirlenen oranda artırılmalıdır⁵⁰⁸.

Yargıtay, aynı gün değişik kişilere esrar satmış olan sanıklar hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğini vurgulamıştır⁵⁰⁹.

Sanığın kastı uyuşturucu madde satmak olduğundan, günün değişik zamanlarında eylemi gerçekleştirmiş olsa bile, aradan geçen zamanın bir suç işleme kararı kapsamında işlenmeye başlanan suçu kesintiye uğratmadığı gerekçesi ile zincirleme suç hükümlerinin uygulanması noktasındaki Yargıtay kararına iştirak etmekteyiz.

Yargıtay bir kararında, yurt dışından ithal ettiği uyuşturucu maddeleri yenilenen kasıtlı ithal amacının dışında satışa arz eden sanığın, hem uyuşturucu

---

⁵⁰⁶ HAKERİ, 2007, s.440- 441 vd.

⁵⁰⁷UZUNTOK, s.211; ÖNER, s.190; ERMAN-ÖZEK, s.315; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s.644.

⁵⁰⁸ PARLAR-HATİPOĞLU, 2007, s.1414.

⁵⁰⁹Y. 10 C.D. 14.01.2010 T. 2009/6843 E. 2010/115 K. (ÖNER, s.193.)

madde ithal etmek hem de bu maddeleri satışı arz etmek suçunu işlediği gerekçesiyle ayrı ayrı cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir⁵¹⁰. Yine bir başka kararında, uyuşturucu maddeyi ithal ettikten sonra yurt içinde satan veya bir süre yurt içinde sakladıktan sonra nakleden kişinin, uyuşturucu madde ithal etmek ve satmak veya nakletmek fiillerinden dolayı ayrı ayrı cezalandırılarak gerçek içtima kurallarının uygulanacağını kabul etmiştir⁵¹¹.

Sanığın eylemi ithal amacının dışında TCK'nın 188. maddesinin birinci ve üçüncü fıkrasında belirtilen diğer eylemleri gerçekleştirmeye yönelik olduğu ve kastını yenilemesi nedeniyle zincirleme suçun temel unsuru olan bir suç işleme kararının icrası kapsamında değerlendirilemeyeceği düşünülerek, Yargıtay'ın olayda her suç için ayrı ayrı ceza verilmesi hususundaki görüşlerine iştirak etmekteyiz.

Yargıtay bir başka kararında, ihraca teşebbüs suçlarında, biri ihraca teşebbüs ve diğeri tamamlanmış nakletmek suçunun olduğu gerekçesi ile fikri içtima kuralları çerçevesinde bu suçlardan en ağır cezanın tespit edilerek bu çerçevede cezalandırma yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Olaya ilişkin Yargıtay kararı aşağıdaki şekildedir⁵¹²:

“ Olay yakalama, arama, zaptetme tutanaklarına, sanıkların savunmaları ile incelenen tüm dosya kapsamına göre, sanıkları eyleminin ihraca teşebbüs, aşamasında kalmış olduğu değerlendirildiğinde, biri ihraca teşebbüs, diğeri tamamlanmış bulundurma ya da nakletme olmak üzere iki suç işlemiş olacağından, suç tarihi itibari nedeniyle:

---

⁵¹⁰“Sanığın suç konusu uyuşturucu maddeler ile uyuşturucu madde içeren çok sayıda extasy haplarını, farklı tarihlerde yurt dışından izinsiz olarak ithal ettikten sonra ithal amacının dışında yenilenen kasıtlı satışa arz ettiği ve satarken yakalandığı sabit olmasına nazaran gerçekleşen iki ayrı fiilin uyuşturucu madde ithal etmek ve uyuşturucu maddeyi satışa arz etmek suçlarını oluşturduğu, bu nedenle sözü edilen suçlardan ayrı ayrı cezalandırılması gerektiği gözetilmeden olayda uygulama yeri bulunmayan...hüküm kurulması”(Y. 10 C.D. 03.04.2001 T. 2001/19555 E., 2001/10927 K.) (ÖNER, s.192.)

⁵¹¹“Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde tartışılan delillere ve dosya içeriğine uygun gerekçeye göre, yerinde görülmeyen diğer temyiz itirazlarının reddine, ancak sanığın, suç konusu uyuşturucu maddeyi yaklaşık bir ay önce yurt dışından izinsiz olarak ithal edip bir süre evinde sakladıktan sonra ithal amacının dışında yenilenen kasıtlı naklederken yakalandığı sabit olmasına nazaran, gerçekleşen iki ayrı eylemin uyuşturucu madde ithal etmek ve uyuşturucu maddeyi nakletmek suçlarını oluşturduğu...” (Y.10 C.D. 23.09.2002 T., 2002/27279 E, 2002/22773 K.)

⁵¹²Y.10.C.D. 21.05.2008, 12971/8007 (PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.2958)

A) 765 sayılı TCK'ya göre;

a) İhraca teşebbüs suçundan uygulama yapılarak sonucun belirlenmesi,

b) Tamamlanmış nakletme suçundan uygulama yapılarak sonucun belirlenmesi,

B) 5237 sayılı TCK'ya göre:

a) İhraca teşebbüs suçundan uygulama yapılarak sonucun belirlenmesi,

b) Tamamlanmış nakletme suçundan uygulama yapılarak sonucun belirlenmesi,

C) 765 sayılı TCK'ya göre belirlenen sonuçlardan 79. maddesine göre daha ağır olanı ile 5237 sayılı TCK'ya göre belirlenen sonuçlardan bu kanunun 44. maddesine göre daha ağır olanı karşılaştırılarak lehe olan kanunun saptanması ve bu kanuna göre hüküm kurulması gerekirken belirtilen nitelikte somutlaştırma ve karşılaştırma yapılmadan yazılı biçimde karar verilmesi...”

Bu kararın doğru olmadığını düşünmekteyiz. Öncelikle ortada bir geçitli suç bulunmaktadır. Failin, uyuşturucu maddeleri bulundurmadan, nakletmeden veya sevk etmeden ihraç etmesi mümkün değildir. Fail, hafiften ağıra doğru bir seyir takip ederek naklettiği, sevk ettiği veyahut bulundurduğu uyuşturucu maddeleri daha ağır suç olan ihraç etme aşamasına getirmek istemektedir. Sanığın başından itibaren bu maddeleri ihraç etmek istediği açıkça bellidir. Nitekim Yargıtay da bunu kabul etmektedir. Daha hafif olan suç geçilmeden, daha ağır suçun işlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda geçitli suçun varlığı gündeme gelecektir. Geçitli suçun varlığı durumunda ise, failin daha ağır suçla cezalandırılması, konumuz açısından ihraca teşebbüs fiili nedeniyle işlem yapılması ve cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Diğer taraftan Yargıtay'ın fikri içtima kurallarını olaya tatbik ettiği anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere fikri içtima tek bir eylemle birden fazla suçun oluştuğu durumlarda söz konusu olmaktadır. Buradaki bahsedilen eylem, eylem ve neticenin birleşmesinden meydana gelen fiilden farklıdır. Oysa ki, Yargıtay kararında belirtilen “nakletmek” bir eylem değil, kanun koyucu tarafından yaptırıma bağlanmış bir fiildir. Diğer taraftan ihraç ise, ikinci bir fiildir. Yani ortada kanun koyucunun yaptırıma bağladığı iki ayrı fiil söz konusudur ki; bu durumda fikri içtima

kurallarının uygulanmasının mümkün olmadığını düşünmekteyiz. Meselenin çözüm tarzının yukarıda şekilde benimsenmesinin kanun koyucunun amacına ve kanuna daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

3.3.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticaretinde Taksirle Adam Öldürme Sorumluluğu

Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin bir başkasına verilmesinden doğan ölüm olaylarında uyuşturucu ve uyarıcı madde tacirinin meydana gelen bu neticeden sorumluluğunu düzenleyen özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda konunun taksirle adam öldürme veyahut neticesi sebebi ile ağırlaşmış suç kavramı içerisinde yorumlanması gerekmektedir. Taksir kavramı, TCK'nın 22. maddesinde “ *dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır.

İstenmeyen neticenin öngörülmesi halinde ise, bilinçli taksirin varlığı sözkonusudur. Bu bağlamda, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir başkasına satan bir kimsenin, bu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasından kaynaklanan ölüm vakalarında meydana gelen neticeden sorumluluğu doğacak mıdır? Bir başka durumda, uyuşturucu maddeyi reşit olmayan bir kimseye vererek ölümüne sebep olan kişinin taksirle adam öldürmekten sorumluluğu gündeme gelecek midir?

Türk Ceza Kanunu'na bakıldığında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımından meydana gelen ölüm vakalarında, sorumluluğu kabul eden özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda TCK'nın 85. maddesinde düzenlenen “taksirle bir insanın ölümüne neden olma” suçunun olaya uygulanıp uygulanamayacağı araştırılması gerekmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir başkasına tedarik eden kişinin yalnızca bu eyleminden dolayı, uyuşturucu kullanımından kaynaklanan ölüm neticesinden sorumlu tutmanın, ceza hukukunda sorumluluk alanını gereğinden fazla genişletmek olacağından uygun olmadığı kanaatindeyiz. Örneğin, akıl sağlığı yerinde olan, hiçbir tehdit, cebir ve baskı altında kalmadan uyuşturucu satın alan ve kullanan kişinin uyuşturucu madde kullanımından kaynaklanan ölüm neticesinden, uyuşturucu tedarik

eden kişinin sorumlu tutulmasını, mağdurun eyleminin, tedarik eden kişinin eylemi ile netice arasındaki nedensellik bağımlı kestiği gerekçesiyle kabul etmemekteyiz.

Bu durumda TCK'nın 31. ila 34. maddelerine göz atmak uygun olacaktır. TCK'nın 31. maddesinde on iki yaşını doldurmamış olan küçüklere “ *işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması*” nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde tedarik eden kişinin, uyuşturucu kullanımından ölüm neticesinin meydana gelmesi durumunda sorumluluğu doğabilecektir. Örneğin, 10 yaşında olan bir çocuğa uyuşturucu veren bir kişinin, çocuğun uyuşturucu kullanımından dolayı ölmesi durumunda ve ölüm nedeninin tedarik eden kişi tarafından verilen uyuşturuculardan kaynaklandığı tespit ediliyorsa, taksirle sorumluluğu doğabilecektir. Bu durumda dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket edilerek, akıl yetisi henüz gelişmemiş bir çocuğa uyuşturucu madde temin etme söz konusudur. Yine “*akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derece azalmış*” ve “*on beş yaşını doldurmamış sağır ve dilsiz*” olan kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde temin eden kişi, aynı şekilde meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu olabilmelidir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bizzat temin eden kişi tarafından mağdurun vücuduna enjekte edilmesi durumunda mağdurun rızası olsa bile bu rızanın geçerli olmadığını kabul ederek meydana gelen ölüm neticesinden tedarik eden kişinin taksiren sorumlu olacağını düşünmekteyiz. Bu çerçevede mağdurun rızasının vücuda uyuşturucu madde enjekte etmeye ilişkin olduğu, meydana gelen ölüm neticesine yönelik bir rızanın bulunmadığı kanaatindeyiz. Tüm bu durumlarda, meydana gelen ölüm neticesinden sorumluluk doğabilmesi için, gerek uyuşturucu maddenin kimyasal içeriğinden gerekse kullanım miktarından dolayı ölüm neticesi meydana gelmelidir. Kullanılan uyuşturucu maddeden ziyade, öngörülmeleyen bir başka nedenin birleşmesi sonucu meydana gelen ölümden ise, herhangi bir sorumluluk doğmayacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle bu tür davalara ilişkin Adli Tıp Kurumundan kesin ölüm sebebini gösteren ayrıntılı rapor almak, doğru ve adil sonuca ulaşmada gereklidir. Uyuşturucu madde kullanımının yanında başka bir

nedenin meydana gelen ölüm neticesinde etkili olması halinde, olayın TCK'nın 23. maddesi çerçevesinde ele alınması gereklidir. Anılan maddeye göre, “*bir fiilin kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi*” gerekmektedir. Uyuşturucu maddeyi mağdurun vücuduna enjekte eden kişi, mağdurda komplikasyona neden olacak durumu bilmesi halinde netice bakımından taksirinin bulunduğu düşünülerek sorumlu tutulabilecektir.

İngiltere Ceza Hukuku'nda konuya ilişkin özel bir düzenleme bulunmaktadır.

Bu düzenlemeye göre; a) bir başka kişiye zehirli madde enjekte etme, b) veya böyle bir maddeyi bir başka kişiye enjekte edilmesine sebep olma, c) veyahut böyle bir maddenin bir başka kişi tarafından alınmasına sebep olmaktan doğan ölüm neticesinden dolayı, kişinin taksirle ölüme sebebiyet vermekten dolayı cezalandırılacağı açık bir şekilde düzenlemiştir⁵¹³.

Uygulamada konunun ayrıntılı bir şekilde tartışıldığı görülmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin aşırı dozda alınmasına gerek olmaksızın, bizzatihi maddenin kendisi vücutta zehirleyici etki yapması durumunda, örneğin, eroin gibi alınan maddenin miktarına bakılmasının bir öneminin olmadığı, bu maddeyi bir başkasının vücuduna enjekte etmenin, rıza olsa bile, meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulmak için yeterli olduğu ifade edilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde doğal içeriğinde zehirleyici bir unsur barındırmıyorsa, kullanılan uyuşturucu maddenin miktarına vurgu yapılmaktadır. Fazla miktarda uyuşturucu enjekte etmekten dolayı vücut zehirlenmesine bağlı ölümün vuku bulup bulmadığı araştırılmaktadır. Eğer ölüme neden olacak miktarda uyuşturucu madde enjekte edilmiş ise, meydana gelen neticeden sorumluluğun doğacağı ileri sürülmektedir⁵¹⁴.

Örneğin, A'nın kasıtlı bir şekilde doğal olarak içeriğinde vücudu zehirleyici kimyasal bulunduğunu bildiği bir maddeyi bir başkasına enjekte etmesi durumunda

⁵¹³ORMEROD, David-FORTSON, Rudi, “Drug Suppliers as Manslaughterers”, The Criminal Law Review, 2005, s.820.

⁵¹⁴HEATON, Russell, “Dealing in Death”, The Criminal Law Review, 2003, s.498-499.

mahkemeler, A'nın bir zarar riskini öngördüğü noktasında çürütülemez bir karinenin oluştuğunu vurgulamaktadırlar. Bu durumda ölen kişi tarafından verilen rızanın, vücuda zarar verme kastının bulunması veya vücutta zarara neden olunması durumunda, sonuca etkili olamayacağı, kişinin rızasının geçersiz olduğu ve bu nedenle eylemi hukuka uygun hale getirmeyeceği ve mağdurun ölümü halinde zaten vücutta zarara neden olma şartının gerçekleştiği ifade edilmektedir⁵¹⁵.

Mağdurun bizzatihi kendisinin uyuşturucu maddeyi vücuduna enjekte etmesinden dolayı ölümün meydana gelmesi durumunda, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi tedarik eden kişinin sorumluluğu bulunmadığı İngiltere mahkemelerince kabul edilmektedir. Örneğin, tablet formunda bulunan uyuşturucu maddeyi V'ye veren D'nin V'nin D'nin olmadığı zamanda damardan kendisine enjekte etmesi durumunda, sorumluluğu olmadığı kabul edilmektedir. Bu durumda nedensellik bağının V'nin kendi eylemi nedeniyle kesildiği ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle, V'nin gönüllü bir şekilde uyuşturucu maddeyi kendisine enjekte etmesi nedensellik bağını kesmektedir⁵¹⁶.

Sadece uyuşturucu maddenin mağdura verilmesi durumunun taksirle ölümden sorumluluğu doğurmayacağı vurgulanmaktadır. Ancak bu durumda bazı yazarlar, her ne kadar basit bir tedarik eyleminin vücutta hâlihazırda bir zarar riskini doğurması mümkün olmasa da, gelecekte bir zarar riskini oluşturabileceğini ve bu nedenle sorumluluk doğabileceğini ileri sürmektedirler⁵¹⁷.

Mahkeme bir başka tespitinde, uyuşturucu maddenin tedarikinden hemen sonra mağdurun uyuşturucu maddeyi vücuduna enjekte etmesi neticesi ölüm vukuunda sanığın sorumluluğunu kabul etmiştir. Mahkemenin kabulüne göre, sanığın uyuşturucu maddeyi tedarik etmesi, bununla yetinmeyip kullanıma hazır hale getirerek enjektör içerisinde mağdura teslim etmesi ve mağdurun uyuşturucu

---

⁵¹⁵HEATON, s.499.

⁵¹⁶Bkz. Case 1982, 1 ALL ER 916, CA (HEATON, s.501.)

⁵¹⁷HEATON, s.503.

maddeyi vücuduna enjekte etme iradesini kuvvetlendirmesi nedeniyle, meydana gelen ölümden taksirle sorumluluğu kabul etmiştir⁵¹⁸.

Özet olarak, İngiltere uygulamasında, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bizatihi mağdura, rızası olsa bile, enjekte edilmesi durumunda kişinin meydana gelen ölüm neticesinden taksiren sorumluluğukural olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık olarak, mağdurun, tedarik edilen uyuşturucu maddeyi gönüllü olarak vücuduna enjekte etmesi halinde ise, tedarik eylemi ile ölüm neticesi arasında nedensellik bağıını mağdurun eylemi kestiği için, sorumluluk doğmamaktadır. Ancak mağdurun, sanığın teşviki ve vücuda enjekte edilecek uyuşturucu maddeyi kullanıma hazır hale getirme şeklinde oluşan yardımıyla uyuşturucu maddeyi vücuduna enjekte etmiş ve ölüm gerçekleşmişse, taksirle ölüme sebebiyet vermekten sorumluluk doğmaktadır.

Bazı durumlarda mağdur uyuşturucu maddeyi kendi rızası ile vücuduna enjekte etmiş olsa bile, mağdurun eyleminin gönüllü olmadığı varsayılmaktadır. Bu durumlar:

- a) Mağdurun yaşı ve akıl sağlığı nedeniyle yaptığı eylemin anlam, mahiyet ve neticesini değerlendirme yeteneğinden yoksun olması,
- b) Mağdurun cebir ve tehdit altında uyuşturucu maddeyi kullanması,
- c) Mağdurun, sanığın yetkisi altında bulunması ve sanığın mağdur üzerinde kanunsuz olarak nüfuzunu kullanması,
- d) Mağdurun, verilen uyuşturucu maddenin niteliği, miktarı ve doğası hakkında aldatılması, başka bir ifade ile iradesinin hile ile sakatlanması olarak sayılabilir⁵¹⁹.

A.B.D. Uyuşturucu Maddeler Kontrol Kanunu'na bakıldığı zaman konu ile ilgili özel bir düzenlemenin olduğu görülmektedir. Kanunun 841. maddesinde uyuşturucu maddelerin imali, dağıtımı ve bulundurulması nedeniyle ölüme veya ağır surette yaralamaya sebebiyet verilmiş ise, faile 20 yıldan az olmayan hürriyeti

---

⁵¹⁸HEATON, s.503.

⁵¹⁹HEATON, s.507.

bağlayıcı ceza verilmesi kabul edilmiştir. Kullanıcı ölmekle birlikte yaşamı tehlikeye girmiş ise, on yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür⁵²⁰.

Sonuç olarak, TCK'nın 188. maddesinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinden kaynaklanan ölüm vakalarında sorumluluğu kabul eden bir yaklaşımın açık bir şekilde düzenlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

4. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

4.1. Genel Olarak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili suçların nitelikli halleri bahsinde, 188. maddenin dört, beş ve sekizinci fıkralarında suçun cezasının artırılmasını öngören hükümler inceleme altına alınacaktır. Ayrıca, failin bazı koşullarda ceza almamasını veya daha az ceza almasını temin eden etkin pişmanlık sistemi hakkında bilgi verilecektir.

TCK'nın 188. maddesinin dördüncü fıkrasında bazı uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticaretinin yapılması halinde insan sağlığı ve toplum için daha fazla tehlike oluşturduğu kabul edilerek fazla ceza verilmesi sistemi benimsenmiştir.

Diğer taraftan, 188. maddenin beşinci fıkrasında, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti daha fazla cezayı gerektiren bir unsur olarak kaleme alınmıştır.

Son olarak, 188. maddede kaleme alınan tüm suçların bazı meslek kuruluşları tarafından işlenmesi halinde, icra ettikleri meslekten dolayı suç işlemenin daha kolay olduğu veya devletin kamu görevini icra eden bu kişilerin devletle arasında olan güven unsurunun zedelenmesinin toplumda onarılmaz yaralara yol açacağı düşünüldükçe, bu kişilere daha fazla ceza verilmesi sistemi benimsenmiştir.

Vurgulamak gerekir ki, 188. maddenin dört ve beşinci fıkralarında belirtilen nitelikli hal yalnızca 188. maddenin bir ve üçüncü fıkralarında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç suçu ile yine bu maddelerin yurt içinde satımı, satışa arzı, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi

---

⁵²⁰YAŞAR, s.91.

ve bulundurulması suçlarının nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Çünkü, Türk Ceza Kanununun 188. maddesinin dört ve beşinci fıkraları “*yukarıda fıkralara göre verilecek ceza*” ifadesi ile doğal olarak, TCK’nın 188. maddesinin bir ve üçüncü fıkralarına yollama yapmaktadır. Buna karşılık, 188. maddenin sekizinci fıkrası “*bu madde kapsamında tanımlanan suçların*” ifadesi ile maddede düzenlenen tüm suçları kapsamına aldığından, TCK’nın 188. maddesinin bir, üç, altı ve yedinci fıkralarında düzenlenen tüm suçların nitelikli hali olarak, verilecek cezadan artırıma gidilmesi gerekecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda artırım nedeni olarak belirlenen durumların yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Bugün uyuşturucu veya uyarıcı madde tacirlerinin, küçük çocukları bu maddelere alıştırmak için yoğun çaba sarfettikleri ve bu doğrultuda illegal faaliyetlerde kullanmak istedikleri bilinmektedir. Diğer taraftan, çocukların akıl ve ruh yapılarının yeterince olgunlaşmamış olması, hayat tecrübelerinin azlığı ve içinde buldukları yaş gereği merak duygusunun aşırı olması veyahut kendisini ispatlama ve birey olduğunu kanıtlama gibi durumlar, bu yaştaki çocukları, uyuşturucu tacirlerine karşı savunmasız kılmaktadır. Bu nedenle bunların bu suçlarda kullanılmaması ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bu kişilere satılmamasını sağlamak için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerin en caydırıcı olanı ise, bu kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde satmanın veya bu kişileri bu tür suçlarda kullanmanın daha ağır yaptırıma bağlanması olacaktır. Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesine bakıldığında konu ile ilgili ayrık bir düzenleme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Aynı kanunun 37. maddesinde kusur yeteneği olmayan kişilerin suçun işlenmesinde araç olarak kullanılması halinde, verilecek cezanın artırılması sistemi benimsenmiştir. Ceza kanununa göre, kusur yeteneği olmayan çocuklar, fiili işlediği zaman on iki yaşını doldurmamışlar ile on iki yaşından sonra işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçları algılayamayan veya davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmeyen çocuklardır. Ancak kusur yeteneği bulunan çocukların suçun işlenmesinde araç olarak kullanılması halinde cezadan artırım yapılması mümkün olmayacaktır.

İngiltere’de Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılması Kanunu’nda, on sekiz yaşından küçüklerin uyuşturucu madde ticaretinde kurye olarak kullanılması

ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Diğer taraftan, bu suçların okul içinde ve yakınlarında işlenmesi hali yine ağırlaştırıcı neden kabul edilmiştir. Bu bağlamda, on sekiz yaşından küçükler tarafından kullanılan okulun herhangi bir zaman saatinde veya okul saati başlamadan bir saat önce ve bittikten bir saat sonraki zaman diliminde okul içinde veya civarında uyuşturucu madde ticareti yapanların daha ağır ceza ile cezalandırılması sağlanmıştır⁵²¹.

Sonuç olarak, on sekiz yaşından küçük çocukları, uyuşturucu maddelerden ve uyuşturucu ticareti suçundan korumak ve öğrencilerin ve velilerin emniyet ve huzurunu temin etmek için, çocukların uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinde kullanılmasının, onlara uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmesinin veya İngiltere örneğinde olduğu gibi, okul saatleri içerisinde, okul içerisinde ve yakınlarında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin yapılmasının ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmesinin gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

4.2. Uyuşturucu Maddenin Çeşidinden Kaynaklanan Nitelikli Hal

Bu düzenlemeye göre, eroin, kokain, morfin veya baz morfin şeklindeki uyuşturucu maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç etme ile yine bu maddelerin yurt içinde satımı, satışı arzı, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulması daha fazla cezayı gerektiren suç olarak tanımlanmıştır⁵²². Bu maddeler, maddenin düzenleniş biçiminden anlaşıldığı üzere, tahdidi olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle bu maddelerin haricinde başka bir uyuşturucu maddenin yorum veya kıyas yolu ile madde kapsamına alınması mümkün olmayacağı kanaatindeyiz. Nitekim, Yargıtay teamül haline gelmiş aşağıdaki kararında ısrarla bu gerçeğe vurgu yapmaktadır⁵²³.

---

⁵²¹RİCHARDSON, 2011, s.2475.

⁵²² Madde gerekçesi şu şekildedir:

“ Maddenin dördüncü fıkrasına göre, uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin veya baz morfin olması, bir, iki ve üçüncü fıkralarda tanımlanan suçların konu bakımından nitelikli unsurunu oluşturmaktadır ve bu fıkralara göre verilecek cezaların artırılmasını gerektirmektedir.” (EROL, 2005, s.941.)

⁵²³Y.10. C.D. 07.03.2011, 2010/17132 E, 2011/2787

“3298 sayılı 4. maddesinde afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve müstahzarları Türk Ceza Kanunu uygulamasında uyuşturucu maddelerden sayılır dendiği halde, 13.01.1964 tarih 1963/2, 1964/2 sayılı içtihadı birleştirme kararı uyarınca “765 sayılı TCK’nın 403/6 maddesinde sayılmayan maddelerin bu bent kapsamında değerlendirilemeyeceği” yine Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20.10.1995 gün 1994/10-378 Esas, 1995/75 sayılı kararlarında açıklandığı üzere, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 403/6 maddesinde şiddet sebebi olarak sadece eroin, kokain, morfin ve baz morfin sayılmış olup ve benzeri ifadesine yer verilmediği nazara alınarak “afyon” un 765 sayılı TCK’nın 403/6 maddesinde sayılan uyuşturucu maddelerden olmadığı, bu güne kadar yapılan uygulamalar ile dairesimizce de benimsenmiş bulunmasına, diğer yandan 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 188/4 maddesinde de 765 sayılı TCK’ya benzer bir şekilde düzenleme yapıp uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin ve baz morfin olması halinde artırım yapılacağı belirtilmiş olmasına göre...”

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesinin dördüncü fıkrası, mülga olan 765 sayılı TCK’nın 403/6⁵²⁴ madde ve fıkrasında düzenlemesine paralel bir hüküm getirerek bu doğrultuda önceki düzenlemeyi sürdürmüştür.

Daha önce de ifade edildiği gibi bu maddelerin imal ve ticaretine daha fazla ceza tayin edilmesinin sebebi gerek toplum gerekse kişi sağlığı için ciddi tehlike oluşturmasıdır⁵²⁵.

4.3. Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

Bahse konu fıkroda, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde imal ve ticareti yapıyorsa cezasın artırılması öngörülmektedir.

Örgüt sözlük manası ile “ ortak bir amaç veya işi gerçekleştirmek için kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik⁵²⁶” olarak tanımlanmaktadır. Daha önce

---

⁵²⁴ 765 sayılı TCK’nın 403/6. madde ve fıkrası aynen aşağıdaki gibidir.

“Yukarıdaki fıkralarda gösterilen uyuşturucu madde eroin, kokain, baz morfin, morfin ise, fail hakkında verilecek ceza bir katı oranında artırılır.

⁵²⁵ GÜNAL, s.113; GÜNGÖR-KINACI, s.135; PARLAR-HATİPOĞLU, 2007, s.1412.

bu tür örgütlerin kurulmasının yasaklanması 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu'nda düzenlenmekteydi. Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmesi ile bu kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Bir Yargıtay kararında örgüt;

“ Birkaç kişinin süreklilik içinde bir araya gelerek, birden fazla cürüm işlemek üzere yine süreklilik içerisinde ve eylemleri ortaklık unsurlarını içerecek biçimde belirsiz suçları işlemek üzere emir ve komuta zinciri altında, üyelerin suç işleme bakımından iş bölümü yaptıkları” bir oluşum olarak tanımlanmıştır⁵²⁷.

Söz konusu 188. maddenin beşinci fıkrası kapsamında, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun, suç işlemek için kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirilmesi halinde ceza artırımı cihetine gidilerek uygulama yapılacaktır⁵²⁸. Adı geçen maddede örgütün tanımı yapılmamakla birlikte, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde “suç işlemek için örgüt kurmak” ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle TCK'nın 188/5. maddesindeki bahsi geçen örgütün açıklamasını yaparken, TCK'nın 220. maddesinin birlikte yorumlanması gerekmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 220/1. madde ve fıkrası;

“Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye yönelik elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.” şeklinde bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeye göre örgütün var olabilmesi için birtakım şartların mevcut olması gerekmektedir.

---

⁵²⁶ **EVİK, Vesile Sonay, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s.244; PÜSKÜLLÜOĞLU, s.758.

⁵²⁷ **Y.C.G.K., 13.03.2007 T., 2006/5762 E., 2007/2828 K.**

⁵²⁸ Madde gerekçesi şu şekildedir;

“ Beşinci fıkraya göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıda fıkralara göre verilecek cezanın artırılması gerekmektedir. Dikkat edilmelidir ki, bu durumda, suç işlemek amacıyla örgüt teşkil etmekten, kurulmuş örgütü yönetmekten, bu örgüte üye olmaktan dolayı ayrıca cezaya hükmedilmelidir.” (EROL, 2005, s.941)

İlk şart, suç işlemek amacına yönelik bir örgütün varlığının olmasıdır. Burada soyut bir araya gelmeden daha ziyade somut olarak amaçlanan suçu gerçekleştirmeye yönelik gerekli alt yapıya sahip, hiyerarşi ilişkisinin diğer deyimle emir komuta zincirinin bulunduğu bir yapının mevcut olması gerekmektedir.

Diğer şart örgütteki kişi sayısı ile ilgilidir. Fıkranın son cümlesine göre, örgütteki kişi sayısının en az üç olması gerekmektedir. İki kişiden oluşan bir topluluk arasında sıkı hiyerarşi ilişkisinden, emir komuta zincirinden veya amaç suçu işlemeye elverişli bir yapıdan bahsedilse bile, örgüt olarak değil, bir suç işlemek noktasında iştirak ilişkisinin olduğunun kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüşe katılmaktayız⁵²⁹.

Bir diğer koşul, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye yönelik elverişli olması gerektiği hususudur. Amaç suçu gerçekleştirmek için alt yapı, eleman veya teçhizat gibi gerekli olan vasıtalara sahip olmayan veya vasıtaların amaç suçu gerçekleştirmek için mutlak olarak yetersiz/elverişsiz olduğu durumlarda bir örgütün varlığından bahsedilemeyecektir.

Bu koşullar TCK'nın 220. maddesinin gerekçesinde aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

“ ...Örgüt, soyut bir birleşme değildir, bünyesinde hiyerarşik bir ilişki hakimdir. Bu hiyerarşik ilişki, bazı örgüt yapılanmalarında gevşek bir nitelik taşıyabilir. Bu ilişki dolayısı ile örgüt, mensupları üzerinde hakimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliğini kazanmaktadır.

Örgütün varlığı için suç işlemek amacı etrafındaki fiili birleşme yeterlidir. Örgüt, niteliği itibarı ile devamlılık arz eder. Bu itibarla, kişilerin belli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi halinde örgüt değil, iştirak ilişkisi mevcuttur. İştirak ilişkisinden bahsedebilmek için, suç ortakları nezdinde suçun konu veya mağdur açısından somutlaşması gerekir. Buna karşılık, örgüt yapılanmasında işlemesi amaçlanan suçların konu yada mağdur itibarıyla somutlaştırılması zorunlu değildir.

---

⁵²⁹ TEKİN, s.103.

...

Suç işlemek için örgüt kurulması bir somut tehlike suçudur. Her ne kadar en az iki kişinin belli amaç etrafında suç işlemek üzere devamlı surette fiilen birleşmesi suretiyle örgüt meydana gelebilir ise de, kurulan örgüt, güdülen amaç bakımından somut bir tehlike oluşturmaz. Bu nedenle, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması aranmalıdır⁵³⁰ ...”

Yargıtay vermiş olduğu birçok kararda madde gerekçesinde belirlenen koşulların varlığını aramaktadır. Önemi açısından konuya ilişkin kararı aşağıda göstermenin uygun olacağını düşünmekteyiz:

“5237 sayılı TCK’nın 220. maddesinde düzenlenen “Suç işlemek için örgüt kurmak” suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibarıyla devamlılık göstermesi gereklidir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün, ancak zorunlu değildir. Soyut olarak sanık sayısının üç kişiden fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir.

Örgüt üyesi olmamakla birlikte örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işleyen kişi, hem işlediği suçtan hem de örgüte üye olmak suçundan ayrı ayrı cezalandırılır.

Somut olayda; örgüt oluşturmak için sanıkların sayısı yeterli ise de, suç işleme iradelerinde devamlılık ve aralarında hiyerarşik ilişki saptanamamıştır. Bu durum karşısında sanıklar hakkında 5237 sayılı TCK’nın 220. maddesinin ve buna bağlı olarak aynı Kanununun 188/5. maddesinin uygulanmasının koşullarının bulunmadığı gözetilmeden⁵³¹ ...”

---

⁵³⁰EROL, 2005, s.1074.

⁵³¹Y.10. C.D., 10.02.2011, 2010/41948 E., 2011/1780 K.

Başka kararlarında Yargıtay yine benzer koşulların varlığını aramaktadır.

Yargıtay'ın örgütün varlığından bahsedebilmek için üye sayısının yanında üyeler arasında hiyerarşik ilişkinin varlığının gerekli olduğu ve suç işleme iradelerinin devamlılık arzemesi gerektiği noktasındaki görüşüne iştirak etmekteyiz.

Kanun koyucu, 220. maddede suç işlemek için örgüt kurulmasını ayrı bir maddede düzenleme altına alarak, ortada herhangi işlenmiş bir suç olmasa dahi, böyle bir örgütün kurulmasını başlı başına yaptırıma bağlamıştır. Bu bir somut tehlike suçudur⁵³².

Örgütün sahip olduğu güç, daha kolay suç işleme yetisine sahip bulunması, kendisini suç işlemeye odaklaması gibi nedenlerden dolayı, bu tür örgütlerin suç işleme motivasyonları, toplum huzuru ve barışı için ciddi tehdit oluşturduğundan olacak ki, kanun koyucu bu tür örgüt faaliyetlerini daha fazla cezalandırmayı amaçlamaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun düzenlendiği 188. maddenin beşinci fıkrasına göre cezanın artırılabilmesi için, örgütün faaliyeti çerçevesinde bu suçların işlenmesi gerekmektedir.

“...somut olayda; örgüt oluşturmak için sanıkların sayısı yeterli ise de, suç işleme iradelerinde devamlılık ve aralarında hiyerarşik ilişki saptanamamıştır. Bu durum karşısında sanıklar hakkında 5237 sayılı TCK'nın 220. maddesinin ve buna bağlı olarak aynı Kanununun 188/5. maddesinin uygulanmasının koşullarının bulunmadığı gözetilmeden...” (Y.10. C.D., 14.02.2011, 2010/40982 E., 2011/1796 K.)

“5237 sayılı TCK'nın 220. maddesinde düzenlenen “suç işlemek için örgüt kurma” veya bu nitelikteki “örgüte üye olma” suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmesi bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibarıyla devamlılık göstermesi gereklidir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün, ancak zorunlu değildir. Soyut olarak sanık sayısının üç kişiden fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir. Örgüt üyesi olmamakla birlikte örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işleyen kişi, hem işlediği suçtan hem de örgüte üye olmak suçundan ayrı ayrı cezalandırılır.

Somut olayda, örgüt oluşturmak için sanıkların sayısı yeterli ise de, suç işleme iradelerinde bu suçun gerektirdiği ölçüde devamlılık ve sanıklar arasında hiyerarşik ilişki saptanamamıştır. Bu durum karşısında, sanıklar hakkında 5237 sayılı TCK'nın 220. maddesinin ve buna bağlı olarak aynı Kanununun 188/5. maddesinin uygulanmasının koşullarının bulunmadığı gözetilmeden...”(Y.10. C.D., 17.02.2011, 2010/44961 E., 2011/2244 K.)

⁵³²CEYLAN, Ümit, *Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu*, Turhan Kitapevi, Ankara, 2003, s.107; GÜNAY, 2007, s.123.

Son olarak belirtelim ki, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçunun işlenmesi halinde hem 188. maddenin birinci ve üçüncü fıkraları uygulanarak hem de örgüt kurmak veya kurulan örgüte üye olmak 220. maddede yasaklandığı için, bu madde gereğince gerçek içtima uygulanarak ayrı ayrı faile ceza verilmelidir.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde birden fazla nitelikli hal artırım nedenleri olarak düzenlenmektedir. Birden fazla artırım nedeninin bir suçun işlenmesi sırasında oluşması halinde ne yapılacağı sorusu akla gelmektedir. Kanaatimizce, böyle durumlarda her iki nitelikli halden dolayı ayrı ayrı verilecek cezadan artırım yapılarak hüküm verilmesi gerekmektedir. Örneğin, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde bir kimsenin morfin maddesini bir başka kimseye satarken yakalanması halinde, 188. maddenin üçüncü fıkrasına göre belirlenen temel cezadan, 188. maddenin hem dördüncü hem de beşinci fıkraları gereğince ayrı ayrı yarı oranında artırım yapılarak sonuç ceza belirlenmelidir.

Diğer taraftan, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda uyuşturucu maddelerin terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, özel bir düzenleme getirildiği anlaşılmaktadır. Terör kavramı 3713 sayılı Kanunun birinci maddesinde tanımlanmaktadır. Bu maddeye göre terör eylemleri;

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”

Aynı kanunun dördüncü fıkrasının 'a' bendinde ise, TCK kapsamında belirlenen birçok suçun, suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılacağı belirtilmiştir. Düzenleme altına alınan suçlardan bir tanesi de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti

suçudur. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, suç işlemek için kurulmuş bir terör örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, terör suçu sayılacaktır. Bu halde kanunun beşinci fıkrası konumuza ilişkin önemli bir düzenleme getirmektedir. Bu maddeye göre;

“3 ve 4’ üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adlî para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabılır. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.”

Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun bir terör örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, TCK’nın 188/5 ve 3713 sayılı Kanun’un beşinci maddesinden hangisinin uygulanacağı önem arz etmektedir. Ancak, 3713 sayılı Kanun’un beşinci maddesinin ikinci fıkrası konuya ilişkin çözüm getirmektedir. Kanun maddesi açıkça bu durumda 3713 sayılı Kanun’un beşinci maddesinin uygulanacağını belirtmiştir. Anılan fıkraya göre;

“Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz”

Sonuç olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde 3713 sayılı Kanun’un beşinci maddesinde açık düzenleme gereğince artırım, TCK’nın 188. maddesinin beşinci fıkrası gereğince değil, 3713 sayılı Kanun’un beşinci maddesi çerçevesinde yapılması gerekecektir⁵³³.

Konu ile Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku’na baktığımız zaman benzer bir düzenlemenin bulunduğunu söyleyebiliriz. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasının Yasaklanması ve 1970 tarihli Kontrol Edilen Maddeler Kanunu, ilk kez suç örgütü şeklinde yeni bir suç tipi benimsemiştir. Kanunun 848. maddesi faal olan suç örgütü ile ilgili ayrıntılı düzenleme içermektedir. Bu çerçevede bir kişinin faal bir suç örgütü ile ilişkili olması halinde, 20 yıldan az olmayan bir

⁵³³UZUNTOK, s.75; AKKAYA, s.165; ÖNER, s.156-157.

ceza veya duruma göre müebbet hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmektedir. Aynı suçtan daha önce mahkum olunması halinde ise, verilecek cezanın 30 yıldan az olmayacağı veya müebbet hapis cezası gerektireceği belirlenmiştir. Kişinin adı geçen örgütün kurucusu, yöneticisi, idarecisi ve lideri veya bu konumlarda olanlardan birisi olması halinde, müebbet hapis cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Kişinin örgüt kurucusu yöneticisi ve idarecisi olmaktan dolayı sorumlu tutulabilmesi için örgüt içinde en az 5 ve daha fazla kişinin belirlenen pozisyonlarda olması gerekmektedir. Başka bir ifade ile örgüt içerisinde idareci, yönetici, kurucu ve lider konumunda 4 kişinin olması halinde bir kişiye örgüt lideri, kurucusu, yöneticisi sıfatıyla ağırlaştırıcı ceza uygulanması mümkün olmayacaktır. Ancak, bu kişinin sıradan örgüt elemanı olarak Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesi ve 1970 Kontrol Edilen Maddeler Kanunu'nun 848. maddesinin 'a' fıkrasına göre cezalandırmak mümkün olacaktır. Hemen belirtelim ki; örgüt suçlarında cezaların ertelenmesi ve şartla tahliye hükümlerinin uygulanmayacağı düzenleme altına alınmıştır⁵³⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde açısından düzenlemeye baktığımız zaman faal bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ticareti suçunu işleyen kişilerin duruma göre müebbet hapis veya 20 yıldan az olmayan hapis cezası ile cezalandırılacakları belirlenmiştir⁵³⁵.

Amerika Birleşik Devletleri Temyiz Mahkemesi bir kararında, devletin sanığın örgüt içerisindeki rolünü- örneğin yönetici, idareci, lider gibi- kanıtlaması gerektiğini vurgulamıştır⁵³⁶.

Bir başka kararında ise, örgüt içerisindeki yönetici konumunu, eğer bir kişi diğer bir kişiye emir ve talimat veriyorsa, var kabul etmiştir. Organizatör/kurucu konumunu ise, farklı alanlarda işgal eden kişileri bir örgüt içerisinde veya faaliyetinde düzenli bir şekilde bir araya getiren ve belirli bir sisteme bağlayan kişi olarak tanımlamıştır. Yönetici konumunda olmak için doğrudan örgüt üyeleri ile iletişim halinde olmanın gerekli olmadığı, reis veya başkan olarak kiraladığı bir

⁵³⁴ ABRAMS-BEALE, s.331-332.

⁵³⁵ ABRAMS-BEALE, s.333.

⁵³⁶ *United States v. Apodaca*, 843 F.2d 421 10. Circuit, 1988. (ABRAMS-BEALE, s.333.)

kişinin diğer kişileri kiralaması halinde, bu kişilerle yönetici ilişkisinin var olduğunun kabulü gerektiği ifade edilmiştir⁵³⁷.

Fransa Ceza Hukuku'nda iki farklı düzenlemenin yapıldığı görülmektedir. Birinci düzenleme 222-34. maddesinde yer almakta ve uyuşturucu madde ticareti suçunu işlemek için bir grup kurma veya kurulmuş bir gruba liderlik etme fiili müebbet hapis ve 7.500.000 Euro para cezası ile cezalandırılmaktadır. Diğer düzenleme ise, grup kurma veya yönetmenin haricinde organize olmuş bir çete tarafından uyuşturucu madde ticareti suçunun işlenmesidir ki bu durumda 30 yıl hapis ve 7.500.000 Euro para cezası öngörülmektedir. İkinci düzenlemenin amacı, grup kurucuları ve yöneticilerinden daha ziyade organize olmuş bu gruba üye olanların cezalandırılmasıdır⁵³⁸. Grup doktrinde, birkaç kişi tarafından suç işlemek amacıyla bir araya gelerek anlaşma çerçevesinde kurulan, toplantıların yapıldığı ve aralarında düzenli bir birliktelik olan iyi organize edilmiş topluluk olarak nitelendirilmektedir⁵³⁹. Başka bir ifade ile ya organize edilmiş bir grup yada bir anlaşma çerçevesinde hazırlık yapılması ve bir ya da birkaç maddi olay veya suçun gerçekleşmesi grubun varlığı için yeterli görülmektedir. Tabiki basit bir araya gelmeler grup olarak değerlendirilmemektedir⁵⁴⁰.

Türk Ceza Kanunu düzenlemesine baktığımız zaman uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde örgütü kuran, liderlik veya idare eden kişi ile kurulmuş bu örgüte üye olan kişiye aynı cezanın öngörülmesi adalet ve cezaların orantılı olması ilkesine uygun olmamıştır. Bu doğrultuda aynen Amerika ve Fransa örneklerinde olduğu gibi örgütü kuran, yöneten ve liderlik eden kişilerin, bu örgüte üye olanlara nazaran daha fazla ceza almasını temin edecek düzenlemenin yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

---

⁵³⁷ *United States v. Church*, 955 F.2d 688, 11. Circuit, 1992. (ABRAMS-BEALE, s.333-335)

⁵³⁸ DREYER, s.108-109.

⁵³⁹ LARGUIER, Jean-CONTE, Philippe-LARGUIER, Anne-Marie, *Droit Penal Special*, Paris, 2008, s.48-49; LEMARCHAND-PANSIER, s.226; PRADEL-MICHEL, 2010, s.107.

⁵⁴⁰ PRADEL-MICHEL, 2007, s.124.

4.4. Failin Mesleğinden Kaynaklanan Nitelikli Hal

Anılan fıkraya⁵⁴¹ göre; 188. maddede düzenlenen suçların “*tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştiğal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde...*” cezaların artırılması düzenlenmiştir.

Kanun koyucunun bu fıkrayı getirmekteki maksadı kanaatimizce, sayılan grupta yer alan kişilerin hem kamu görevi yapmaları dolayısı ile kendilerine duyulan itimat ve güvenin kötüye kullanılması ve bu kötüye kullanımdan kaynaklanan toplum vicdanında onarılması güç yaraların meydana gelmesine sebebiyet verilmesi, hem de bu kişilerin yaptıkları görev dolayısı ile bu suçu işlemelerinin daha kolay ve yakalanmalarının güç oluşu gibi nedenler sayılabilir. Kanun maddesinde sayılan kişiler; tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla uğraşan veya ecza ticareti ile iştiğal edenlerden oluşmaktadır. Dikkat edilirse sayılan kişiler tıp alanında iştiğal eden/faaliyet gösteren kimselerdir. Bu nedenle bu kişiler, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal etmede, sentetik/psikotrop maddeleri kimyasal metotlarla üretmede gerekli ilmi bilgiye sahip olan kişilerdir. Netice olarak, bu kimselerin bu suçu işlemeleri halinde cezalarının arttırılmasının adalete uygun olduğunu düşünüyoruz.

Adı geçen fıkrada ismi yer alan kimseler tahdidi olarak ifade edilmektedir. Diğer bir deyimle, bu sayılan kişilerin haricinde kimselerin yorum veya kıyas yoluyla madde kapsamına alınması mümkün değildir. Fıkranın uygulanabilmesi için bu kişilerin suçun işlendiği sırada bu sıfatlara sahip olması gerekir. Dolayısıyla, suçun işlendiği sırada, görev süresini tamamlamış veya görevinden ayrılmış olmaları halinde bu fıkranın uygulanması olası değildir. Ancak, bu suçun görev sırasında işlenmesi zorunlu değildir. Suçun icrası anında bu fıkrada sayılan mesleklerle iştiğal

---

⁵⁴¹ Fıkra gerekçesi şöyle ifade edilmektedir;

“ ... bu maddede tanımlanan suçların tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya eczacılıkla iştiğal eden kişi tarafından işlenmesi bu suçların kişi bakımından nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir ve verilecek cezaların bu hükme göre artırılması gerekmektedir.” (ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, 2009, s.3917)

eden kişiler, görevi ile ilgili mesai yapmıyor olsalar bile fıkra hükümlerinin uygulanması gerekecektir⁵⁴².

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde birden fazla nitelikli hal, artırım nedenleri olarak düzenlenmektedir. Kanaatimizce, böyle durumlarda her iki nitelikli halden dolayı ayrı ayrı verilecek cezadan artırım yapılarak hüküm verilmesi gerekmektedir. Örneğin, dış tabibi bir kimsenin morfin maddesini bir başka kimseye satarken yakalanması halinde 188. maddenin üçüncü fıkrasına göre, yine TCK'nın 61. maddesi de dikkate alınarak belirlenen temel cezadan, 188. maddenin hem dördüncü hem de sekizinci fıkraları gereğince ayrı ayrı yarı oranında artırım yapılarak sonuç cezanın belirlenmesi gerekecektir.

5. ETKİN PİŞMANLIK

Etkin pişmanlığı, adından da anlaşıldığı üzere, bir kimsenin suçu işledikten sonra işlediği suçtan dolayı üzülmesi, pişmanlık duyması ve bazı koşulların varlığı halinde kanun koyucunun bu üzüntü ve pişmanlığına değer atfetmesi olarak tanımlayabiliriz.

Başka bir ifade ile etkin pişmanlık *“suçun bütünü unsurlarıyla tamamlanmasından sonra failin pişmanlık gösteren bazı hareketler yapması durumunda, bu hareketler dolayısıyla faile ceza verilmemesini veya cezada indirim yapılmasını ifade eden kurumdur”*⁵⁴³. Bu durumlarda kanun koyucu ya işlediği bu fiilden dolayı kişiye daha az ceza verilmesini öngörmekte veyahut ceza verilmemesi yönünde düzenleme getirmektedir. Kanun koyucu aslında bu tür hükümler getirerek özellikle organize veya iştirak halinde işlenmiş suçlarda, hem suçların tespiti hem de suçluların açığa çıkmasını amaçlamaktadır. Bu çerçevede suç işledikten sonra suçun ve suçluların ortaya çıkmasına yardım eden kişinin hükmedilen cezasından indirim yapılacak veya tamamen cezası ortadan kaldırılacaktır.

---

⁵⁴² YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5185; PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2806-2807; GÜNAY, 2007, s.132.

⁵⁴³ HAKERİ, 2012, s.429.

Vurgulamak gerekir ki; etkin pişmanlık ile gönüllü vazgeçme kurumları ceza kanunumuzda yer almaktadır. Gönüllü vazgeçme, TCK'nın 36. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre;

“Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısmın esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.”

Görüldüğü üzere gönüllü vazgeçme, suçun işlenmesi sırasında veya icra hareketlerinin gerçekleştirildiği ve fakat neticenin gerçekleşmediği bir sırada gösterilen bir vazgeçmedir. Bu durumda bu madde hükümlerine göre işlem yapılacaktır. Buna karşılık etkin pişmanlıkta, artık suçun icra hareketleri tamamlanmış ve netice gerçekleşmiştir. Bu aşamadan sonra gösterilen pişmanlık sonucu suç ve suçluların ortaya çıkarılmasına yardım etme faaliyetidir. Bu nedenle bu iki kurumun birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. Ayrıca gönüllü vazgeçme, TCK'nın genel hükümlerini düzenleyen kısmında kaleme alındığından, tüm özel bölümlerde düzenlenen suçlar için uygulanabilmektedir. Etkin pişmanlık ise, özel hükümleri düzenleyen suçlar bölümünde o suç için açıkça kabul edilmesi halinde uygulanacaktır⁵⁴⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun mahiyeti gereği genellikle iştirak halinde veya organize bir şekilde işlendiği aşikârdır. Özellikle terör örgütlerinin bu maddelerin ticaretinde büyük gelirler elde ederek, faaliyetlerinin büyük ölçüde finansmanını oluşturduklarını daha önce ifade etmiştik. Bu tür örgütlerin veya iştirak halinde işlenmiş uyuşturucu suçlarının tespiti ve faillerinin yakalanmasını sağlama için kanun koyucu, TCK'nın 192. maddesinde etkin pişmanlık hükümleri ihdas etmiştir. Adı geçen maddenin birinci fıkrasında belirli koşulların varlığı halinde ceza verilmeyi engelleyen bir etkin pişmanlık hali, üçüncü fıkrasında ise, verilen cezadan indirim yapılmasını sağlayan etkin pişmanlık hali söz konusudur.

⁵⁴⁴HAKERİ, 2012, s.429; KOCA-ÜZÜLMEZ, 2009, s.394; HAFIZOĞULLARI-ÖZEN, 2010, s.342; İÇEL-AKINCI-ÖZGENÇ-SÖZÜER-MAHMUTOĞLU-ÜNVER, 2000, s.352; ÖZGENÇ, 2011, s.438-439.

5.1. Ceza Verilmesini Engelleyen Etkin Pişmanlık

Türk Ceza Kanunu'nun 192. maddesinin birinci fıkrasında düzenleme altına alınmaktadır. Bu maddeye göre;

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.”

Kanun düzenlemesine göre ceza verilmesini engelleyen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için bazı koşullar yerine getirilmesi gerekmektedir. Buna göre;

a) Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak etmiş olması gerekir. Başka bir ifade ile suç işlememiş ancak işlenen suçu gören bir kimsenin suçu ihbar etmesi halinde kişi zaten suçsuz olduğundan bu fıkranın uygulanması gündeme gelmeyecektir. Ancak maddede geçen “iştirak” ibaresi yoruma muhtaçtır. Acaba bu fıkra, yalnızca iştirak halinde veya teşekkül halinde işlenen suçlarda mı uygulanacaktır? Yoksa tek başına bir kimsenin bu suçu işlemesi, bu fıkra kapsamında mı değerlendirilecektir? Madde gerekçesi⁵⁴⁵ bu hususlar hakkında bilgi içermemektedir.

Aksi takdirde, organize şekilde işlenen ve bu yönü ile toplum için daha fazla tehlike oluşturan suçta etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını kabul etmek buna rağmen tek bir kişi tarafından işlenen suçlarda kabul etmemek, suçla mücadele

---

⁵⁴⁵“ ... maddenin birinci fıkrası kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına ilişkin etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre etkin pişmanlığın soruşturma başlamadan önce gösterilmesi gerekir. Etkin pişmanlık için, kişinin diğer suç ortakları ile ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerler hakkında bilgi vermesi ve verilen bilginin, suç ortaklarının yakalanmasını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması gerekir. Bu düzenlemede, etkin pişmanlık cezanın ortadan kaldırılmasını sağlayan bir şahsi sebep olarak kabul edilmiştir...”

noktasında zafiyet oluşturacağını ve böyle bir uygulamanın izahını yapmanın güç olduğunu düşünmekteyiz.

Doktrinde maddede bahsi geçen “*Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan*” ifadesinin “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından herhangi birini işlemiş olan kimse*” şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bir uzlaşmanın olduğunu söyleyebiliriz⁵⁴⁶.

Yargıtay’ın aynı doğrultuda karar verdiğini görmekteyiz. Bu çerçevede bir kararında⁵⁴⁷;

“Sanığın yakalandığı yer ve yakalanış biçimine göre; sanığın suç konusu uyuşturucu maddeyi İran’dan getirdiğini beyan ederek görevlilerin bilgisi olmadığı aşamada ithal suçunu ortaya çıkardığından, TCK’nın 192/1. maddesi uyarınca cezaya hükümlenemeyeceği...” diyerek bu durumlarda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını benimsemiştir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde madde içeriğinde geçen “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan*” ibaresinin değiştirilerek, karışıklığa neden olmayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, iştirak halinde işlenen uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunda iştirak çeşidi, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasında önem arz etmemektedir. İster asli maddi fail, azmettiren, isterse yardım eden veya suç işleme kararını takviye eden kişi olsun koşulları oluştuğunda ilgili hükümlerin uygulanması gündeme gelecektir⁵⁴⁸.

Failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için gönüllü olarak ihbarda bulunmasına gerek yoktur. Failin mecbur kalması durumunda bile etkin pişmanlıktan faydalanması mümkündür. Örneğin, örgütle ihtilafa düşen failin zarar görmemek için

---

⁵⁴⁶ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5395; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2006, s.542; ERMAN-ÖZEK, 1995, s.308-309; PARLAR-HATIPOĞLU, 2010, s.3059-3060; GÜNGÖR-KINACI, s.453; MALKOÇ-GÜLER, 1999, s.3130.

⁵⁴⁷ **Y.10.C.D., 07.10.2010, 2010/21573 E., 2010/20859 K.**

⁵⁴⁸ YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ, 2010, s.5395; ÖNER, s.165.

ihbarda bulunması halinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması mümkündür⁵⁴⁹.

b) Etkin pişmanlık halinin suçun işlenmesinden sonra ve fakat resmi makamların işlenen suç öğrenmesinden önce gösterilmesi gerekir. Bu doğrultuda, suçun işlendiğine dair kolluk kuvvetleri veya savcılık tarafından bilgi sahibi olunmasından sonra pişmanlık gösterilmesi halinde, bu fıkra hükümleri uygulanamayacaktır. Bu makamlar ibaresinden; yapılan ihbarları bildirmekle görevli idari veya askeri makamlar veya çeşitli kanunlarda ihbar yükümlülüğü getirilen idari makamlar anlaşılmalıdır⁵⁵⁰.

c) Fail, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun suç ortakları ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı ve imal edildiği yer hakkında bilgi vermelidir. Madde metninden “*diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri*” ifadesinden failin hem diğer suç ortaklarını hem de uyuşturucu maddelerin bulunduğu yeri bildirmekle yükümlü olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda ayrıma gitmek gerekmektedir. Eğer, failin diğer suç ortağının kim olduğu hususunda bilgisi varsa, bu durumda hem suç ortağı veya ortakları hem de uyuşturucu maddelerin saklandığı ve imal edildiği yerler hakkında bilgi vermesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz. Aksi takdirde suç faillerinin yerini ve kim olduklarını bilmesine rağmen yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı ve imal edildiği yer hakkında bilgi vermesinin, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için yeterli olmayacağını düşünüyoruz. Bu yorum şekli, suç faillerinin ve suç konusunun ele geçirilmesi için getirilen etkin pişmanlık kurumunun ruhuna daha uygun olacaktır⁵⁵¹. Buna rağmen fail diğer suç ortaklarının kim olduklarını bilmiyorsa, örneğin uyuşturucu madde satın aldığı kişinin açık kimliğini veya eşgalini verememesi halinde, bu durumda yalnızca uyuşturucu veya

---

⁵⁴⁹ AKKAYA, s.493.

⁵⁵⁰ PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.3060; YAŞAR, s.329; AKKAYA, s.494.

⁵⁵¹ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2007, s.210

uyarıcı maddelerin saklandığı ve imal edildiği yeri bildirmesinin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için yeterli olduğu şeklindeki görüşe katılmaktayız⁵⁵².

Özet olarak söylemek gerekirse, fail, eğer bilgisi dahilinde ise, hem diğer suç ortakları hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yeri hakkında bilgi vermek zorundadır. Kanun metninde geçen “ve” bağlacının bu şekilde anlaşılması gerektiğini düşünüyoruz. Eğer failin bilgisi dahilinde değilse, yalnızca diğer suç ortakları veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yeri hakkında bilgi vermesinin fıkra hükmünün uygulanması için yeterli olacağını düşünüyoruz. Failin, hem uyuşturucu maddelerin yeri hem de diğer suç ortakları hakkında bilgisi yoksa bu durumda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması madde içeriğine göre mümkün olmayacaktır.

Ancak doktrinde bazı yazarlar failin, diğer suç ortakları hakkında bilgisi olmasına rağmen yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yeri hakkında bilgi vermesini veya tam tersi durumu etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için yeterli görmektedir⁵⁵³ ki biz bu görüşe yukarıda açıkladığımız nedenlerden dolayı katılmamaktayız.

d) Fail tarafından verilen bilgi sonucunda en azından diğer suç ortaklarının veyahut uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesi gerekir. Bu takdirde, failin verdiği bilgi neticesinde ne diğer suç ortakları ne de uyuşturucu maddeler ele geçirilmiş ise, failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması mümkün olmayacaktır⁵⁵⁴.

Madde metnine baktığımız zaman failin verdiği bilgilerle, hem suç ortağının hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yakalanması şart koşulmamaktadır. Yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yakalanmasına yardım eden fail de bu

---

⁵⁵² ÖNER, s.166; AKKAYA, s.496; ERMAN-ÖZEK, 1995, s.309.

⁵⁵³ PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.3061.

⁵⁵⁴ PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.3062; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, 2007, s.210; ÖNER, s.166; UZUNTOK, s.222.

Yaşar'ın görüşüne göre, “iştirakçinin doğru beyanlarına rağmen diğer suç ortakları, muhbirin elinde olmayan nedenlerle yakalanamamış ise, yine de iştirakçi hakkında cezasızlık sebebi uygulanmalıdır. Fıkra da geçen “sağlama” ifadesinden, kesin bir biçimde yakalanma veya ele geçirilme koşulu aranmadığını düşünmek gerekir. Failin beyanları sonucunda diğer suç ortaklarının kimlikleribelirlenebilmiş veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulunduğu yer öğrenebilmiş ise, artık iştirakçi” etkin pişmanlık halindedir. (YAŞAR, s.330.)

hükümden faydalanacaktır. Bu nedenle biz bu hükmün amacının ya suç ortaklarının ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yakalanması olduğunu anlamaktayız. Suçun tek kişi tarafından işlenmesi veya iştirak halinde işlenmesi arasında maddenin uygulanması açısından fark olmadığı şeklindeki yoruma katılmaktayız⁵⁵⁵.

5.2. Cezayı Azaltan Etkin Pişmanlık

Türk Ceza Kanunu'nun 192. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenleme altına alınmaktadır. Bu maddeye göre;

“ Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre, dörtte birden yarısına kadarı indirilir.”

Kanun düzenlemesine göre, cezayı azaltan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Buna göre;

a) Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak etmiş olması gerekir. Bu konu ile ilgili yukarıda ayrıntılı bilgi verildiğinden o bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz.

b) Gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmelidir⁵⁵⁶. Burada kullanılan “ve” bağlacından failin yalnızca suçun meydana çıkmasına yardım etmesinin yeterli olmayacağı aynı zamanda fail ve diğer suç ortaklarının da yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi gerekeceği anlaşılmaktadır. Yapılan yardım ve hizmet neticesinde suçun meydana çıkmaması veya fail ve diğer suç ortaklarının yakalanamaması halinde, failin yine etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilecektir⁵⁵⁷. Çünkü, kanun koyucu bu fıkarda, TCK'nın 192. maddesinin birinci fıkrasında belirlediği “verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması” koşulunu aramamıştır.

---

⁵⁵⁵YAŞAR, s.329.

⁵⁵⁶ÖNER, s.169; YAŞAR, s.332.

⁵⁵⁷ÖNER, s.174; GÜNAL, s.132 vd.

Konu ile ilgili Yargıtay kararları aşağıdaki şekildedir.

“Yolcu olarak bindiği otobüse ait ikram bagajında, meyve suyu kutularının içine gizlenmiş olarak bulunan uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu söyleyerek, otobüs çalışanlarının suç atma niteliğindeki anlatımları dışında delil bulunmadığı aşamada ikrarı ile kendi suçunun ortaya çıkmasına yardım eden sanık hakkında TCK'nun 192/3. maddesinde yer olan etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi⁵⁵⁸ ...”

“... Diğer sanık Serhan'ın, İnönü caddesinde esrar sattığına ilişkin ihbar üzerine, görevlilerin belirtilen yere gittikleri ve Serhan ile sanığın konuştuğunu gördükleri, her ikisinin görevlileri fark ederek Serhan'ın kullandığı bisikletle kaçmaya başladıkları, ancak görevlilerce yakalandıkları, arama kararı alınarak yapılan arama sonucu, Serhan'ın elinde ve iç çamaşırında toplam 20 paketçik halinde 1,8 gram eroin bulunduğu; sanığın, üzerinde herhangi bir uyuşturucu madde ele geçirilmediği ve hakkında şüphe sınırlarını aşan delil bulunmadığı aşamada, esrarın 10 paketçığının Serhan'a, 10 paketçığının ise, kendisine ait olduğunu söyleyerek, ikrarıyla kendi suçunun ortaya çıkmasına yardım ettiği anlaşıldığı halde, etkin pişmanlığı nedeniyle sanık hakkında TCK'nun 192/3. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi⁵⁵⁹ ...”

---

⁵⁵⁸Y.10.C.D., 24.01.2011, 2010/12064 E , 2011/1047 K.

⁵⁵⁹Y.10.C.D., 15.02.2011, 2010/34622 E , 2011/2125 K.

Ayrıca Bkz., “Kimliğini bildirmeyen bir kişinin, hakkındaki hüküm temyiz edilmeyen Yasin ile diğer sanık Hamdullah'ın esrar sattıklarını ve Yasin'in kuaförlük yaptığı işyerindeki buzdolabının üzerinde bulunan poşette esrar olduğunu telefonla ihbar etmesi üzerine, arama kararı alınarak belirtilen işyerine gidildiği, işyerinde Yasin ile sanık Ayatullah'ın bulunduğu, yapılan arama sonucu buzdolabının üzerindeki poşette 30 paketçik halinde 42 gram ve Ayatullah'ın üzerinde 0,25 gram esrarın ele geçirildiği; sanık Ayatullah'ın, “Ben bazı geceler Yasin'in işyerinde yatarım, olaydan önceki gece de bu işyerinde kaldım. Bir ara işyerindeki poşeti gördüm, kontrol ettiğimde esrar olduğunu gördüm, içinden bir miktarını içmek için aldım” dediği; böylece sanığın, Yasin'e ait işyerinde ele geçen esrarla ilgisi olduğuna ya da diğer sanıkların suçuna iştirak ettiğine ilişkin kuşku sınırlarını aşan delil bulunmadığı aşamada, üzerindeki esrarı başka yerden temin ettiğini ve işyerindeki esrardan haberinin bulunmadığını söylemesi mümkün iken, dolaylı ikrarda bulunarak, kendisiyle ilgili uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun ortaya çıkmasına yardım ettiği anlaşıldığı halde, etkin pişmanlığı nedeniyle sanık hakkında TCK'nun 192/3. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi...” (Y.10.C.D., 15.02.2011, 2010/31493 E , 2011/2124 K.)

Ortada hiçbir delil yok iken ikrarı ile suçun veya failinin ortaya çıkmasına hizmet eden sanıkların etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması gerektiği hususundaki Yargıtay kararlarına iştirak etmekteyiz.

Kanun metnine göre, kişi ihbarı gönüllü yapmalıdır. Baskı veya zorlama neticesi ihbarda bulunmuşsa etkin pişmanlıktan yararlanamayacaktır⁵⁶⁰.

c) Hizmet ve yardımın resmi makamların suçtan haberdar olmasından sonra yapılması gerekir. Önce yapılırsa yukarıda bahsettiğimiz cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Ancak yardım ve hizmetin suçun haber alınmasından, yargılamanın hangi aşamasına kadar yapılırsa etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağı hususunda kanun metninde açık bir ifade bulunmamaktadır.

Konu ile ilgili madde gerekçesine bakıldığında;

“ uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ya da kullanmak için satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması suçları ile ilgili olarak soruşturma başladıktan sonra, etkin pişmanlık göstererek suçun meydana çıkmasına ve fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına yardım ve hizmet eden kişi hakkında verilecek cezada indirim yapılması öngörülmüştür. Ancak, bu bilgi vermenin en geç hüküm verilmeden önce gerçekleşmesi gerekir” ifadesinden etkin pişmanlık hükümlerinin resmi makamlar tarafından suçun haber alınmasından hüküm verilene kadar ki aşamada uygulanabileceği anlaşılmakta ise de, bu madde gerekçesine katılmak mümkün değildir.

Öncelikle kanun metninde düzenleme altına alınmayan bir konunun madde gerekçesi ile daraltılması, kanun yapma tekniği ve suç ve cezaların kanuniliği ilkesine uygun düşmemektedir. Madde metni hiçbir daraltma yapmadan *“Bu suçlar haber alındıktan sonra”* ibaresinden, yalnızca hüküm verilme zamanına kadar değil, hükmün verildiği ancak kesinleşmediği bir aşamada da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle konuyu iki şekilde düşünmek gerekecektir. Mahkeme tarafından verilen hükümden sonra mahkeme işten elini çekmiş sayılacağından kararın temyiz edilmemesi halinde doğal olarak

---

⁵⁶⁰ÖNER, s.169; YAŞAR, s.331.

hüküm kesinleşeceğinden, hükmün verildiği ana kadar etkin pişmanlık mümkün olacaktır. Ancak mahkeme tarafından verilen hükmün temyiz edilmesi halinde, dosya henüz kesinleşmediğinden Yargıtay aşamasında dosyanın incelenmesi sırasında sanığın, failer veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesine hizmet ve yardım edecek bilgi vermesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Bu durumda dosyayı inceleyen ilgili Yargıtay dairesinin yeni oluşan durumun mahkeme tarafından değerlendirilmesi için hükmü bozarak mahkemesine göndermesi gerekecektir. Maksat suç ortaklarının veya uyuşturucuların ele geçirilmesi ise, ki etkin pişmanlık kurumu bu amaçla getirilmiştir, bu yorum tarzının uygun olacağını düşünüyoruz.

Ancak doktrinde bazı yazarlar hükmün verilmesine kadar etkin pişmanlığın uygulanabileceğini ifade etmektedirler⁵⁶¹.

Diğer taraftan madde metnine bakıldığında “suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi” ibaresinden cezayı azaltan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından iki şartın getirildiği anlaşılmaktadır. Birincisi, suçun meydana çıkarılması; diğeri ise fail veya diğer suç ortaklarının yakalanması koşuludur. TCK'nın 192/1. madde ve fıkrasında düzenlenen cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık halinde ise, üç şartın varlığı aranmaktadır. Bunlar;

1. Suç ortaklarının ifşa edilmesi,
2. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerlerin haber verilmesi,
3. Verilen bilgilerin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması koşullarıdır.

Her iki fıkranın birlikte değerlendirilmesinde, kanun koyucu cezayı azaltan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerlerin haber verilmesini ve verilen bilgilerin suç ortaklarının yakalanmasını sağlamasını şart koşmamıştır. Madde metninde kullanılan

---

⁵⁶¹ PARLAR-HATİPOĞLU, 2010, s.3064; ÖNER, s.171; BALCI, s.252.

“suçun meydana çıkmasına hizmet ve yardım eden” ifadesi belirsiz ve genel bir kavram olduğu açıktır. Bir kişi ikrarı ile bir suçun ortaya çıkmasını sağlayabilir fakat uyuşturucu maddelerin yerini bildirmeyebilir. Başka bir ifade ile uyuşturucu maddelerin yerlerini bildiği halde bunu açıklamayan, ancak suç işlediğini itiraf ederek veya diğer suç ortağını ifşa ederek suçun ortaya çıkmasını sağlayan bir kişi, cezayı azaltan etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilecektir. Bu tür bir düzenlemenin uyuşturucu madde suçları ile mücadelede etkinliği azaltacağı aşikârdır. Ayrıca, kanun koyucunun etkin pişmanlık başlığı altında getirdiği birbirinden farklı düzenleme şeklinin kanun yapma tekniğine uygun olmadığı ortadadır. Bu nedenle, cezayı azaltan etkin pişmanlık halinde de sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için, yalnızca failin ve diğer suç ortaklarının değil, uyuşturucu maddelerin bulunduğu yerlerin de ortaya çıkmasına yardım ve hizmet etmesi ve bu yardım ve hizmet neticesi failerin yakalanması veya uyuşturucu maddelerin elde edilmesi şart koşulmalıdır. Bu şekilde bir düzenlemenin, etkin pişmanlıkla ulaşılmak istenen amaca daha uygun olduğunu düşünmekteyiz.

6. SUÇUN YAPTIRIMI

6.1. Genel Olarak

Ceza hukukunun en ayırıcı vasıflarından birisi, kanunda düzenleme altına alınan kurallara uyulmadığı zaman karşılığında çeşitli yaptırımların uygulanmasının mümkün olmasıdır. Bu yönüyle ceza hukuku hem ahlak kurallarından hem de örf ve adet kurallarından farklılık arz etmektedir.

Türk Ceza Kanunu, yaptırım olarak hürriyeti bağlayıcı cezaların yanı sıra, para cezaları ve güvenlik tedbirlerini kabul etmiştir. Hürriyeti bağlayıcı cezalar, ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve süreli hapis cezası olarak öngörülmüştür. Süreli hapis cezası ise, kendi arasında kısa süreli ve uzun süreli hapis cezası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır ve TCK'nın 49. maddesinde açıklanmaktadır. Buna göre, mahkeme tarafından verilen bir yıl ya da daha az süreli olan cezalar kısa süreli, bir yıldan daha uzun süreli cezalar ise, uzun süreli hapis cezası olarak tespit

edilmiştir. Diğer taraftan bazen hürriyeti bağlayıcı cezaların yerine bazen de hürriyeti bağlayıcı cezalarla birlikte adli para cezası yaptırım olarak kabul edilmiştir⁵⁶².

Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen diğer bir yaptırım şekli ise, güvenlik tedbirleridir. Ceza hukuku alanında belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma, eşya müsadere, kazanç müsadere, çocuklara özgü tedbirler, akıl hastalarına özgü tedbirler, mükerrirler ve özel tehlikeli suçlular hakkında tedbirler, tüzel kişiler hakkında tedbirler, alkol ve uyuşturucu bağımlısı kişiler hakkında tedbirler güvenlik tedbirleri olarak düzenleme altına alınmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına bakıldığında, kanun koyucu 188. maddede temel olarak dört farklı suç tipini düzenlediği ve bunlar için ceza belirlediği, üç farklı nitelikli hal tespit ederek temel suçlara atıf yaparak cezanın artırılmasını benimsediği anlaşılmaktadır. Aşağıda, TCK'nın 188. maddesi tüm fıkraları ile ayrı ayrı incelenerek yaptırımlar belirtilmeye çalışılmıştır.

6.2. Yaptırım Olarak Ceza

6.2.1. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında Belirlenen Ceza

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin birinci fıkrası ile ilgili olarak, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ve ihraç eylemlerini işleyen failin on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmektedir. Görüldüğü gibi fıkra uzun süreli hapis cezası ile birlikte para cezasının verilmesini öngörmüştür. Uzun süreli hapis cezasının alt sınırının ne kadar olduğu tespit edilerek üst sınırı belirtilmemiştir. Buna karşılık hükmedilecek para cezasının üst sınırı belirlenmiş ancak alt sınırı hakkında bir hüküm getirilmemiştir. Bu durumda TCK'nın 49/1. madde ve fıkrası ile 52/1. madde ve fıkra düzenlemelerine göz atmak yerinde olacaktır. TCK'nın 49/1. madde ve fıkrası, "*süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az yirmi yıldan fazla olamaz.*" düzenlemesini getirmiştir. TCK'nın 49/1. ve 188/1. madde ve fıkra hükümleri birlikte yorumlandığında 188/1. madde ve fıkrasında belirtilen suçun cezasının üst sınırı

⁵⁶²DEMİRBAŞ, 2011, s.533-534.

yirmi yıl olacaktır. Dolayısı ile hâkim, 10 ila 20 yıl arasında hapis cezasına hükmedebilecektir.

Para cezası açısından ise, TCK'nın 52/1. madde fıkrası;

“ Adli para cezası beş günden az ve kanunda aksi hüküm bulunmayan hallerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından devlet hazinesine ödenmesinden ibarettir.” şeklinde ifade kullanmaktadır. Bu çerçevede 188/1. ve 52/1. madde ve fıkralarının yorumlanması sonucunda maddede belirlenen para cezasının alt sınırının beş gün olduğu anlaşılacaktır. Hâkim ceza verirken beş gün ila yirmi bin gün arasında belirleyeceği gün sayısını, takdir edilen para miktarı ile çarparak sonuç cezayı elde edecektir.

Sonuç olarak, 188. maddenin birinci fıkrasında belirlenen suç işleyen fail, 10 ila 20 yıl arası hapis cezası ile beş gün ila yirmi bin gün para cezasıyla cezalandırılacaktır⁵⁶³.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddenin ikinci fıkrasında özel bir mahsup hükmü kaleme alınmıştır. Buna göre,

“ Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı filinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup” edilecektir. Yani yukarıda belirlenen usullere göre belirlenen sonuç cezadan, failin yurt dışında infaz edilen cezası mahsup edilerek sonuç ceza belirlenecektir⁵⁶⁴.

---

⁵⁶³ YAŞAR, s.371; ÖNER, s.201; UZUNTOK, s.250.

⁵⁶⁴ AKKAYA, s.187.

6.2.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında Belirlenen Ceza

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin üçüncü fıkrası ile ilgili olarak,uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, satan, satışı arzeden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran faile, 5 yıl ila 15 yıl arası hapis cezası ve yirmi bin güne kadar para cezası verilmesi kabul edilmiştir. Burada hapis cezasının alt ve üst sınırı maddede açıkça ifade edilmesine karşılık, para cezasının alt sınırı belirlenmemiştir. Bu çerçevede yine TCK'nın 52. maddesi gereğince para cezasının alt sınırı 5 gün olacaktır. Hâkim,somut olayda; suçun işleniş biçimini, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği zaman ve yeri, suçun konusunun önem ve değerini, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, failin güttüğü amaç ve saiki göz önünde bulundurarak, 5 ila 15 yıl hapis cezası ile 5 gün ila yirmi bin gün para cezasının alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirleyerek sonuç cezayı vermelidir⁵⁶⁵.

6.2.3. Nitelikli hallerin Gerçekleşmesi Halinde Belirlenen Ceza

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin dördüncü fıkrası ile ilgili olarak, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, morfin, kokain, baz morfin olması halinde TCK'nın 188. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarına göre verilecek cezanın yarı oranında artırılması gerekmektedir. Başka bir deyimle hâkim, TCK'nın 188. maddenin birinci fıkrasında öngörülen 10 ila 20 yıl arası hapis cezası ile beş gün ila yirmi bin gün para cezası aralığından, suçun işleniş biçimini, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği zaman ve yeri,suçun konusunun önem ve değerini, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, failin güttüğü amaç ve saiki göz önünde bulundurarak belirlediği temel cezayı yarı oranında artırarak; TCK'nın 188. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, yineaynı şekilde, 5 ila 15 yıl hapis cezası ile 5 gün ila yirmi bin gün

---

⁵⁶⁵UZUNTOK, s.250; YAŞAR, s.371; AKKAYA, s.188.

para cezasının alt ve üst sınırı arasında belirlediği temel cezayı yine yarı oranında artırarak sonuç cezayı tespit etmelidir⁵⁶⁶.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin beşinci fıkrası ile ilgili olarak, TCK'nın 188. maddesinin gerek birinci gerekse üçüncü fıkrasında belirlenen suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ceza yine yarı oranında artırılarak verilecektir⁵⁶⁷. Başka bir deyişle, suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi haline hâkim, TCK'nın 188. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen 10 ila 20 yıl arası hapis cezası ile beş gün ila yirmi bin gün para cezası aralığından belirlediği temel cezayı yarı oranında artırarak; TCK'nın 188. maddesinin üçüncü fıkrasına göre 5 ila 15 yıl hapis cezası ile 5 gün ila yirmi bin gün para cezasının alt ve üst sınırı arasında belirlediği temel cezayı, yine yarı oranında artırarak sonuç cezayı tespit etmelidir.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin sekizinci fıkrası ile ilgili olarak, TCK'nın 188. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci fıkralarında düzenlenen suçların, tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla uğraşan veya ecza ticareti ile iştigal edenler tarafından işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılması gündeme gelecektir. Fıkra ile ilgili belirlenen yaptırımın nasıl tespit edileceği hususu ilgili fıkra başlığı altında ayrıntılı olarak açıklandığından tekrardan kaçınmak için o bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde birden fazla nitelikli hal olarak artırım nedenleri düzenlenmektedir. Birden fazla artırım nedeninin bir suçun işlenmesi sırasında oluşması halinde ne yapılacağı sorusu akla gelmektedir. Kanaatimizce, böyle durumlarda her iki nitelikli halden dolayı ayrı ayrı verilecek cezadan artırım yapılarak hüküm verilmesi gerekmektedir. Örneğin, diş tabibi bir kimsenin morfin maddesini bir başka kimseye satarken yakalanması halinde 188. maddenin üçüncü fıkrasına göre belirlenen temel cezadan, hem 188. maddenin

---

⁵⁶⁶ AKKAYA, s.188.

⁵⁶⁷ AKKAYA, s.188.

dördüncü fıkrası gereğince hem de 188. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince ayrı ayrı yarı oranında artırım yapılarak sonuç ceza belirlenmelidir⁵⁶⁸.

Hâkim, cezaların alt ve üst sınırları arasında temel cezayı belirlerken, TCK'nın 61. maddesini göz önünde bulundurmalıdır. Bu çerçevede, hâkim, somut olayda; suçun işleniş biçimini, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği zaman ve yeri, suçun konusunun önem ve değerini, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, failin güttüğü amaç ve saik göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanunî tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirlemelidir⁵⁶⁹.

6.2.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında Belirlenen Ceza

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin altıncı fıkrası ile ilgili olarak, üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler açısından yukarıda fıkralar uygulanır demekle 188. maddenin altıncı fıkrası yaptırım olarak, TCK'nın 188. maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkralarına atıf yapmaktadır. Bu nedenle ilgili yerlerde yaptığımız açıklamalar, bu fıkranın yaptırımının belirlenmesi açısından geçerli olacaktır. Ancak son cümlede “*verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir*” ifadesi ile hâkime ilgili fıkralarda tespit edilen sonuç cezadan yarı oranında indirim yapıp yapmamakta takdir hakkı tanımıştır. Hâkim, bu takdir yetkisini keyfi olarak değil, gerekçeye bağlı ve denetime açık olarak kullanmalıdır.

6.2.5. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında Belirlenen Ceza

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili olarak, hapis ve para cezasının birlikte yaptırım olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Ancak, belirlenen hapis cezasının üst sınırı, para cezasının ise alt sınırı kanunda açık olarak tespit edilmemiştir. Bu nedenle daha önce yaptığımız açıklamalar çerçevesinde

---

⁵⁶⁸AKKAYA, s.189.

⁵⁶⁹BALCI, s.267.

TCK'nın 49. ve 52. maddeleri dikkate alındığında fıkrada düzenlenen hapis cezasının üst sınırı 20 yıl, para cezasının alt sınırı ise 5 gün olarak uygulama yapılmalıdır. Sonuç olarak hakim, 4 yıldan az, 20 yıldan fazla olmamak şartıyla hapis cezasına; 5 günden az, yirmi bin günde fazla olmamak şartıyla para cezasına hükmedebilecektir⁵⁷⁰.

6.2.6. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunun Bir Tüzel Kişinin Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi Halinde Yaptırım

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirine hükmedileceği özel olarak düzenleme altına alınmıştır. Tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirlerinin neler olabileceği TCK'nın 60. maddesinde belirtilmiştir. Bu madde doğrultusunda, izne dayalı olarak kurulmuş bir tüzel kişi ise, verilen iznin iptali veya yararına suç işlenmesi halinde müsadere yaptırımına tabi tutulacaktır⁵⁷¹.

Tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanabilmesi için bazı koşulların oluşması gereklidir. İlk olarak, TCK'nın 60. maddesinin lafzından anlaşıldığı üzere, tüzel kişi bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyet icra eden özel hukuk tüzel kişisi olmalıdır⁵⁷². İkinci olarak, bu tüzel kişinin organ ve temsilcisinin iştiraki ile suç işlenmelidir. Üçüncü olarak, suç, verilen iznin kötüye kullanılması sonucu işlenmelidir. Dördüncü olarak, suç tüzel kişinin yararına işlenmelidir. Beşinci olarak, kasten işlenen suçlardan olmalıdır. Bu çerçevede taksirle işlenen suçlarda tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirini uygulamak mümkün değildir⁵⁷³. Altıncı olarak, işlenen suçtan dolayı tüzel kişi organ ve temsilcisinin mahkûm olması gerekmektedir. Son olarak, ilgili suçu düzenleyen kanun maddesinde, tüzel kişilere karşı güvenlik tedbirinin uygulanacağı ayrıca belirtilmelidir.

---

⁵⁷⁰ÖNER, s.201; UZUNTOK, s.251; AKKAYA, s.188-189.

⁵⁷¹AKBULUT, 2010, s.259.

⁵⁷²UZUNTOK, s.255.

⁵⁷³ÖNER, s.207.

Sonuç olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suç u kasten işlenen suçlardan olduğundan, bu suçun bir kamu kuruluşunun verdiği izne dayalı faaliyet icra eden bir özel hukuk tüzel kişisinin organ ve temsilcisinin, tüzel kişinin yararına ve verilen iznin kötüye kullanılması sonucu işlenmesi ve tüzel kişi organ ve temsilcisinin mahkûm olması halinde, tüzel kişiye faaliyet icra etmesi için verilen izin iptal edilecektir.

6.3. Yaptırım Olarak Müsadere

Müsadere,sözlük anlamı bakımından “ *İşlenen bir suç dolayısıyla, suçlunun mallarının tümüne ya da bir bölümüne, devletçe, yasal olarak el konulması, zorla alınması*” anlamına gelmektedir⁵⁷⁴. Hukuki anlamda müsadere ise, “*işlenen bir suç sebebiyle kişi veya kurumların mallarının bir kısmına veya tamamına el konularak, bunların mülkiyetinin veya bedelinin devlete geçirilmesidir*”⁵⁷⁵.

Müsadere, yaptırım olarak, genel müsadere ve özel müsadere olarak iki şekilde ortaya çıkmaktadır.

Genel müsadere, suç işleyen kişinin ister menkul ister gayrimenkul olsun, tüm mallarına el konularak mülkiyetinin devlete geçirilmesidir⁵⁷⁶. Genel müsadere, bu özelliği nedeniyle uygulamada tartışmalara neden olmuştur. Çünkü bir kişinin tüm mallarına el koymak, kişinin başta mirasçuları olmak üzere yakın çevresine de yaptırım uygulamak anlamına geldiğinden, ceza hukuku genel prensibi olan “*cezaların şahsiliği ilkesine*” karşıtlık oluşturmaktadır. Bu nedenle olacak ki, 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’sının suç ve cezalara ilişkin esaslar başlığını taşıyan 38. maddesinin dokuzuncu fıkrasında, “*genel müsadere cezası verilemez*” hükmüyle, genel müsadere yasaklanmıştır⁵⁷⁷.

Özel müsadere kavramıyla, sadece işlenen suç ile ilgili olan eşyaların müsaderesi kastedilmektedir.

---

⁵⁷⁴ PÜSKÜLLÜOĞLU, s.1129.

⁵⁷⁵ YILMAZ, Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, 2.Bası, Ankara, 1982.

⁵⁷⁶ DÖNMEZER, Sulhi, Sahir, ERMAN, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku(Genel Kısım)*, C.2, 10.Bası, İstanbul, 1994, s.710-711.

⁵⁷⁷ ÖNDER, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C.3, İstanbul, 1989, s.87.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, temel olarak iki tür müsadere düzenlemiştir. Bunlardan birincisi, eşya müsadere, diğeri ise, önemli, çağdaş ve yeni bir düzenleme olan kazanç müsadere. Eşya müsadere, Kanun'un 54. maddesinde⁵⁷⁸, kazanç müsadere ise 55. maddesinde⁵⁷⁹ düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca, uzun süredir tartışma konusu olan, gerek doktrinde, gerekse uygulamada farklı olarak açıklanan, müsadere ceza mı yoksa güvenlik tedbiri mi olduğu hususu açıklığa kavuşturulmuş ve müsadere hukuki açıdan bir güvenlik tedbiri olarak nitelendirilmiştir. Bu duruma göre, müsadereye hükmedilmesi için, bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla birlikte, bu suçtan dolayı bir kimsenin cezaya mahkûm edilmesi gerekmemektedir. Örneğin, suç işlenmesinde kullanılan tehlikeli eşya, bunu kullanan fail çocuk veya akıl hastası olması nedeniyle cezalandırılmaya dahi müsadereye hükmedilebilecektir⁵⁸⁰.

Eşya müsadereye karar verebilmek için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

-Bir eşya bulunmalıdır.

---

⁵⁷⁸[1] İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadereye hükümlenir. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir. [2] Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsadereye başka bir surette imkânsız kılınması hâlinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsadereye karar verilir. [3] Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suçta nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsadereye hükmedilmeyebilir. [4] Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir. [5] Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsadere gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsadereye karar verilir. [6] Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suçta iştirak eden kişinin payının müsadereye hükümlenir.

⁵⁷⁹[1] Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadereye karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddî menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir. [2] Müsadere konusu eşya veya maddî menfaatlere elkonulmadığı veya bunların mercine teslim edilmediği hâllerde, bunların karşılığı oluşturan değerlerin müsadereye hükmedilir

⁵⁸⁰**ÇOLAK, Haluk-ALTUN, Uğur**, "Güvenlik Tedbirleri ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Yaptırım Teorisindeki Yeri", AD, 2005, s.12.

-Eşyanın iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması gereklidir. Bu çerçevede, suçun işlenmesine katılmamakla birlikte, eşyanın suçun işlenmesinde kullanılacağına biliyorsa veya eşya ile bir suç işleneceğinden haberdar ise, artık üçüncü kişinin iyiniyetinden bahsedilemeyeceğinden eşya müsadere edilebilecektir. Başka bir deyişle, kişinin suçun işlenmesine iştirak etmemesi, suçun işlenişinden haberdar olmaması durumunda, sahibi bulunduğu eşya bir suçun işlenmesinde kullanılmış olsa bile, müsadereye hükmedilemeyecektir.

-Eşya, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılmalıdır. Taksirle işlenen suçlarda müsadere tedbirine başvulamayacaktır.

-Bir suç işlenmelidir. Müsadere tedbirine karar verebilmek için kişinin ceza alması, diğer bir ifade ile mahkûm olması şart değildir. Bu, müsaderenin bir güvenlik tedbiri olmasının doğal sonucudur.

-Eşya, suçun işlenmesinde kullanılmalı veya suçun işlenmesine tahsis edilmeli veyahut suçtan meydana gelen eşya olmalıdır. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış olan eşya ise, suçun icra hareketlerine henüz başlanmamış ise, sadece bu nedenle müsadere edilemeyecektir. Ancak, bu eşyanın niteliği itibarıyla kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlâk açısından tehlikeli olması durumunda, müsaderesine hükmedilecektir.

- Müsadere “orantılılık kuralı”na uygun olmalıdır. 5237 sayılı Kanun’un 54/3. madde ve fıkrasında düzenlenmiştir ve yeni bir düzenlemedir. Bu düzenlemeye göre, suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyecektir. Ancak bu hüküm suçun işlenmesinde kullanılan eşyalar için geçerlidir. Suçun işlenmesine tahsis edilen veya suçtan meydana gelen eşyalarda, bu kural uygulanmayacaktır. Ayrıca, suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış ve kamu güvenliği ve diğer sebeplerle müsadere tedbirine gidilmesine karar verilen eşyalarda orantılılık kuralı uygulanmayacaktır.

Ayrıca, kanunda kısmi müsadere ve pay müsaderesi müesseseleri düzenlenmiştir. Kısmi müsadere, 5237 sayılı Kanun’un 54. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, bir şeyin sadece bazı kısımlarının

müsaderesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bir kısmını ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmının müsaderesine karar verilir. Örneğin, gümrük mevzuatına göre ithal edilen elektronik eşyaların bazılarının beyana aykırı değerlerinin uygun olduğu tespit edilebiliyorsa, bu eşyanın iç piyasa için önemli olması hâlinde, mevzuata aykırı kısım ayrılarak müsadere edilebilir⁵⁸¹. Pay müsaderesi ise, 5237 sayılı Kanun'un 54/6. madde ve fıkrasında düzenlenmiştir. Bu hükme göre, birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suça iştirak eden kişinin payı müsadere edilebilecektir.

Türk Ceza Kanunu'nun 54. maddesinin dördüncü fıkrasında zorunlu müsadere düzenlenmiştir. Buna göre, üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşyanın, her hâlde müsaderesine hükmolunacaktır. Bu fıkraya göre müsadere kararı verilebilmesi için, eşyanın faile ait olmasının, fail hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmasının önemi yoktur.

Türk Ceza Kanunu'nun 55. maddesinde yeni bir düzenleme olarak kazanç müsaderesi sistemi getirilmiştir. Bu hükümle ulaşılmak istenen amaç suç işlemek yoluyla kazanç elde etmenin engellenmesidir. Karapara aklama, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, dolandırıcılık, kaçakçılık, ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik çıkar elde etmek için işlenen suçlarla bu şekilde mücadele yöntemi benimsenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, TCK'nın 54. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenleme altına alınan “*üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alınması ve satılması*” bizatihi suç oluşturan eşya kapsamı içerisindedir⁵⁸². Bu nedenle bu maddelerin müsaderesine hükmedilmesi gerekmektedir. Bu uyuşturucu maddelerin müsaderesine hükmedilebilmesi için işlenen suçtan dolayı sanıkların mahkûmiyet alması şart değildir. Bu maddelerin nasıl müsadere ve imha edileceği hususunda 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda ve bu kanuna ilişkin yönetmelikte özel düzenlemeler bulunmaktadır. Öncelikle el konulan

---

⁵⁸¹ ÇOLAK-ALTUN, s.13

⁵⁸²BALCI, s.268; AKKAYA, s.218.

uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bahsi geçen kanun ve yönetmelik gereğince suç eşyası emanet dairesine teslim edilmesi ve maddelerden numune alınmasından sonra ambalajlanarak muhafaza edilmesi gereklidir. Mahkeme tarafından gerek soruşturma gerekse kovuşturma aşamasında müsadere kararı verilmesi halinde, kararın infaz edilebilmesi için müsadere kararı cumhuriyet savcılığına gönderilmelidir. Müsadere kararının kesinleşmesinden sonra ise, ilgili cumhuriyet savcılığı ve emanet memurluğunca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imha işleminin yapılabilmesi için maddeler usule uygun bir şekilde koli yapılarak ilgili mahalli mülki amirliğine teslimi sağlanmalıdır. Mahalli mülki amirliğince müsaderesine hükmedilen maddelerin imhası sağlamak için imha heyeti toplanacaktır. Bu imha heyetinin kimlerden oluşacağı ve görevlerinin nelerden ibaret olduğu bahse konu kanun ve yönetmelikte ayrıntılı olarak düzenlenmektedir⁵⁸³.

Doğrudan doğruya uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamakla birlikte, bu maddelerin üretimi, dağıtımı, nakledilmesi, satılması veya depolanması için kullanılan eşyaların müsaderesine TCK'nın 54/1. madde ve fıkrası gereğince karar verilmelidir. Bu çerçevede, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali için kullanılan madde ve aletlerin, üretildiği yerin, maddeyi nakletmek için kullanılan aracın müsaderesine hükmedilmelidir.

Bu noktada kanunda öngörülen diğer kıstaslara dikkat edilmelidir. TCK'nın 54. maddesinin 1. fıkrasında tespit edilen “*İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak*” kaydı karşısında, bu kapsamdaki eşyaların iyi niyetli üçüncü bir kişiye ait olması halinde, müsadere kararı verilemeyecektir. Üçüncü kişinin iyi niyetli olup olmadığının tespiti her olayda dikkatli bir şekilde yorumlanması gereklidir. Bu bağlamda, doğrudan doğruya suçu işleyen asıl failin veya suçun işlenmesine yardım eden suç ortaklarının iyi niyetli olamayacakları izahtan varestedir. Diğer taraftan, suçun işlenmesinde kullanılan ve cezai sorumluluğu olmayan çocuğa ait olan eşyaların müsaderesi bu kişilerin, işlediği suçun anlam ve sonuçlarını bilmediği ve bu nedenle iyi niyetli olacakları nedeniyle mümkün olmayacaktır. Yine, rızası olmaksızın aracının içerisine arkadaşı tarafından uyuşturucu madde yerleştirilen kişinin aracı iyi niyet kriteri nedeniyle müsadere edilemeyecektir.

⁵⁸³ ÖNER, s.215-217; BALCI, s.269.

TCK'nın 54. maddesinin üçüncü fıkrasında, “*kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın*” müsadere edilebilmesi için bir başka kıstas getirilmiştir. Bu kıstasa göre, suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesi, işlenen suça nazaran daha ağır sonuç doğurması nedeniyle hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracağına anlaşılması halinde, suçta kullanılan eşya müsadere edilmeyebilir. Burada dikkati çeken ilk husus bu kıstasın yalnızca suçta kullanılan eşya ile sınırlı olarak uygulanıp uygulanmayacağı sorunudur. Bilindiği üzere 54. maddenin ilk fıkrasında üç çeşit eşyadan bahsedilmektedir. Bunlar:

- 1) Kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan,
- 2) Kasıtlı bir suçun işlenmesine tahsis edilen,
- 3) Kasıtlı bir suçtan meydana gelen eşyalardır.

Ancak üçüncü fıkrada yalnızca suçun işlenmesinde kullanılan eşyalara atıf yapılmaktadır. Kanaatimiz, bu çeşit bir düzenleme şeklinin kanun koyucunun kasıtlı bir şekilde suçun işlenmesine tahsis edilen ve suçtan meydana gelen eşyaları üçüncü maddenin uygulama kapsamı dışına çıkarmayı hedeflemediği, aksine unutkanlık eseri böyle bir düzenlemenin yapıldığıdır. Belirtmek gerekir ki, kanun koyucu burada 54. maddenin birinci fıkrasının aksine, yargı makamına takdir yetkisi tanımıştır. Bu nedenle işlenen suç ile bağlantılı olarak, suçta kullanılan eşyanın müsadere hakkaniyete aykırı olsa bile, yargı makamı takdir hakkını kullanarak eşyanın müsadere karar verebilecektir. Aksine olarak, 54. maddenin birinci fıkrasına göre, eşyanın iyi niyetli üçüncü bir kişiye ait olması halinde, eşya müsadere edilemeyecektir. Bu durumda kanun koyucu yargı makamına takdir yetkisi tanımamıştır⁵⁸⁴.

Kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan, suçun işlenmesine tahsis edilen veya suçtan meydana gelen eşyaların “*ortadan kaldırılması, elden çıkarılması,*

---

⁵⁸⁴“5237 sayılı TCK'nın 54. maddesinin 1. fıkrasında iyi niyetli üçüncü kişilere olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere hükmolunacağından, kayıt maliki Yarış'ın davadan haberdar edilmesi sağlanmadan yargılamaya devamla hüküm kurulması...”(Y. 10 CD. 21.01.2010 gün, 2009/15547 E., 2010/665 K.)(AKKAYA, s.219.)

tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkânsız kılınması” durumunda eşyaların değeri kadar para tutarının müsaderesi cihetine gidilecektir. Kanaatimizce bu durumda eşyaların sanık tarafından kasıtlı olarak müsaderesinin imkânsız kılmasının önemi yoktur. Eşyalarınmüsaderesinin sanığın bir katkısı olmadan imkânsız hale gelmesi durumunda da, eşyanın değeri kadar para tutarı müsadere edilmelidir. Bu bağlamda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticaretine tahsis edilen eşyaların, örneğin uyuşturucu maddelerin naklinde kullanılan aracın, kaza, yangın veya sair nedenlerle imha olması veya iyi niyetli üçüncü bir kişiye satılması durumunda, eşyanın piyasa değeri kadar para tutarının veya satış bedelinin müsaderesi mümkün olmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile mücadele yolunda Türk Ceza Kanunu'nun 55. maddesinde getirilen en önemli yenilik, kazanç müsaderesinin kabul edilmesidir. Bu çerçevede, *“suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar”* müsadere edilebilecektir. Bilindiği üzere, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticaretinden çok yüklü miktarda kazançlar elde edilmektedir. Bu kazançların elde edilmesi pahasına bile kişiler hapse girmeyi göze almaktadır. Bu düzenleme ile bunun önü alınmaya çalışılmıştır. Düzenlemenin sonucu olarak, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışından elde edilen para veya diğer maddi menfaatler ve bu menfaatlerin bankada veya diğer yatırım araçlarında değerlendirilmesi neticesinde elde edilen katma değerler müsadere edilecektir.

Ancak bu durumda sanığın malvarlığının uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti sonucunda elde edilip edilmediğinin ispatı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Başka ifade ile sanığın malvarlığının uyuşturucu madde imal ve ticaretinden elde edildiği nasıl tespit edilecektir? Hemen belirtelim ki, TCK'da bu konuya ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda genel prensip, iddia makamı tarafından sanığın malvarlığının uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinden elde edildiğinin ispatlanmasıdır. Burada ikili bir ayırım yaparak değerlendirme yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Sanığın normal kazancı ile malvarlığı arasında uygunluk bulunup bulunmadığının tespit edilerek oransızlık bulunması halinde ispat yükünün

sanığa atfedilmesi, aksi durumda ise, ispat yükünün iddia makamı üzerinde bırakılmasıdır. Örneğin, bir bankada aylık 3000 TL maaşla çalışan bir kişinin malvarlığının aldığı maaşla orantısız olarak yüksek miktarda bulunması durumunda, sanığın bu malvarlığına, kendisine miras yoluyla veya bir başka yasal yoldan sahip olduğunu ispatlaması gerekmektedir. Aksi takdirde bu malvarlığının uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinden elde edildiği karine olarak kabul edilecektir. Bu şekilde bir yorum tarzının hem 55. maddede düzenlenen kazanç müsaderesinin amacına ve ruhuna uygun olacağı hem de suçla mücadelede etkinlik sağlayacağını düşünmekteyiz.

İngiltere Ceza Hukuku'na bakıldığında konuya ilişkin ayrıntılı düzenleme yapıldığı görülmektedir. İngiltere Ceza Hukuku, Türk Ceza Hukuku gibi kazanç müsaderesini kabul etmiştir. Ancak farklı olarak İngiltere Ceza Hukuku'nda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerde müsadere hususunda özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenleme çerçevesinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinden mahkûm olan bir sanığın, suçla ilgili soruşturma başladığı tarihten itibaren geriye dönük olarak sekiz yıl içerisinde elde ettiği malvarlığı, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan veya diğer illegal bir suçtan elde edildiği karine olarak kabul edilerek müsaderesi yapılmaktadır. Bu durumda sanığa, sahip olduğu malvarlığını yasal yoldan elde ettiğini ispatlaması imkân verilmektedir⁵⁸⁵. İngiltere Temyiz Mahkemesi, eroin ithal etmek suçuyla mahkûm olan sanık hakkında verilen mahkûmiyet ve 71.000 Euro müsadere cezası ile ilgili kararda müsadere hakkında tespitlerde bulunmuştur. Üst mahkemeye göre, yerel mahkeme müsadere kararı vermeden önce müsadere edilecek kazancın değerini tespit etmek zorundadır. Bu tespiti yaparken üzerinde durulması gereken husus, sanığın yaşamını suç işlemek suretiyle elde ettiği kazançtan sağlayıp sağlamadığı gerçeğidir. Eğer sanık yaşamını suç işleyerek elde ettiği kazançla sürdürüyorsa, yerel mahkeme ikinci olarak, sanığın sahipliğinde bulunan müsadere edilebilecek parasal miktarı hesaplamalıdır. Bu durumda müsadere edilebilecek miktar sanığın yaşamını geçindirmek için işlediği suçun tamamından elde ettiği miktardır. Bu miktarın mahkeme tarafından tespit edilmesi gerekecektir. Bazen sanığın suçtan elde ettiği

---

⁵⁸⁵Bkz. The Criminal Law Review, 2009, s.754.

malvarlığı ile hâlihazırdaki malvarlığı, yapılan harcama ve diğer nedenlerden dolayı aynı olmayabilir. Bu durumda mevcut malvarlığı miktarı müsadere edilebileceği gibi, mahkeme tarafından itibari bir değer tespit edilip bu miktarın da müsadere mümkün olabilmektedir⁵⁸⁶.

İngiltere’de bir ceza davasında sanık, suçla ilgili soruşturma başladığı tarihten itibaren geriye dönük olarak sekiz yıl içerisinde elde ettiği malvarlığının, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan veya diğer illegal bir suçtan elde edildiğinin karine olarak kabul edilmesinin ceza hukuku genel prensiplerinden olan masumiyet karinesini, daha önce hakkında açılmış ve mahkûmiyetini netice vermiş bir ceza davası olmadığı nedeniyle ihlal ettiğini ileri sürerek kararı temyiz etmiş aynı zamanda konuyu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşımıştır. Temyiz Mahkemesi, sanık hakkında açılan ve delillerle kanıtlanmış davadan, sanığın diğer suçları işlediğine dair çıkarım yapılabileceğini vurgulayarak sanığın temyiz talebini reddetmiştir⁵⁸⁷.

Diğer taraftan İnsan Hakları Mahkemesi, müsadere yargılamasında, soruşturma makamının malvarlığının sanığın daha önceki illegal eylemleri neticesinde elde ettiğini kanıtladığını ve müsadere yargılamasının sanığın suç işlediğini öne süren bir yargılama olmadığını, bu nedenle masumiyet karinesinin müsadere yargılamasının kapsamı içerisinde değerlendirilemeyeceğini ileri sürerek birçok başvuruyu reddetmiştir⁵⁸⁸.

İngiltere Ceza Hukuku’nda kazanç müsaderesinin geniş yorumlandığı anlaşılmaktadır.

Fransa Ceza Kanununda, uyuşturucu madde ticaretinden dolayı yargılanan kişinin malvarlığının yasadışı yollardan elde edildiğinin tespitinde hakimlere geniş takdir hakkı verilmektedir. Örneğin, bir kişinin geliri ile orantısız lüks bir hayat

---

⁵⁸⁶House of Lords:Lords Hope, Walker, Mance and Neuberger and Baroness Hale: June 10, 2009, UKHL 30.(the Criminal Law Review, 2009, s.751-752.)

⁵⁸⁷House of Lords: Lord Philips of Worth Matravers, Lord Rodger of Earlsferry, Lord Brown of Eaton-under Heywood, Lord Mance and Lord Neuberger of Abbotsbury: April 29, 2009, UKHL 19. (The Criminal Law Review, 2010, s.139-140.)

⁵⁸⁸Bkz. *Geerings v. Netherland*(2007), *Grayson v. United Kingdom*(2008)(The Criminal Law Review, 2010, s.140.)

sürmesi ve uyuşturucu kullanan kişilerle sürekli bir iletişiminin bulunması, kişiyi uyuşturucu madde ticareti suçunun şüphelisi yapabilmektedir. Bu durumda hakimler, kişinin gelirini uyuşturucu satarak elde ettiğine hükmedebilmektedirler. Kişi elindeki malvarlığını yasadışı yollardan elde etmediğini belgelerle ispat etmek zorundadır. Kişinin kendisini aklamak için sahte evrak düzenlemesi Fransa Ceza Kanunu'nun 222-38. maddesinde ayrıca on yıl ceza gerektiren bir fiildir. En önemlisi, kişiye böyle bir sahte evrakı veren kişilerde hakimler tarafından uyuşturucu madde ticaretine katılmış kişi(suç ortağı) olarak yorumlanmaktadır ve bu kimseler suç ve suçlunun ortaya çıkmasını engelledikleri için hakimler tarafından daha tehlikeli addedilmektedir. Uyuşturucu ticaretinden elde edildiğini bildiği halde kişiye veya ailesine hesap açan veya paraları transfer eden banka veyahut uyuşturucu ticaretinden elde edildiğini bildiği halde mal ve mülkü kişinin karısına veya beraber yaşadığı bayanın üzerine transfer eden noter bu eyleminden dolayı sorumlu tutulmakta ve Fransa Ceza Kanunu'nun 222-38. maddesi gereğince on yıl hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır⁵⁸⁹.

Türk Ceza Kanunu'nun 55. maddesine bakıldığında kazanç müsaderesinin kapsamına “*Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların*” girdiği görülmektedir. Bu kapsamda sanık tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden elde edilen parasal değerler ve bu değerlerin yatırım araçları ile değerlendirilen veya dönüştürülen kazançların yerel mahkemece dikkatli bir şekilde araştırılarak ve bilirkişi marifeti ile hesaplattırılarak müsadere edilmesi kanun maddesinin amir hükmüdür. Yargıtay, konu ile verdiği bir kararında, ele geçirilen uyuşturucu madde miktarına göre parasal değeri çok fazla olan otomobilin müsadere edilmesinin hakkaniyet kuralının ihlalinin bir sebebi olarak belirlemiştir⁵⁹⁰. Bir başka kararında ise, “*uyuşturucu madde taşınarak suçun işlenmesinde kullanıldığı sabit olan kamyonetin, suç konusu uyuşturucu maddenin miktarı ile oluşturduğu tehlikenin*

---

⁵⁸⁹DREYER, s.111-114; LARGUIER-CONTE-LARGUIER, s.50; LEMARCHAND-PANSIER, s.230-231; PRADEL-MICHEL, 2010, s.108; PRADEL-MICHEL, 2007, s.127.

⁵⁹⁰BALCI, s.268.

ağırlığı” nı dikkate alarak müsadere edilmesini kanuna uygun bulmuştur⁵⁹¹. TCK’nın 55. maddesi çerçevesince bu kararın gerekçesine katılmak mümkün değildir. Öncelikle bir suçla ilgili sanığın işlediği suçtan elde ettiği kazancın hesaplanmasında, sadece el konulan uyuşturucu maddenin miktarı değil, aksine, elde edilmesi gereken fakat edilemeyen uyuşturucu madde ile birlikte, o suçtan elde ettiği diğer tüm kazançların da dikkate alınması gereklidir. Örnek verecek olursak, geçimini uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinden elde ettiği kazaçla sürdüren sanığın, daha önce bir ton ağırlığında sattığı uyuşturucu maddeden elde ettiği kazanç göz ardı edilerek, son sevkiyatta el konulan 1 kilo uyuşturucu madde dikkate alınarak müsadere kararı verilmesi TCK’nın 55. maddesinin getiriliş amacına aykırı olacaktır. Bu çerçevede, yerel mahkemenin üzerinde durması gereken hususlardan ilki ve en önemlisi, İngiltere uygulamasında olduğu gibi, sanığın geçimini uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden sağlayıp sağlamadığı hususunun tespiti olacaktır. Gerek sanık ile ilgili adli sicil kaydı ve gerekse sanığın sahip olduğu malvarlığının geliri ile büyük oranda orantısız bulunması, mahkemenin bu tespiti yapmasına ışık tutacaktır. Bu tespit yapılmasından sonra yine yerel mahkemenin, sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan ne kadar kazanç elde ettiğinin tespiti olmalıdır. Bu tespit yapılırken yalnızca el konulan uyuşturucu maddenin miktarı değil, aynı zamanda imal ve ticareti yapıldığı anlaşılan ancak bulunamayan uyuşturucuların da değerleri dikkate alınmalıdır. Bu nedenle Yargıtay’ın ele geçirilen maddeleri dikkate alarak bir değerlendirme yapmasının kazanç müsaderesinin getiriliş amacına uygun olmadığı kanaatindeyiz.

Son olarak, müsadere kararının nasıl verileceği ve görevli merciin neresi olduğu Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 256. ve devamı maddelerinde belirlenmiştir. Bu çerçevede genel olarak iki şekilde müsadere kararının verilebileceğini söyleyebiliriz. Bunlardan ilki, esas dava ile birlikte elkonulan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin veya suç ilgili diğer eşyaların müsaderesi talep edilmişse, esas yargılamayı yapan mahkeme müsadere hakkında da karar verecektir⁵⁹². Aşağıdaki hallerde ise, ayrıca müsadere davası açmak gerekecektir:

---

⁵⁹¹Y. 10 C.D. 03.10.2006 gün, 2006/8814 E., 2006/10958 K.(AKKAYA, s.219.)

⁵⁹²ÖNER, s.212.

1. Esas dava ile birlikte müsadere talebi olmasına rağmen mahkemenin müsadereye tabi eşyalar hakkında karar vermeyi sehven unutması,

2. Savcılık tarafından takipsizlik kararı verilmesine rağmen ortada müsadereye tabi bir eşya bulunması.

Bu durumlarda, esas davayı görmeye yetkili mahkeme, müsadere davası hakkında da karar vermeye görevli kılınmıştır.

Bir suç ile ilgili müsadere davalarında müsadere kararı görevli mahkeme tarafından duruşma yapılarak karar verilmelidir. Bu karşılık, *suç konusu olmayıp, "Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan"* eşyalar hakkında müsadere kararı duruşma yapılmaksızın verilebilecektir. Bu tür durumlarda müsadere kararı vermeye görevli mahkeme, Sulh Ceza Mahkemesi'dir.

7. ZAMANAŞIMI

7.1. Genel Olarak

Zamanaşımı bugün çağdaş toplumda kabul edilen ve varlığı halinde devletin yargılama yapma veya cezalandırma hakkını ortadan kaldıran bir unsur olarak kabul edilmektedir. Gecikmiş adalet, adalet değildir deyimi, işlenen suçtan dolayı bozulan adaletin bir an önce yerine getirilmesi hususunu vurgulamak için söylenmiş bir sözdür. Bir kişinin, işlediği bir eylemden dolayı cezalandırılacağı kaygısıyla ılelebet yaşaması mümkün değildir. Bu ve buna benzer sebeplerle olacak ki kanun koyucular, bugün belirli sürelerin geçmesinden sonra artık işlenen suçtan dolayı yargılama yapılamayacağını veya ceza verilemeyeceğini kabul etmişlerdir⁵⁹³.

Zamanaşımı, dava zamanaşımı ve ceza zamanaşımı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dava zamanaşımı, işlenen bir eylem dolayısı ile belirli sürelerin geçmesi halinde yargılamaya başlanmaması veya yargılamaya başlansa bile kesin bir şekilde hüküm oluşturulmaması halinde, artık dava açılmayacağını veya açılan davanın düşürülmesine karar verileceğini ifade etmektedir. Bu durum CMK'nın 223. maddesinin sekizinci fıkrasında, "*düşme sebeplerinin varlığı halinde davanın düşürülmesine karar verilir*" cümlesi ile ifade edilmektedir. Zamanaşımı kamu

---

⁵⁹³DEMİRBAŞ, 2011, s.696.

düzenini ilgilendiren konulardan olduğundan davanın tarafları ileri sürmeseler bile, hâkim tarafından ceza yargılaması aşamasında resen dikkate alınması gereken konulardandır⁵⁹⁴.

Bana karşılık ceza zamanaşımı, bir fail hakkında verilen hükmün kesinleşmesinden sonra cezanın infaz edilmemesi veya infaz edilen cezanın kesintiye uğraması halinde artık cezanın infaz edilememesini ifade eder⁵⁹⁵. Yine infaz savcılığı ve hâkimliği tarafından resen dikkate alınması gereklidir.

Türk Ceza Kanunu'nda dava ve ceza zamanaşımı süreleri 66. ve 68. maddelerde düzenleme altına alınmıştır. Dava zamanaşımı süreleri 66. maddede, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl; müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi beş yıl; yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl; beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda on beş yıl; beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adlî para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl olarak belirlenmiştir.

Dava zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı konusu maddenin altıncı fıkrasında belirlenmiştir. Bu düzenlemeye göre dava zamanaşımı süresi, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği, teşebbüs hâlinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı, mütemadi suçlarda kesintinin gerçekleştiği, müteselsil suçlarda son suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır⁵⁹⁶.

Dava zamanaşımının hesaplanmasında suç için belirlenen cezanın üst sınırı dikkate alınmalıdır. Ayrıca hapis ve adli para cezalarının seçimlilik olarak belirlendiği suçlarda dava zamanaşımı süresi hapis cezasına göre belirlenmelidir.

Diğer taraftan ceza zamanaşımı süreleri, 68. maddede, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl; müebbet hapis cezalarında otuz yıl; yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmi dört yıl; beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl; beş yıla kadar hapis ve adlî para cezalarında on yıl olarak belirlenmiştir.

---

⁵⁹⁴DEMİRBAŞ, 2011, s.696.

⁵⁹⁵ HAKERİ, 2012, s.613.

⁵⁹⁶DEMİRBAŞ, 2011, s.705-706.

7.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Dava Zamanaşımı

7.2.1. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Birinci Fıkrasında Öngörölen Suçların Zamanaşımı Süresi

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin birinci fıkrasında öngörölen suçların cezası 10 ila 20 yıl arası hapis cezasıdır. Bu çerçevede TCK'nın 66/1-c madde ve fıkrası ile TCK'nın 188. maddesinin birinci fıkrası dikkate alındığında suç için belirlenen dava zamanaşımının 20 yıl olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ancak bilindiği üzere bu maddede işlenen suçun nitelikli halinin gerçekteşmesi durumunda cezanın yarı oranında artırılacağı, TCK'nın 66. maddesinin üçüncü fıkrasında belirlenen “ *zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri göz önünde bulundurulur*” hükmünden dolayı suçun cezasının alt ve üst sınırı yarı oranında artırıldığı zaman, 15 ila 30 yıl arası bir hapis cezasına tekabül edeceği anlaşıldığından, TCK'nın 188. maddesinin dördüncü, beşinci ve sekizinci fıkralarındaki nitelikli hallerin gerçekteşmesi halinde dava zamanaşımı süresi, TCK'nın 66. maddesinin birinci fıkrasının c bendi gereğince yine 20 yıl olmaktadır.

7.2.2. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında Öngörölen Suçların Zamanaşımı Süresi

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörölen suçların cezası, 5 ila 15 yıl hapis olmaktadır. Bu çerçevede TCK'nın 66. maddesinin birinci fıkrasının d bendi dikkate alındığında, suç için belirlenen dava zamanaşımının 15 yıl olduğu ortaya çıkmaktadır.

Suçun nitelikli halinin gerçekteşmesi durumunda cezanın yarı oranında artırılacağı, TCK'nın 66. maddesinin üçüncü fıkrasında belirlenen “ *zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri göz önünde bulundurulur*” hükmünden dolayı suçun cezasının alt ve üst sınırı yarı oranında artırıldığı zaman 7.5 ila 22,5 yıl arası bir hapis cezasına tekabül ettiğinden, TCK'nın 188. maddesinin dördüncü, beşinci ve sekizinci fıkralarındaki nitelikli hallerin gerçekteşmesi halinde dava zamanaşımı

süresi, TCK'nın 66. maddesinin birinci fıkrasının "c" bendi gereğince 20 yıl olmaktadır⁵⁹⁷.

7.2.3. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Altıncı Fıkrasında Öngörülen Suçların Zamanaşımı Süresi

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin altıncı fıkrası, suçun cezası için aynı maddenin birinci ve üçüncü fıkrasına atıf yaptığından, yukarıda ilgili yerlerde yapılan açıklamalar bu fıkra için de geçerli olmalıdır.

7.2.4. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesinin Yedinci Fıkrasında Öngörülen Suçların Zamanaşımı Süresi

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin yedinci fıkrasında öngörülen suçların cezasının alt ve üst sınır sınırları 4 yıl ila 20 yıl hapis cezası olduğundan, TCK'nın 66. maddesinin birinci fıkrasının "c" bendi ile TCK'nın 188. maddesinin yedinci fıkrası dikkate alındığında dava zamanaşımı süresi 20 yıl olmalıdır.

Suçun nitelikli halinin gerçekleşmesi durumunda yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde dava zamanaşımı, TCK'nın 66. maddesinin birinci fıkrasının "c" bendi gereğince yine 20 yıl olmalıdır⁵⁹⁸.

7.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Ceza Zamanaşımı

Ceza zamanaşımı süreleri hesaplanırken TCK'nın 188.maddesinde belirlenen suçların alt ve üst sınırları arasında, yine TCK'nın 61. maddesi de dikkate alınarak hâkim tarafından hükmedilen somut cezanın miktarına bakmak gerekmektedir. Daha öncede ifade edildiği gibi, ceza zamanaşımı süreleri hâkim tarafından verilen hükmün kesinleşmesinden veya cezanın infazının bir şekilde kesintiye uğramasından itibaren işlemeye başlayacaktır. Hükmün kesinleşmesi veya infazın kesintiye uğramasından sonra verilen somut cezanın miktarına göre, TCK'nın 68. maddesinde belirtilen sürelerin geçmesi ile ceza zamanaşımı dolmuş olacaktır.

⁵⁹⁷ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2811.

⁵⁹⁸ PARLAR-HATİPOĞLU, 2008, s.2811.

8. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

8.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaretinde Görevli

Mahkeme

Mahkemelerin hangi davalara bakacakları görev bahsinde incelenmektedir. Mahkemelerin yargılama yapacakları davada görevli olmaları gerektiği konusu kamu düzenini ilgilendirdiğinden her mahkeme önüne gelen davada görevli olup olmadığını dikkatli bir şekilde incelemek zorundadır. Zira bu konuda yapılacak bir hata o zamana kadar yapılan bütün yargılama işlemlerinin geçersiz sayılmasına ve görevli mahkeme tarafından yeniden tekrarlanmasına neden olacaktır⁵⁹⁹. Bu nedenle mahkemenin görevine ilişkin itiraz, iddia makamı veya taraflarca yargılamanın her aşamasında yapılabileceği gibi, mahkeme tarafından resen de dikkate alınması mümkündür.

Mahkemelerin görevlerinin kamu düzenine ilişkin olması, görev hususunun kanunla düzenlenmesini gerektirmektedir. Nitekim 1982 Anayasasının 142. maddesinde, mahkemenin görev ve yetkileri ile işleyiş ve yargılama usullerinin kanunla düzenlenmesi gerektiği açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bu nedenle, Kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik veyahut idarenin diğer işlemleri ile mahkemenin görev, yetki, işleyiş ve uygulanacak yargılama usulünün belirlenmesi mümkün değildir. Bu hüküm mahkemelerin tarafsız ve bağımsızlığının ve aynı zamanda kişilerinin yargı önünde objektif bir şekilde yargılanmasının teminatıdır.

Bilindiği üzere Türk ceza yargılamasında iki dereceli yargılama sistemi benimsenmiştir. Her ne kadar Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluşu ile üç dereceli yargılama sistemine geçilmiş ise de, Bölge Adliye Mahkemeleri henüz faaliyete geçmediğinden iki dereceli sisteminin uygulanmasına devam edilmektedir.

Bu çerçevede, ilk derece mahkemeleri genel olarak üç mahkemeden oluşmaktadır. Bu mahkemeler, Sulh Ceza Mahkemesi, Asliye Ceza Mahkemesi ve Ağır Ceza Mahkemesi olarak sayılabilir. Bunların yanında, toplumun güvenliğini ilgilendiren suçlar için ilk derece mahkemesi olarak özel mahkemeler kurulması

---

⁵⁹⁹ÜNVER-HAKERİ, s.150.

mümkündür. Örneğin, Terör Mahkemeleri bu mahkemelerden birisidir. Türk ceza yargılamasında ikinci derece olarak Yargıtay kurulmuştur. Bir temyiz mercii olan Yargıtay, Türkiye'nin tüm bölgesinden gelen her çeşit davalara bakmakla yükümlüdür.

İlk derece mahkemelerinin görev alanı 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunda tespit edilmiştir. Bu bağlamda, “iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis cezaları ve bunlara bağlı adli para cezaları ile bağımsız olarak hükmedilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin” suçlar Sulh Ceza Mahkemesi'nin;“yağma (m.148), irtikap (m. 250/1 ve 2), resmi belgede sahtecilik (m.204/2) , nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflas (m. 161) suçları ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren” suçlar Ağır Ceza Mahkemesi'nin;“Sulh Ceza ve Ağır Ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan”suçlar Asliye Ceza Mahkemesi'nin görev alanındadır.

Anılan kanuna göre, mahkemelerin görev alanı belirlenirken yalnızca suç için kanunda öngörülen cezanın üst sınırları dikkate alınmalıdır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile ilgili görevli mahkemenin hangisi olduğunu tespit edebilmek için suç için kanunda öngörülen cezanın üst sınırına bakılmalıdır.

Türk Ceza kanununun 188. maddesinin birinci fıkrasında, uyuşturucu maddenin imal, ithal ve ihraç edilmesi suçunda on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verileceği düzenlenmiştir. Görev alanı belirlenirken hapis ve para cezasının birlikte öngörüldüğü durumlara hapis cezası kıstas alınmalıdır. Bu durumda maddede öngörülen “on yıldan az olmamak üzere” ifadesi dikkate alınarak görevli mahkeme belirlenmelidir. Suç için üst sınır belirlenmediğinden TCK'nın 49. maddesinde süreli hapis cezaları bir aydan az ve 20 yıldan fazla olamayacağından TCK'nın 188. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen suçun cezasının üst sınırı 20 yıldır. Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde suç için Ağır Ceza mahkemelerinin görevli olduğu anlaşılmaktadır.

Uyuşturucu maddelerin satılması, satışı arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulması suçları için kanun tarafından beş yıldan on beş yıla kadar hapis cezası öngörüldüğünden bu suçlar için görevli mahkeme Ağır Ceza mahkemesi olmalıdır.

Üretimi resmi makamların iznine veya yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerin imal, ithal ve ihraç edilmesi suçunda on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verileceği düzenlenmiştir. Bu nedenle yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde görevli mahkeme Ağır Ceza Mahkemesi'dir.

Üretimi resmi makamların iznine veya yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerin satılması, satışı arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulması suçları için kanun tarafından beş yıldan on beş yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Bu nedenle Ağır Ceza Mahkemesi görevlidir.

Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeleri, ithal, ihraç ve imal edilmesi, satın alınması, satılması, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması suçları dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür. Yukarıda açıklandığı gibi bu tür suçların üst sınırı 20 yıl olacağından yine Ağır Ceza Mahkemesi görevli olmalıdır.

Diğer taraftan suçun, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlemesi durumunda, özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin görevli olduğu, 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde açıkça vurgulanmaktaydı. Ancak anılan kanun maddesi iptal edildiğinden bu tür suçlarda görevli mahkeme yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde Ağır Ceza Mahkemesi'dir⁶⁰⁰.

---

⁶⁰⁰Bahsi geçen madde, 6352 sayılı yasanın 105/6 madde ve fıkrası gereğince 2 Temmuz 2012 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

TCK'nın 188. maddesinde belirlenen tüm suçların terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde görevli mahkeme, 2 Temmuz 2012 tarihinde kabul edilerek uygulamasına başlanan 6352 sayılı kanunun⁶⁰¹ 75. maddesiyle, 3723 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 10. maddesinde yapılan değişiklikle, Adalet Bakanlığının teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun görevlendirmesi ile kurulacak Terör Mahkemeleri olacaktır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşıldığı üzere ülkemizde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının yargılanması genel yetkili mahkemeler tarafından yerine getirilmektedir. Başka bir ifade ile gerek genel yetkili ağır ceza mahkemeleri gerekse 3713 sayılı Kanunun 10. maddesi kapsamında kurulan özel yetkili ağır ceza mahkemeleri bu suçun yargılanmasında görevli mahkemelerdir.

Uyuşturucu madde kullanımı ve bu maddelerin ticareti tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaygınlaşmaktadır. Bu tür suçlarla daha etkin bir şekilde mücadele edilebilmenin yollarından biri, etkin ve caydırıcı bir yargılama usulünün olması gerekliliğidir. Bunu sağlamanın yollarından bazısını, bu tür suçları yargılamak için özel uyuşturucu mahkemelerinin kurulması ve uyuşturucu kullanan veya bu maddelerin ticaretini yapan kişilerin rehabilitasyonunu temin eden bir sistemin benimsenmesi olarak ifade etmek mümkündür. Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde uyuşturucu madde kullanan kişilerin tedavi görmeleri halinde ceza almayacakları veya alacakları cezada indirim yapılacağı hususu düzenlenerek bir bakıma kullanıcıların rehabilitasyonuna ilişkin olarak bir hüküm getirilmiştir. Ancak bu hükmün tek başına toplumu uyuşturucu sorunundan kurtarmak için yeterli olmadığı kanısındayız. Özellikle bu tür suçlarda, özel uyuşturucu mahkemeleri kurularak yargılamanın seri bir şekilde yapılmasını sağlayacak usul kurallarının benimsenmesi, uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunu işleyen suçluların seri ve hızlı bir şekilde cezalandırılmasını temin edecektir.

Konu ile ilgili Amerika Birleşik Devletlerine baktığımız zaman bu ülkede 1970'li yıllardan itibaren uyuşturucu mahkemelerinin olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu uyuşturucu mahkemelerinde geleneksel usul kurallarından daha ziyade

---

⁶⁰¹ Bkz. 2 Temmuz 2012 gün ve 28344 sayılı Resmi Gazete.

uyuşturucu bağımlısı olan kişilerin özellikleri, kişileri uyuşturucu madde kullanmaya iten sosyal, ekonomik ve diğer tıbbi unsurlar dikkate alınarak özel bir takım kurallar benimsenmeye çalışılmıştır. Anılan mahkemelerde görev yapan hakimlerle davanın sanıkları arasında iletişimin önemli olduğu gerçeğinden hareketle, hakimlerin, sanıkların rehabilitasyonunu temin için güçlü bir motivasyon aracı olduğu kabul edilmiştir. Özellikle uyuşturucu suçundan sanık olan diğer kişilerin yapılan yargılama sırasında hazır bulundurulması sağlanmaktadır. Çünkü bu mahkemelerde hâkimler, sanıkların uyuşturucu madde alışkanlığından kurtulmasını ve rehabilitasyonu sağlama noktasında fonksiyon icra etmektedirler. Bu doğrultuda, sanıkların rehabilitasyon sürecinde elde ettiği başarıları takdir etme, onları teşvik etme, onlara öğüt verme ve cesaretlendirme gibi roller yükledikleri gibi, rehabilitasyon sürecinde başarısız olan, kendisine düşen yükümlülüğü yerine getirmeyen sanıklara kınama ve onları ceza ile tehdit etme gibi kararlar verilebilmektedir. Bu sayede izleyici konumunda olan diğer sanıklarında eğitimi hedeflenmektedir. Rehabilitasyon sürecini başarıyla tamamlayan sanıklara hâkim tarafından sertifika verilmektedir. Özetle, hâkimlerin etkin şekilde rol aldığı uyuşturucu mahkeme programları uygulanmaktadır⁶⁰².

Yukarıda açıklandığı üzere bu mahkemelerin amacı, kişiyi cezalandırmaktan daha ziyade onu rehabilite ederek topluma kazandırma yani ıslah etmektir. Bu mahkemeler “uyuşturucu tedavi mahkemeleri” olarak adlandırılmaktadır. Bu mahkemelere katılım isteğe bağlı olmaktadır. Kişi uyuşturucu madde kullanmaktan dolayı diğer mahkemelerde mahkum olması veya olmaması önemli değildir. Kişi talep etmesi halinde bu mahkemelerin uyguladığı programa kabul edilebilecektir. Bu mahkemelere her başvuru kabul ile sonuçlanmamaktadır. Bunun için başvuran kişide bazı koşullar aranmaktadır. Kişinin uyuşturucu madde kullanması ve şiddet içeren bir suç işlememiş olması aranan koşullardan bazılarıdır. Bu mahkemelerin tedavi programlarına uyulduğu ve yeterli sonuç alındığı zaman kişinin aldığı ceza ya hafifletilmekte ya da tamamen ortadan kaldırılmaktadır⁶⁰³.

---

⁶⁰²JAMES, A. Inciardi-DUONE, C. McBride-JAMES, E. Rivers, *Drug Control and The Courts*, Sage Publication, London, 1996, s.66-72.

⁶⁰³SEVÜK, s.105.

Türkiye’de özel uyuşturucu mahkemelerinin kurulması ve bu mahkemelerde genel usul kurallarından ayrık olarak, sanıkların rehabilitasyonunu esas alan ve yargılamanın seri bir şekilde sürdürülmesine imkân veren usul kurallarının benimsenmesinin, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile etkin bir şekilde mücadele etmek ve uyuşturucu müptelası olan sanıkların topluma yeniden kazandırılması için gerekli olduğu kanısındayız.

8.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda

Yetki

Soruşturma ve kovuşturma makamlarının nerede işlenen suçlarda yetkili olduklarını tespit edebilmek için CMK’nın 12. ila 21. maddeleri arasında düzenlenen hükümlere bakmak yeterli olacaktır. Yetki kuralları belirlenirken dava konusu delillere ve davanın diğer unsurlarına en rahat bir şekilde ulaşılabilecek yerler dikkate alınmaktadır⁶⁰⁴.

Ceza Muhakemesi Kanunu’nda genel olarak yetki kuralı; genel yetki, özel yetki, yabancı ülkede işlenen suçlarda yetki, deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında yetki ve bağlantılı suçlarda yetki olmak üzere beş ana başlık altında düzenlenmiştir. Hemen belirtelim ki, yetki kuralları belirlenirken kovuşturma makamı dikkate alınarak bir düzenleme yapılmıştır. Bu bağlamda, yetkili kovuşturma makamının bulunduğu yerdeki soruşturma makamı yetkili soruşturma makamı olmalıdır.

Genel kural olarak davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yerdeki soruşturma ve kovuşturma makamına aittir. Suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin meydana geldiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkili mahkeme olarak belirlenmiştir.

Kanun koyucu ayrıca aşağıdaki durumlarda suçun işlendiği yeri özel olarak belirlemiştir. Buna göre, basılı eserlerde eserin yayım merkezinin bulunduğu yer soruşturma ve kovuşturma makamı, eser birden fazla yerde basılmış ise, eserin basıldığı yerlerdeki soruşturma ve kovuşturma makamları da yetkili olacaktır. Eğer

---

⁶⁰⁴ÜNVER-HAKERİ, s.170-171.

hakaret içeren bir eser mağdurun yerleşim veya oturduğu yerde dağıtılmışsa bu yer makamları da yetkili olacaktır.

Suçun işlendiği yer tespit edilemiyorsa, CMK'nın 13. maddesinde alternatif kurallar belirlenmiştir. Bu bağlamda şüpheli veya sanığın yakalandığı, yakalanmamışsa yerleşim yeri soruşturma ve kovuşturma mercileri yetkili mercilerdir. Türkiye'de yerleşim yerlerinin bulunmaması halinde Türkiye'de en son adresinin, tespit edilemiyorsa ilk usul işleminin yapıldığı yer soruşturma ve kovuşturma makamı yetkili olarak belirlenmiştir. Ayrıca, yabancı ülkede işlenen suçlarda yetki; deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında yetki; bağlantılı suçlarda yetki kuralı CMK da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda özel bir yetki kuralı benimsenmemiştir. Bu nedenle CMK'da düzenleme altına alınan genel hükümler çerçevesinde yetkili soruşturma ve kovuşturma makamı belirlenmelidir.

Kural olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali suçunda uyuşturucu maddenin imal edildiği yer suçun işlendiği yer olacağından bu yer soruşturma ve kovuşturma mercii yetkili olması gerekir. Uyuşturucu maddenin ihraç edilmesi suçunda, uyuşturucu maddeler yurt dışında yakalanmışsa bu durumda suçun işlendiği yer, uyuşturucu maddenin yurt dışına çıkarıldığı yerdir. Bu nedenle bu yer soruşturma ve kovuşturma makamı yetkili olacaktır. Buna karşılık uyuşturucu maddelerin nereden yurt dışına çıkarıldığı tespit edilemiyorsa, şüpheli ve sanığın yakalandığı, eğer yakalanmamışsa yerleşim yeri mercileri yetkili olmalıdır. Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmaması halinde, Türkiye'de en son adresinin, bu da tespit edilemiyorsa, ilk usul işleminin yapıldığı yer makamları yetkili makamlardır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ithal edilmesi durumunda ülkeye sokulduğu yer makamları yetkili olmalıdır⁶⁰⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin alımı, satımı, depolanması, bulundurulması, nakledilmesi ve sevkedilmesi suçlarında uyuşturucu veya uyarıcı

---

⁶⁰⁵ ÖNER, s.223; AKKAYA, s.192; YAŞAR, s.444.

maddelerin ele geçirildiği yer suçun işlendiği yerdir. Bu nedenle bu yer soruşturma ve kovuşturma mercileri yetkili mercilerdir⁶⁰⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal veya ithal edilmesinden sonra, yurt içinde satılması, nakledilmesi veya depolanması durumlarında, ortada birden fazla suç bulunduğundan, hem imal veya ithal edilen yer hem de uyuşturucu maddelerin satışı yapılırken veya nakledilirken ele geçirildiği yer suçun işlendiği yerler olacaktır bu yerler soruşturma ve kovuşturma mercileri yetkili olmalıdır.

Ülke dışında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun işlenmesi durumunda yetkili mahkeme CMK'nın 14. maddesine göre belirlenmelidir. Bu takdirde, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri bu da tespit edilemiyorsa, Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Yukarıdaki kurallar çerçevesinde suçun işlendiği yer tespit edilemiyorsa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir. Ayrıca cumhuriyet savcısı, şüpheli ve sanığın talebiyle, Yargıtay tarafından suçun işlendiği yere en yakın yargılama mercilerine yetki verilmesi mümkündür. Ülke dışında işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda, şüpheli ve sanık Türkiye'de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi belirli değilse, yetkili mahkeme, Adalet Bakanlığı'nın istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusundan sonra Yargıtay tarafından tespit edilecektir. Diplomatik bağışıklıktan yararlanan kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemeleridir⁶⁰⁷.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenmesi halinde:

a) Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken veyahut Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtlarında işlenmişse geminin, hava ve demiryolu taşıtının ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan,

---

⁶⁰⁶ÇALIŞKAN, s.497.

⁶⁰⁷ÖNER, s.225.

b) Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk uğradığı yer mahkemesi yetkili soruşturma ve kovuşturma mercileri olacaktır.

8.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda

Deliller

Ceza hukukunda suç işlendiğinin tespiti ancak o suçun işlendiğine dair elde edilen delillerle yapılabilmektedir. Ceza hukukunda kanaate veya varsayıma dayalı olarak ceza verilmesi mümkün değildir. Bu nedenle yargılama makamının suçun işlendiğine dair bir neticeye ulaşabilmesi için gerek soruşturma mercii gerekse bizzatı kendisinin topladığı delillerle sonuca ulaşması gerekmektedir. Yargılama, delillerle olayın yeniden canlandırılması neticesinde suçun işlendiğine dair hakim bir hükme varması olarak ifade edilebilir. Bu nedenle ceza yargılaması delillerin değerlendirilmesi işlemidir denebilir.

Ceza hukukunda amaç maddi gerçeğin araştırılmasıdır. Delil ise, maddi gerçeğin ortaya çıkmasına hizmet eden bir ispat aracıdır. Medeni hukukla arasında en önemli fark ceza hukukunun bu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Medeni hukuk, şekli olarak gerçeğin araştırılması iken, ceza hukuku maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ameliyesidir. Bunun doğal sonucu olarak, medeni hukukta belirli gerçekler ancak belirli delillerle ispatlanabilirken, ceza hukukunda delil serbestisi ilkesi geçerli olmaktadır. Bu ilke, CMK'nın 217/2. madde ve fıkrasında açıkça ifade edilmektedir. Buna göre, “*Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.*” Sonuç olarak, ceza hukukunda hakim maddi gerçeği ortaya çıkarmak için her türlü delilden yararlanması gerekir.

Ceza hukukunda delil serbestisi ilkesinin geçerli olması demek, hükme esas alınacak delillerde bir takım özelliklerin aranmayacağı anlamına gelmemektedir. Örneğin, işkence ile elde edilen bir delilin ceza hukukunda kullanılması hukuken engellenmiştir. Yukarıda anılan maddeye dikkat edilirse “*hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş*” demek suretiyle, hükme esas teşkil edecek bir şeyin delil olabilmesi için, delilin hukuka uygun olarak elde edilmesi gerekmektedir. Maddenin amaç ve ruhuna bakıldığı zaman hukuka aykırı olarak elde edilen şeylerin delil kabiliyeti

bulunmadığı sonucuna ulaşmanın mümkün olduğunu düşünmekteyiz. Bir şeyin delil olarak vasıflandırılması için aşağıdaki özelliklere sahip olması gerektiği ifade edilmektedir:

“1. Deliller, hukuka aykırı olmamalıdır.

2. Deliller, ikna edici olmalıdır.

3. Deliller, gerçekçi olmalıdır.

4. Deliller, akla uygun olmalıdır.

5. Deliller, maddi gerçeğin ortaya çıkartılmasına fayda sağlaması ve ispat edici nitelikte olmalıdır.

6. Delillerin temeli olmalı, güvenilir ve kaynağı belirli olmalıdır⁶⁰⁸.”

Hâkim bu şartlara sahip delili tamamen vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edecektir. Bu anlamda hâkime getirilecek tek sınırlama, vicdani kanaatine menşe yaptığı delillerin ancak duruşmaya getirilip huzurunda tartışıldığı delillerden olması gerekliliğidir. Bu nedenle, dosya içerisine konulmasına rağmen duruşmada tarafların bilgisine sunularak onların görüşleri alınmadan başka bir ifade ile sunulan delil hakkında taraflara bir tartışma imkânı sağlanmadan, bir delilin hâkimin hükmüne esas teşkil etmesi kanuna aykırı olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda delillerle ilgili özel bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle genel kuralımız olan delil serbestisi ilkesi bu suç içinde geçerli olmalıdır.

Bu bağlamda, suçun konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, şüpheli ve sanıktan alınacak kan örnekleri, olay yeri tespit tutanağı, tanık ifadeleri, müşteki beyanları ve diğer her türlü bulgular delil olarak kullanılabilir.

Anılan delillere ulaşabilmek için yargılama mercileri, arama, el koyma, tutuklama, beden muayenesi gibi bir takım metodlara başvurmaktadır. Kanun koyucu, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu gibi çeşitli suçlarla

---

⁶⁰⁸ÇALIŞKAN, s.584.

mücadele edebilmek için, delillerin toplanması ile ilgili bazı özel düzenlemeler getirmiştir.

Bu düzenlemelerden ilki, CMK'nın 128. maddesinde düzenleme altına alınan taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma tedbiridir. Kanuna göre, suçun işlendiğine veya maddede belirtilen suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde şüpheli ve sanığa ait taşınmazlara, hak ve alacaklara el konulabilecektir. Kanun metninde bu düzenlemenin hangi suçlarda tatbik edileceği sayma yolu ile belirlenmiştir. Sayılan suçlardan birisi de, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçudur. Diğerlerinden farklı olarak bu durumlarda el koyma kararı sadece hâkim tarafından verilebilmektedir. TCK'nın 55. maddesinde düzenlenen kazanç müsadere ile birlikte değerlendirildiğinde bu hükmün kazanç müsaderesinin etkin bir şekilde uygulanabilmesine hizmet edeceği aşikârdır. Bu nedenle, TCK'nın 55. ve CMK'nın 128. maddesinin etkin kullanılması uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuyla mücadeleye önemli katkı sağlayacaktır. El konulan eşyanın iyiniyetli kişilere ait olması veya müsadere edilmeyeceğinin anlaşılması halinde Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından sahibine iade edilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde şirket yönetimi için kayyım tayini, getirilen bir başka özel önlemdir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun tespit edilmesi, özellikle suç örgütlerinin yakalanması ve deşifre edilmesi için önemli olan bir diğer özel soruşturma ve kovuşturma metodu, şüphelilerin iletişiminin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesidir. Bu çerçevede, yapılan soruşturma ile ilgili suç işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunması ve başka türlü delil elde etme imkânının olmaması halinde hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli ve sanığın iletişiminin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi mümkündür.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun belirlenmesi veya bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işleniyorsa örgütün deşifre edilmesi amacıyla her türlü araştırma yapmak ve örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar hakkında delil

toplamak için gizli soruşturmacı görevlendirilmesi bir diğer özel soruşturma metodudur. Bu metoda başvurmak için yine suç işlendiği hususunda kuvvetli şüphe bulunması ve başka türlü delil elde edilememesi gereklidir. Gizli soruşturmacı atama kararı, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısı tarafından verilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun işlendiğinin tespitine yönelik şüpheli ve sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyerinin teknik araçlarla izlenmesi ve ses ve görüntü kaydı alınması mümkündür. Bu yöntemin uygulanabilmesi için suç işlendiği hususunda kuvvetli şüphe oluşması ve başka surette delil elde edilememesi gereklidir. Karar, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısı tarafından verilecektir. Cumhuriyet savcısının verdiği karar yirmidört saat içerisinde hâkim onayına sunulması gerekir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda şüphelinin vücudunda rızası dışında örnek olarak uyuşturucu kullanıp kullanmadığının, kullanılmış ise, türünü belirlemek mümkün müdür? Konu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki bir dava⁶⁰⁹ nedeniyle tartışılmıştır. Meydana gelen olayda;

Şüpheli küçük poşetler içerisinde bulunan uyuşturucu maddeleri para karşılığında bir başkasına verirken polis tarafından gözlemlenmektedir. Polislerin şüpheliyi gözaltına almak için harekete geçmesi üzerine, içinde uyuşturucu madde bulunan poşetler şüpheli tarafından yutulmuştur. Polis, şüpheliden uyuşturucu maddeyi kusması için ilaç almasını istemiştir. Şüpheli tarafından isteğin reddedilmesi üzerine şüpheli, polis tarafından zorla zaptedilerek doktor tarafından burnuna tüp yerleştirilerek midesine kusturucu ilaç enjekte edilmiştir. Bunun üzerine şüpheli kokain içeren köpük kusmuş ve bunun üzerine polis tarafından tutuklanmıştır. Yapılan yargılama sonucunda sanık erteli 1 yıl hapis cezası ile mahkûm olmuştur. Sanığın temyiz başvurusu, Temyiz Mahkemesi tarafından reddedilmiştir⁶¹⁰.

Sanık Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, kendisine karşı işkence, insanlık dışı ve küçük düşürücü muamele yapıldığı ve kimse kendisini suçlayıcı bir beyanda

⁶⁰⁹*Jalloh v. Germany*, European Court of Human Rights, Grand Chamber: July 11 2006(2007) 44 E.H.R.R. 32.

⁶¹⁰The Criminal Law Review, 2007, s.717.

bulunmaya zorlanamaz ilkesine aykırı hareket edildiği gerekçesiyle başvuruda bulunmuştur. Mahkeme başvurucuya insanlık dışı muamelede bulunulduğu gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin üçüncü maddesinin ihlal edildiğini, ayrıca kimse kendisini suçlayan bir beyanda bulunmaya zorlanamaz ilkesine uyulmadığı gerekçesiyle altıncı maddeden Almanya'ya karşı ihlal kararı vermiştir. Bu kararında mahkeme önemli tespitlerde bulunmuştur⁶¹¹.

Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ceza soruşturmasında delil elde etmek için tıbbi metodların kullanılmasını yasaklayan bir hükmün bulunmadığını vurguladıktan sonra, özellikle ceza soruşturmasında şüphelinin vücudundan delil almanın söz konusu olduğu hallerde, zorlayıcı tıbbi müdahalenin inandırıcı bir şekilde gerekçelendirilmesi gerektiğini belirtmiştir⁶¹².

Bu çerçevede, ilk olarak, zorlayıcı tıbbi müdahale delil elde etmek için gerekli olmalıdır. Bir başka ifadeyle, zorlayıcı tıbbi müdahale ile verilecek ceza arasında bir orantının bulunması gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle ki, anılan olayda sanığın yalnızca erteli bir yıl hapis cezası alması ile müdahale arasında orantısızlık bulunduğu İnsan Hakları Mahkemesi tarafından tespit edilmiştir⁶¹³. Buradan anlaşılmaktadır ki, şüpheli üzerinde delil elde etmeye yönelik zorlayıcı tıbbi müdahalenin her suç için değil, yalnızca önemli ve kamu üzerinde ciddi tesirleri bulunan suçlar için kabul edilmesi benimsenmektedir. Buradaki gereklilik yalnızca oransallığı değil, aynı zamanda o delili elde etmek için başka alternatif yolun bulunmamasını da içermektedir. Kararda vurgulandığı gibi, yutulan uyuşturucu maddenin şüphelinin doğal sindirim sisteminden çıkışı beklenmesi mümkünken, zorlayıcı tıbbi müdahalenin yapılması gereklilik ilkesine uymamıştır⁶¹⁴.

İkinci olarak, zorlayıcı tıbbi müdahale şartlarının olduğu durumlarda bu müdahalenin şüphelinin sağlığını riske atmadan yapılması gereklidir⁶¹⁵.

---

⁶¹¹ *Jalloh v. Germany*, European Court of Human Rights, Grand Chamber: July 11 2006(2007) 44 E.H.R.R. 32.

⁶¹² *The Criminal Law Review*, 2007, s.717.

⁶¹³ *The Criminal Law Review*, 2007, s.717-719.

⁶¹⁴ *The Criminal Law Review*, 2007, s.717-719.

⁶¹⁵ *The Criminal Law Review*, 2007, s.717-719.

Üçüncü olarak, zorlayıcı tıbbi müdahalenin uygulama şekli ile ilgilidir. Mümkün olduğu kadar, şüpheli üzerinde korku ve baskı oluşturmadan ve en yumuşak bir üslupla zorlayıcı tıbbi müdahale uygulanmalıdır⁶¹⁶.

Son olarak bir cezai soruşturma olmalıdır. Buradan anlaşılmaktadır ki, cezai soruşturma haricindeki soruşturmalarda bu yöntemin uygulanması kabul edilmemiştir⁶¹⁷.

Yukarıdaki şartlara uyulması halinde kişiye yapılan zorlayıcı tıbbi müdahalenin işkence veya insanlık dışı ve küçük düşürücü muamele sayılamayacağı ve bu şekilde elde edilen delillerin soruşturmadaki kamu çıkarı ve suçun cezasının ağırlığı gibi faktörler dikkate alınarak kişi, kendini suçlayıcı beyanda bulunması için zorlanamaz kuralına aykırılık oluşturmayacağı ileri sürülmektedir⁶¹⁸.

Türk Ceza Hukuku'nda konu ile ilgili olarak CMK'nın 75. maddesinde düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeye göre, şüpheli ve sanığın beden muayenesinin yapılması ve vücudundan örnek alınması mümkün hale gelmiştir. Anılan maddeye göre, “ *Bir suçta ilişkin delil elde etmek için şüpheli ve sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine*” cumhuriyet savcısı, hâkim ve mahkeme yetkili kılınmıştır. Cumhuriyet savcısının verdiği kararın yirmidört saat içerisinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulması gereklidir. Şüpheli ve sanığın beden muayenesinin yapılması ve vücuttan örnek alınması şüphelinin rızasına tabi tutulmamıştır. Sonuç olarak, kanun maddesi şüpheli ve sanık üzerinde delil elde etmek amacıyla zorlayıcı tıbbi müdahalede bulunmaya izin vermektedir. Yine kanun maddesine göre, şüpheli ve sanığın beden muayenesinin yapılması ve vücuttan örnek alınması, şüpheli ve sanığın sağlığına zarar verme riskinin bulunmaması şartına bağlanmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin zorlayıcı tıbbi müdahale uygulanması için olması gereken asgari şartlar ile kıyaslandığında, kanun maddesinin gerekli şartları içerdiği kanaatindeyiz. Yukarıda

---

⁶¹⁶The Criminal Law Review, 2007, s.717-719.

⁶¹⁷The Criminal Law Review, 2007, s.717-719.

⁶¹⁸The Criminal Law Review, 2007, s.721.

tıbbi müdahalenin gerekli olması bahsini incelerken belirttiğimiz gibi, müdahalenin her suç için değil, toplum üzerinde tesirleri olan önemli suçlar için uygulanması gereklidir. Bu doğrultuda, CMK'nın 75. maddesinin beşinci fıkrasında zorlayıcı tıbbi müdahalenin üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Başka ifadeyle, suçun kanunda belirlenen cezasının üst sınırı 2 yıl ve daha fazla olan suçlarda zorlayıcı tıbbi müdahalenin uygulanması mümkün olacaktır. Bu düzenlemenin İnsan Hakları Mahkemesinin tespit ettiği gereklilik prensibi ile uyumlu olmadığını düşünmekteyiz. Daha önce belirtildiği ve bizim de katıldığımız bakış açısına göre, şüpheli ve sanığın vücudundan rızası olmadan delil elde etmek için zorlayıcı tıbbi müdahalede bulunulması, temel insan hakları ile bağdaşmamakta ve insan onuruna ve haysiyetine ciddi olarak zarar verici niteliktedir. Bu nedenle, bu yöntemin, çok daha ciddi cezayı gerektiren önemli suçlarda uygulanması gerekmektedir. Suçun cezasının üst sınırının iki yıl ile üç yıl arasında değiştiği suçlarda zorlayıcı tıbbi müdahaleyi uygulama oransallık ilkesi ile uyumlu değildir. Bu bağlamda bizim savunduğumuz görüş, bu metodun uygulanması için suç için öngörülen cezanın kıstas olarak alınmasından ziyade, CMK 128, 133, 135, 139 ve 140. maddelerinde olduğu gibi katalog bir suç listesinin kabul edilmesidir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun kanunda öngörülen cezasının üst sınırı 15 ila 20 yıl arasında değiştiğinden bu tür suçlarda şüpheli ve sanık üzerinde delil elde etmek amacıyla zorlayıcı tıbbi müdahale yapılması mümkündür.

8.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda İspat Meselesi

Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunda ispat yükü ile ilgili olarak özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun genel prensipleri çerçevesinde hareket edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, iddia makamının sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunu işlediğini ispatlaması gerekmektedir. Bu ispatın yapılabilmesi için ele geçirilen maddelerin;

1. Şüpheli veya sanığın üzerinde yakalandığını,
2. Şüpheli veya sanığa ait olduğunu,
3. Yasaklanan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olduğunu,
4. Ruhsatsız veya ruhsata aykırı olduğunu,

5. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türünün önemli olduğu durumlarda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ağılaştırıcı neden oluşturan uyuşturucu maddelerden olduğunu ispatlaması gerekmektedir.

Konu ile ilgili İngiltere Ceza Hukuku'na baktığımızda, İngiltere Temyiz Mahkemesi bir kararında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda iddia makamının iki şeyi ispatlaması gerektiğini tespit etmiştir. Öncelikle belirtelim ki, İngiltere Ceza Hukuku'nda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili özel bir kanun bulunmaktadır⁶¹⁹. Bu kanunda, hangi uyuşturucu maddelerin ticaretinin yasaklandığı hem isim olarak hem de yasaklanan format ve içerikleri ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, İngiltere'de bazı form ve içerikteki uyuşturucular kanun kapsamının dışında tutulmuştur. Bu nedenle iddia makamı;

a) Sanığın sahip olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasaklanan uyuşturucu maddelerden olduğunu,

b) Bu uyuşturucu maddelerin yasaklanan form ve içerikte bulunduğunu kanıtlaması gerekmektedir⁶²⁰.

Bir başka kararında İngiltere Temyiz Mahkemesi, soruşturma makamının yukarıdaki ispat yükümlülüğüne atıfta bulunarak, polis tarafından yakalanan uyuşturucu maddelerin, “ *Uyuşturucuların Kötüye Kullanılması Kanunu*” nda belirlenen uyuşturucuların, yasaklanan format ve içerikte olan uyuşturucu maddelerden olduğuna dair kesin bir kanıt bulunmadığını, polis tarafından yapılan küçük ve koyu bir madde tanımlamasının, yasaklanan uyuşturucu maddelerden olup olmadığı hususunda yeterli delil olmadığını ileri sürmüştür. Bu olayda sanığın, para

---

⁶¹⁹Misuse of Drugs Act 1971.

⁶²⁰*R v. Hunt* (Richard) 1987, A.C. 352 HL (Arcbold, Criminal Pleading Evidence and Practice, Editor: RICHARDSON, 2007, s.2448.)

karşılığında bir başka kişiye uyuşturucu madde verdiği polis tarafından gözlemlenmiş ancak uyuşturucu maddeler ele geçirilememiştir⁶²¹.

Soruşturma makamı tarafından yukarıdaki hususlar ispat edildikten sonra, sanığın aşağıdaki argümanlarla bu iddiayı çürütme imkânı bulunmaktadır. Bu bağlamda sanık:

a) Sahip olduğu uyuşturucu maddeyi bir başkasının uyuşturucu madde ticareti suçunu işlemesini veya işlenen bir suçun devamını engellemek için aldığını ve onu aldıktan sonra mümkün olan en kısa zamanda imha etmek veya onu yetkili makamlara teslim etmek için her türlü makul adımları attığını veya,

b) Uyuşturucu maddeyi yetkili makama teslim etmek için aldığını ve en kısa sürede bu amaca yönelik adımları attığını ispat etmelidir⁶²².

Katlanması zor bir acıya maruz kalan kişinin bu acıyı dindirmek için uyuşturucu madde kullandığını söylemesi ve ispat etmesi halinde bundan yararlanıp yararlanmayacağı hususu tartışılmış olup, İngiltere Temyiz Mahkemeleri bunun işlenen suç için mazeret oluşturmayacağını birçok kararında vurgulamıştır⁶²³.

Konuyla ilgili bir olay şöyle gerçekleşmiştir:

Sanık bir yol kazasında ciddi bir şekilde yaralanmıştır. Kalça eklemi tamamen kopmuştur. Bu nedenle kronik acıya maruz kalmaktadır. Polis memuru başka bir konuyla ilgili sanığın evine gittiğinde evinde 5,6 gr kenevir reçinesi bulmuştur. Sanık savunmasında söz konusu uyuşturucu maddeyi bacağındaki ağrıyı dindirmek için kullandığını ifade etmiştir. Başka ifade ile sanık zorunluluk hali nedeniyle uyuşturucu maddeyi kullandığını ileri sürmüştür. Ancak sanık uyuşturucu madde ticareti suçu nedeniyle mahkum olmuştur. Bunu üzerine karar sanık tarafından, kendisi için tıbbi marazlardan kurtulmanın tek yolunun ceza hukukunu ihlal etmek olduğunu, devletin kendisine insanlık dışı ve küçük düşürücü muamelede bulunduğunu, bu nedenle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin üçüncü maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İngiltere Temyiz Mahkemesi, zorunluluk hali ve tıbbi gereklilik savunmasının kanunun amacıyla çatışma halinde olduğunu, sanıkta

---

⁶²¹R v. Hill(ARCBOLD, 2007, s.2449.)

⁶²²Halsbury's Laws of England, Criminal Law, Fifth Edition, Volume 26, 2010, s.340-341.

⁶²³Bkz. R v. Qayle, R v. Wales, R v. Kenny, R v. Taylor and Lee (Halsbury's Laws of England, 2010, s.340-342.)

meydana gelen acıya devletin sebebiyet vermediğini, sanığın yol kazası nedeniyle içinde bulunduğu duruma düştüğünü, üçüncü maddenin kişinin içinde bulunduğu koşulları hafifletmek için devlete adım atma yükümlülüğü getirmediğini gerekçe göstererek savunmanın tüm argümanını reddetmiştir⁶²⁴.

Zorunluluk hali TCK'nın 25. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmektedir. Kanuna göre, “*gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerde*” zorunluluk hali söz konusudur ve sanık ceza almayacaktır. Kişinin kaza sonucu ciddi yaralanmasından kaynaklanan acısını dindirmek için uyuşturucu madde kullanması zorunluluk halinin kapsamına girmediğini düşünmekteyiz. Kanun metninden açıkça anlaşıldığı üzere, zorunluluk hali “*başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak*” için işlenen fiilleri kapsamaktadır. Olayda ise, sanığın tıbbi tedavi alarak içinde bulunduğu acıdan kurtulması mümkündür. Normal olarak ilaçlarla acısı dinmiyorsa ve ancak uyuşturucu içeren bir maddenin kullanımı acıyı dindirecekse, bunun doktorun gözetim, denetim ve yönlendirmesi doğrultusunda yapılması gerekmektedir. Ancak bu durumda sanığın cezadan kurtulması mümkündür.

İngiltere Ceza Hukuku'nda uyuşturucu maddelerin format ve içeriği suçun unsurlarının oluşmasında önemli olduğu için, ele geçirilen uyuşturucu maddelerin kesin analiz raporunun soruşturma makamı tarafından alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Anılan analiz raporunda, açık bir şekilde maddenin yasaklanan uyuşturucu maddelerden olduğunun belirtilmesi ve tanımlamasının yapılması gereklidir⁶²⁵.

İngiltere Temyiz Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin, evsiz insanların barındırıldığı sığınma evinin sorumlusu olan W'nin sığınma evinde meydana gelen uyuşturucu madde satışlarını engellemediği, herkes tarafından malum olan şeyin sanık tarafından bilinmemesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle verdiği mahkumiyet

---

⁶²⁴ R v. Altham (The Criminal Law Review, 2006, s.633.)

⁶²⁵ ARCBOLD, 2007, s.2449.

kararını doğru bulmamıştır. Temyiz Mahkemesi, bu tür durumlarda soruşturma makamının ilk önce sanığın anılan yerde uyuşturucu madde satışları yapıldığını bildiğini ve ayrıca buna rağmen engellemeye yönelik gerekli adımları atmadığını ispatlaması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle ilk derece mahkemesinin, jürinin bu hususlar üzerinde durması için yeterli yönlendirme yapmakta başarısız olduğunu ifade etmiştir⁶²⁶.

Kanada Ceza Hukuku'nda uyuşturucu maddeye sahip olma ve bulundurma ile ilgili olarak iki unsurun gerçekleşmesi aranmaktadır. Bunlardan ilki, kişinin sahip olduğu veya bulundurduğu maddenin uyuşturucu madde olduğunu bilmesi; diğeri ise, uyuşturucu madde üzerinde hâkimiyet kurma olanağının bulunmasıdır. Bu çerçevede kanıt yükünün de nasıl olacağı belirlenmiş durumdadır. Konu iki şekilde ayırım yapılarak çözümlenmektedir. Birincisi, uyuşturucu madde sanığın fiziksel olarak elinde veya hâkimiyetinde bulunmakta ise, bu çerçevede sanık, uyuşturucu maddenin varlığından haberdar olmadığını kanıtlayamadığı müddetçe, onun hâkimiyet veya kontrol alanında olduğu varsayılmaktadır. Tersii durumda, yani uyuşturucu madde fiziksel olarak sanığın elinde veya sahipliğinde değilse, bulundurma suçunun oluşabilmesi için, sanık tarafından maddenin uyuşturucu madde olduğunun bilinmesi yeterli değil, aynı zamanda uyuşturucu maddelerin sanık tarafından kontrol edildiğinin veya onun hâkimiyet alanında olduğunun kanıtlanması gerekmektedir⁶²⁷. Bu doğrultuda Kanada Mahkemesi tarafından verilen bir karar konuya ışık tutmaktadır. Olaya göre sanık, motorlu bir araçta yolcu iken polis tarafından durdurulmuştur. Yapılan aramada araç içerisinde vites kutusunun altında marihuana adı verilen uyuşturucu madde bulunmuştur. Sanık, araçta uyuşturucu madde olduğunu bilmediğini, arkadaşının ehliyeti olmadığı için aracı kendisinin kullandığını söylemiştir. Burada mahkeme sanığın beraatına karar vermiştir. Gereğesinde ise, *“sanık araçta uyuşturucu madde olduğunu bilmiş olsa bile, bu uyuşturucu maddenin onun sahipliğinde olduğunu göstermez”* diyerek, yalnızca uyuşturucu madde olduğunun bilinmesi değil, aynı zamanda uyuşturucu maddenin

---

⁶²⁶R v. Brock and Wyner, Court of Appeal (Criminal Division), December 21, 2000.(The Criminal Law Review 2001, s.320-321.)

⁶²⁷CLARKE-BARNHORST-SHERRIE, s.277.

sanık tarafından kontrol edildiğinin, başka bir ifade ile sanığın hâkimiyeti altında olduğunun kanıtlanması gerektiğini vurgulamıştır⁶²⁸.

Kanada Temyiz Mahkemesi bir başka kararında, sanığın kaldığı otel odasında bulunun uyuşturucu maddelerin, sanığa ait olduğuna dair yeterli delil olmadığı gerekçesi ile ilk derece mahkemesinin verdiği mahkûmiyet kararını bozmuştur ve sanığın bulunan uyuşturucu maddeler üzerinde gerek aktif gerekse hukuken varsayılan bir hâkimiyeti olması gerektiğini vurgulamıştır⁶²⁹.

Sonuç olarak, Kanada Ceza Hukuku'nda uyuşturucu madde bulundurma suçunda "bulundurma" kavramı iki şekilde anlaşılmaktadır. Birincisi bu maddelere sanığın aktif olarak sahip olması/bulundurması, diğeri ise, hukuksal yorum yoluyla sanığın uyuşturucu maddelere sahip olduğunun/bulundurduğunun kabul edilmesidir. Sanık uyuşturucu maddelere aktif olarak sahip olmasa bile, bu maddeler üzerinde kontrol ve hâkimiyet yetkisi var ise, hukuksal yorum yoluyla bu maddelere sahip olduğu kabul edilmektedir.

ABD Ceza Hukuku'nda Temyiz Mahkemesi bir kararında, uyuşturucu maddelerle ilgisiz suçun manevi unsurunun kast olduğunu vurgulayarak, uyuşturucu dağıtmak maksadıyla bulundurma suçundan dolayı yapılan yargılamada, devletin üç şeyi kanıtlamak zorunda olduğu belirtilmiştir. Bunlardan ilki, uyuşturucu maddenin yasaklanan uyuşturucu maddelerden olduğu hususu; ikincisi, bu uyuşturucu maddenin sanığın yedinde olduğunu ve son olarak işlenen suçta sanığın kastının olması gerektiği hususudur⁶³⁰. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin üçüncü maddesinin ihlal edilmediğinin gerekçesi olarak, devletin pozitif yükümlülüğünün sadece kötü muameleyi önlemek hususunda bulunduğunu, buna karşılık, doğal sebeplerden veya kazadan ortaya çıkan hastalık ve yaralanmalardan devletin pozitif yükümlülüğünün bulunmadığı vurgulanmıştır⁶³¹.

---

⁶²⁸7 C.R.N.S. 183, 1969 (CLARKE-BARNHORST-SHERRIE, s.278-279.)

⁶²⁹*United States v. Batimana*, 623 F.2d 1366, 9.Circuit, 1980(DOUGLES-BENTON, s.401.)

⁶³⁰*United States v. Bowen*, 437 F.3d 1009 (10th. Circuit. 2006)

⁶³¹The Criminal Law Review, 2006, s.634.

Yine bir başka olayda Temyiz Mahkemesi, metaamfetamin imalinde kullanılan kimyasal maddenin satın alındığını gösteren makbuzu yeterli delil olarak kabul ederek, verilen mahkûmiyet kararını onamıştır⁶³².

Amerika'nın Kansas Eyaletinde gerçekleşen bir olayda Temyiz Mahkemesi, usule aykırı olarak yapılan arama neticesinde bulunan ve uyuşturucu ve uyuşturucu madde yapımında kullanılan aletlerin delil olamayacağı gerekçesiyle sanık tarafından yapılan temyiz başvurusunda çok önemli tespitte bulunmuştur. Olay aşağıdaki şekilde meydana gelmiştir.

22 Eylül 2004 tarihinde polis memurları, rutin devriye görevlerini icra ederlerken saat 9:00 sularında Barbara Jordan tarafından kullanılan aracın geçtiğini fark etmişlerdir. Bu kişinin daha önce trafik suçundan dolayı iki kez tutuklandığından dolayı ehliyeti iptal edilmiş birisi olduğu devriye gezen polis memurlarının bilgisi dâhilindedir. Bunun üzerine sirenleri çalıştıran polis memurları aracın peşine düşmüşlerdir. Aracın durdurulmasından sonra araç içerisinde Jordan'ın haricinde Daniel S. Ulrey ve Jason Wright adında kişilerin olduğu anlaşılmıştır. Polis memurları Jordan'ın ehliyetinin daha önce iptal edildiğini anlaması üzerine bu kişiyi tutuklayarak polis aracının içine koymuşlardır. Diğer iki şahıs ise, kimlik kontrolü yapıldıktan sonra herhangi bir illegal durumları tespit edilemeyince serbest bırakılmışlardır. Ancak bu kişiler olay yerinden uzaklaşmayarak aracın yakınında beklemeye devam etmişlerdir. Polis memuru, Jordan'ın cüzdanını aracın içinden getirmek için arabaya doğru yönelmiştir. Aracın yanına geldiğinde kapı ve penceresine dokunmadan dışarıdan gözü ile yaptığı denetimde cüzdanı görmekte birlikte, araç içerisinde uyuşturucu madde ve metaamfetamin yapımında kullanılan amonyak, tuz, kırmızı süt sepeti, sürahi ve süzgeç gibi madde ve cihaz olduğunu tespit etmiştir. Bunun üzerine polis memurları daha önce serbest bıraktıkları Ulrey ve Wright'ı şüphe üzerine tekraren gözaltına almışlardır. Şüphelilerden Ulrey balık tutmak ve bira içmek için arabaya bindiğini ifade etmesine rağmen, araç içerisinde ne bira şişesi ne de balık tutmak için kullanılan teçhizat bulunmuştur.

---

⁶³² 910 F. 2d 547, 1990. (WELLING-BEALE-BUCY, s.263)

Polis memurlarından birisi, mesleki bilgi ve deneyimlerine dayanarak, araç içerisinde bulunan madde ve aletlerin metaamfetamin yapımında kullanıldığını beyan etmiştir. Diğer polis memuru ise, Jordan'ın cüzdanını almak için arabanın yanına gittiğinde arabanın penceresinin açık olduğunu, yolcu tarafının tabanında cüzdanı gördüğünü, bunun yanısıra araç içerisinden amonyak kokusunun geldiğini, süzgeç, sürahi, süt sepeti gibi aletlerin olduğunu fark ettiğini, bunun üzerine daha önce serbest bırakılan Ulrey ve Wright adlı kişileri yeniden göz altına aldıklarını ifade etmiştir.

Bilirkişi tarafından yapılan incelemeler neticesinde araç içerisinde bulunan madde ve aletlerin metaamfetamin yapımında kullanılan madde ve aletler olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan yargılama sonucunda Ulrey adlı kişi uyuşturucu madde imal etmek suçundan dolayı mahkûm olmuştur. Ancak Ulrey, polislerin kanuna uygun arama yetkisi olmadan arabayı arayarak madde ve aletleri elde ettiğini ileri sürerek, kararın bozulması için temyize başvurmuştur.

Temyiz Mahkemesi ise, polis memurlarının arabanın kapısını açmadan, penceresine dokunmadan, yalnızca dışarıdan göz yolu ile yapılan denetim neticesinde (the plain view), koltuk üzerinde uyuşturucu maddenin ve uyuşturucu madde yapımında kullanılan aletlerin görülmesi üzerine, aracın içerisinde arama yapmalarının yasal olduğunu, bu duruma yasaların istisnai olarak (the plain view exception) imkân verdiğini ileri sürerek alt derece mahkemesinin verdiği kararı onaylamıştır⁶³³.

⁶³³State of Kansas v. Daniel S. Ulrey, No:98, 411, May 29, 2009, The Court of Appeals of Kansas.

5271 sayılı CMK'nın 119. maddesinde arama kararının nasıl ve kimler tarafından verileceği hususu düzenlenmiştir. Düzenlemeden anlaşılacağı üzere bizim hukukumuzda, dıştan göz teması ile yapılan denetim sonucunda suç unsuru delile rastlanması halinde kolluk kuvvetlerine amirlerinden veya savcıdan yazılı emir almaksızın arama yapma yetkisi tanınmamıştır. Ancak adli ve önleme aramaları yönetmeliği ile suçüstü hallerde ayrıca bir arama emri veya kararı aranmaz düzenlemesi bulunmaktadır. Bu yönetmelikte suçüstü haller:

“ a) İşlenmekte olan suç,

b) Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç,

c) Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç” ifade eder denmektedir.

ABD Federal Ceza Hukuku uygulamalarında ithal eylemi ile ilgili mahkemeler katı bir tutum sergilemektedirler. Transit olarak ABD'den geçen yolcular için bile ithal eyleminin olduğundan dolayı ceza verilmektedir. Bir kararında Temyiz Mahkemesi, seyahati sırasında ABD'de kısa bir ara verilmesi durumunda ithal eyleminin olduğundan dolayı mahkemece verilen mahkûmiyet kararını onamıştır⁶³⁴. Diğer taraftan, bir başka kararında Temyiz Mahkemesi, uyuşturucu maddelerin ABD'ye ithal edildiği noktasında açık bir delil bulunmamasına rağmen, uyuşturucu maddeler üzerinde İspanya mührünün bulunması ve sanığın baskın sırasında uyuşturucuların bulunduğu tekneye yakın bir yerde yakalanması ve seyahat uzunluğunu gösteren deniz seyir haritasının 12 milden fazla oluşu gibi delilleri dikkate alarak, ithal eyleminin gerçekleştiğine dair alt derece mahkemesi tarafından verilen kararı onamıştır⁶³⁵.

ABD Federal Ceza Hukuku'nda ihraç eylemi dolayısı ile mahkemeler tanık beyanlarını suçun sübutu açısından yeterli görebilmektedirler. Amerika'nın Teksas kentinden Kanada'ya marihuana götürmek için bir komşunun çiftliğinde uyuşturucu depolayan kişi, Michagan'ın sınır kapısından uyuşturucuları Kanada'ya sokması olayında, mahkeme ihraç eyleminin gerçekleştiği gerekçesi ile mahkumiyet kararı vermiştir. Sanığın, uyuşturucu maddeleri ihraç ettiğine dair yeterli delilin bulunmadığından dolayı kararı temyiz etmesi neticesinde Temyiz Mahkemesi, sanık hakkında “*sınırı geçmekten daha fazlasını yaptı*” şeklindeki tanık beyanını dikkate alarak sanığın temyizini reddederek kararı onamıştır⁶³⁶.

ABD Temyiz Mahkemesi bir kararında, dağıtmak maksadıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan dolayı ilk derece mahkemesinin verdiği mahkumiyet

---

Kanun tarafından tanınmayan bir yetkinin yönetmelikle düzenlemesi kanun yapma tekniği açısından sakıncalar doğurmaktadır. Diğer taraftan, yukarıda bahsedilen dışarıdan göz teması ile fark edilen delillerin, suçüstü hal kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayabilir veyahut uygulamada çeşitli tereddütler oluşabilir. Bu nedenle çözüm olarak, ABD ceza hukukunda olduğu gibi kolluk kuvvetlerimize, dıştan gözle yapılan denetim sonucunda suç unsuru delile rastlanması halinde, artık savcının veya kolluk amirinin yazılı veya sözlü emri beklenmeksizin ilgili araba veya evde arama yetkisinin açıkça kanunla tanınması, başta uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olmak üzere, suçlarla mücadelede etkin ve kanun yapma tekniğine daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

⁶³⁴ *United States v. Madalone*, 492 F. Supp 916, 1980. (WELLING-BEALE-BUCY, s.389.)

⁶³⁵ *United States v. Seni*, 662 F.2d 277(4th circuit 1981) (WELLING-BEALE-BUCY, s.389.)

⁶³⁶ WELLING-BEALE-BUCY, s.392.

kararını, sanığın arama sırasında gösterdiği endişeli ve şüpheli tavırlarını ve üzerinde çıkan poşet içindeki uyuşturucu maddeler ile arabada poşetlenmiş olarak bulunan uyuşturucu maddelerin aynı özellikte olduklarını vurgulayarak onamıştır⁶³⁷. Olay şu şekilde gerçekleşmiştir:

16 Şubat 2004 akşamı, rutin devriye görevini icra eden polisler arka farları kırık olan Honda civic marka bir otomobili durdurmuşlardır. Polisler araba içerisinde Philip King ve Jason Bowen adlı kişilerin olduklarını tespit etmiştir. Polislerden birisi, arabanın çalıntı olabileceğinden şüphe etmesi üzerine, sürücü King'in ehliyetini istemiştir. Arabanın mülkiyetinin kime ait olduğu konusunda polisler King'e sorular sormuşlardır. Yapılan araştırma neticesinde King'in ehliyetinin geçici olarak iptal edildiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine King, arabayı bir arkadaşından ödünç aldığını ifade etmiştir. Arabanın çalıntı olduğu hususunda var olan şüphenin artması üzerine, King'in rızası alınarak üzerinde arama yapılmıştır. Yapılan aramada bir şey bulunamamıştır. Bu esnada diğer polis araba içinde yolcu koltuğunda oturan Bowen'in son derece endişeli ve çekingen olduğunu fark etmiştir. Bir başka poliste aynı şeyleri gözlemlemiştir. Polisler, Bowen'in elini tam görememelerine rağmen, koltuk üzerine bir şey yerleştirdiğini veya gizlediğini düşünmüşlerdir. Artan şüphe üzerine polisler Bowen'e arabadan çıkmasını ve ellerini başının üzerine koymasını söylemişlerdir. Bu esnada yine Bowen'in oldukça endişeli ve gergin olduğu gözlemlenmiştir. Üzerinde silah olup olmadığının sorulması üzerine Bowen, bıçak olduğunu ifade etmiştir. Polisler Bowen'in rızasını alarak üzerinde yaptıkları aramada, 1 adet bıçak ve 30 poşet metaamfetamin olarak bilinen uyuşturucu madde bulmuştur. Akıllı köpeklerle arabada yapılan aramada, Bowen'in cebinden çıkan uyuşturucu ile benzer şekilde poşetlenmiş uyuşturucu bulunmuştur. Bowen, dağıtmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmaktan suçundan dolayı yargılanmış ve mahkum olmuştur. Yapılan yargılama sırasında arabayı süren King, kendisinin daha önce uyuşturucu bulundurmaktan dolayı mahkum olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca, olay günü kullanılan arabayı daha önce 5 kişinin kullandığını ve bunlardan birisinin, aynı arabada yapılan arama sonucunda ele geçirilen metaamfetamin

---

⁶³⁷ *United States of America v. Jason Bowen*, United States Court of Appeals, Tenth Circuit, 437 F.3d 1009, 2006.

uyuşturucu maddeyi bulundurmak suçundan dolayı tutuklandığını beyan etmiştir. İlk derece mahkemesi tarafından verilen karar sanık tarafından:

a) Aynı arabada daha önce ele geçirilen uyuşturucu madde olması nedeniyle, arabanın içerisinde bulunan uyuşturucuların daha önce yerleştirilmiş olabileceği,

b) Arabayı olay günü kullanan King'in aynı suçtan dolayı mahkumiyetinin bulunması nedeniyle, ele geçirilen uyuşturucuların ona ait olabileceği,

c) Hakkında mahkumiyet vermeyi gerektirir yeterli delilin bulunmaması gerekçeleriyle temyiz edilmiştir.

Ancak Temyiz Mahkemesi yukarıda verdiğimiz gerekçe ile sanığın temyiz talebini reddederek ilk derece mahkemesinin verdiği kararı onamıştır.

Florida Temyiz Mahkemesi bir kararında, sanıkla ilişkisi olan kadının değişik zamanlarda büyük miktarda sanıktan uyuşturucu madde satın alması ve bu maddeleri yeniden satışa sunması, satış kayıtlarını tutarak sanığa vermesi ve sanığın yine kadınla bulunduğu bir anda yakalanması ve üzerinden 11 000 dolar nakit para ve uyuşturucu maddeler çıkması şeklinde gerçekleşen eylemden dolayı delillerin yeterli olduğu nedeniyle verilen mahkumiyet kararını onamıştır⁶³⁸.

---

⁶³⁸*U.S v. Leisure*, 377 F.3d 910 (8th. Circuit, 2004) (DIETZ-HARNAD-PAYNE, s.2.)

SONUÇ

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üzerinde uzlaşılın bir tanım yapılamamaktadır. İlgili meslek gruplarının uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kendi çalışma alanındaki prensipler çerçevesinde tanımlamayı tercih etmeleri ve son dönemde sentetik uyuşturucu maddelerin çeşitlerinde artış, ortak bir kavram üzerinde bir araya gelmeyi zorlaştırmaktadır. Buna rağmen, uluslararası alanda imzalanan sözleşmelerde, bu maddelerin neler oldukları ve temel özellikleri konusunda uluslararası bir konsensusun var olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, ilgili uluslararası sözleşmeler, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler olduğunu ek cetvellerde isim isim sayarak ortak bir tanımın yapılamamasından doğın boşluğu doldurmaya çalışmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kişiler ve toplum üzerinde etkilerini araştırmak için birçok çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır ki, bu maddelerin kullanımı ve ticareti yalnızca kişiler üzerinde değil aynı zamanda toplum üzerinde de olumsuz tesiri olmaktadır. Bu maddelerin bağımlılığa neden oldukları aşıkardır. Bunun yanında kullanıcılar üzerinde, uyuşturucu maddenin nitelik ve niceliğine göre, bir takım fiziksel ve ruhsal bozukluklara neden olduğu bilinmektedir. Bu maddelerin toplum üzerinde oluşturduğu korku, kaygı ve toplumun emniyet ve güvenliğini tehdit edici unsuru, toplumun ruhsal sağlığı üzerindeki etkinin açık göstergeleridir. Bu nedenle, diğer birçok ülkelerde olduğu gibi Türk Ceza Hukuku'nda da, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçı kamu sağlığına karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlenmektedir. Bugün dünya devletlerinin eğilimi, bu maddelerin tüm dünya toplumunun emniyetini, güvenliğini ve sağlığını tehdit ettiği için, insanlığa karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirilmesi noktasındadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ortak bir tanımının yapılamaması ve her geçen gün çeşitlerinin artması bu maddelerin sınıflandırılması konusunda farklı yaklaşımlar sergilenmesine neden olmaktadır. Bu sebeble, bu maddeler, merkezi sinir sistemi üzerinde yaptığı etki, fizyolojik etkisi, kullanılan maddelerin türü ve doğıl ya da yapay olup olmadıkları dikkate alınarak sınıflandırılabilir. Bugün

toplum tarafından bilinmekte olan uyuşturucu maddeler afyon, morfin, eroin, kodein, kokain, esrar ve extasy olarak sıralanabilir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele, son zamanlarda ortaya çıkmış bir mücadele değildir. Bu maddeler geçmişten bu yana insan ve toplum sağlığını tehdit etmiştir. Ülkelerin bireysel olarak bu maddelerle mücadele etmesinin zorluğu anlaşılınca, uluslararası alanda tüm ülkelerle işbirliği ve koordinasyon yapılarak mücadele yolu seçilmiştir. Bu amaçla, uluslararası alanda birçok konferanslar tertip edilmiş ve sözleşmeler imzalanmıştır. Bugün uluslararası alanda hala geçerliliğini koruyan, Türkiye'nin taraf olduğu ve iç hukukta uygulanma gücüne sahip üç sözleşme bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 1961 tarihli Narkotik İlaçlar Hakkında Tek Sözleşmesi, diğeri, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve sonuncusu, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'dir.

Mukayeseli hukuka bakıldığı zaman uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin tüm ülkelerde suç kapsamına alınarak yaptırıma bağlandığı görülmektedir. Bazı ülkeler, ceza kanunlarında bu fiili suç olarak düzenlerken, diğerleri, özel bir uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kanunu çıkarmıştır. Genel olarak, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali, ithali, ihracı, alımı, satımı, bulundurulması, tedarik edilmesi ve nakledilmesi gibi fiillerin yaptırıma bağlandığı söylenebilir.

Bölgesel bir birlik olan Avrupa Birliği'nde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele etmek için stratejiler tespit edilerek, uygulanmasını temin ve takip etmeye yönelik eylem planları hazırlanmıştır. Kabul edilen stratejilerle, Avrupa Birliği'ne üye olan devletler arasında koordinasyonun güçlendirilmesi, kaynak veya geçiş güzergahındaki ülkelerle etkin bir iş birliğinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, ülkeler arasında bilgi paylaşımının artırılması ve sınırlarında uyuşturucu veya uyarıcı madde geçişlerini önlemeye yönelik üye ülkelerin sıkı kontrol rejimi uygulaması amaçlanmıştır.

Türk Ceza Kanunu, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretini yapan kişilere ağır yaptırımlar getirmiştir. Diğer özel kanunlarda da bu maddelerin ticaretinin yasaklanması ayrıntılı olarak düzenleme altına alınmıştır. Türkiye, taraf

olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerinin gereği olarak, kanunlarında çeşitli değişiklikler yaparak, suçla mücadele doğrultusunda önemli mesafe katetmiştir. Bu kapsamda, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali, ithali, ihracı, satılması, satın alınması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, kabul edilmesi ve bulundurulması fiilleri ağır yaptırımlara tabi tutulmuştur. Doğrudan uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamakla birlikte bu etkiyi doğuran maddeler de, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle aynı statü içerisinde değerlendirilerek yaptırıma bağlanmıştır. Türk Ceza Kanunu, uyuşturucu veya uyarıcı veya bu etkiyi doğuran maddelerin haricinde uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeleri de kapsamı içerisine alarak sorumluluk alanını genişletmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadelede yukarıda belirtilen tedbirler alınmakla birlikte, bu tedbirlerin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde düzenlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu önemli düzenlemeler içermekle birlikte, birçok eksikliğin ve hataların olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Bu bağlamda, 188. maddedeki, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti şeklindeki madde başlığının, madde içeriği ile uyumlu olmadığı kanaatindeyiz. Madde başlığında vurgulanan “ticaret” kavramı bir kazanç elde etme maksadını güttüğünden ve madde içeriğinde suçun fiili olarak belirlenen bulundurma, depolama, nakletme, sevk etme, başkalarına verme gibi eylemlerin her zaman kazanç elde etmek amacıyla yapılmadığı, hatır için de bu fiillerin işlenebileceği mümkün olduğundan, madde başlığı ile içeriği uyumsuzluk göstermektedir. Bu nedenle madde başlığının “ uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve temin etme suçu” şeklinde düzenlenmesinin daha uygun olduğu düşünülmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele konusunda yürürlükte birden fazla kanunların olması, uygulamada ve vatandaşlar arasında çeşitli tereddütler oluşturmaktadır. Daha önce ifade ettiğimiz gibi, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesine Dair Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelere Dair Kanun ve Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde düzenleme altına alınan hükümlerin tek bir metin altında birleştirilmesi, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımlarının yapıldığı,

Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle bağlantısının açık bir şekilde kurulduğu, mücadele ilkelerinin net olarak belirlendiği bağımsız bir uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kanununun çıkarılmasının etkili ve faydalı olacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, 188. maddenin birinci fıkrasında “ imal” kavramı tanımlanmadığından, hangi tür eylemlerin imal kapsamı içerisinde değerlendirileceği hususunda tereddütler yaşanmaktadır. Örneğin, uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren bitkinin ekimi ve hasadı veya hasadından sonra yapılacak bir takım işlemlerin hangisinin imal sayılacağı belirsiz kalmaktadır. Her ne kadar ekim kavramı, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da, ürünün toprağa ekilmesinden hasadına kadarki süreyi kapsadığı ve bu durumda adı geçen kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş ise de, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yapmak kastıyla uyuşturucu madde ekiminin neden farklı bir rejime tabi tutulduğu anlaşılammaktadır. İngiltere, Fransa ve Almanya örneklerinde olduğu gibi, imal kavramı, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ekim ve hasadı dönemini kapsayacak şekilde geniş yoruma tabi tutularak, farklı bir rejimin uygulanmasının önüne geçilmelidir. Bu şekilde suçla mücadelede etkinlik sağlanacağı düşünülmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun suç işlemek için kurulmuş bir örgütün bir faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde örgütü kuran, liderlik veya idare eden kişi ile kurulmuş bu örgüte üye olan kişiye aynı cezanın öngörülmesi adalete ve cezaların orantılı olması ilkesine uygun olmamıştır. Bu doğrultuda aynen Amerika ve Fransa örneklerinde olduğu gibi örgütü kuran, yöneten ve liderlik eden kişilerin, bu örgüte üye olanlara nazaran daha fazla ceza almasını temin edecek düzenlemenin yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda, suçun konusu eroin, kokain, morfin ve bazmorfin olması, suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde veya belirli meslek grupları tarafından işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu nitelikli hallerin haricinde, suçun on sekiz yaşından küçük çocuklar kullanılarak işlenmesi veya bu kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde satılması fiilinin cezayı ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmesinin, henüz akıl ve ruh olgunluğuna erişmemiş çocukları suça ve suçluya karşı etkin bir şekilde korumak için önemli

olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, yine 188. maddede belirtilen fiillerin okul zamanında veya çocuklar tarafından kullanıldığı herhangi bir saat diliminde, okul içerisinde ve civarında işlenmesinin ağırlaştırıcı neden olarak maddeye eklenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışı veya başkalarına tedarik edilmesi neticesi meydana gelen ölüm neticesinden sorumluluğu içeren özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda Türk Ceza Kanunu'nun 85. maddesi gereğince yorum yapılarak, şartlar gerçekleşmiş ise, meydana gelen taksirle ölümden sorumluluk doğabilecektir. Ancak İngiltere örneğinde olduğu, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali, satışı, tedarik edilmesi veya başkalarına verilmesi neticesinde ölüm vukua gelmesi halinde, daha ağır ceza gerektiren sorumluluk rejiminin özel olarak düzenlenmesi, cezada caydırıcılığı sağlamada faydalı olacağı düşünülmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda kural olarak Ağır Ceza Mahkemeleri görevli bulunmaktadır. Bugün, ABD gibi birçok ülkeler bu suçla mücadele etmek için özel ihtisas mahkemeleri kurmuştur. Bu özel mahkemeler, bu tür suçların yargılmasında özel usul kuralları uygulamaktadır. Özellikle suçların seri bir şekilde yargılanmasını temin edecek önlemler alınmaktadır. Bu mahkemelerde suçlunun cezalandırılmasının yanı sıra ıslahına yönelik yetkiler de kullanılmaktadır. Örneğin, uyuşturucu kullanıcısının tedavi olmayı kabul etmesi halinde, uyuşturucu tedavi programının belirlenmesi ve tedavi sonucunda kişi bağımlılıktan kurtulmuşsa verilen cezanın hafifletilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması yoluna gidilmektedir. Böylece kişilerin yeniden toplumla barışması temin edilmektedir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili özel ihtisas mahkemelerin kurulması Türkiye için de gerekli olmaktadır. Ancak bu şekilde, yargılamanın seri bir şekilde görülmesinin önü açılacak, çağdaş ve uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına özgü usul kuralları ile faillerin ıslahı sağlanabilecektir.

Sonuç olarak, gelişen teknoloji ile birlikte suç ve suçlularla mücadelenin zorlaşması karşısında yeni tedbir alınması kaçınılmaz olmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele hususunda etkin yaptırımlar ve önlemler alınmış olmasına rağmen bu maddelerin ticareti ve kullanılması hala yaygınlığını

korumaktadır. Bu nedenle daha etkin çözüm yollarının bulunması ve kanunlardan kaynaklanan eksikliklerin tamamlanması zaruridir. Dünya ülkeleri kendi aralarında, ulus devletler ise, ülkelerinin kurumları arasında ortak bir tutum belirleyerek ve ülkeler ve kurumlar arası bilgi akışları sağlanarak mücadelenin etkinliği artırılmalıdır.

Yukarıda belirtilen öneriler çerçevesinde aşağıda altı çizili değişikliklerin yapılması ve diğer hususların aynen korunması gerektiği düşünülmektedir.

Türk Ceza Kanunu

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve Temini⁶³⁹

Madde 188-Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, uyuşturucu veya uyarıcı özelliği olan, iç hukukta ilgili kanunlara göre tespit edilen, uluslararası alanda ise 1961 tarihli Narkotik İlaçlar Hakkında Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde belirlenen ve ek cetvellerde gösterilen merkezi sinir sistemini yavaşlatan, uyarıcı veya bozan doğal ve sentetik maddelerdir⁶⁴⁰.

(1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak **Ekimini yapan**⁶⁴¹, imal, ithal veya ihraç eden kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir.

⁶³⁹ 188. maddedeki uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti şeklindeki madde başlığının, madde içeriği ile uyumlu olmadığı kanaatindeyiz. Madde başlığında vurgulanan “ticaret” kavramı bir kazanç elde etme maksadını güttüğünden ve madde içeriğinde suçun fiili olarak belirlenen bulundurma, depolama, nakletme, sevk etme, başkalarına verme gibi eylemlerin her zaman kazanç elde etmek amacıyla yapılmadığı, hatır için de bu fiillerin işlenebileceği mümkün olduğundan, madde başlığı ile içeriği uyumsuzluk göstermektedir. Bu nedenle madde başlığının “ uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve temin etme suçu” şeklinde düzenlenmesinin daha uygun olduğu düşünülmektedir.

⁶⁴⁰ Daha önce ifade ettiğimiz gibi, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımlarının yapılması, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle bağlantısının açık bir şekilde kurulması suçla mücadelede etkili ve faydalı olacağı düşünülmektedir.

⁶⁴¹ 188. maddenin birinci fıkrasında “ imal” kavramı tanımlanmadığından, hangi tür eylemlerin imal kapsamı içerisinde değerlendirileceği hususunda tereddütler yaşanmaktadır. Örneğin, uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren bitkinin ekimi ve hasadı veya hasadından sonra yapılacak bir takım işlemlerin hangisinin imal sayılacağı belirsiz kalmaktadır. Her ne kadar ekim kavramı, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da, ürünün toprağa ekilmesinden hasadına kadarki süreyi kapsadığı ve bu durumda adı geçen kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş ise de, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yapmak kastıyla uyuşturucu madde ekiminin neden farklı bir rejime tabi tutulduğu anlaşılammamaktadır. İngiltere, Fransa ve Almanya örneklerinde olduğu gibi, imal kavramı, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ekim ve hasadı dönemini kapsayacak şekilde geniş yoruma tabi tutularak, farklı bir rejimin uygulanmasının önüne geçilmelidir.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapisve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(4) Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin veya bazmorfin olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, **örgütü kuran, liderlik eden veyahut yöneten kişilere verilecek ceza 3/4; örgüt üyelerine verilecek ceza yarı oranında artırılır**⁶⁴².

(6) **18 yaşından küçük çocukların araç olarak kullanılması veya bu kişilere karşı işlenmesi veya okul zamanında veya okulun başlamasından bir saat önce veya bitmesinden bir saat sonra okul civarında veya içinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır**⁶⁴³.

(7) Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.

(8) Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(9) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(10) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden dolayı ölüm neticesinin meydana gelmesi durumunda kişi, 5 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır⁶⁴⁴.

⁶⁴²Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun suç işlemek için kurulmuş bir örgütün bir faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde örgütü kuran, liderlik veya idare eden kişi ile kurulmuş bu örgüte üye olan kişiye aynı cezanın öngörülmesi adalete ve cezaların orantılı olması ilkesine uygun olmamıştır. Bu doğrultuda aynen Amerika ve Fransa örneklerinde olduğu gibi örgütü kuran, yöneten ve liderlik eden kişilerin, bu örgüte üye olanlara nazaran daha fazla ceza almasını temin edecek düzenlemenin yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

⁶⁴³Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda, suçun konusu eroin, kokain, morfin ve bazmorfin olması, suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde veya belirli meslek grupları tarafından işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu nitelikli hallerin haricinde, suçun on sekiz yaşından küçük çocuklar kullanılarak işlenmesi veya bu kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde satılması fiilinin cezaayı ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmesinin, henüz akıl ve ruh olgunluğuna erişmemiş çocukları suça ve suçluya karşı etkin bir şekilde korumak için önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, yine 188. maddede belirtilen fiillerin okul zamanında veya çocuklar tarafından kullanıldığı herhangi bir saat diliminde, okul içerisinde ve civarında işlenmesinin ağırlaştırıcı neden olarak maddeye eklenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

⁶⁴⁴Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışı veya başkalarına tedarik edilmesi neticesi meydana gelen ölüm neticesinden sorumluluğu içeren özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda Türk Ceza Kanunu'nun 85. maddesi gereğince yorum yapılarak, şartlar gerçekleşmiş ise, meydana gelen taksirle

(11) **Uyuşturucu madde imal ve ticaretinden kaynaklanan davalar Uyuşturucu Mahkemeleri'nde yargılanır**⁶⁴⁵. (Mahkemelerin görevlerine ilişkin kanunda değişiklik yapılmak üzere bu değişiklik önerilmektedir.)

ölümden sorumluluk doğabilecektir. Ancak İngiltere örneğinde olduğu, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali, satışı, tedarik edilmesi veya başkalarına verilmesi neticesinde ölüm vukua gelmesi halinde, daha ağır ceza gerektiren sorumluluk rejiminin özel olarak düzenlenmesi, cezada caydırıcılığı sağlamada faydalı olacağı düşünülmektedir.

⁶⁴⁵ Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda kural olarak Ağır Ceza Mahkemeleri görevli bulunmaktadır. Bugün, ABD gibi birçok ülkeler bu suçla mücadele etmek için özel ihtisas mahkemeleri kurmuştur. Bu özel mahkemeler, bu tür suçların yargılmasında özel usul kuralları uygulamaktadır. Özellikle suçların seri bir şekilde yargılanmasını temin edecek önlemler alınmaktadır. Bu mahkemelerde suçlunun cezalandırılmasının yanı sıra ıslahına yönelik yetkiler de kullanılmaktadır. Örneğin, uyuşturucu kullanıcısının tedavi olmayı kabul etmesi halinde, uyuşturucu tedavi programının belirlenmesi ve tedavi sonucunda kişi bağımlılıktan kurtulmuşsa verilen cezanın hafifletilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması yoluna gidilmektedir. Böylece kişilerin yeniden toplumla barışması temin edilmektedir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili özel ihtisas mahkemelerin kurulması Türkiye için de gerekli olmaktadır. Ancak bu şekilde, yargılamanın seri bir şekilde görülmesinin önü açılacak, çağdaş ve uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına özgü usul kuralları ile faillerin ıslahı sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

- ABRAMS, Norman-BEALE, Sara Sun**, *Federal Criminal Law and Its Enforcement*, Third Edition, United States of America, 2000.
- AKBULUT, Berrin**, *Türk Ceza Kanunu İle Kabahatler Kanununun Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.
- AKBULUT, İlhan**, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İHFM C:LV-S.3, 1997.
- AKGÜN, Nejat**, *Adli Psikiyatri*, Ankara, 1987.
- AKKÜNDÜZ-ÖZTÜRK**, *Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul, 1999.
- AKKAYA, Çetin**, *Örgüt Suçu ve Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.
- ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner**, *TCK Şerhi Özel Hükümler*, Turhan Kitapevi, Ankara, 2009.
- ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner**, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Turhan Kitapevi, Ankara, 2008.
- AVCI, Mustafa**, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Basım, Yayım ve Dağıtım LTD. ŞTİ., Konya, 2010.
- BAGARIC, Mirko-ARENSON, Kenneth J.**, *Criminal Laws In Australia (Cases and Materials)*, Second Edition, Oxford University Press, Australia, 2007.
- BALCI, Murat**, *Uyusturucu Madde Ticareti Suclari*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.
- BAYRAKTAR, Köksal**, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, İÜHFM, C. 4, S. 1-4, Y. 1985.
- BEAN, Philip**, *Drugs and Crime*, willan publishing, UK, 2002.
- BENNETT, Trevor- HOLLOWAY, Katy**, *Drug-Crime Connections*, Cambridge University Press, The United States of America, 2007.

- BRENNER, H. Joseph-COLES, Robert- MEAGHER, Dermot**, *Drugs & Youth (Medical psychiatric and legal fact)*, Liveright Publishing Corporation, New York, (Yıl Bilinmiyor.)
- BOZKURT, Enver-ÖZCAN, Mehmet-KÖKTAŞ, Arif**, *Avrupa Birliği Hukuku*, 4.Bası, Ankara, 2008.
- CENTEL, Nur**, *Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu*, İstanbul, 2001.
- CEYLAN, Ümit**, *Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu*, Turhan Kitapevi, Ankara, 2003.
- CLARKE, Kenneth L.-BARNHORST, Richard-BARNHORST, Sherrie**, *Criminal Law and Canadian Criminal Code*, Canada, 1977.
- ÇALIŞKAN, Suat**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.
- ÇOLAK, Haluk-TAŞKIN, Mustafa**, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Seçkin, 2007.
- ÇOLAK, Haluk-ALTUN,Uğurtan** “Güvenlik Tedbirleri ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Yaptırım Teorisindeki Yeri”, AD, 2005.
- DAVID P. Stewart**, “*Internationalizing the War on Drugs:The UN Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*”, Denver Journal of International Law and Policy, Vol.18, No.3, 1990.
- DEMİRBAŞ, Timur**, *Krimnoloji*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- DEMİRBAŞ, Timur**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin yayınevi, Ankara, 2011.
- DİETZ, Laura-HARNAD, Glenda K.-PAYNE, Anne**, *Drugs and Controlled Substances*, American Jurisprudence, 2011.
- DUBBER, Markus D.**, *New York Penal and Related Provisions*, New York, 2008.
- DOUGLES, A. James-BENTON, Donald S.**, *State, Federal, Constitutional Law and Procedure*, Boston-Newyork, 1983.

- DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım)*, C:1, İstanbul, 1997.
- DÖNMEZER, Sulhi-Sahir, ERMAN**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku(Genel Kısım)*, C.2, 10.Bası, İstanbul, 1994.
- DÖNMEZER, Sulhi**, *Genel Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul, 2003.
- DÖNMEZER, Sulhi**, *Kriminoloji*, İstanbul, 1994.
- DÖNMEZER, Sulhi**, “*Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri*”, İHFM, C. XXXVI.
- DREYER, Emmanuel**, *Droit Penal Special*, Paris,2012.
- DÜZDAĞ, Ertuğrul**, *Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul, 1983.
- EBU DAVUT**, *Eşribe*, 5, Ahmet Bin Hambel, VI/309.
- EDWARD, A.Tomlinson**, *The French Penal Code of 1994 as amended as of January*, 1999.
- ELLIOTT, Catherina**, *French Criminal Law*, USA, 2001.
- EREM, Faruk**, *Adalet Psikolojisi*, Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara, 2003.
- EREM, Faruk**, *Ammenin Selameti Aleyhine Cürümler*, İstiklal Matbaası, Ankara, 1960.
- ERGEN, Cengiz**, *Türk Ceza hukukunda Uyuşturucu madde suçları*, Gaye Matbaacılık, Ankara, 1988.
- ERGÜL, Ergin**, *Uyuşturucu Maddeler ve Suçları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997.
- ERMAN, Sahir**, “*Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri*”, İÜHFM, C. XLV-XLVII, S. 1-4, Y. 1982.
- ERMAN-ÖZEK**, *Ceza Hukuku Özel Bölüm*, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- EROL, Haydar**,*Gerekçeli açıklama ve içtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu*, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2005.

- EVİK, Vesile Sonay**, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.
- FOSTER, Nigel**, *EU Treaties and Legislation*, 19.Bası, USA, 2008-2009.
- GÜNAY, Erhan**, *Uygulamalı Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2007.
- GÜNEY, Niyazi-ÖZDEMİR, Kenan-BALO, Yusuf Solmaz**, *Gerekçe ve Tutanaklarla Karşılaştırmalı Yeni Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2005.
- GÖLCÜK, Şerafettin**, *Kuran ve Hadislerin Işığında Alkol ve Uyuşturucu Maddeler*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1987.
- GÜNAL, H. Yılmaz**, *Uyuşturucu Madde Suçları*, Kazancı Yayınları, Ankara, 1976.
- GÜNGÖR, Şener-KINACI, Ali**, (*Öğreti ve Uygulama Boyutu ile*) *Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar*, Yetkin Basımevi, Ankara, 2001.
- GÜNŞEN İÇLİ, Tülin**, *Kriminoloji*, Martı Kitap ve Yayınevi, 2004.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat**, *Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, Kazancı Hukuk Yayınları, C:3, İstanbul.
- HAKERİ, Hakan**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Kabahatler Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.
- HAKERİ, Hakan**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.
- HAKERİ, Hakan**, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki-ÖZEN, Muharrem**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, US-A Yayıncılık, Ankara, 2010.
- HEATON, Russell**, *Dealing in Death*, The Criminal Law Review, 2003.
- İÇEL, Kayıhan-AKINCI, Füsun-ÖZGENÇ, İzzet-SÖZÜER, Adem**
- MAHMUTOĞLU, Fatih S.-ÜNVER, Yener**, *Suç Teorisi*, Beta Yayınları, İstanbul, 2000.

- INCIARDI, James A.**, *Handbook of Drug control inThe United States*, (Yayın Yılı Bilinmiyor.)
- INCIARDI, James, A. -DUONE, C. McBride-JAMES, E. Rivers**, *Drug control and The Courts*, Sage Publication, London, 1996.
- KARCH, Steven B.**,*Drug Abuse Hand book*, The United States of Amerika, 1998.
- KASATURA, İlkay**, *Gençlik ve Bağımlılık*, İstanbul, 1988.
- KAYA, Mustafa**, *Uyuşturucu madde Suçlarında Muhbirin Dinlenmesi, Davaya Müdahale ve Suçta Kullanılan Eşyanın Müsaderesi*, 1998.
- KÖKNEL, Özcan**, *İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları*, İstanbul. 1998.
- KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hüükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.
- KOPTAGEL, Günsel**, *Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması*, İHFM, 1982
- KUNTER, Nurullah-YENİSEY, Feridun-NUHOĞLU, Ayşe**, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Arıkan Yayınevi, 2006.
- KURT, Şahin-KURT, Ela**, *Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.
- LARRY, K. Gaines-PETER B. Kraska**, *Drugs Crime and Justice*, USA, 1998.
- LARGUIER, Jean-CONTE, Philippe-LARGUIER, Anne-Marie**, *Droit Penal Special*, Paris, 2008.
- LEMARCHAND, Claudia Ghica-PANSİER, Frederic Jerome**, *Droit Penal Special*, Paris, 2007.
- MACKAY, Lord**, “*Criminal Law*”, Halsbury’s Laws of England, Volüm 26, 2010.
- MAHMUTOĞLU, Fatih S.-ÜNVER, Yener**, *Suç Teorisi*, Beta Yayınları, İstanbul, 2000.

- MALKOÇ, İsmail-GÜLER, Mahmut,** *Uygulamada Türk Ceza Kanunu Özel Hükümleri*, C:3, 1999.
- MALKOÇ, İsmail,** *Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, C:2, Malkoç Kitapevi, Ankara, 2007.
- MCALLİSTER, William B.,** *Conflicts of Interest in The International Drug Control System*, 1992.
- MCALLİSTER, William B.,** *Drug Diplomacy in The Twentieth Century*, 2000.
- OLLARD, Romain-ROUSSEAU, François,** *Droit Penal Special*, Paris, 2011.
- ORMEROD, David-FORTSON, Rudi,** “Drug suppliers as Manslaughters”, *The Criminal Law review*, 2005.
- ÖGEL, Kültekin,** *Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık*, İstanbul, 1997.
- ÖNDER, Ayhan,** *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C.3, İstanbul, 1989.
- ÖNER, Mehmet Zülfü,** *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.
- ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, M. Nihat-BACAKSIZ, Pınar-DOĞAN, Koray-TEPE, İlker,** *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- ÖZDABAKOĞLU, Erdinç Hakan,** *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.
- ÖZDEN, Salih Yaşar,** *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı*, Nobel Tıp Evleri, İstanbul, 1992.
- ÖZGENÇ, İzzet,** *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2011.
- ÖZTÜRK, Bahri-ERDEM, Mustafa Ruhan,** *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2005.
- PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer,** *5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Yorumu*, C:2, Ankara, 2007.

- PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer**, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C:3, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer**, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C:3, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- POLAT, Oğuz**, *Adli Tıp Uygulamaları*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali**, *Arkadaş Türkçe Sözlük, 3.Baskı*, Ankara, 2000.
- PRADEL, Jean-MICHEL, Donti-Juan**, *Droit Penal Special*, Paris, 2010.
- PRADEL, Jean-MICHEL, Donti-Juan**, *Manuel de Droit Penal Special*, Paris, 2007.
- RICHARDSON**, *Criminal Pleading Evidence and Practice(ARCHBOLD)*, Sweet and Maxwell, 2007.
- RICHARDSON**, *Criminal Pleading Evidence and Practice(ARCHBOLD)*, Sweet and Maxwell, 2011.
- SAKA, Reşit**, *Uyuşturucu Maddeler, Afyon, Morfin, Esrar, Kokain Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum*, İstanbul, 1948.
- SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU**, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1998.
- SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU**, *Türk Ceza Kanununu Yorumu*, C:III, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1998.
- SEVÜK, Handan Yokuş**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar*, Ankara, 2007.
- SHIELS, Robert S.**, *Controlled Drugs and Premises of Multiple Occupancy*, Criminal Law Review, 1998.
- SİNHA, Jay**, *The History And Development of The Leading International Drug Control Conventions*, (Yayın Yılı Bilinmiyor.)
- SOLGUN, Sertaç**, *Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2002.

- SOYASLAN, Doğan**, *Ceza Hukuku Özel hükümler*, Savaş yayınevi, 1997.
- SOYASLAN, Doğan**, *Kriminoloji(Suç ve Ceza Bilimleri)*, 3.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.
- SOYASLAN, Doğan**, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Savaş Yayınevi, 2005.
- SÖZEN, Hayri**, *Analitik Toksikoloji*, Morova Ofset Basıevi, İstanbul, 1996.
- ŞAHİN, Cumhur-ÖZGENÇ, İzzet**, *Türk Ceza Hukuku Mevzuatı*, 2007.
- TAYLOR, Arnold H.**, *Amerikan Diplomacy and the Narcotics Traffic*, Duke University Press, 1969.
- TEKİN, Nurullah**, “*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Etmek ile Satmak, Satın Almak, Kabul Etmek ve Bulundurmak Suçları*”, Terazi Dergisi, S:37, 2009.
- TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat**, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.
- TEZCAN, Durmuş- ERDEM, Mustafa Ruhan -ÖNOK, R. Murat**, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.
- TEZCAN, Durmuş- ERDEM, Mustafa Ruhan -ÖNOK, R. Murat**, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- TOROSLU, Nevzat**, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2006.
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı**, *Osmanlı Tarihi*, IV/162-171.
- UZUNTOK, Mesut**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, İstanbul, 2008.
- ÜNAL, Ali**, *Allah Kelamı Kuran’ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, İzmir, 2007.
- ÜNVER, Yener**, *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.

- ÜNVER, Yener-HAKERİ, Hakan**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.
- VURAL, Nevin**, *Toksikoloji*, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları No: 73, Ankara, 2005.
- WALLACE, Helen-WALLACE, William**, *Policy-Making in The European Union*, United State, 2000.
- WELLİNG, N. Sarah-BEALE, Sara Sun-BUCY, H. Pamela**, *Federal Criminal Law And Related Actions*, USA, 1998.
- WILLIAN, O. WalkerIII**, *Drug Control Policy: Essays in Historical and Comparative Perspective*, 2004.
- WILLIAM, E. Butler**, *Criminal Code of The Russian Federation*, London, 2004.
- YAŞAR, Osman- GÖKCAN, Hasan Tahsin- ARTUÇ, Mustafa**, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, C:4, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.
- YAŞAR, Yusuf**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Temini ve Ticareti Suçları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.
- YEĞİN, Abdullah**, *İslami-İlmi-Edebi-Felsefi Yeni Lügat*, İstanbul, 1997.
- YILMAZ, Ejder**, *Hukuk Sözlüğü*, 2.Bası, Ankara, 1982.
- YILMAZ, Niyazi**, *Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Sorunları (Yüksek Lisans Tezi)*, Diyarbakır, 1998.
- ZUHAYLİ, Vehbe**, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*(Çevirenler: Ahmet Efe-Beşir Eryarsoy-H. Fehmi. Ulus-Abdurrahim Ural-Yunus Vehbi Yavuz-Nurettin Yıldız), C:4, İstanbul 1994.
- ZUHAYLİ, Vehbe**, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*(Çevirenler: Ahmet Efe-Beşir Eryarsoy-H. Fehmi. Ulus-Abdurrahim Ural-Yunus Vehbi Yavuz-Nurettin Yıldız), C:7, İstanbul 1994.

Yararlanılan Ulusal Kanunlar

Anayasa

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İle İlgili Kanun

Yararlanılan Yabancı Kanunlar ve Dergiler

Law of 12 may 1928, containing regulations concerninig opium and other narkotic substances(opium act)

Opium act in Netherland

İspanyol Ceza Kanunu

The Criminal Law Review 1999

The Criminal Law Review 2001

The Criminal Law Review 2003

The Criminal Law Review 2005

The Criminal Law Review 2006

The Criminal Law Review 2007

The Criminal Law Review 2008

The Criminal Law Review 2009

The Criminal Law Review 2010

Yararlanılan Uluslararası Sözleşmeler ve Belgeler

The 1912 Hague international Opium Convention

The 1925 Geneva Opium Convention

The 1925 Geneva International Opium Convention

The 1946 Lake Success Protocol

The United Union Convention on the Rights of the Child

EU Drugs Strategy (2005-2012)

Decision Of The European Parliament And Of The Council Establishing For Period 2007-2013 The Specific Programme 'Drugs Prevention And Information

1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi

1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Yararlanılan İnternet Siteleri

tr.wikipedia.org(e.t.06.05.2011)

www.canim.net(e.t.06.05.2011)

<http://www.drugs.com> (20.10.2010)

<http://www.worldlii.org/int/other/LNTSer/1922/29.html>, (e.t, 04.04.2011)

<http://www.parl.gc.ca/37/1/parlbus/commbus/senate/com-e/ille-e/library-e/history-e.htm>(et. 05.04.2011)

http://en.wikipedia.org/wiki/Convention_for_the_Suppression_of_the_Illicit_Traffic_in_Dangerous_Drugs(e.t. 08.04.2011)

<http://www.cicad.oas.org/EN/treaties/mj4.htm> (e.t.08.04.2011)

http://en.wikipedia.org/wiki/1946_Lake_Success_Protocol(e.t. 08.04.2011)

<http://www.cirp.org/library/ethics/UN-convention>, (e.t. 18.04.2011)

<http://www.britannica.com>(e.t. 20.04.2011)

<http://www.unodc.org>, <http://en.wikipedia.org>, (e.t. 20.04.2011)

http://www.who.int/about/brochure_en.pdf. (e.t. 20.04.2011)

<http://www.incb.org/incb/en/mandate.html>(e.t.20.04.2011)

<http://en.wikipedia.org>, <http://www.unodc.org>, (e.t.21.04.2011)

<http://www.interpol.int/public/icpo/default.asp>(e.t.21.04.2011)

<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index1713EN.html>(e.t.21.04.2011)

<http://www.enotes.com/drugs-alcohol-encyclopedia>(e.t. 29.07.2010)

www.coe.int/t/dg4/sport. (e.t. 29.07.2010)

<http://www.enotes.com/drugs-alcohol-encyclopedia>(e.t. 30.07.2010)

http://norml.org/index.cfm?Group_ID=4415 (e.t. 29.07.2010)

<Http://www.europa-eu-un.org/article> (e.t. 15.10.2010)

<Http://ec.europa.eu/justice/policies/drugs> (e.t. 13.10.2010)

http://www.nedirnedemek.com/istihsal_nedir (e.t. 25.05.2011).

<http://www.itusozluk.com/goster.php/psikotrop+madde> (e.t. 09.06.2011)

Yararlanılan Ulusal ve Uluslararası Raporlar

Türkiye Yeşilay Cemiyeti, Uyuşturucu Salgını ve Tedbirler Raporu

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla mücadele Daire Başkanlığı 2006 Raporu

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla mücadele Daire Başkanlığı 2008 Raporu

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla mücadele Daire Başkanlığı 2010 Raporu

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla mücadele Daire Başkanlığı 2011 Raporu

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Offisi Dünya Uyuşturucu 2012 Raporu

UNDCP Report, 1997